PORTVGALIAE
MONVMENTA
HISTORICA

A SAECVLO OCTAVO POST CHRISTVM VSQVE AD QVINTVMDECIMVM

IVSSV ACADEMIAE SCIENTIARVM OLISIPONENSIS

EDITA

LEGES ET CONSVETVDINES

VOLVMEN I

FASCICVLVS IV

OLISIPONE

TYPIS ACADEMICIS

MDCCCLXIV

~~Rs.~~

~~1491~~

H. G. 2012

H. S.

K/7/10 2005

~~Pts~~

~~[illegible]~~

HG
2012

C. G
2698

bestia caualari uel mulari dent iii denarios. De asinari iii medalias. Mercatores naturales uille qui soldatam dare uoluerint, recipiatur ab eis. Si autem soldatam dare noluerint, dent portagium. De carrega de piscato quam inde leuauerint homines de fora, dent vi denarios. Cauon si laborauerit triticum det i talegam. Et si laborauerit milium similiter. Et de geiras de bobus, i quartarium de tritico uel milio unde laborauerit. Pedites dent octauam uini et lini. Balistarii habeant forum militum. Mulier militis que uiduauerit, habeat honorem militis usque nubat : et si nupserit pediti, faciat forum peditis. Miles qui senuerit uel ita debilitauerit quod exercitum facere non possit, stet in honore suo. Si autem mulier militis uiduata talem filium habuerit, qui cum ea in domo contineatur, et caualariam facere potuerit, faciat eam pro matre. Almoqueuer qui per almocauariam uixerit, faciat forum suum semel in anno. Miles uero qui equum suum aut bestias suas ad almoqueuariam miserit, nullum forum faciat de almoqueuaria. Conilarius qui fuerit ad sogeiram et illuc manserit, det follem unum conilii. Et qui illuc moratus fuerit octo diebus uel amplius det unum conilium cum pelle sua. Et conilarius de fora det decimam quociens uenerit. Moratores de leirena qui panem suum uel uinum uel ficus uel oleum in aliis uillis habuerint, et ad leirenam illud ad opus sui duxerint, et non ad reuendendum, non dent inde portagium. Qui cum aliquo rixauerit, et post rixam domum suam intrauerit, et ibi inito consilio acceperit fustem uel porrinam, et eum percusserit, pectet xxxª solidos. Si autem inconsulte et casu accidente percusserit nichil pectet. Inimicus de fora non intret uillam super inimicum suum nisi per treugas aut pro directo illi dare. Si equus alicuius aliquem occiderit dominus equi pectet aut equum aut homicidium, quod horum domino equi placuerit. Et clericus habeat forum militis per totum : et si cum muliere inuentus turpiter fuerit, maiordomus non mittat manum in eum, nec aliquo modo eum capiat, sed mulierem capiat si uoluerit. De madeira que uenerit per flumen unde dabant octabam, dent decimam. De atalaia de uilla debet rex tenere medietatem, et milites medietatem suis corporibus. Militem de leirena cui meus diues homo benefecerit de terra sua uel de habere suo per quod eum habeat, ego eum recipiam meo diuiti homini in numero suorum militum. Maiordomus uel sagio eius non eant ad domum militis sine portario pretoris. Et meus nobilis homo qui leirenam de me tenuerit, non mittat ibi alium alcaidem, nisi de leirena. De casis quas mei nobiles homines aut fleires aut hospitalarii aut monasteria in leirena habuerint faciant forum uille sicut ceteri milites de leirena. Ganatum perditicium quod maiordomus inuenerit teneat illud usque tres menses : et per singulos menses faciat de eo preconem dari : ut si dominus eius uenerit, detur ei. Si autem dominus eius precone dato usque tres menses non uenerit, tunc maiordomus faciat de eo commodum suum. De caualgada de alcaide nichil accipiat alcaide per uim, nisi quod ei milites amore suo dare uoluerint. De caualgada lxª militum et supra diuidant mecum in campo. Faber aut zapatarius aut pellitarius qui in leirena casam habuerit, et in ea laborauerit, non det de ea ullum forum. Et qui maurum fabrum uel zapatarium habuerit, et in domo sua laborauerit, non det pro eo forum. Qui autem ministriales ferrarii uel zapatarii fuerint, et per officium istud uixerint, et casas non habuerint, ueniant ad tendas meas, et faciant mihi meum forum. Qui equum uendiderit aut comparauerit uel maurum extra leirenam, ubi eum comparauerit uel uendiderit, ibi det portagium. Et pedites quibus suum habere dare debuerint, dent inde decimam maiordomo : et maiordomus det eis directum pro decima. Et si pro decima eis dare directum noluerit, tunc pretor faciat eis directum dari per portarium suum. Moratores de leirena non dent luctuosam. Adaliles de leirena non dent quintam de quiniones suorum corporum. Milites de leirena non teneant zagam in exercitu regis. Panetarie dent pro foro de xxxª panibus unum. Portagie uero et forum et quinte sarracenorum et aliorum ita persoluantur, sicut consuetudo est exceptis his que superius scripta sunt et uobis relinquimus. Et pro alcaidaria de una bestia que uenerit de fora cum piscato, dent ii denarios. Et de barca de piscato minuto ii denarios, et de toto alio piscato dent suum forum. Hec itaque omnia prescripta uobis pro foro damus et concedimus : et ad hec eat maiordomus testimonio bonorum hominum, et non ad alia. Milites de leirena testificentur cum infancionibus de portugali. Siquis igitur hoc nostrum factum uobis firmiter seruauerit, benedictionibus dei et nostri repleatur. Qui uero illud frangere uoluerit, maledictionem dei et nostri consequatur. Amen. Facta karta idus aprilis In era m.ª cc.ª xxx.ª iii.ª Nos supranominati reges qui hanc kartam fieri precepimus, coram subscriptis eam roborauimu—s.

Qui affuerunt, Johannes prior sancte crucis quartus conf. —Martinus bracarensis archiepiscopus conf. —Martinus portugalensis episcopus conf. —Petrus colinbriensis episcopus conf. —Nicholaus uisensis episcopus conf. —Johannes lamecensis episcopus conf. —Suarius ulixbonensis episcopus conf. —Pelagius elborensis episcopus conf. —Petrus sauatoris test. —Petrus nuniz test. —Petrus petri albus aluazilus test. —Saluatus sesnandi test.

Gunsaluus menendi maiordomus curie conf. —Martinus ualasquiz signifer conf. —Petrus alfonsi conf. —Alfonsus ermigii conf. —Rodericus ualasquiz conf. —Gunsaluus gunsalui conf. —Johannes fernandi dapifer regis conf. —Gunsaluus gunsalui pretor leirene conf. —Johannes suarii test. —Petrus iohannis test. —Petrus petri cesar test.

Rex domnus Sancius —Regina domna Dulcia —Rex domnus Alfonsus —Rex domnus Petrus —Rex domnus Fernandus —Rex domnus Reimondus —Regina domna Tarasia —Regina domna Sancia.

Julianus notarius curie.

** *Intus in circulo* (Rodado) *haec nomina leguntur.*

BIBLIOTECA NACIONAL DE LISBOA

OFERTA
215946

Ego Alfonsus dei gratia Port. Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis meis Infantibus domno Sancio et domna Alionore hanc cartam quam pater meus Rex domnus Sancius cum matre mea Regina domna Dulcia fecit, roboro et confirmo et meo sigillo plumbeo communio : hoc fuit factum apud Colinbriam ultima die Januarii. Era M.ª CC.ª L.ª II.ª

Ego A. dei gratia portugalensis rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca et filiis nostris Infantibus domno S. et domno A. et domna Alionor concedo et confirmo uobis moratoribus de leirena istam kartam suprascriptam et istud forum quod uobis dedit pater meus Rex domnus S. Et ut hoc meum factum in perpetuum robur obtineat, precepi fieri istam meam kartam et eam feci meo plumbeo sigillo communiri. Facta karta apud Colinbriam Mense Nouembri sub Era M.ª CC.ª L.ª V.ª Nos supranominati reges qui hanc kartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus et in ea hec sig+++++na fecimus.

Qui affuerunt, Donnus M. iohannis signifer domini regis conf. —Domnus P. iohannis maiordomus curie conf. —Domnus Laurentius suarii conf. —Domnus iohannes fernandi conf. —Domnus Gomecius suarii conf. —Magister P. cantor portugalis test.

Domnus Gil uaaquiz conf. —Domnus Fernandus fernandi conf. —Domnus Rodericus menendi conf. —Domnus Poncius alfonsi conf. —Domnus Loppus alfonsi conf. —Petrus garsie test.

Domnus S. bracarensis archiepiscopus conf. —Domnus M. portugalensis episcopus conf. —Domnus P. colimbriensis episcopus conf. —Domnus S. Vlixbonensis episcopus conf. —Domnus S. Elborensis episcopus conf. —Petrus petri test.

Domnus P. lamecensis episcopus conf. —Domnus B. Visensis episcopus conf. —Domnus M. Egitaniensis episcopus conf. —Vincentius menendi test. —Martinus petri test. —Johanninus test.

·Rex Domnus Alfonsus —Regina Domna Vrraca —Infans Domnus Alfonsus —Infans Domnus Sancius —Infans Domna Alionor.·

Ego Gunsaluus Prelatus ecclesie sancte Marie de peternaria, hanc kartam de mandato Gunsalui menendi domini Regis Cancellarii scripsi.

·· *Intus in circulo* (Rodado) *haec nomina leguntur.*

PENA DE DONO

PENEDONO

1195

Textum sumpsimus ex charta autographa confirmationis Alphonsi II. Lectiones varias, quae accedunt, ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis et ex Lib. Regest. Alphonsi II decerpsimus.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti[1] : unius summi dei facimus cartam istam in ipsius nomine trinitatis. Ego Rex S. Portugalensis[2] pariter cum filiis meis[3] et filias vobis homines de Pena de Dono qui ibi nunc populatores estis per mandatum meum, et de filiis meis, siue qui uenerint ad populandum, facimus uobis cartam sicut et fecimus per scripturam, et per preceptum nostrum firmiter teneatis, ut habeatis forum bonum sicut habent homines de Troncoso. Et non detis mihi neque ad progeniem meam, nec ad aliquem hominem pro homicidio, nisi VII.ª ad palacium de CCC^{tis} solidis appreciadura per concilium et per manum de judice : et nullum pectum neque ullam calumpniam non intret ibi nullo meirino[4], nisi iudex de concilio. Et faciant fossadum la tercia de los caualeiros, et due partes stent in Pena de dono. Et de illa una parte que habuerit a andar in fossadum[5] et non fuerit quomodo det in fossadeira V solidos in appreciadura. Et non faciant[6] fossadum nisi cum nostro senior, una uice in anno, aut nostra[7] uoluntas fuerit. Et peones[8] non faciant fossadum, neque clerici. Et non intret ibi nuncium nec manaria de nulloquoque homine per forum de Pena de dono. Et qui in termino de Pena de dono filiam alienam rausar extra suam uoluntatem quomodo pectet ad palacium CCC solidos, et exeat homizieiro de suis parentibus. Et si aliquis inter uos in mercato aut in ecclesia aut in concilio plecato a pregon feridam fecerit ad suum uicinum, pectet LX solidos ad concilium per manum de iudice. Et de furto quod-

N.º 1

1 sancti. Amen :
2 Port.
3 nostris
4 merino
5 fossado
6 faciamus
7 uestra
8 pedones

N.º 2

1 sancti. Amen :
2 Port.
3 nostris
5 fossado
6 faciamus

libet[9] sedeat que colligat suo domino suo[10] cabdal : et de illa calumpnia diuidat cum iudice per medium. Et qui domum hedificauerit aut uineas aut[11] suam[12] hereditatem[12] honorauerit et uno anno in illa sederit et postea ad aliam terram fuerit quomodo seruiat illi tota sua hereditas, ubi illi habitantes fuerit[13]. Et si quesierit illas uendere, uendat ad quem uoluerit per forum de Pena de dono. Et homines de Pena de dono qui habuerint iudicium uel aiuntam cum hominibus de aliis terris, habeant illos in cabos de suis terminis. Et dono uobis forum quod stet caualeiro de[14] Pena[14] de[14] dono[14] pro infanzon de totis aliis terris, siue in iuramento quomodo in iudicio, et passent super illos cum duobus iuratoribus. Et illos peones[15] de Pena de dono que passent super illos caualeiros uillanos de totis aliis terris in iudicio et in iuramento cum duobus iuratoribus. Et homines qui de suis terris exierint cum homicidio aut cum muliere raussada[16], uel cum alia calumpnia qualibet[17] sedeat, nisi qui non adducat mulierem alienam de benedictione, et tornet se ad senior[18] de Pena de dono, et sedeat solto[19] et defeso[20] per forum de Pena de dono. Et siqui homines de quibuscumque terris cum inimicitate aut cum pignore uenerit, et in termino de Pena de dono intratus fuerit, et aliquis inimicus post illum intrauerit, et pignora tollerit aut male illi fecerit, quomodo pectet ad senior de Pena de dono D solidos, et duplet illa pignora ad suum dominum, aut illos liuores. Et qui homines de Pena de dono pignorauerit et in concilio non pecierit directum[21] quomodo pectet ad seniorem de Pena de dono LX solidos, et duplet la pignora ad suum dominum. Et homines de aliis terris qui caualeiro de Pena de dono descaualgar, quomodo pectet[22] illi LX solidos. Et homines de Pena de dono qui los presier[23] et in prision[24] illos miserit quomodo pectet illi CCC solidos. Et si homines de Pena de dono prendiderint[25] alios homines de aliis terris et[26] in prision[27] illos miserit, quomodo pectent illis[28] V solidos. Et si homines de Pena de dono pro qualibet fiadoria a medio anno illum[29] non requisierit[30] quod[31] sedeat solto[32]. Et si migratus fuerit sint filii et uxor sua[33] liberi. Et non soluant homines de Pena de dono pignora pro senior, nec pro meirino, nisi pro suo uicino. Et non dent[34] pausadam per forum de Pena de dono in casa de caualeiro, nec de uiduis, nec de clericis, nisi per manum de iudice in casa de peones. Et homines de Pena de dono qui homines tenuerint in suis hereditatibus, aut in suis solares, et non fuerit ibi suo[35] senior, ueniat ad sinal de iudice, et det fiador a uinida de suo senior, et faciat quod mandarent[36] : et calumpnia quamlibet[37] fecerit sedeat de suo senior et VII.ª ad palacium : et non seruiat a nullo homine nisi ad[38] suo senior in cuius solar souer[39]. Et sua senara aut suas uineas delrei tal couto habeant quale uicino[40] de Pena de dono. Et qui uicinum occiderit et in sua casa fugerit, qui post illum intrare, et in suo[41] casa lo matare, pectet CCC solidos ad parentes del morto. Et qui mulierem afforciauerit et illa uoces mittendo uenerit, et ille cum XII non potuerit se saluare, pectet CCC solidos ad mulierem et ad suos parentes. Et qui mulierem alienam[42] feriret[42] pectet ad suum maridum[43] XXX solidos et VII.ª ad palacium. Et homines de Pena de dono qui fiadores parar pro qua[44] calumpnia illum[45] pecierint[45] et fiador outorgar cum duobus uicinis et ille non quesierit colligere fiador, et super ipsum occiderit, nos totum concilium pectabimus ipsum homicidium. Et palacium Regis uel Episcopi habeant calumpniam, et tota alia uilla habeat unum forum : et aliud palacium non habeat calumpniam. Et homines de Pena de dono qui fiador intrar et contentor habuerit, qual fiaduria fiar talem pectet. Et si contentor habuerit mittat illum in manus, et exeat de fiadoria : et de suspecta de X solidos ad riba cognominet XII uicinos in redor sua casa, et iuret cum duobus de eis, et exeat de calumpnia. Et de X solidos a iuso, iuret sibi altero, quales inuenerit[46] quod uicinos sedeant. Et toto homine de Pena de dono qui se tornauerit ad

N.° 1

9 quolibet
10 *deest*
12 hereditatem suam
13 fuerint.
14 *desunt*
15 pedones
16 rausada
18 seniorem
19 soluto
20 defenso
21 ad directum
23 prisier
24 prison
26 *deest*
27 prison
28 illi
29 *deest*
30 quesierit illum
31 que
32 soluto.
33 eius
34 det
35 suus
36 mandaret
37 qualibet
38 a
39 seuer.
40 de uicino
41 sua
42 feriret alienam
43 maritum
44 *deest*
45 illi pecerit
46 inuenerint

N.° 2

9 qualibet
10 *deest*
11 ad
13 fuerint.
15 pedones
16 rausada
17 qualibeat
18 seniorem
22 pectent
23 priser
25 prenderit
26 *deest*
30 quesierit
34 det
36 mandaret
37 qualibet
40 de uicino
44 *deest*
45 illi pecerit
46 inuenerint

alium seniorem qui benefecerit ei suas casas et suas hereditates, et uxor sua et filii[47] sint liberi et soluti per forum de Pena de dono. Et do uobis forum quod non habeatis alium seniorem nisi Regem, aut suum[48] filium[48], aut quem uos concilium quesieritis. Et toto homine de Pena de dono qui desardadus[49] fuerit et per suam manum non lo pectar, quomodo se torne ad suam hereditatem si illa quesierit sine calumpnia. Et toto homine de Pena de dono qui hereditatem habuerit in alia terra, non faciat fossadum, nisi per forum de Pena de dono. Et toto homine de Pena de dono qui habuerit mulierem ad benediccionem et laxauerit eam quomodo pectet ad judicem i denarium. Et si[50] mulier suum uirum[51] relinquerit[52] quem habuerit ad benedictionem, ut pectet ccc solidos, medios ad palacium, et medios ad uirum[53] suum[53]. Et de casa derrota cum scudos[54] spadas et lanceas[55], qui la derroper pectet ccc solidos, medios ad dono de casa, et medios ad palacium. Et qui dederit ad suum uicinum cum spada, pectet xxxx solidos et vii.ª ad palacium. Et qui dederit cum lanca[56] ad suum uicinum et exierit[57] de una parte ad aliam, pectet xx solidos et vii.ª ad palacium : et si non exierit[58], pectet x solidos et vii.ª ad palacium. Et de plaga unde os exierit[59] cada osso x solidos et vii.ª ad palacium : et de plaga alia v solidos et vii.ª ad palacium. Et per tota pignora siue de concilio siue de palacio, colligat fiador super illa[60] pro ad forum. Et do uobis forum quod non habeat nullam defesam[61], nec nullo monte, nec nullo pelago, nisi de toto concilio. Et illo montadigo de termino de Pena de dono montenlo caualeiros de Pena de dono cum suo senior, et prendant inde terciam partem. Et nullo ganado[62] de Pena de dono non sit montado. Et de portatico de pan[63] et de uino, de carrega iii mealias : et de cauallo et de mulo, qui lo uendiderit[64] i solidum : et de boue et de asino vi denarios. De carneiro aut de cabra aut de porco iii mealias. Et de toto portatico qui a Pena de dono uenerit, prendat suo hospite terciam. Era m.ª cc.ª xxx.ª iii.ª

Ego Alfonsus[65] dei gratia Portugalensis[66] Rex, una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis meis[67] infantibus domno Sancio, et domno Alfonso, et domna Alionor, concedo et confirmo uobis populatoribus de Pena de dono istam cartam et istud forum quod uobis dedit pater meus inclite memorie Rex domnus Sancius. Et ut factum meum firmius robur optineat[68], precepi fieri istam cartam, et eam feci meo sigillo plumbeo communiri. Facta carta mense Octobris apud Troncosum[69] Era[70] m.ª[70] cc.ª[70] l.ª[70] v.ª[70] Nos reges supranominati qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus, et in ea hec signa fecimus ++++++[71].

Qui affuerunt, Domnus Martinus iohannis signifer domini Regis conf. —Domnus Petrus iohannis maiordomus Curie conf. —Domnus Laurencius suarii —Domnus Gomecius suarii —Domnus Gil ualasquiz[72] —Domnus Fernandus fernandiz[73] —Domnus Johannes fernandiz[74] —Domnus Rodericus menendiz[75] —Domnus Lopus alfonsi —Domnus Poncius alfonsi, conf. —Vincencius menendiz[76] —Petrus garsie —Johannes pelagii, test.

Domnus Stephanus Bracarensis archiepiscopus —Domnus Martinus Portugalensis[77] episcopus —Domnus Petrus Colimbriensis episcopus —Domnus Suarius Vlixbonensis episcopus —Domnus Suarius Elborensis episcopus —Domnus Pelagius Lamecensis episcopus —Domnus Bartolomeus Visensis episcopus —Domnus Martinus Egitaniensis episcopus, conf. —Magister Pelagius Cantor Port. —Martinus petriz[78] —Suarius[79] stephaniz[80], test.

Gunsaluus[81] menendi[81] cancellarius[81] curie[81] —Fernandus[81] ...... scripsit[81].

N.º 1

47 filii sui
48 filium suum
49 deserdadus
50 *deest*
51 maritum
52 reliquerit
53 suum uirum.
54 scutos
55 lancas
56 lancea
57 exerit
58 exerit
59 exerit
60 illa pignora
62 ganato
63 pane
65 A. II.us
66 Port.
67 nostris
68 obtineat
69 Trancosum
70 *deest*
71 fecimus ++++++.
73 fernandi
74 fernandi
75 menendi
76 menendi
77 Port.
78 petri
80 stephani
81 *desunt*

N.º 2

49 deserdadus
52 reliquerit
54 scutos
56 lancea
57 exerit
59 exerit
61 deuesam
64 uenderit
66 Port.
67 nostris
69 trancosum
70 *deest*
71 fecimus ++++++.
72 ualasqui
73 fernandi
74 fernandi
75 menendi
76 menendi
77 Port.
78 petri
79 Suerius
80 stephani
81 *desunt*

Leges et Consuetu=
dines vol. 1:
Fasc. 4°

SOVEROSA

SOUEROSA

1196

In libro regestorum inquisitionum, cui postea titulum Lib. II Donationum Alphonsi III *tribuerunt, hoc tantum manet* forale. *Ex illo apographo textum deprompsimus.*

In dei nomine. Ego Rex dominus Sancius et Regina domna dulcia, et omnes filii nostri et filie, facimus cartam vobis hominibus de Souerosa pernominatos x homines : et qui maiordomum fuerit non faciat forum, et IX homines faciant foro. Dent in renda per unumquemquem annum I° quartario de tritico, et III de II.ª, per mesura de feira uno modio de uino. Et pro mea parada I° almude de pane coyto, medio tritici, et medio de centeno, et I° almude de ceuada, I° almude de uino, et singulas pelles de coneliis de anno in anno : et de uodo similiter : et de toto uenato, lumbo, et de osso manus : et istas iugadas que non fuerit pro illas ad die sancti iohannis usque ad die sancti Martini, perdat illas. Et istas directuras maiordomos de villa pettat hominibus et det eas illos : et si non dederit pignorent maiordomo de villa et non alium. Et calupnias de furto et de rauso et de homicidio III scilicet pernominatas, et unum ad alium fiadoria una cera : de furto non potuerit saluare duplet a suo dono, et VII^to partes ad palacio : et de rauso si potuerit ueri iugalo dalo. Et de homicidio de homine occiso quinquaginta mod*i*os. Et de rauso xxx mod*i*os et de istas tres calupnias sit *(sic)* se quesierit saluare det fiador in tercia de calupnia et saluarse. Carreyra et apelido ipso die ad sua casa. Ille homo qui non quesierit dare directo perdat illa cera de fiadoria. De ista vila que est de Rege qui rumperit ea D solidos pectet. Et ista vila habet terminos pernominatos quomodo exparte cum villarino, et inde cum palacios et cum sancti Martino et cum sauto maior et inde per pinon a sopee : et suos ganados pascant in toto logar. Archiepiscopus M. Blacarensis. Senior Rodericus menendi. Facta carta quod erit calendas magii Era M.ª CC.ª XXX.ª IIII.ª Istud forum quod ressonat in ista carta faciatis, et plus non. Et de predictis calupniis non respondatis nisi per inquisicionem bonorum hominum. Ego Rex S. et Regina domna dulcia cum omnibus filiis et filiabus nostris, et domino terre Rodericus menendi in hanc carta manus nostras roboramus et filius uel nepos nostre uel aliquis homo qui de semine nostro exierit et hanc cartam custodierit habeat dei benedictionem nostram, et uiuat in secula seculorum. Amen. Et nullus portarius de feyra costantim non agian poder de nos mal fazer in nostras casas nec in termino de nostra villa. Et ista carta non tenebat sigillum.

CASTAICION

CASTREIÇÃO

1196

In charta confirmationis Alphonsi II insertum textum hujus foralis *ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis descripsimus. Accesserunt lectiones variae ex Lib. Regestor. Alphonsi II.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti unius summi dei. Facimus istam cartam[1] ipsius nomine trinitatis. Ego Sancius dei gratia Port. Rex pariter cum uxore mea Regina domna Dulcia, et filiis et filiabus meis uobis hominibus de castaicion qui ibi populatores estis per mandatum meum et de filiis meis tam presentes quam futuri. Et outorgamus uobis per[2] istam cartam habeatis bonum forum, uos et filii uestri in perpetuum sicut habent homines de trancoso[3]. Et non detis nobis neque progenie[4] nostre[4] nec[5] ad ullum hominem pro homicidio nisi VII.ª ad palacium de CCC solidis in apreciadura per concilium et per manum de judice. Et in nullo pecto neque in nulla calumpnia non intret meirinus nisi iudux[6] de concilio. Et faciat[7] fossadum[7] la tercia de los caualeiros, et las duas partes stent in Castaicion. Et de illa parte que debuerit ire in fossado, ille qui non fuerit, det in fossadeira V solidos in apreciadura : et non faciant fossado, nisi cum suo seniore, una uice in anno, aut uestra voluntas fuerit. Et peones et clerici non faciant fossado. Et non intret ibi nuncio, nec

1 cartulam
2 quod per
3 Troncoso.
4 ad progeniem nostram
5 *deest*
6 iudex
7 faciant fossatum

BIBLIOTECA NACIONAL DE LISBOA

manaria de nullo homine per foro de Castaicion. Et qui in termino de castaicion filiam alienam rousar extra suam uoluntatem pectet ad palacium ccc solidos, et exeat homicida[8] de suos parentes. Siquis aliquem inter uos aut[9] in mercato, aut in ecclesia, uel in concilio plecato a precon ferida fecerit ad suum uicinum, pectet LX solidos ad concilium, et VII.ª ad palacium per manum de iudice. Et de furto quolibet dominus furti ad quem furtauerint recipiat suum cabum : et aliam calumpniam parciat cum iudice per medium. Et qui domum fecerit aut uineam aut suam hereditatem honorauerit et uno anno in illa sederit, et postea ad illam[10] terram fuerit, seruiat illi tota sua hereditas, ubi ille habitauerit. Et si eam uendere uoluerit, uendat ad quem uoluerit, per forum de Castaicion. Et homines de castaicion qui habuerint iudicium aut iuntam cum hominibus de aliis terris, habeant illos in cabos de suis terminis. Et do uobis forum ut stet caualeiro de Castaicion pro infancon[11] de totis aliis terris tam in iudicio quam in iuramento : et passent super illos cum duos iuratores. Et peones de castaicion passent super caballairos[12] uilanos de aliis terris, in iudicio et in iuramento, cum duos iuratores. Et homines qui de suis terminis[13] exierint cum homicidio aut cum muliere raussada, uel cum alia calumpnia[14] qualibet, nisi quod non adducat mulierem alienam de benedictione, tornet se ad senior de Castaicion, et sit solto et defeso per forum de Castaicion. Et si aliquis homo de aliqua terra uenerit cum homicidio aut cum pignora et in termino de Castaicion intrauerit, nullus de suis inimicis post illum intret[15]. Et si ei pignora tollerit aut ei male fecerit, pectet ad senior de castaicion D solidos, et duplet illa pignora aut illos liuores. Et qui homines de Castaicion pignorauerit et in concilio non pecierit directum, pectet ad senior de Castaicion LX solidos, et duplet illa pignora ad suum donum. Et homines de aliis terris qui caualeiro de Castaicion descaualgar, pectet illi LX solidos[16]. Et homines de Castaicion qui illos prisiere, et in prison illos miserit, pectent illi ccc solidos. Et si homines de Castaicion prendiderint alios homines de alias terras, et in prison[17] illos miserint, pectet illi V solidos. Et[18] homines de Castaicion pro qualibet fiaduria a medio anno illos non requisierit, sedeat solto : et si mortuus fuerit, sint filii et uxor sua liberi. Et non soluant homines de Castaicion pignora pro sinor nec per meirino[19], nisi pro suo uicino. Et non donent pousada per forum de Castaicion in casa de caualeiro nec de uiduas, nec de clericos, nisi per manum de iudice in casa de peones. Et homines de Castaicion qui homines tenuerint in suas hereditates aut in suos solares, et non fuerit ibi suo senior, ueniat ad sinal de iudice et det fiador a uenida de suo senior[20] : et faciant quod mandarent : et qualibet calumpnia fecerit, sedeat de suo senior[21], et VII.ª ad palacium. Et non seruiat a nullo homine, nisi a[22] suo domino[23], in cuius solar sederit[24]. Et sua senara aut suas uineas de rei tal cautum habeant quomodo de uicino de Castaicion. Et qui uicino mactauerit et in sua casa fugerit qui post illum intrare et in sua casa lo matare[25], pectet ccc solidos ad parentes de mortuo[26]. Et qui mulier aforciauerit, et illa uoces mittendo uenerit, et ille cum XII non potuerit se saluare, pectet ccc solidos a la mulier, et ad suos parentes. Et qui mulier alienam ferir, pectet a suo marito[27] XXXª solidos et VII.ª ad palacium. Et homines de Castaicion qui fiadores parar pro qua calumpnia ille pecerit et el fiador outorgar cum duos uicinos et ille non quesiret colligere fiador et super ipsum occiderit nos toto concilio pectabimus ipsum homicidium. Et palacio Regis uel episcopo habeat[28] calumpnia. Et tota alia uilla habeat uno foro : et alio palacio non habeat calumpnia. Et homines de Castaicion qui fiador intrar et contemptor[29] non habuerit, quale fiaduria[30] fiar tale pectet. Et si contemtor habuerit mittat illum in manibus[31] et exeat de illa fiaduria. Et de suspecta de X solidos ad riba cognominet XII uicinos in redor sua casa et iuret cum los duos et exeat de la calumpnia : et X solidos a iuso iuret siue et outro quales achiar quos uicinos sedeant. Et toto homine de Castaicion qui se tornar ad alium seniorem qui benefecerit suas casas et suas hereditates uxor sua et filii sui sint liberi et soluti per foro de Castaicion. Et do uobis forum quod non habeatis alium seniorem nisi Regem aut filios suos aut quem concilium uoluerit. Et toto homine de Castaicion qui hereditatem habuerit in alia terra, non faciat fossatum nisi per forum de Castaicion. Et toto homine castaicion[32] qui habuerit mulierem ad benedictionem, et lexauerit[33] illam pectet ad iudicem I denarium. Et si mulier suum maritum laxauerit qui habuerit de[34] benedictione[35], pectet ccc solidos, medios ad palacium et medios ad maritum[36] suum[36]. Et de casa derrota[37] cum scutos[38] et cum lanzas qui la derromper, pectet ccc solidos, medios ad donum de ipsa casa, et medios ad palacium. Et qui dederit ad suum uicinum cum spada, pectet XXXX solidos et VII.ª ad palacium. Et qui dederit cum lanza ad suum uicinum, et exerit[39] de una parte ad aliam, pectet XX solidos et VII ad palacium : et si non

8 homizieiro
9 *deest*
10 aliam
11 infancion
12 caballarios
13 terris
14 calumnia
15 non intret.
16 solidos et duplet illa pignora ad suum dominum.
17 prision
18 Et si
19 merino
20 sinor
21 sinor
22 ad
23 senior
24 seiuer.
25 matar
26 morto.
27 marido
28 habeant
29 contemtor
30 fiadura
31 manus
32 de Castaicion
33 laxauerit
34 *deest*
35 benedictionem
36 suum maritum.
37 derota
38 scudos
39 exierit

exierit, pectet x solidos et VII.ª ad palacium. Et de plaga unde osso exierit, cada osso x solidos et VII.ª ad palacium. Et per tota pignora siue de concilio siue de palacio colligat fiador super illa pignora pro ad foro. Et dono uobis quod non habeat nulla defesa nec nullo monte nec nullo pelago nisi de toto concilio. Et de plaga unde osso exerit[40] cada osso x solidos et VII.ª ad palacium : et de alia plaga v solidos et VII.ª ad palacium. Et illo montadigo[41] de termino de Castaicion montelo caualeiros de Castaicion cum suo senior[42] et prendant inde terciam[43]. Et nullo ganato de Castaicion non sedeat montado. Et de portatico de pane et de uino dent de la carrega III mealias : et de caualo et de mulo qui lo uenderit[44] I solidum : et de boue et de asino VI denarios. De carneiro, aut de capra aut de porco III mealias. Et de toto portatico quod ad castaicion uenerit, prendat suo hospite la tercia. Et de toto homine de castaicion qui deserdado fuerit, et per sua manu non lo[45] pectar[45], tornet se ad suam hereditatem ubi illa fuerit sine calumpnia. Facta fuit hec carta apud ripam de monteco III.º kalendas Augusti. Era M.ª CC.ª XXX.ª IIII.ª Nos Reges qui hanc cartam fieri precepimus, coram subscriptis eam roborauimus et per illos terminos quos homo noster Suarius suarii cum militibus nostris Alfonso petri de airoa, et petro pelagii, de gimondi, et Fernando pelagii, de inter auem et astem, per mandatum nostrum uobis assignauit, predictum castellum habendum concedimus. Et ex alia parte per illos terminos quos in antea habebatis. Martinus bracarensis archiepiscopus conf. Martinus port. episcopus conf. N. Visensis episcopus conf. Petrus Lamecensis episcopus. Gonsaluus menendi maiordomus curie. Rodericus menendi signifer Regis. Domnus Gunsaluus gunsalui[46]. Rodericus suarii qui tunc[47] tenebat[47] terram. Rodericus ualasquiz[48] Troncosum, conf. Jo. fernandi dapifer Regis conf. M. fernandi conf. Laurencius gomez de lavsela affuit. P. nuniz test. Fernandus nuniz test. Petrus menendi test. Egeas petri test. Julianus notarius curie : anno Regis nostri XI.º Fernandus petri scripsit.

Ego Alfonsus II.us dei gratia Port. Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis nostris infantibus domno S.[49] et domno A.[50] et domna Alionor, hanc cartam et istud forum quod pater meus excellentissime memorie Rex domnus Sancius fecit et concessit populatoribus de Castaicion, concedo ego eis et confirmo per hoc scriptum. Et ut concessio et confirmatio mea maius robur obtineat firmitudinis precepi hanc cartam scribi et sigillo meo plumbeo communiri. Que carta fuit facta apud Colimbriam, Mense Nouembris. Era M.ª CC.ª L.ª V.ª Nos Reges qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus et in ea hec signa fecimus ++++++. Qui affuerunt, Domnus Stephanus bracarensis archiepiscopus conf. Domnus Mar.[51] Port. episcopus conf. Domnus Petrus colimbriensis episcopus. Domnus S.[52] Vlisbonensis episcopus. Domnus S.[53] elborensis episcopus. Domnus Pelagius Lamecensis episcopus. Domnus Bartolameus[54] Visensis episcopus. Domnus Martinus egitaniensis episcopus, conf. Domnus Martinus[55] signifer domini Regis conf. Domnus Petrus iohannis maiordomus curie conf. Domnus Laurencius suarii. Domnus Johannes fernandi. Domnus Fernandus fernandi. Domnus Gomecius suarii. Domnus Gil ualasquiz. Domnus Rodericus menendi. Domnus Poncius alfonsi. Domnus Lopus alfonsi, conf. Magister Pelagius cantor Port. test. Petrus garcie[56] test. Martinus petri test. Joanninus test. Vincencius menendi test. Petrus petri test. Gunsaluus menendi Cancellarius Curie.

40 exierit
41 montatico
42 senor
43 la terciam.
44 uendiderit
45 lu peitar
46 gunsaluiz
47 tenebat tunc
48 ualasquid
49 Sancio
50 Alfonso
51 Martinus
52 Suarius
53 Suarius
54 Bartholomeus
55 Martinus iohannis
56 garsie

SAUTO

SOUTO

1196

Forale *de* Souto *in libro regestorum inquisitionum, qui titulum* Lib. II Donationum Alphonsi III *prae se fert, invenitur. Non aliud nobis manet exemplar.*

In dei nomine. Ego S. dei gratia illustrissimum Portugalensium Rex cum uxor mea Regina domna dulce cum omnibus filiis et filiabus nostris facimus cartam uobis populatoribus de sauto qui est in terra de panoyas : damus uobis ipsam villam cum suis terminis quomodo diuidit cum catiuelus et inde quomodo partitur cum Guyales et inde per carualia furada et inde quomodo partit cum turre et cum fundoes et nostrum ganatum pascat omnibus partibus in sua faceyra de ipsa dicta uilla aqua uertente de una parte et de alia parte per regueyro de car-

ua. Hominem qui ibi intrauerit montar et illum complenderit pectet x modios medios ad concilium et medios ad palacium et suus esbolius remaneat ad concilium. Damus uobis populatoribus do sauto quantum est inter istis terminis tali pacto ut sunt ibi IIII^or^ careylas in ipsa villa et rendantis nobis de istis IIII^or^ cayrelis et singulas earum cayrelarum rendatis nobis sex sex quartarii unicuique coyrela : et sedeant medietatem centeni et aliam medietatem milio, per mensuram ferie de constantim, que odie ibi est : et unius cayrelis rendatis II^a^ II^a^ pelles de conelios et singulos almudes de panem couto centeno, et I almudem de ceuada. Si occideritis uenatum detis de vrso ambas manus : de porco montisino, uel de ceruo, uel corzo lombo : et si istud condatum non deditis, pectetis pro unum de illis unam libaram cere. Et de istas iugadas si non fuerint pro illas ad die sancti iohannis bautiste usque ad diem sancti michaelis de Septembro perdat illas : et ponatis in vestra uilla uestro maiordomo et ipsum pettat ipsas iugadas ad ipsis hominibus, et dent eas nobis ad predictis temporis : et si non dederit eas uel ad nupcios suos pignorent maiordomum et non alium uicinum. Et si maiordomo ad portario uenerint in vestra uilla et pignorauerint ullum hominem, homines tollant eam et nichil pectent proinde. Et ad nullam callupniam non respondeatis nisi ad IIII^or^ : et ad istas sit per inquisicionem bonorum hominum, scilicet homicidium furtum, rausum, sterco in boca : si istas calupnias feceritis pectetis pro illas cada una quadraginta modios et furtum qualem fecerint talem pectent. Si occideritis maiordomo pectent pro illum XXXX^a^ modios. Et istas calupnias non pectetis eas nisi per inquisicionem bonorum hominum. Homines de sauto post quam suam hereditatem uendicauerint, dent et uendant eam cui uoluerint, qui forum predictum faciat. Era M.^a^ CC.^a^ XXX.^a^ IIII.^a^ Ego Rex S. et Regina domna Dulcia una cum omnibus filiis et filiabus nostris qui hanc cartam iussimus facere, eam propriis manibus roboramus et filius uel nepos noster uel aliquis homo qui de semine nostro exierit et hanc kartam custodierit, habea benedictionem dei et nostram, amen. Et istos modios non pectent nisi quomodo uicinus suo uicino, cabaes : homo qui intrauerint in illo termino causam male faciendi pectet L modios : in souto fiaduria sit de I^a^ de cera : homines de sauto non uadant nisi in excercitum Regi : maiordomus Regis, Johannes fernandi. Cancellarius regis, Julianus. Gunsaluus cordo test. Petro menendi daguiar test. Pelagius monacus iudex. Petrus monacus de sancti Georgii notuit. Et hoc forum faciatum quantum resonat in hanc kartam et non plus : et ista carta non tenebat sigillum nec signa : et ista carta est de sauto azaron.

SAUTO MAIOR

SOUTOMAIOR

1196

Ex Libro II *Donationum Alphonsi III (qui veriùs Liber Inquisitionum ejusdem regis diceretur) textum sumpsimus. Hoc tantum exemplar* foralis *de* Soutomaior *invenimus.*

In dei nomine. Ego Rex dominus Sancius, et Regina domna Dulcia et omnes filii nostri et filie, facimus kartam uobis hominibus de sauto maior pernominatos XIII homines : et qui maiordomum fuerit non faciat foro, et XII homines faciant foro VI quartas mediam partem de pane et mediam de uino et pro mea parada I almude de pane couto medium de tritico et medium de centeno : et I almude de ceuada et I almude de uino per medida de feyra : et singulas peles de coniliis de anno in anno : et de uodo singulos solidos : et de totum uenadum maiorem de seeda quarazil cum suo lombo : de corudo nichil : de vrsu as manus : et istas iugadas qui non fuerint pro illas a die sancti iohannis usque a die sancti Martini perdat illas : et istas directuras maiordomus de villa pettat hominibus et det illas illos : et si non dederit pignorent maioremdomum de villa et non alium. Et si maiordomus aut portarius intrauerit in illa uilla et pignoraret nullius hominis, dent in illos, et non pectent nichil. Et ad nullam calupniam non respondeatis nisi ad tres, hoc est homicidium furtum et rousum. Si maioremdomum occiderint pectent XXXX^a^ modios : si alium hominem occiderint pectent XX^m^ modios et pro rouso XX^m^ modios : et furtum quale fecerint tale pectent cabaes quomodo uicino ad uicino. Et istas IIIes calupnias non pectent nisi per inquisicionem bonorum hominum. Homines de sauto maior eundo et ueniendo a Chauias non dent portatico : fiaduria sit de una cera. Homines illius non uadant in carreyra nec in apilido : in totos terminos pascant suos ganados. Termini istius uille sunt isti per pinom, et per aquam de rubi rubi, et per bouza de conde et per penedo de furado et per penedo de frexino et per pala de carualio et per illa fonte de reuordeyro, et inde per illo letanario et per pala de conde, et quomodo partit cum anta et per currelios et per illa presa de sancti Martini et per illa petreyra de cidelio et inde quomodo partit cum palacios et intrat in lagenelas quomodo ferit in pinom ribeyra infesto. Hominem qui intrauerit in illo termino, male faciendo, pectet quingentos modios. Homines de sauto maior dent et uen-

dant suam hereditatem cui uoluerint qui foro faciat. Era M.ª CC.ª XXX.ª IIII.ª Ego Rex Sancius et Regina domna Dulcia cum omnibus filiis et filiabus nostris et domino terre Rodericus mendiz in hanc carta manus nostras Ro—bo—ra—mvs.

Et filius uel nepos noster uel aliquis homo qui de semine nostro exierit et hanc cartam custodierit, habeat dei benedicionem et nostram, et uiuat in secula seculorum, amen. Ego domnus Johannes fernandiz maiordomus curie hanc cartam confirmo. Ego Julianus notarius curie confirmo. Et ista carta non erat sigillata.

MAURAZ

MOURAZ

1198

Autographa charta foralis *de* Mouraz, *propé* Viseu, *ex monasterii Laurbanensis tabulario nuper deducta, nunc in Archivo Publico servatur. Ex ea textum sumpsimus.*

In christi nomine. Ego alfonsus laurbanensis abbas et omne eiusdem monasterii capitulum, et ego arias Ramiriz et uxor mea Eluira paaiz facimus kartam uobis hominibus qui populare uultis in uilla que nominatur mauraz : tali pacto ut edificetis et plantetis, et istud forum nobis detis. De pane et de toto quod seminaueritis, nobis fideliter septimam partem detis, et de uino octavam : et pro heiradiga unam talegam de pane, et unam quartam de uino : et pro fugaza IIᵒˢ alqueires de tritico, et unum caponem, uel unam gallinam : et pauperes qui morantur in uilla et habent ibi casam, et non laborant, dent unum caponem aut unam gallinam, et Xᵉᵐ oua. Et qui mactauerit porcum det quarazil : et totum istud debent arias ramiriz et uxor eius habere per medium cum monasterio. Monasterium uero solum debet habere condadum, et calumpnias, et portadigu, de porcu IIIIᵒʳ costas costaes, de ceruo, aut de corzo, lumbo. Qui fecerit homicidium, aut raussum, aut posuerit merdam in bucam, et fuerit sabudu per bonos homines, pectet IIIᵉˢ morabitinos, et totas alias calumpnias sanent per uaras per iudicium sui concilii : et per istud sint quites. Qui uero furtum fecerit, sanet per forum tocius terre : et qui per forciam casam sui uicini intrauerit, pectet XXXª modios. Et qui fecerit trabalium suis uicinis et seniori, castigetur per IIIᵉˢ uices : et si emendare noluerit, eiciatur de uilla et perdat quod habet in eam, donec emendet et sanet concilio et seniori quod fecit : et qui non adiuuauerit suum uicinum contra hominem qui ei tortum faciat et ipse qui forciam facit non sit de cauto, et audierit preconem, pectet IIᵒˢ solidos : et qui populauerit per istos IIIᵉˢ annos, et recedere de uilla uoluerit, uendat suum plantatum et apostatum seniori iusto precio : et si comparare noluerit, uendat alicui suo uicino intra uillam conmoranti, qui forum faciat seniori, et de precio quod acceperit, det in portadigum septimam partem. Et in anno faciant unam carrariam usque ad uiseum, aut sanctam columbam. Ista uero uilla terminatur et concluditur his terminis : per aqua de amexenal, et per cabezam de cimalias, et quomodo spartit cum dardauas, et per montem de mauraz, et per cautum de uia de ferreiroos, et per cima das lagenhas, deinde ad arcanam. Et qui sacauerit uos de ista karta et de isto foro, sit maledictus et confusus et excommunicatus et pectet quingentos solidos uestro concilio, et quingentos solidos seniori. Facta karta mense Februario. Era M.ª CC.ª XXX.ª VI.ª Nos uero supranominati qui hanc cartam iussimus facere, coram idoneis testibus roboramus et hec sig+++++na fa++++cimu++++s.

Petrus suerii prior confirmat. —Julianus prepositus confirmat. —Petrus thesaurarius confirmat. —Ceteri fratres confirmant.

Petrus de castro vidit. —Stephanus vidit. —Martinus vidit.

Judex Gunsaluus froiaz test. —Johannes menendiz test. —Johannes eriz test.

Monius notuit.

BELMONTE

BELMONTE

1199

Foralis *de* Belmonte *tria supersunt exemplaria ex tabulario sedis Conimbricensis nuper in Archivum Publicum delata. Forma substantiaque inter se aequalia, charta, characteribus atramento, aliisque indiciis ad initium saeculi XII, quo datum* forale *dicitur, tribuenda omnia. Merito apographa dicerentur, si subscriptiones, seu confirmationes solitae eis non deessent. Forsan* forale *fuit oppido concessum, sed non transmissum. Notandum tamen quod nullius alii* foralis *de Belmonte inveniuntur vestigia. Ex uno exemplari, cùm aequalia sint, textum sumpsimus, ex aliis duobus lectiones varias.*

In nomine sancte et individve trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Ego Rex domnus sanccius filius domni A. nobilissimi regis portugalensis, et regine domne mahalde[1], una cum filiis meis, et filiabus scilicet rege domno A. et domno P. et domno F. et regina domna tarasia[2] et domna sanctia, una cum domno P. colimbriensis episcopo, atque canonicorum eius consensum, uolumus restaurare atque populare belmonte. Damus et concedimus forum et consuetudinem de couelliane[3] omnibus tam presentibus quam futuris qui in ea habitare uoluerint. Mandamus siquidem, ut duas partes de caballariis[4] uadant in fossado Regis et tercia pars remaneat in uilla cum pedonibus : et una uice faciant fossadum in anno. Et qui non fuerit in fossado, pectet pro foro v solidos pro fossadeira. Et pro homicidio belmonte[5] aut terminis[6] suis[6], c[7] solidos episcopo, lª[8] ad[8] parentes[8] mortui[8]. Et pro casa derota cum armis, scutos, et spadas, pectet ccc solidos et vii.ª episcopo. Et qui furtauerit, pectet pro uno nouem, et habeat intentor duos quiniones, et septem partes episcopo. Et qui mulier aforciar et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciada, et ille negaret det illa in autorgamento tres homines tales qualis ille fuerit : et iuret ipse cum duodecim quod non fecit. Et si mulier non habuerit auctorgamento, iuret ipse solus : et si non potuerit iurare, pectet ad illam ccc solidos et vii.ª episcopo. Et testimonia mentirosa, et fidele mentiroso pectet lxª solidos vii.ª[9] episcopo : et duplet habere. Et qui in concilio aut in mercado uel in ecclesia aliquem percusserit, pectet lxª solidos, medietatis detur[10] episcopo, et medietatis concilio. Et de medietate concilii septima detur episcopo. Et homo qui fuerit gentilis aut herdador, non sit maiordomus. Et qui in uilla pignus inuenerit, aut fideiussorem, et ad montem fuerit pignorare, duplet pignora, et pectet lxª solidos et vii.ª episcopo. Et qui non fuerit ad signum iudicis et pignus de manu sagionis acceperit, pectet iudici i solidum. Et qui non fuerit ad apellidum milites aut pedones exceptis his qui sunt in alieno seruicio, miles pectet x solidos uicinis, pedon uero v solidos. Et qui habuerit aldeiam, et unum iugum boum, et xxxxª[11] oues, et unum asinum, et ii^{os} lectos, emat caballum. Et qui fregerit signum cum sua muliere, pectet iudici i solidum. Et mulier de benedictionibus que maritum suum reliquerit, pectet ccc solidos et vii.ª episcopo. Et qui dimiserit uxorem suam pectet i^{m} denarium iudici. Et qui caballum alienum equitauerit, pro uno die pectet unum arietem. Et si magis, pro iº die pectet vi denarios, et pro una nocte i solidum. Et qui uulnerauerit cum lancea, aut cum gladio, pola entrada x solidos pectet. Et si transierit ad aliam partem, pectet uulnerato xx solidos. Et qui fregerit occulum, aut brachium, aut dentem, pro iº quoque menbro pectet uulnerato c solidos, et ille det vii.ª episcopo. Qui[12] mulierem[12] alienam[12] ante[12] maritum[12] suum[12] percusserit[12], pectet[12] xxxª[12] solidos[12] et[12] vii.ª[12] episcopo[12]. Qui[12] marcum[12] alienum[12] in[12] sua[12] hereditate[12] mutauerit[12], pectet[12] v[12] solidos[12] et[12] vii.ª[12] episcopo[12]. Qui[12] limidem[12] alienum[12] fregerit[12], pectet[12] v[12] solidos[12] et[12] vii.ª[12] episcopo[12]. Qui[12] conductarium[12] alienum[12] mactauerit[12], pectet[12] homicidium[12] suo[12] amo[12], et[12] det[12] vii.ª[12] episcopo[12]. Similiter de suo ortolano, et de quarteiro, et de suo mollneiro[13], et de suo solarengo. Qui habuerit uassalos in suo solar, aut in sua hereditate, ubicumque in toto regno portugalis hereditates habuerint, non pectent, nec seruiant ad alterum hominem de tota sua fazenda, nisi dominis hereditatum[14]. Moratores belmonte[15] per totum regnum meum nullam pectent calumniam, nisi per forum de[16] bel-

N.º 1

1 maphalde
2 Tharasia
3 couilliane
5 de Belmonte
6 de suis terminis
7 pectet centum
8 *desunt*
9 et vii.ª
10 *deest*
11 x
12 *desunt*
13 monleiro
14 hereditarium
15 de belmonte
16 *deest*

N.º 2

3 couiliane
4 caballeriis
7 l
16 *deest*

monte. Tendas et molinos et fornos de hominibus belmonte sint liberi de foro. Milites de belmonte sint in iudicio pro podestades[17] et infanzones de portugal. Clerici uero[18] habeant forum militum. Pedones sint in iudicio pro caballeriis[19] uillanis de altera terra. Qui uenerit uozeiro suo uicino pro homine firis[20] uille, pectet x solidos et vii.ª episcopo. Homine de belmonte non respondeat sine uozeiro. Ganatum de belmonte non sit montado in nulla terra. Et miles qui perdiderit suum caballum quamuis habeat alium sit excusatus per unum annum. Mancipium qui mactauerit hominem fores uille et fugierit, suus amus pro eo pectet[21] homicidium. Pro totis querelis[22] de palatio iudex sit uozero[23]. Qui in uilla pignorauerit cum sagione, et sacudirent ei pignus concedat sagion, et prendat concilium de tribus collationibus : et pignoret pro lxª solidos, medios concilio, et medios rancuroso. Homines de belmonte non sint in prestamo datos. Et si homines de belmonte habuerint iudicium cum hominibus[24] alie terre, non currat inter illos firma sed currat per inquisam aut reto. Et homines qui uoluerint pausare cum suo ganato in terminos belmonte accipiant de illis montadigo, scilicet a grege ouium iiiior carneiros[25]. Et de busto de uaccis una uacca. Iste montadigo est de concilio. Et omnes milites qui sunt in fossado uel in guardia[26], omnes caballos qui se perdiderint in algara uel in lite[27], primum erectetis eos sine quinta. Et postea detis nobis quinta directa. Et omnis homo belmonte qui inuenerit aliquem hominem alie uille in suis terminis tallando aut leuando madeira de montibus, prendat totam quod ei inuenerit sine calumnia. De azarias et de guardiis v.am partem uos date sine ulla offrectione. Quicumque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit, pectet episcopo lxxxxª[28] solidos, et duplet ganatum suo[29] domino[29]. Testamus uero et perhenniter firmamus, ut quicumque pignorauerit mercatores uel uiatores christianos, iudeos siue mauros, nisi fuerit fideiussor uel debitor, quicumque hoc fecerit pectet episcopo lxxxxª[30] solidos, et duplet ganatum quod prendiderit suo domino. Et insuper pectet c morabitinos pro cauto quod fregit : episcopo[31] habeat medietatem, et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam per uim uenerit cibos aut aliquam rem accipere et ibi mortuus fuerit uel percussus, non pectet pro eo calumniam, nec suorum[32] parentum[32] habeat homicidium. Et si cum rancura de ipsa ad regem[33] uel dominum[34] terre uenerit, pectet c morabitinos, medietas[35] episcopo, et medietas[36] detur[37] concilio. Mandamus et concedimus quod si[38] aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos furari, uel rapere reliquerit, et postea si pro aliqua re repetitus fuit, quodcumque comisit saluet se tanquam latro. Et si latro est, et latro fuit omnino pereat, et subeat penam latronis. Et si aliquis repetitur pro furto, et non est latro neque fuit, respondeat per suum forum. Si aliquis homo filiam alienam habuerit ui, donet eam suis parentibus, et pectet illis ccc morabitinos et vii.ª episcopo : et insuper sit homicida. De portagem : foro de trosel de caballo de pannis de lana uel de lino i solidum. De trosel de lana i solidum : de trosel de fustanes v solidos. De trosel de pannis de color v solidos. De carrega de pescato i solidum. De carrega de asino v denarios[39]. De carrega de pellibus de conelios christianorum v solidos. De carregas de mauris de conelios i morabitinum. Portagem de caballo qui uendiderint in mercado i solidum. De mulo i solidum. De asino vi denarios. De boue vi denarios. De carneiro[40] iii medalias. De porco ii denarios. De foron ii denarios. De carrega de pane uel de uino iii medalias. De carrega de pedon i denarium. De mauro qui uendiderint in mercado i solidum. De mauro qui se redimeret decima. De mauro qui merce taliauerit cum suo domino decimam. De corio de uacca uel de zeuera[41] ii denarios. De corio de ceruo uel de gamo iii medalias. De carrega de cera v solidos. De carrega de azeite v solidos. Iste portagem est de omnibus foris uille tercia pars de ista[42] portagine detur suo hospiti, et duas partes episcopo. Moratores de belmonte non dent portadigo. Damus ei terminos per teixeiras[43], et[44] sicut cadunt in uzezzar[45], et inde ad portus montis sancti, deinde per uiam ueteram[46] que ducit ad montem sanctum, deinde sicut transit ad lauacollos, et inde per ipsa cabezza de castradinos, et inde ad rio de nocer, deinde sicut diuidet cum saguarzaes. Ego Rex domnus San-

N.° 1

17 podestade
18 *deest*
19 caballariis
20 foris
21 non pectet
22 querilis
23 uozeiro.
24 homines
25 carnarios.
26 gardia
27 lide
28 lx
29 domino suo.
30 lx
31 episcopus
32 parentum suorum
34 ad dominum
35 medietatem
36 medietatem
37 *deest*
38 *deest*
39 solidos.
40 carnario
41 zeura
43 teixeras
44 *deest*
45 uzezar
46 ueterem

N.° 2

21 non pectet
25 carnerios.
33 rege
38 *deest*
42 isto

ctius filius domni A. nobilissimi regis portugalensis, et regine[47] domne[47] mahalde[47], una cum filiis meis et filiabus, scilicet rege domno A. et domno petro, et domno F. et regina domna tarasia[48] et domna sanctia, una enim cum domno P. colimbriensis episcopo atque canonicorum eius consensu, hanc cartam propriis manibus nostris roboramus, et confirmamus. Quisquis hos terminos asignatos irrumpere uoluerit, pectet concilio mille soldos probate monete. Facta karta mense Julii. Era M.ª CC.ª XXX.ª VII.ª Et siquis hoc nostrum factum irrumpere uoluerit, sit maledictus a deo. Et concedimus ut omnis christianus quamuis sit seruus ex quo in belmonte habitauerit per unum annum sit liber et ingenuus tam ipse quam omnis progenie eius. Et omnis homo belmonte habent[49] concilium circa terminos de belmonte.

N.º 1 N.º 2

47 regina domna Maphalda
48 Tharasia
49 habeant

AGUARDA

GUARDA

1199.

Forale *de* Guarda, *in charta confirmationis Alphonsi II insertum, nobis superest in Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis et in Lib. Regestor. ejusdem regis. Ex primo textum, ex secundo lectiones varias hausimus. Accedit translatio in antiquam linguam vernaculam, ex codice* Consuetudinum *municipii de* Guarda, *quae suo loco edendae sunt, ubi de illo codice dicendum est.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Hec est carta de foro quam iussi fieri Ego S. dei gratia Port. Rex, una cum filio meo Rege domno Alfonso, et ceteris filiis et filiabus meis, vobis populatoribus de ciuitate Aguarda, tam presentibus quam futuris. In primis concedimus uobis ut non detis pro homicidio nisi CCC solidos in appreciadura : et de istis CCC solidis detis VII.ª ad palacium, per concilium et per manum iudicis. Et in aliquo pecto uel in aliqua calumpnia non mittet[1] meus meirinus nisi iudex de uestro concilio. Et tercia pars de uestro concilio faciat fossadum, et[2] due partes stent in uestra ciuitate. Et de illa tercia que debuerint[3] facere fossadum, ille qui ibi non fuerit, pectet pro fossadeira V solidos in apreciadura. Et non faciatis fossadum[4] nisi cum domino uestro una uice in anno nisi fuerit per beneplacitum uestrum. Et clerici et pedones non faciant fossadum[5]. Et non intret ibi nuncium neque manaria de aliquo homine de Aguarda. Et qui in termino de Aguarda filiam alienam rapuerit contra suam uoluntatem, pectet ad palacium CCC solidos, et exeat pro homicida. Et si aliquis inter uos in mercato, aut in ecclesia, aut in concilio appregonato percusserit suum uicinum, pectet LXª solidos ad concilium et sit inde septima de palatio per manum iudicis. Et de quolibet furto dominus furti accipiat[6] suum cabum, et alias VII[7] partes diuidat cum iudice per medium. Et ille qui domum fecerit aut uineam aut suam hereditatem honorauerit et uno anno in illa sederit si postea in alia

En no nome do padre e do filho e do spiritu sancto Amen. Esta é a carta do foro a qual encomendey seer eu don Sancho pelha graça de deus Rey de Portugal en sembra con meu filho Rey dom alfonso, e os outros fillos e mas fillas. A uos pobradores da cidade da Guarda, assi os que ora sum, come aos que an de uiir. En primeyramente outorgamos a uos que non dedes por omizyo senon CCC soldos en apreçadura, e destes CCC soldos dedes VII ao paaço per concelho e per maão de iuiz : e en alguum peyto ou en alguma comya non entre meu meyrinho, senon iuiz de uosso concelho. La terça parte de uosso concello faça fossado e as outras duas partes sten en uossa cidade. E da outra terça que deuer fazer fossado aquel que y nom for peyte por fossadura V soldos en apreçadura. E nom façades fossado senom com uosso senor una uez no ano, se nom for per uosso plazo. E clerygos e peoes non façam fossado. E nom entre y mandadeyro, nem mande alguum homem da guarda. E quem no termyo da guarda roubar filla alhea contra sa uoontade peyte ao paaçoo CCC soldos, e seya por omizyam : se alguu antre uos en mercado, ou en eygreya, ou en concello preguado ferir seu uizinho peyte LX soldos ao concelho e seya ende a septima do paaço per mão do iuiz, e as outras duas partes parta con o iuiz per meo. E de cada huu forto o senor do forto receba seu cabo. E aquel que casa fezer ou uinha ou sa herdade onrrar e per I ano en ella seuer, se depoys en outra terra morar quiser, serua a el toda sa herdade u

1 intret
2 et alie
3 debuerit
4 fossatum
5 fossatum.
6 recipiat
7 VIII

terra hereditare[8] uoluerit, seruiat ei tota sua hereditas ubicumque habitauerit. Et si uoluerit illas uendere uendat cui uoluerit per forum de uestra ciuitate. Et homines de Aguarda qui debuerint habere iudicium aut iunctam cum hominibus de aliis terris, habeat[9] illud in capite suorum terminorum. Damus uobis pro foro quod miles de Aguarda stet pro infancone[10] de toto nostro regno in iudicio, et in iuramento, et uincat ipsum cum II iuratoribus. Et pedes de Aguarda stet pro milite uilano[11] de totis terris nostris in iudicio et in iuramento, et uincat cum duobus iuratoribus. Et homines qui de suis terris exerint[12] cum homicidio aut cum muliere rausata[13], uel cum alia qualibet calumpnia, excepto quod non ducat mulierem alienam, et fecerit se uassallum de aliquo homine de Aguarda, sit liber et defensus per forum de Aguarda. Et si homo de alia qualibet terra uenerit cum inimicicia aut cum pignore, postquam in termino de Aguarda intrauerit si inimicus eius post ipsum introierit et ei pignus abstulerit, aut aliquod malum illi fecerit, pectet domino qui tenuerit Aguardam D solidos, et duplet pignus ei cui abstulerit et liuores quos fecerit. Et qui hominem de Aguarda pignorauerit et ante non petierit directum in concilio uestro, pectet ad palacium LX solidos, et duplet pignora illi cui acceperit. Et homo de alia terra qui militem de Guarda[14] descaualgar, pectet LX solidos. Et homo de Aguarda qui militem de alia terra descaualgar, pectet V solidos. Et si homo de alia terra apprehenderit hominem de Aguarda et eum in prisonem[15] miserit, pectet CCC solidos. Et si homo de Aguarda apprehenderit hominem de alia terra, pectet quinque solidos. Et si homo de Aguarada[16] pro aliqua fiaduria per medium annum non fuerit requisitus sit liber de illa : et si mortuus fuerit, mulier et filii eius sint liberi de illa. Et homines de Aguarda non soluant pignora pro domino de Aguarda, neque pro meirino, neque sint pignorati nisi pro suo uicino. Et milites de Aguarda neque mulieres uidue non dent pausatam per forum de Aguarda nisi pedones per manum de iudice. Et homines de uestris terminis qui sederint in uestris hereditatibus aut in uestros solares, et domini eorum non fuerint ibi, ueniant ad signum de iudice et dent fideiussores quod respondeant ad directum, quando uenerint domini sui. Et si fecerint calumpniam pectent illam dominis suis, et VII.ª ad palacium. Et non seruiant ad alium hominem, nisi ad dominos suos in quorum solare sederint. Et senare et uinee domini Regis habeant tale forum quale senare et uinee uestre habuerint. Et qui uicinum suum occiderit et in domum suam fugerit, qui post illum intrauerit et ibi eum mactauerit, pectet CCC solidos. Et qui mulierem afforciauerit et illa uoces mittendo uenerit, si ipse cum XII non potuerit se saluare, pectet CCC solidos. Et qui mulierem alienam percus-

quer que morar. E se as quiser uender uenda a quem quiser per foro de uossa cidade. Os omees da guarda que deuerem auer iuyzo ou auiinça com outros homees doutras terras aiamno en cabeça de seus termyos.

Damos a uos por foro que o caualeyro da guarda stè por enfançon de todo nosso reyno en iuizo e en iuramento, e uença esse com dous iurados. O peom da guarda stè por caualeyro uilaão de todas nossas terras, e en iuizo e en iuramento e uença com II iurados. Omees que de sas terras exyrim com omyzyo ou con molher alhea e fazerse uassalho dalguum homem da guarda seya liure e quito e defesso per foro da guarda. E se homem dalguma terra qualxiquer ueer com omizio ou com penor, poys que no termeo da guarda entrar, se seu enmiigoo depos el entrar e lhe penor tolher ou alguu mal a el fezer, peyte ao senor que teuer a guarda D soldos e doble o penor áquel que o tolher, e as feridas que lhy fezer. Quem omem da guarda penorar, e ante nom pedyr dereyto en concello uosso, peyte ao paaço LX soldos e duble a penhora áquel a que a thomar. Omem doutra terra que caualeyro da guarda que o descaualgar peyte LX soldos. Ome da guarda que caualeyro doutra terra descaualgar peyte V soldos. Se ome doutra terra prender omem da guarda, e o en prison meter peyte CCC soldos. Se homem da guarda prender omem doutra terra peyte V soldos. Se omem da guarda por alguua fiadura per meyo do ano nom for demandado seya liure delha : e se morto for molher e seus filhos seyam liures delha. Homees da guarda nom pagem penora polho senor da guarda, nom por meyrinho nem seyam pennorados senom por seu uizino. Caualeyros da guarda nem molheres uiuuas nom dem pousada per foro da guarda senom per mandado do iuiz. Omees de uossos termyos que seuerem en uossas herdades ou en uossos solares e seus senores nom forem y uenam ao synal do iuiz e dem fiadores que respondam ó dereyto quando ueerem seus senores. E se fezerem coomya peytemna a seus senores e a VII ao paaço, e nom seruia autro homem senom a seus senhores en cuio solares seuerem. Senharas e uinhas delrey aiam tal foro qual as searas e as uinhas nossas ouuerem. E quem seu uizyo matar, e en sa casa fogir quem depoys a el entrar e o y matar peyte CCC soldos. E quem molher forçar e elha uoçes metendo ueer, se esse cum XII nom se poder salvar peyte CCC soldos. Quem molher alhea ferir, peyte a seu marido XXX soldos e a VII ao paaço. Omem da guarda que fyadores quiser dar, por entençom da qual a el encoutarom, e der II homees fiadores, e esse seya terceyro, se aquel que el encoutar nom quiser receber fyadores, e el depoys o matar, todo o conçelho peyte o omyzyo a seus parentes. O paaço delrey, e o paaço do byspo, aiam coomya, e toda a cidade aya huum foro. Omem da Guarda

8 habitare
9 habeant
10 infancione
11 uillano
12 exierint

13 raussata
14 Aguarda
15 prisionem
16 Aguarda

serit, pectet ad suum maritum xxx solidos et vii.ª ad palacium. Et homo de Aguarda qui fideiussores dare uoluerit pro intencione de qua eum inquietauerint, et dederit iiºˢ homines fideiussores et ipse sit tercius, si ille qui eum inquietauerit uoluerit[17] recipere fideiussores et eum postea mactauerit, totum concilium pectet homicidium suis parentibus. Et palacium domini regis et palacium episcopi habeant calumpniam : et tota ciuitas habeat unum forum. Et homo de Aguarda qui fideiussor intrauerit si contentor eum non libauerit[18], qualem[19] fecerit talem pectet. Et si habuerit illum suum intentorem mittat illum pro se et ipse exeat de fiadoria. Et de suspecta de x solidis et supra, iuret cum duobus de suis uicinis : et de x solidis ad minus, iuret cum uno uicino qualem habuerit. Et homo de Aguarda qui se tornauerit ad alium dominum ut ei benefaciat, sua casa et sua hereditas et uxor sua et filii sui sint liberi per forum de Aguarda. Damus etiam uobis pro foro ut non habeatis alium dominum nisi nos Reges et filios nostros, et quem concilium uoluerit. Et homo de Aguarda qui fuerit exeredatus[20] et per manum suam non pectauerit suam hereditatem, uadat illam accipere sine aliqua calumpnia. Et totus homo de Aguarda qui habuerit hereditatem in alia terra non faciant fossatum nisi per forum de Aguarda. Et homo de Aguarda qui habuerit mulierem de[21] benedictione[21] si eam laxauerit, pectet i denarium ad iudicem : et si mulier laxauerit suum maritum, quem habuerit ad benedictiones, pectet ccc solidos, medietatem ad palacium, et medietatem ad suum maritum. Et qui disruperit casam cum lanceis scutis, de la porta a dentro, pectet ccc solidos, medietatem ad dominum de ipsa casa, et aliam medietatem ad palacium : et si percusserit suum uicinum cum spata, pectet xxxx solidos, vii.ª ad palacium. Et qui percusserit suum uicinum cum lancea, et exerit[22] de una parte ad aliam, pectet xx solidos et vii.ª ad palacium : et si non exierit ad aliam partem, pectet x solidos et vii.ª ad palacium. Et de plaga unde ossa exierint, pro unoquoque osso pectet x solidos, vii.ª ad palacium : et de alia plaga v solidos, vii.ª[23] ad palacium. Et per tota pignora siue sint de concilio siue de palacio, recipiant fideiussorem pro ad forum. Et concedimus uobis quod non habeatis defesam neque montem neque pelagum nisi de toto concilio. Et montadigum de stremo de Aguarda accipiant[24] milites de Aguarda cum domino suo, et habeant inde terciam partem. Et nullus accipiat montadigum de ganatis de Aguarda. Et de carrega de portatico de pedone tres mealias, et de caualo i solidum, et de mulo i solidum, et de asino et de boue vi denarios. Et de toto portatico quod uenerit ad Aguardam, hospes ubi pausauerit, accipiat terciam partem, et portarius accipiat duas partes. Totas istas intentiones iudicent alcaides[25] et[25] uilla uestra per suam cartam :

que fyador entrar, e seu contentor el nom liurar qual fyadorya fezer tal hy peyte. E se ouuer aqual aquel seu contentor meta el por sy, e esse saya da fyadoria. De sospeyta de x soldos a suso, e iure cum ii uizynhos seus, e de x soldos a iuso, iure com i uizinho qual ouuer. Ome da guarda que se tornar a otro senhor que lhy bemfaçá sa casa, e sa herdade, e sa molher e seus filhos seiam liures e quytes e soltos por foro da guardá.

Damos a uos ainda por foro que nom ayades outro senhor senom nós reys, e nossos filhos e quem o concelho quiser. Omem da guarda que for desexerdado, e per sua mão nom peytar sa herdade, uaa elha filhar sen alguma coomya. Todo omem da guarda que ouuer herdade en outra terra nom faça fossado senom por foro da guarda. Omem da guarda que molher ouuer a beeçom, se elha leyxar peyte i dinheiro ao juiz. Se a molher leyxar seu marido que ouuer a beeçoes peyte ccc soldos, e a meyadade seya de seu marido. Quem derrumper casa cum lança e cum escudos da porta a dentro, peyte ccc soldos, a meyadade ao senhor da casa, e a outra meyadade ao paaço. Quem ferir seu uizinho cum espada peyte xl soldos e a vii ao paaço. Quem ferir seu uizinho cum lança e sayr da outra parte peyte xx soldos e a vii ao paaço : se nom sayr da outra parte peyte x soldos e a vii ao paaço. De chaga unde ossos sayrem por cada huu osso peyte x soldos e a vii ao paaço. Doutra chaga v soldos e a vii.ª ao paaço. Por toda penhora, ou seya de conçelho, ou de paaço recebam fyador pera o foro. Outorgamos a uos que nom aiades deuesa, nem monte nem peego, senom de todo o concelho. Montadigo do stremo da guarda, recebam os caualleyros da guarda con senhor, aiam ende a terça parte. Nenguu nom filhe montadigo de gaados da guarda. De carrega de portadigo de peon iii mealhas. Do caualho i soldo. Do muu i soldo. Do asno : e do asno e do boy vi dinheiros. De todo portadigo que ueer á guarda, ospede u pousar filhe a iiiª parte, e o porteyro as iiªˢ partes. Todas estas entençoes iuigem os alcaydes de uossa uilha per sua carta. Outras entençoes iuygem segundo seu sen, assi como melhor poderem. Omees da guarda non den en todo nosso reyno portadigo. Feyta foy esta carta en Coinbra, vᵉ dias ante as calendas de dezembro. Era m.ª cc.ª xxx.ª vii.ª, anno do nosso reyno xiiii. Nós Reys que esta carta seer feyta encommendamos dauam subscriptos ea roboramos e en elha estes synaes fezemos.

Qualquer que este nosso feyto a uos entegramente aguardar, seya beento de deus amen. Todo uizinho da guarda nom responda sen rancoroso. Estes son os termeos os quaes Rey don Sancho outorgou á cidade da Guarda. In primeyramente Coa, per porto do aluaçil, e per porto uelho de pega : de parte de celoryco, per porto de cereygyo, e per esse lonbo dereyto per fonte

17 noluerit
18 liberauerit
19 qualem fiadoriam
20 exheredatus
21 ad benedictionem
22 exierit
23 et vii.ª
24 accipiant illud
25 alcaldes de

et alias intenciones indicent secundum sensum suum, sicut melius potuerint. Et homines de Aguarda non dent portaticum in toto nostro regno. Facta fuit hec carta apud Colimbriam v.° kalendas Decembris. Era M.ª CC.ª XXX.ª VII.ª Anno regni nostri XIIII.° Nos Reges qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus et in ea hec signa fecimus ┼┼┼┼[26]. Quicumque igitur hoc nostrum factum uobis integrum obseruauerit sit benedictus a deo. Amen. Et totus uicinus de Aguarda non respondeat sine rancuroso. Isti sunt termini quos Rex domnus S. concessit ciuitati de guarda[27]. In primo de coa per portum de auazil, et per portum uetus de pega. De parte de Celorico[28] et per lumbum uelium, et per fontem de salgueira, et per inter ambas fontes de couadoudi in directum ad mondegum, ubi dominus Rex posuit cum sua manu petras. De parte de linares per mondegum, et per albergariam de mondego, et per carreiram ueliam que uadit per couelianam, et Purtelas cum toto suo termino quomodo spartit cum ualelias, pelo peso, et pelo semedeiro damo et colmeal daureiro, et per so as mestas das teixeiras. Et per couillianam per castellum de figueira, et per cabeza dopa, et pelo peego do carro, et pelas cebradas de Meimoa, et pela arrancada de petro pai, et pelo ual degua[29], et per basaguada, et per elgiam, quomodo uadit ad uallem de alcaldes, et ferit in tegio. Et non detis pro collecta nisi LX morabitinos una uice in anno. Gunsaluus menendi maiordomus curie conf. Pelagius muniz signifer domini regis conf. Alfonsus aluariz qui tunc tenebat Aguardam. Laurencius suarii qui tunc tenebat Lamecum. Martinus Lopiz qui tunc tenebat troncosum. Reimundus pelagii, qui tunc tenebat couellianam. Johannes fernandi dapifer domini Regis conf. Martinus fernandi, qui tunc tenebat Laniosum. Fernandus fernandi braganciam. Martinus bracarensis archiepiscopus conf. Martinus port. episcopus conf. Petrus Lamecensis episcopus conf. Nicholaus Visensis episcopus conf. Petrus Colimbriensis episcopus conf. Suarius vlixbonensis episcopus conf. Pelagius elborensis episcopus conf. Suarius uenegas Pretor de Aguarda conf. Julianus notarius curie. Domnus Osoreus test. Petrus nuniz test. Fernandus nuniz test. Petrus gomez test. Petrus saluadoriz[30] test. Rodericus petri[31] test. Egeas plagii test. Randulphus scripsit.

Ego Alfonsus II.us dei gratia port. Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis nostris infantibus donno Sancio et domno Alfonso et domna Alionor, concedo et confirmo uobis populatoribus de Aguarda istam cartam suprascriptam et istud forum quod uobis dedit pater meus excellentissime memorie Rex domnus Sancius. Et ut hoc meum factum[32] firmissimum robur obtineat precepi fieri istam cartam, et eam feci meo sigillo plumbeo communiri. Facta carta apud Sanctaren, Mense de Salgueyra, e per antrambas fontes de Cauadoudy, en dereyto a mondego, u elRey pos com sua mão pedras: de parte de lyares, per Mondego, e per lha arbergaria de Mondego, e per Carreyra uelha que uay pera Couilhaa, e Barrelhas com todo seu termyo, como parte per ualhelhas pelo peso e pelho semedeyro do caminho, e comeal daureyro, e per suas mestas das teyxarias, e per Couillaa, per castelho de Fygueyra, e per cabeça Dopa, e pelho Peego de carro, e pelhas quebradas de Meymona, e pelha arança de Pedro paiz, e pelho ual da Egua, e per basaguada, e per elgia, como uay ao ualhe dalcaydes, e fer en teyo. E nom dedes por coleyta senom LX marauedis I uez no ano.

Goncalho meendiz maiordomo da corte a confirmou. —Pay nuniz alferez delRey conf. —Alffonso aluarez que entom tiia a guarda. —Lourenço suarez que entom tiia lamego. —Martim loppez que entom tiia Trancoso. —Reymondo paiiz que entom tiia Couilhaa. —Joham fernandiz eycham delRey. —Martim fernandiz que entom tiia Lanhoso. —Fernam fernandiz que entom tiia Bragança. —Don Martinho arcebispo de Braagaa. —Don Martinho bispo do Porto. —Don Pedro bispo de Lamego. —Don Nicholao bispo de Viseu. —Don Pedro bispo de Coynbra. —Don Sueyro bispo de lixboa. —Don Pedro bispo de Euora. —Sueyro ueegas alcalde da Guarda. —Juian notario da Corte. —Don osoyro. —Pedro muniz. —Fernam muniz. —Pedro gumez. —Pedro saluadoret. —Roy periz. —Egas pelaiz. —Randofo scriueo.

Eu Alffonso II.° pella graça de deus Rey de Portugal en sembra com mha molher Rainha dona orraca e meus filhos infantes don Sancho, e don Alffonso, e dona Leonor, esta carta scripta, e este foro que meu padre da noble renembrança Rey dom Sancho deu e outorgou a uos pobradores da guarda, outorgouos e confirmo per este presente scripto. E quem esta mha confirmaçom e utorgaçom por sempre firme forteleza aian encomenda. Feyta esta carta foy en Santaren, meiado Decembro. Era M.ª CC.ª L.ª V.ª Eu Rey don Alffonso, e mha molher Reynha dona Orraca, e nossos filhos subredictos, que esta carta encomendamos seer feyta dauante subscriptos ea roboramus, e en ella estes synaes fazemos | | | .

Quaes presentes forom, Don Ssteuam arcibispo de Bragaa. —Don Martinho do porto bispo. —Don Pedro bispo de Coynbra. —Don Sueyro bispo de lixboa. —Don Sueyro bispo de Euora. —Don Payo bispo de Lamego. —Don Bartholameu bispo de Viseu. —Don Martinho bispo da Eydanha. —Don Rodrigo meendet. —Don Ponço alffonso. —Don Loppe alffonso.

Don Martianes alferet delrey. —Don Pedro anes mayordomo da corte. —Don Lourenço suariz. —Don eane fernandez. —Don Gumez suarez. —Don Gil uaa-

26 fecimus ┼┼┼┼┼┼.
27 Aguarda.
28 Celorico per portum de Cereigio
29 de egua
30 saluadoris
31 petriz
32 factum in perpetuum

decembri. Era M.ª CC.ª L.ª V.ª Nos supranominati qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus et in ea hec signa fecimus ++++[33]. Qui affuerunt, Domnus Stephanus bracarensis archiepiscopus conf. Domnus Mar. port. episcopus conf. Domnus Petrus colimbriensis episcopus conf. Domnus Suerius[34] vlisbonensis[34] episcopus. Domnus Suarius Elborensis episcopus. Domnus Plagius[35] lamecensis episcopus. Domnus Bartolameus visensis episcopus conf. Domnus Mar. egitaniensis episcopus conf. Domnus Mar. iohannis signifer domini regis. Domnus Petrus iohannis maiordomus curie conf. Domnus Laurencius suarii. Domnus Johannes fernandi[36]. Domnus Fernandus fernandi. Domnus Gomecius suarii. Domnus Egidius ualasquiz. Domnus Rodericus menendi. Domnus Poncius alfonsi. Domnus Lopus alfonsi, conf. Magister Pelagius cantor port. test. Petrus garsie test. Vincencius menendi test. Mar. petri test. Petrus petri test. Joanninus test. Gunsaluus menendi cancellarius.

quez. —Vicente mendet. —Pedro paez. —Johanino. —Maestre Payo chantre do porto. —Pedro garsia. —Martin perez.

33 fecimus +++++.
34 Suarius ulixbonensis
35 Pelagius
36 fernandiz

BENAVENTE

BENAVENTE

1200

Hoc invenitur forale *in charta confirmationis Alphonsi II in Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis. Sumpsimus lectiones varias ex Lib. Regestor. ipsius regis.*

In dei nomine. Hec est carta de foro quam iussi facere, Ego Pelagius dei gratia Elborensis magister una cum fratribus meis, uobis populatoribus de Benauente tam presentibus quam futuris. Concedimus uobis ut habeatis forum de Culuchi : scilicet ut due partes militum uadant in fossatum, et tercia pars remaneat in opido et una uice faciant fossatum in anno : et qui non fuerit in fossatum, pectet v solidos in[1] fossadeira. Et pro homicidio, pectet c solidos ad palacium. Et pro casa derota cum armis cum scutis, et spatis, pectet ccc solidos et VII.ª ad palacium : et qui furtum fecerit, pectet pro uno nouem, et intentor habeat duas partes, et alias VIIem partes palacium. Et qui mulierem aforciauerit, et illa clamando dixerit, quod ab illo est aforciata et ille negauerit det illa autorgamentum[2] de tribus hominibus talibus qualis ille fuerit : et ille iuret cum XII, si ipsa potuerit habere autorgamentum[3] et ille forte noluerit suum autorgamentum[4]. Et si illa noluerit[5] autorgamentum[5] de tribus hominibus, iuret ipse solus, et exeat de calumpnia. Et si non potuerit iurare, pectet ccc solidos et VII.ª ad palacium. Et testimonia mentirosa, et fidelis mentirosus pectet LX solidos et VII.ª ad palacium : et duplet el auer. Et qui in concilio aut in mercato[6], aut in ecclesia ferir, pectet LX solidos, medios ad palacium, et medios ad concilium : et de medietate concilii VII.ª ad palacium. Et homo qui fuerit gentil aut erdador non sit meirinus. Et qui in uilla pignora inuenerit aut fiadorem et ad montem fuerit pignorare, duplet pignora et pectet LXª solidos et VII.ª ad palacium. Et qui non fuerit a ssinal de judice et pignus sacudiret ad saion, pectet I solidum ad iudicem : et qui non fuerit in[7] apilido[7] exceptis his qui sunt in seruicio alieno, miles pectet x solidos, et peon v solidos ad uicinos. Et qui habuerit aldeam et unum iugum bouum, et xxxx oues, et unum asinum, et IIos lectos, comparet caballum. Et qui fregerit sinal cum sua mulier, pectet I solidum ad iudicem. Et mulier qui[8] relinquerit maritum suum de benedictione pectet ccc solidos et VII.ª ad palacium. Et qui laxauerit mulierem suam pectet I denarium ad iudicem. Et qui caballum alienum caual-

1 pro
2 autorgamento
3 octorgamentum
4 octorgamentum.
5 non habuerit octorgamentum
6 mercado
7 ad apelidum
8 que

gauerit per unum diem pectet i carneiro : et si magis pectet las angueiras pro uno die vi denarios, et pro nocte i solidum. Et qui ferir de lancea aut de spata, pro la entrada pectet x solidos : et si transierit ad aliam partem, pectet xx solidos ad[9] querelosum[9]. Et qui fregerit occulum, aut brachium, aut dente[10], pro unoquoque membro pectet c solidos al lisiado et ille det vii.ª ad palacium. Qui mulierem alienam ante suum maritum ferir, pectet xxx solidos al quereloso, et vii.ª ad palacium. Qui moion alieno in suo ero mutauerit, pectet v solidos et vii.ª ad palacium. Qui limde[11] aleno[11] quebrantauerit, pectet v solidos et vii.ª ad palacium. Qui conductero alieno mactauerit suo domino pectet suum homicidium et ille det vii.ª ad palacium. Similiter de suo ortolano[12] et de suo quarteiro, et de suo molleiro, et de suo solarengo. Qui habuerit uassalos in suo solar, aut in sua hereditate non seruiant ad alterum hominem de tota sua facienda nisi ad dominum de solar. Tendas molinos[13] et fornos sint liberi de foro. Milites de Benauente sint in iudicio pro podestades et infanzones[14] de portugal. Clerici uero habeant mores militum. Pedones sint in iudicio pro caballariis et uillanis de altera terra. Qui uenerit uozeiro a suo uicino pro homine de foris uille pectet x solidos et vii.ª ad palacium. Ganato de Benauente non sit montado in nulla terra. Et homine cui se nafragaret suo adestrado quamuis habeat alium sit excusatus usque ad capud anni. Mancipium qui mactauerit hominem foras uille et fugerit suus amus non pectet homicidium. Pro totis rancuris de palacio iudex sit uozeiro. Qui in uilla pignorauerit cum saione et sacudirent ei pignus outorget el saion et predat[15] concilium de tribus collationibus et pignoret pro lx solidos, medios ad concilium et medios ad rancuroso. Barones de Benauente non sint in prestamo dados. Et si homines de Benauente habuerint iudicium cum hominibus de alia terra non currat inter illos exquisa aut retum. Et homines qui uoluerint pausare in *(sic)* suo ganato in terminis uestris habitatores de Benauente accipiant montadigum : de grege ouium iiii^or carnarios : et de busto uaccarum i uacca. Istud montadigum est de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossado uel in guarda[16], omnes caballos qui se perdiderint in algara uel milite *(sic)* primitus sint erecti sine quinta et postea nobis detis quintam directam. Et omnes homines de Benauente qui inuenerint homines de aliis ciuitatibus in suis terminis taliando[17] aut leuando madeira de montibus prendant totum quod inuenerint sine calumpnia. De azarias et de guardias quintam partem nobis dent sine offretione[18]. Quicumque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit, pectet lx solidos ad palacium, et duplet ganatum domino suo. Testamur uero et perhenniter firmamus ut quicumque pignorauerit mercatores uel uiatores christianis[19], iudeos siue mauros, nisi fuerint fideiussor uel debitor quicumque fecerit, pectet lx solidos ad palacium, et duplet ganatum quod prendiderint suo domino : et insuper pectet c morabitinos pro cauto quod fregerit : Rex habeat medietatem et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam uenerit per uim cibos aut aliquam rem accipere et ibi mortuus fuerit uel percussus, non pectet pro eos aliquam calumpniam ipse qui eum portauerit, uel percusserit, uel interfecerit, nec sit homicida suorum parentum : et si cum querimonia de ipso ad regem uel ad dominum terre uenerit, pectet c morabitinos, medietatem palacio, et medietatem concilio. Mandamus et concedimus quod si aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos furari uel rapere dimisit, si pro aliqua re repetitus fuerit quam comisit saluet se tanquam latro. Et si latro est et latro fuit omnino pereat, et subeat penam[20] latronis. Et si aliquis repetitur pro furto et non est latro neque fuit, respondeat ad suos foros. Si aliquis homo filiam alienam rapuerit extra suam uoluntatem donet eam ad suos parentes et pectet[21] ccc morabitinos et vii.ª ad palacium : et insuper sit homicida suorum parentum. De portagem foro de troxel[22] de caballo de pannis de lana uel de lino i solidum. De trossel[23] de fustanes v solidos. De trossel[24] de pannis de color v solidos. De carrega de piscato i solidum. De carrega de asino vi denarios. De carrega de coneliis christianorum v solidos. De carrega de mauris de coneliis i morabitinum. Portagem de caballo quem uenderint in foro i solidum. De mulo i solidum. De asino vi denarios. De boue vi denarios. De carnario iii mealias. De porco ii denarios. De foron ii denarios. De carrega de pane et de uino iii mealias. De carrega de peon i denarium. De mauro quem uenderint in mercato i solidum. De mauro qui se redimerit decimam. De mauro qui taliat cum suo domino decimam. De corio de uaca et de zebra ii denarios. De coiro de ceruo et de gamo iii mealias. De carrega de cera v solidos. De carrega de azeite v solidos. Iste portagem est de hominibus foris uille. Et de toto isto portagine tercia pars sit hospitis, et due partes ad palacium. Ego Sancius dei gratia port. Rex, una cum filio meo Rege domno Alfonso et ceteris filiis et filiabus meis hanc cartam roboro et confirmo. Facta fuit hec carta apud Colimbriam viii^o kalendas Aprilis. In Era m.ª cc.ª xxx.ª viii.ª Qui affuerunt, Martinus Bracharensis Archiepiscopus conf. Martinus Port. episcopus conf. Petrus Lamecensis episcopus conf. Nicolaus Visensis episcopus conf. Pe.[25] Colimbriensis episcopus conf. Pelagius Elborensis episcopus conf. Suarius Vlixbonensis episcopus conf. Petrus gomez test. Egas petriz test. Gunsaluus menendi maiordomus curie conf. Pelagius moniz signifer regis conf. Johan-

9 a quereloso.
10 dentem
11 linde alieno
12 ortelano
13 mulinos
14 infanziones
15 prendat
16 gurdia
17 calando
18 ofectione.
19 christi
20 pena
21 pectet illis
22 trossel
23 trosel
24 trosel
25 Petrus

nes fernandiz dapifer regis conf. Martinus fernandiz conf. Reimundus pelagii conf. Petrus nuniz test. Fernandus nuniz test. Rodericus petriz test. Julianus notarius curie.

Ego Alfonsus II.us dei gratia Port. Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis nostris infantibus domno Sancio, et domno Alfonso, et domna Alionor, istam cartam suprascriptam et istud forum quod supranominatus Magister dedit et concessit habitatoribus de Benauente roboro et confirmo per hanc cartam quam precepi fieri et meo sigillo plumbeo communiri : que fuit facta apud Sanctaren v.º die Februarii. Era M.ª CC.ª L.ª VI.ª Nos supranominati qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus, et in ea hec signa femus +++++. Qui affuerunt, Domnus S.[26] Bracarensis Archiepiscopus conf. Domnus M.[27] Port. episcopus conf. Domnus Pe.[28] Colimbriensis episcopus conf. Domnus S.[29] Vlixbonensis episcopus conf. Domnus S.[30] Elborensis episcopus conf. Domnus P.[31] Lamecensis episcopus conf. Domnus Bar.[32] Visensis episcopus conf. Domnus Martinus Egitaniensis episcopus[33] conf[33]. Domnus Mar.[34] iohannis signifer domini regis conf. Domnus Pe.[35] iohannis maiordomus curie conf. Domnus Laurencius suarii conf. Domnus Gil[36] ualasquiz conf. Domnus Jo.[37] fernandiz conf. Domnus F.[38] fernandiz conf. Domnus Gomecius suarii conf. Domnus Rodericus menendiz[39] conf. Domnus Poncius alfonsi conf. Domnus Lopus alfonsi conf. Magister P.[40] Cantor Port. test. Pe.[41] garsie test. Johanninus test. Vincentius menendi test. Petrus petri[42] test. Menendus petri[43] test. Gunsaluus menendi Cancellarius curie. Johannes dominici scripsit.

26 Stephanus
27 Martinus
28 Petrus
29 Suarius
30 Suarius
31 Pelagius
32 Bartolomeus
33 *desunt*
34 Martinus
35 Petrus
36 Egidius
37 Johannes
38 Fernandus
39 menendi
40 Pelagius
41 Petrus
42 petriz
43 petriz

ABAÇAS

ABAÇAS

1200

Hoc forale *invenimus in libro regestorum inquisitionum, qui* Lib. II Donationum Alphonsi III *inscribitur. Quae deerant, ex libro* Foraes Velhos de Leitura Nova *descripta, suis locis addidimus.*

In dei nomine. Ego Rex domnus Sancius. Placuit michi ut facerem kartam de foro de villa de abaças ad xim homines. Et diuidit in primis quomodo exparte cum uillasicca per cima de reuooedõ escuro, per illo lonbo comodo intrat ad foz de aqua de buianes et inde per aquam de camdanide. Et quomodo uadit ad exudru de souto teimado et inde comodo diuidit cum buianes et fert in a estrada. Et inde uadit ad azeira et uenit ad petram de mengengueira et inde per illas seixas quomodo diuidit cum guianes per illo lonbo intrat ad quintera et bordo et ferit na estrada et inde ad fonten de spino et inde ad aquam de riba aluar et fert in capite de fernando menendi et inde ad foz de magalalaa et inde per illud valle contra monten acuton et inde ad fonten et inde per illo lombo et fer a strada de petra maria et uadit ad caput de monte acuto et inde ad marcum de eruedeiro et inde ad capud de eruedeiro et inde de lombo ad foz de louredo per aquam de tauora quomodo diuidit cum adranes et cum uillanoua per uenan de tana comodo fer in foz de carueiro et inde per lombo quomodo fer ad capud de caluelo. Et ego Rex domnus Sancius do uobis et concedo populatoribus quantum habeo in omnibus istis terminis supradictis. Istam hereditatem supranominatam concedo tali pacto ut in unoquoque anno detis ea foro prenominato I iugada uno quartario de tritico et iiies de segunda et 1º modio de uino. Colleita singullos panes de medio almude et singulas pelles de conelios pro carne et singulos almudes de uino. Ista collecta in anno una uice. Et isto foro concedo ad istos populatores : de calumnias, furto, rauso, et omicidio, si habet inquisam de ueritate sine apostilia pectet et det fiador in tercia de calumnia et non in amplius. Vicarius qui tenuerit uillam non det ullam remdam de se ipso anno et pectet inter se fiadoria 1ª cera. De furto si se saluare non poterit duplet cui furtum fecerit ..... et septem partem ad palacio. Rauso si habuerit inquisa de ueritate dalo. Qui hominem occiderit et se saluare uoluerit det fiador in tercia de calumnia et saluet se. Qui istam hereditatem deuendicare uoluerit et post tres annos uendat illa a morador qui faciat foro. Jugada per tayga et quarta de gafura. Carreira apellido ipso die reuersi sint in domos suas. De uenado lumbo : de urso ambas manus. Qui in domo cum armis intrare uoluerit perdat 1ª

cera de fiadoria et sit desauzinado donec intret in directum per concilium de uilla. Ista remda que in ista carta est scripta qui eam tenuerit et si pro illa non uenerit et se dampnauerit perdet eam. Qui in istam uillam que est de Rege rumperit super hoc pactum pectet D solidos. Facta karta de foro VIII.º kalendas Maii. Era M.ª CC.ª XXX.ª VIII.ª Archiepiscopus Martinus bracarensis ecclesie. Archidiaconus pelagius de sandi. Princeps de Panonia fernandus fernandi. Vicarius petrus muniz. Ego Rege dono Sancio hoc scriptum concedo et roboro. Et qui hoc factum meum rumpere temptauerit sit maledictus et excomunicatus et cum iuda traditore habeat societatem. Et carta ista semper sit stabilis per suo foro qui ibi est scripto et non plus. Et nullus portarius sit ausus in uestra uilla intrare pro nullo foro. Totas uestras decimas ueniant ad ecclesiam sancti petri de abaças ubicumque laboraueritis.

Gunsaluus menendi maiordomus curie confirmat. —Pelagius moniz significer domini Regis conf. —Johannes fernandi dapifer domini regis conf. —Petrus nuniz test. —Fernandus nuniz test. —Rodericus petri test. —Petrus gomez test. —Petrus menendi test. —Domnus oserus test.

Julianus cancellarius curie confirmauit.

Joannes notuit.

Et litera de omnibus istorum hominum erat magis minuta quam litera de carta ista : et erat de alia manu.

SISIMBRIA

CESIMBRA

1201

Ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis decerpsimus. Lectiones varias ex Lib. Regestor. Alphonsi II addidimus.

In dei nomine. Hec est carta de foro quam iussi fieri, Ego Sancius dei gratia Port. Rex, una cum filio meo Rege donno Alfonso, et ceteris, et filiabus meis, vobis populatoribus de sisimbria tam presentibus quam futuris. Damus uobis forum et consuetudinem de elbora et mandamus ut due partes de cauallariis uadant in fossato, et tercia pars remaneat in castello : et faciant una uice in anno *(sic)* : et qui non fuerit in fossato, pectet C[1] solidos ad[2] palacium[2]. Et pro homicidio, pectet C solidos ad palacium. Et pro casa derrota cum armis, cum scuto uel cum spata, pectet CCC solidos et VII.ª ad palacium. Et qui furtauerit pectet pro uno VIIII^em^, et intentor habeat duas partes et VII partes ad palacium. Et qui mulier aforciauerit, et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciata, et ille negauerit illa det outorgamento de tribus hominibus talibus qualis fuerit et ille iuret cum XII^im^ : et si non habuerit outorgamentum, iuret ipse solus, et si non potuerit iurare, pectet ad illam CCC solidos et VII.ª ad palacium. Et testis mentirosus, et fidelis mentirosus pectet LX solidos et VII.ª ad palacium : et duplet habere. Et qui in concilio aut in mercado aut in ecclesia percusserit, pectet LX solidos, medios ad palacium, et medios ad concilium : et medietatem[3] concilii, VII.ª ad palacium. Et homo qui fuerit gentil aut erdator, non sit merinus[4]. Et qui in uilla inuenerit pignus aut fideiussorem et ad montem fuerit pignorare, duplet pignus, et pectet LX solidos et VII.ª ad palacium. Et qui non fuerit ad signum iudicis et pignus abstulerit sagioni pectet I solidum ad judicem. Et qui non fuerit in[5] apilido exceptis hiis[6] qui sunt in seruicio alieno, miles pectet X solidos, et pedes V solidos ad uicinos. Et qui habuerit aldeiam aut[7] unum iugum bouum[8] et XXXXª oues et unum asinum et duos lectos comparet caualلum. Et qui quebrantauerit sinal cum sua muliere pectet I solidum ad iudicem. Et mulier que leixauerit[9] suum maritum de benedictionibus pectet CCC solidos et VII.ª ad palacium. Et qui leixauerit[10] suam mulierem pectet I denarium ad iudicem. Et qui caballum alienum caualgauerit, pro una die pectet unum carnarium, et si magis, pectet las angeiras[11], pro die VI denarios, et pro nocte I solidum. Et qui percusserit de lanza, aut de spata, pola entrada pectet X solidos : et si transierit ex alia parte, pectet XX solidos ad quereloso. Et qui crebantauerit[12] occulum aut brachium aut dentem, pro unoquoque membro pectet C solidos a lisiado, et ille det VII.ª ad palacium. Qui mulierem alienam ante suum maritum percusserit, pectet XXX solidos VII.ª[13] ad palacium. Qui marcum alienum in sua hereditate mutauerit, pectet V solidos et VII.ª ad palacium. Qui limide alieno quebrantauerit, pectet V solidos et VII.ª ad palacium[14]. Qui habuerit uassalos in suo solari aut in sua hereditate non seruiant ad alium hominem de

1 v
2 pro fossataria.
3 de medietate
4 meirinus.
5 ad
6 his
7 ad
8 de bouis
9 laxauerit
10 lacxauerit
11 anguieras
12 quebrantauerit
13 et VII.ª
14 palacio.

tota sua facienda, nisi domino de solar. Qui conducterium alium mactauerit[15], suo amo colligat homicidium VII.ª[16] ad palacium : similiter de suo ortelano et de quarteiro, et de monleiro, et de solarengo. Tendas et molendinos et fornos de hominibus de sisimbria[17], stent[18] in iudicio pro podestadibus et pro infanzonibus[19] de portugal. Clerici de sisimbria habeant[20] forum militum. Pedites stent in iudicio pro caualeiros[21] uillanis de altera terra. Qui uenerint[22] uozeiro ad suum uicinum pro homine de alia uilla, pectet x solidos[23] VII.ª[24] ad palacium. Ganatos de sisimbria non sint[25] montatus in aliqua terra. Et homo cui se dampnauerit[26] suus caualIus quamuis habeat alium sit excusatus per unum annum. Mancipum[27] qui mactauerit hominem de foris uille et fugerit, suus amus non pectet homicidium. Per totis querelis de palacio iudex sit uozeiro. Et qui in uilla pignorat cum sagione si abstulerint illi pignora, outorget sagion et prendat concilium de tribus collacionibus, et pignorent pro LX solidos, medios ad concilium et medios ad rancuroso. Barones de Sisimbria non sint dati in prestimonium. Et si homines de sisimbria habuerint iudicium cum hominibus de alia terra, non curret inter illos firma nec retum, sed currat per squisam[28]. Et homines de sisimbria accipiant portagium de hominibus de alia terra, qui cum suis ganatis pausauerint in suis terminis. De una grege, duas oues, et IIII^or carnarios. De busto de uaccis unam uaccam. Istud montaticum sit de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossato aut in guardia, si perderint suos cauallos in algara aut in lite, primus erigant eos sine quinta, et postea detis nobis quintam directam. Et omnis homo de Sisimbria qui inuenerit[29] homines de aliis terris in suis terminis alliando[30], aut ducendo madeiram de montibus aut de suis terminis, prendant quantum illis inuenerint sine calumpnia. De[31] azaria et de guardia detis quintam partem sine offrecione. Quicumque ganatum domesticum pignorari aut rapi fecerit, pectet LX solidos ad[32] palacio, et duplet ganatum domino suo. Et quicumque pignorauerit mercatores aut uiatores christianos, iudeos, aut mauros, nisi fuerit fideiussor aut debitor, pectet LX solidos ad palacium, et duplet pignus domino suo : et insuper pectet Regi Lª morabitinos, et concilio Lª morabitinos pro cauto quod fregerit. Siquis ad uestram uillam per forciam cibos aut aliquam rem accipere uoluerit, et ibi percussus aut mortuus fuerit, ille qui eum mactauerit, non pectet[33] pro illo calumpniam, neque habeat homicidium de suis parentibus. Et si cum querimonia de ipso ad regem uel ad dominum terre uenerit, pectet c morabitinos medietatem Regi, et medietatem concilio. Mandamus etiam quod si aliquis fuerit latro, et iam per unum annum uel per duos furari dimisit, aut rapere, si pro aliqua causa repetitus fuerit quam comisit, saluet se tamquam latro. Et si latro est et latro fuit, omnino pereat. Et si aliquis repetitus fuerit de furto et non est latro neque fuit, respondeat ad suos foros. Si aliquis filiam alienam contra suam uoluntatem rapuerit donet eam ad suos parentes et pectet eis[34] c morabitinos et VII.ª ad palacium, et insuper sit homicida. De portagiis de troxel de cauallo de pannis de lana uel de lino dent I solidum. De troxel de lana, I solidum. De trosel[35] de fustanes[36], V solidos. De trosel[37] de pannis de colore, V solidos. De carrega de piscato, I solidum. De carrega de asino, VI denarios. De carrega de coniliis que sunt de christianis, V solidos. De carrega de coniliis que sit de mauris, I morabitinum. De cauallo quem uendiderint in azouge, I solidum. De mulo, I solidum. De asino, VI denarios. De boue, VI denarios. De ariete, III mealias. De porco, II denarios. De foron, II denarios. De carrega de pane uel de uino, III mealias. De carrega de pedone, I denarium. De mauro quem uendiderint in mercato, I solidum. De mauro qui se redimerit[38], det decimam. De mauro qui taliauerit cum suo domino det decimam. De corio de uacca aut de zeuro, II denarios. De corio de ceruo et de gamo, III mealias. De carrega de cera V solidos. De carrega de azeite, V solidos. Istud portagium debent dare illi qui non fuerint de sisimbria. Et hospites debent habere terciam partem, et Rex duas. Facta fuit hec carta apud colimbriam mense augusti. Era M.ª CC.ª XXX.ª VIIII.ª Nos Reges qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus. Et concedimus firmiter ut sit benedictus a deo quicumque illam uobis integram obseruauerit. Domnus[39] Martinus bracarensis archiepiscopus. Donnus[40] Mar. port. episcopus. Donnus[41] petrus Lamecensis episcopus. Donnus[42] nicolaus Visensis episcopus. Donnus[43] petrus colimbriensis episcopus. Donnus[44] Suarius Vlixbonensis episcopus. Donnus[45] pelagius elborensis episcopus. Donnus osoreus test. Petrus menendi test. Petrus gomez test. Donnus[46] G. menendi maiordomus curie. Pelagius muniz signifer domini regis. Comes Donnus M. poncii. Donnus F. fernandi. Donnus garsias petri. Donnus Johannes fernandi dapifer domini Regis. Donnus Martinus fernandi. Petrus nuniz. Julianus cancellarius curie Port.

Ego Alfonsus II.us dei gratia Port. Rex, una cum uxore mea Regina domina Vrraca, et filiis nostris infantibus

15 mactauit
16 et VII.ª
17 Sisinbria habeant sui domini liberos de toto foro.
18 Milites de Sisinbria stent
19 infanzionibus
20 habeat
21 cauallariis
22 uenerit
23 *deest*
24 et VII.ª
25 sit
26 dapnauerit
27 Mancipium
28 exquisam.
29 inuenerint
30 taliando
31 Da
32 *deest*
33 pectent
34 illis
35 troxel
36 fustaes
37 troxel
38 redemerit
39 *deest*
40 *deest*
41 *deest*
42 *deest*
43 *deest*
44 *deest*
45 *deest*
46 *deest*

donno Sancio, et donno Alfonso, et domna Alionor, concedo et confirmo uobis populatoribus de Sisimbria istam cartam et istud forum quod uobis dedit pater meus inclite memorie Rex donnus Sancius. Et ut meum factum firmissimum robur obtineat[47], precepi fieri istam cartam et eam feci meo sigillo plumbeo communiri. Facta fuit carta mense jenuarii[48] apud Sanctaren. Era M.ª CC.ª L.ª VI.ª Nos Reges supranominati qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus et in ea hec signa fecimus. Qui affuerunt, Donnus Stephanus Bracarensis archiepiscopus conf. Donnus Mar. Port. episcopus. Donnus petrus colimbriensis episcopus. Donnus Suarius Vlixbonensis episcopus. Donnus Suarius elborensis episcopus. Donnus Pelagius Lamecensis episcopus. Donnus Bartolameus Visensis episcopus. Donnus Mar. egitaniensis episcopus. Donnus Mar. iohannis signifer domini regis. Donnus petrus iohannis maiordomus curie. Donnus Laurencius suarii. Donnus Gil ualasquiz. Donnus Johannes fernandi[49]. Donnus Gomecius suarii. Donnus Fernandus fernandi[50]. Donnus Rodericus menendi. Donnus poncius alfonsi. Donnus Lopus alfonsi. Magister Pelagius cantor port. Petrus garsie. Vincencius menendi. Suarius stephani[51]. Joanninus. Martinus petri[52]. Petrus petri. Gonsaluus menendi cancellarius curie.

47 optineat
48 januarii
49 fernandiz.
50 fernandiz.
51 stephaniz.
52 petriz.

AREGA

AREGA

1201

Hujus foralis *autographum, in Archivo Publico servatum, unicum nobis manet exemplar, ex quo textum hausimus.*

In dei nomine. Hec est carta quam iussi facere, Ego domnus Petrus alfonsi uobis populatoribus de arega tam presentis quam futuris facio inde carta uobis fortitudinis et firmitudinis de ista mea terra quam dedit mihi rex domnus S. meus frater ut habeatis in hereditario et mihi inde detis octauam partem de panem et de uinum et .... Isti sunt termini de ista uilla. In primis quomodo partitur per capud de beras. Et per uiam puplicam istam quomodo partitur aquas uertentes usque ad capud de are.. per uiam istam per cumenaria ad aquam de mazanas, et uadit ad aquam de algia : et de ista aqua uadit ad uzezar ad portum pelagii perro, et uadit ad esmoludorio de maderia, et reuertitur per uiam puplicam ad capud de beras. Vnde in terra ista sub potestate mea constituta talia do forum. Siquis rausum, uel omicidium, uel disruperit domum cum armis, uel cum feridas, uel fregerit portas intrans ui domum in cauto uille, pectet D solidos. Si rausum, uel homicidium extra uillam, LXª solidos pectet. Mando ut unusquisque accipiat uxorem suam quam habet recabedadam uel filiam suam quam adhuc non fuit nupta ubi eam inuenerit, sine pecto. Et filium quem pater suus in domo sua tenet pro suo malado accipiat eum ubique preter ut non frangat super eum portas, uel percuciet aliquem sine pecto. Pro estercore in ore misso, LXta solidos ubique pectet. Siquis percusserit cum armis molutis de ... gradu et per iram in cautum uille LXta solidos pectet. Si foras XXXta solidos pectet. Firidas consiliadas istas sunt et non alias : qui querit amicos, uel parentes, uel armas, uel tochos com quibus uadat ferire, et percusserit per ueram exquisam, LXta solidos pectet. Pro membro absciso, LXta solidos pectet. Pro omnes feridas de quibus satisfacere debet, intret in fustam secundum ueterem forum colimbrie aut compa... eas cui satisfacere debet. Sinal de alcaide aut iudicis com testimonia teneatur. Domus alicuius non sigilletur nisi antea uocetur ad directum. Siquis ab alico ali.... quesierit ante iusticias respondeat, et ante alcaide terre per directum. Siquis debitor alicui rebellis extiterit, ab illo quod suum est habere non potuerit, et composuerit se ... maiordomo tamen maiordomus non habeat nisi decimam de eo traxerit de habere rebellis, nisi fuerit de usura. Sed de usura, accipiat quantum pepigerit cum eo. Omnes uero intenciones nostri maiordomi sint per inquisicionem de illis rebus unde potuerit habere exquisam directam. Qui sciuerit ueritatem et eam negauerit in exquisa, componat quantum perdere fec..... illi, et domino terre aliud tantum : et ultra in testimonium non recipiatur. Si aliquis uozarius se com maiordomo composuerit, causam inde aliquod habendi, si probatus fuerit que talis est per exquisam, secundum quantitatem calupnie quam obicierit in corpore puniatur, si non habuerit que pectet et non audiatur, nisi prius dederit fidemiussorem in manibus de iusticiis : prohibemus unde omnes huiusmodi que se faciunt uozarios falsos et non habent tortum : per tales enim omnis terra perdita est. Quamuis maiordomus et iusticie sint presentes, et aliquis in concilio conqueratur de aliqua re, maiordomus non accipiant illam querimoniam pro uoce, nisi ille que querimoniam fecerit dixerit maiordomo, do

tibi istam querimoniam pro uoce. Siquis in defensione sui agri, aut uinee, uel orti dampnatorem expoliauerit, quamuis dampnator sit percussus aut uulneratus tamen dominus uinee non pectet. Quod si dampnator dominum agri percuxerit satisfaciat ei. Et quacumque calumpniam fecerit pectet. Defendimus ut nullus in uilla arma traat quod si traxerit per iram et non percuxerit perdet eam. Siquis mensuras, aut cubitos falsauerit, v solidos pectet. Siquis de domo alterius, aut extra domum rem per uim acceperit, et dominus suus uenerit cum rancura ad dominum terre, uel ad alcaidem, uel ad iusticias, uel ad maiordomos in duplo componat. Siquis suam uxorem iusto iudicio adulteram fecerit, res suas sint in potestatem domini terre. Defendimus ut nullus audeat taliar cum uallo carreiras uel stratas auctorizatas de concilio nec mutet marcos. Qui uero hoc fecerit, sanet per forum terre. Almotace sit de concilio. Maiordomos et sagion et iusticie et portitor de alcaide sint cauti in D solidos. Qui fecerit furtum pectet sicut mos est terre uel condetnetur. Quicumque uero latronem uel malefactorem inuenerit prendat eum secundum suam posse sine pecto et sine calumpnia suorum parentum et omicidio. Siquis intrauerit in uineam uel almuniam alicuius furtim in die eam comedendi uel cum manu sua bestiam in ferraginam alicuius miserit v solidos pectet. Siquis de almunia uel de uinea, in gremio, uel in taleiga, uel in cesta attulerit, uel ferraginem seccauerit I morabitinum pectet. Si in nocte deprehensus fuerit furtiue in uinea aut in ferraginem, uel in almuniam, LX[ta] solidos pectet, et quod uestierit : et de isto pecto, dominus laboris habeat medietatem : si uero non habuerit que pectet, clauigatur in porta per unum diem deinde flagelletur. Si maurus alicuius fuerit solutos, et fecerit calumpnia dominus eius respondeat pro eo *secundum* calumpniam quam fecerit uel dimittat eum in manu maiordomi. Maiordomus non accipiat maurum alicuius que fuerit in uinculis uel mauram solutam pro quacumque calumpniam quam fecerit. Sed si dominus terre et concilium uiderit que talem causam fecit pro qua debet lapidari uel cremari lapidetur uel cremetur. Si uero talem causam fecit, pro qua debet fragellari, et in corpore exterminari, fragelletur. Et postquam flagellauit eum uel eam domino suo reddatur. Quacumque fiadoriam quisque fecerit, si eam non compleuerit *secundum* directum eandem pectet. Et qui uendiderit uinum in relego, v solidos pectet. Et quantas uices inuenerint uinum uendere per tantas uices pectet v solidos. Et tota illa bestia que uadit ad aream uel ad lagar pro aluguer, faciat forum de almucreuer. Istas calumpnias mandamus pectare et non alias. De molinis non accipiant nisi de XIII alqueires unum sine ofrecione. Et siquis fecerit mollinos in corrogos det mihi inde sextam partem. Et quis molinos in flumen qui molant totam calenturam dent mihi inde medietatem. Cambe sint quales iusticie et concilium uiderint pro directo. Et si molinarius inde aliter fecerit ipse cum omni habere suo sit in potestate domini terre. Si autem maiordomus uel iusticias hoc nostrum decretum irumperit pro ofrecione aut amore alicuius ipse res eius sint in potestate domini terre. Infanzum et aliquis homo non habeat in arega domum neque hereditatem nisi qui uoluerit habitare uobiscum, et seruire sicuti uos. Et aliquis de uobis uoluerit transire ad alium dominum, uel ad aliam terram, habeat potestatem donandi seu uendendi suam hereditatem cuicumque uoluerit qui in ea habitet et sit meus homo sicut unus ex uobis. Era M.ª CC.ª XXX.ª VIII.ª Ego supranominatus qui hanc cartam iussi facere cum manibus meis roboraui et hoc signum feci. Facta carta fortitudinis Mense Marcii. Et mando ut clerici de arega habeant ecclesias in hereditario. Et nullus intret in seruicium meum nisi pro suo gradu.

Qui presentes fuerunt et uiderunt, Stephanus garcie presbiter uidit. —Petrus bestia test. —Domnus Fiiz prelatus de dornas uidit. —Martinus gadanio —Martinus loucho —Petrus de ponte —Pelagius sanbado —S. petri, testes.

Martinus gabairo —Johanne gomez —Petrus longo, testes.

Johannes notuit.

Ego domnus petrus alfonsus uobis omnibus istis populatoribus tam presentis quam futuris cum manibus meis propriis roboraui, et quicquid eam uoluerit irrumpere sit maledictus et excomunicatus a deo. Amen.

·Petrus alfonsi.·

** *Intus in circulo* (Rodado) *hoc nomen legitur.*

VALEZIN

VALAZIM

1201

Autographum exemplar foralis *de* Valazim *ex scrinio monasterii S. Crucis Conimbric. in Archivum Publicum detulimus, et ex eo textum, quem hic juris publici facimus, descriptum fuit.*

In nomine domini nostri ihesu christi. Amen. Notum sit tam presentibus quam futuris, quod Ego domnus Johannes froyle quintus prior sancte crucis cum assensu canonicorum meorum facimus cartam omnibus homini-

bus populatoribus de hereditate nostra que uocatur ualezin : tali uidelicet pacto damus ipsam hereditatem nostram eis ad populandum, cum omnibus terminis suis, quomodo est de uisu ad uisum : excepto quod homines sancti romani habeant hereditates suas quas ibi habuerint : et nullus homo de sancto romano et de aliqua hereditate nostra, uadat habitare cum eis in ipsa uilla de ualezin, nisi filium aut filiam suam casauerit in ipsa uestra hereditate de qua recedere uoluerit. Damus inquam et concedimus illis eam ad populandum, tali conditione ut bene laborent et plantent et hedificent ipsam hereditatem : et dent inde nobis foros nostros nominatos : uidelicet qui laborauerit cum duobus bobus det nobis unum quartarium de tritico et II quartarios de centeno, et I quartarium de milio. Et qui laborauerit cum uno boue det unum quartarium de centeno, et I sestarium de tritico, et I sestarium de milio. Quod si cum pluribus bobus laborauerit quam duobus non det amplius de ipsis IIIIor iam dictis quartariis : et det eos per teeygam de sena de IIIIor alqueyres : et non sit abrazada, sed sit stante, et uadat noster seruizal ad aream pro illo. Et si laborauerit linum det unum manipulum de tribus uirgis de ipso lino. Et si ille qui non habet nisi unum bouem laborauerit linum, det medium manipulum. Cauon qui fecerit senaram det II almudes de secunda. Vicini qui boues non habuerint et non fuerint cauones et sunt herdadores et pecierint geyras de bobus ad suos amicos det unum sestarium de pane. Et qui uineam plantauerit, non det de illa quicquam usque ad quintum annum. Incipiat nobis dare de sexto anno et deinceps decimam de uino in lagare : et ueniat seruizal noster pro illo. Et dent nobis collectam omnes de concilio semel in anno nominatim unum porcum de I morabitino : et unusquisque de fogaria sua det singulos panes de singulis alqueriis. Omnes homines qui ibi morauerint non pectent aliquas calomias nisi tres, uidelicet merda in bocca, rausum, et homicidium de homine interfecto. Et pro singulis calomiis istis pectent nobis X morabitinos. Et pectent nobis furtum, secundum forum terre. Et iste calomie nominate sint probate per enquisas de bonis hominibus : et non sit ibi enganum nec mentira. Portadigum uero sit nostrum de illis qui uenerint de foris partibus, quia uicini de uilla non dabunt illud. Et concilium mittat judicem qualemcumque uoluerit : et preter hoc concilium mittat inter se foros et pactos quales uoluerit. Quicumque in ipsa uilla morauerit per unum annum, habeat suam hereditatem semper, et faciat de illa quicquid placuerit sibi, tamen quod nobis faciat forum nostrum qui ibi uenerit. Et si aliquis de uilla uoluerit morare in alias partes, uadat in pace cum toto suo habere : et habeat suam hereditatem uicinus qui comparauerit hereditatem de suo uicino : et sic comparet hereditatem, quod non matet fogariam. Et qui non fuerit uicinus et concupiuerit uicinum sedere, et comparauerit hereditatem, faciat suum forum secundum quantitatem hereditatis. Et casale quod dicitur una fogaria integra, si diuisum fuerit per hereditates et per plures homines, faciant forum de fogaria illa tanquam morauerint : et de ea alia quam comparauerint. Homines illius uille de ualezin non uadant in fossado, nec in apelido, nec in aliqua fazenda, nisi in mandatum regis : et omnes qui ibi morauerint, habeant hereditates suas firmiter in perpetuum : et faciant de eis quicquid illis placuerit in uendendo, in donando, uel habendo, per istud forum quod sonat superius in hac carta. Nos igitur populatores de uilla valezin, magnas grates deo, et uobis Priori domno Johanni sancte crucis et toto conuentui eiusdem damus, pro bono foro quod nobis datis : et promittimus quod simus ad minus XXXX populatores boni in uilla uestra iam dicta de ualezin. Quod si non potuerimus, uos faciatis de uilla uestra quicquid uobis placuerit. Facta fuit hec carta de foro mense ianuarii. Sub era M.a CC.a XXX.a VIIII.a Ego domnus Johannes dictus prior sancte crucis, et omnis eiusdem conuentus hanc cartam et forum uobis omnibus populatoribus de ualezin confirmamus : et damus ac concedimus uobis partem omnium beneficiorum et orationum tam in uita quam in morte, sicut confratribvs amicis nostris, amen. Factum fuit hoc et institutum sub era et mense suprascripto. Regnante illustrissimo Rege S. filio regis Alfonsi bone memorie, et regine domne Mahalde. Anno regni sui sexto decimo.

Gonsalvvs, presbiter, notuit.

PARADA

PARADA

1202

Ex Libro Regestorum, qui inscribitur* Liber III Donationum Regis Dionisii *transcripsimus. Non aliud nobis cognitum manet exemplar.

In dey nomine. Ego Rex Alffonsus in deo eterne nomine. Ego Hermigius menendi et vxor mea sancia petri a uobis cocilio de Parada de terra her mandamus et concedimus talem forum et qualem fuit poblatam in tempore de Alffonsus petri de uestras hereditates ad qualem forum fuerant poburatas unas ad decimas et de alias a quarta alias a quinta alias a sesta alias a oitaua. E darem singulas fogaças centenas et singulos quarazilcs et qui non habuerit quarazil.a galina aut uno conelio et singulas talegas de tritici. E meterem duos maiorinos uno de vno

villa et alio de alia et sacaremnos cum suo foro et darem pro exida singulos morabitinos et darem pro sancti michaelis singulos porcos de singulos braçales et darem cum suo lino duas fogaças çentenas et vna tritica et tres galinas et uno leiton quarteiral. E aiuntaremsse dous homens de huma vila et dous de alia et qual en cabedal acharen tanbem talem darem, et darem com ssuo cabedalem duas fogaçias centenas et una tritica et tres galinas : de rausso aut de omicidio çen modios medios a ssenyore et medios a concilio et de merda in buca ut de casa rota xx^ti modios a ssenyhore et medios a conçilio : et de sanguine desuper occulos xx^ti modios medios a sseniore et medios a concilio : et senyhor nõ vadat a villa calunia senyor et non uadat sine uozeyro aut sine tres testimonias. De uicinis a villa calupnia senyhor non uadat de apascilha : et filio de homine qui habuerint duodecim anos respondeat a calunia : et iren in carreira vna uice in ano quomodo ueniat ipso die ad sua casa et si ffuerunt cum bestia uno die ire et in alio uenire : et nostra ecclesia senyor non habet potestatem nisi clericum Episcopum : et si clericus calupnia fecerit per manus dicto concilio sanarat : de monte de ceruuo duos lonbos et de porcos outo costas et alio uenado nichil : et de intreuestida unum pisce : et homine de fora qui in sua quitana ueneris amenaçar uocitet suos amicos et det multum in illo et det uno denarium. Mulier mala que marito non habet et inter senyor concilio malo mitat vadat fora. Ego Rex Alffonsus manus nostras roboramus. Ego hermigius menendi et vxor mea Sancia petri manus nostras roboramus. Et si aliquid homo uenerit tan propinquis quam extraneys qui istam cartam dirrumpere uoluerit sit maledictus et excumunicatus et cum iudas magus inffernus dimersus. Istis sunt terminis suis quomodo diuidet per ad cuba et exinde per a estrada et exinde per cabril, et exinde per pena de coruo discurrente riuula pauca. Facta carta mensse fabruarii. Era M.ª CC. XXXX.ª Laurencius notauit. Sueire test. Petrus test. Hermigius test.

GUYANES

GUIÃES

1202

In libro inquisitionum, qui titulum Lib. II Donationum Alphonsi III *prae se fert, hoc invenitur* forale. *Ex libro regestorum, qui inscribitur* Livro de Foraes Velhos de Leitura Nova, *lectiones varias hausimus.*

In dei nomine. Ego Rege domno Sancio, placuit mihi[1] ut facerem carta de foro de villa guyanes ad XIII homines et diuit[2] in primis quomodo exparte per cerro de soutilino cum couelinas, et inde quomodo fert in portela de Requeysada et inde Mormoniales et fer in fonte de salgueyro et fer in strada et inde ad caril antigo quomodo fer in cima de romano et inde ad cima de valle de godina diaz : et inde per caruulio[3] fidel et fer in portela de Magalana et inde ad cabeza de fernando menendiz et fer in foz magralana. Istam hereditatem supranominatam concedo tali pacto, ut in unoquoque anno detis de ea foro nominato iugada I quartarium de tritico et III de secunda, et I modio de uino. Colecta singulos panes de medio almude, et singulas pelles de conelios pro carne, et singulos almudes de uino : et isto foro concedo ad istos populatores. De calupnias[4] : furtu sabido, rauso testimoniado, homicidio de homine occiso. Vicarius qui tenuerit uillam non det nullam rendam de se ipso anno, et dent inter se fiadoria una cera. De furto si se saluare non potuerit, duplet cui furtum fecerit, et septem partes ad palacio. Rauso si habuerint inquisa de ueritate pectet XXXª modios. Qui hominem occiderit pecte[5] C modios et si saluare quesierit, de fiador in tercia de calupnia[6] et saluarse. Qui istam hereditatem deuendicare uoluerit post III anos uendat illa a morador qui faciat foro jugada per talega[7] et quarta de galafura. Apelido ipso die reuersi in domos suos[8]. De porco lonbo. De urso ambas manus : qui in directum intrare noluerit[9], perdet cera de fiadoria, et sit desauizinado : ista renda que ista carta est scripta, qui eam tenuerit si pro illa non uenerit et se dapnauerit[10] perdet eam. Qui istam uillam que est de Rege irrumpere super hoc pactum pectet D solidos. Facta carta sexto[11] idus kalendas aprillis. Era M.ª CC.ª XXXX.ª Regnante Rex sancii in Portugal : in Blacara[12] archiepiscopus M. : mandante panonias Fernandus fernandi : prestameiro Ro.[13] P. : archidiaconus Pelagio de sandi : iudice P. de Muca : vicarius Johannes uarela. Ego Rege domno Sancio hoc scriptum concedo et roboro. Et qui hoc factum meum irrupere[14] teptauerit[14], sit maledictus et excomunicatus et cum iuda traditore habet[15] societatem et carta ista semper fiat stabilis

1 michi
2 diuidit
3 carualio
4 calumnias
5 pectet
6 calumnia
7 talia
8 suas.
9 uoluerit
10 damnauerit
11 sexta
12 brachara
13 *deest*
14 irrumpere temtauerit
15 habeat

per suo foro qui ibi est scripto et non plus. Et nullus portarius nec maiordomus pignorent in sua villa, ergo suo maiordomo : a portarius de feyra quemque annos III solidos. Que fuerunt populatoribus, Pelagio monacho de guianes et suario petriz et Menendino : pro testibus, Petrus test. Pelagius test. Johannes test. Et istas calupnias nunquam sedeant decimadas nec tornadas. Et istas tenda illos homines nec uendent nec inprestent in uilla sua.

Menendus notuit.

Ista[16] carta non erat sigillata.

16 Et ista

ALPREADA

ALPEDRINHA

1202

Foralis *de* Alpedrinha *autographa charta in Publico Archivo ab antiquo servatur. Ex ipsa charta textum sumpsimus.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ego Petrus guterri et uxor mea Ousenda suerii, una cum filiis meis Guterri petri, et Reimondo petri, et filia mea Hermesenda petri, volumus restaurare atque populare alpreadam. Damus et concedimus forum de couilliane omnibus tam presentibus quam futuris qui in ea habitare uoluerint. Mandamus siquidem ut duas partes uadant in seruitio domini sui in fossadum et tercia pars remaneat in uilla. Et qui non fuerit in fossado cum domino suo, pectet pro foro v solidos pro fossadeira. Et pro homicidio c solidos ad palatium. Et pro casa derota cum armis, scutos et spadas, pectet ccc solidos et VII.ª palatium. Et qui furtaret pectet pro uno nouem, et habeat intentor duos quiniones et VII.ª parte ad palatium. Et qui mulier aforciar et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciada, et ille negaret, det illa in auctorgamento tres homines tales quales ille fuerit : et ille iuret cum XII quod non fecit. Et si mulier non habuerit auctorgamento iuret ipse solus : et si non potuerit iurare, pectet ad illam ccc solidos et VII.ª palatio. Et testimonia mentirosa, et fidele mentiroso, pectet LXª solidos et VII.ª palatio : et duplet auer. Et qui in concilio aut in mercato uel in ecclesia aliquem percusserit pectet LXª solidos, et medietas detur palatio, et medietas concilio. Et de medietate concilii, VII.ª detur palatio. Et homo qui fuerit gentilis aut erdador, non sit maiordomus. Et qui in uilla pignus inuenerit, aut fideiussorem, et ad montem fuerit pignorare, duplet pignora, et pectet LXª solidos et VII.ª palatio. Et qui non fuerit ad signum iudicis, et pignus de manu sagionis acceperit, pectet iudici Iº solido. Et qui non fuerit ad apelidum milites aut pedones exceptis his qui sunt in alieno seruitio, miles pectet x solidos uicinis, pedom uero v solidos. Et qui habuerit aldeia, et unum iugum bouum, et XXXXª oues et Iᵐ asinum, et IIᵒˢ lectos conparet caballum. Et qui fregerit sinal cum sua mulier, pectet iudice Iº solido. Et mulier de benedictionibus que maritum suum relinquerit, pectet cccᵗᵒˢ solidos, VII.ª palatio. Et qui dimiserit uxorem suam pectet Iᵐ denarium iudici. Et qui caballum alienum equitauerit, pro uno die pectet Iᵐ carnerium. Et si magis, pectet pro Iº die VI denarios, et pro Iª nocte Iᵐ solidum. Et qui uulnerauerit cum lancea aut cum gladio, pola intrada x solidos : et si transierit ad aliam partem pectet uulnerato XXᵗⁱ solidos. Et qui fregerit occulum aut brachium, aut dentem, pro unoquoque membro pectet uulnerato c solidos, et ille det VII.ª palatio. Qui mulier aliena ante maritum suum percusserit, pectet XXXª solidos, VII.ª palatio. Qui marcum alienum in sua hereditate mutauerit, pectet v solidos, VII.ª palacio. Qvi limidem alienum fregerit, pectet v solidos et VII.ª palatio. Qvi conductarium alienum mactauerit pectet homicidium suo amo, et det VII.ª palatio : similiter de suo ortolano, et de quarteiro, et de suo molnero, et de suo solarengo. Qvi habuerit uassalos in suo solar, aut in sua hereditate ubicumque in toto regno portugalis hereditates habuerit, non pectent nec seruiant ad alterum hominem de tota sua fazenda nisi dominus hereditatum. Mercatores de alpreada per totum regnum portugalis nullam pectent calumniam nisi per forum de alpreada. Tendas et molinos et fornos de alpreada sint liberi de foro. Milites de alpreada sint in iuditio pro podestades et infanzones de portugal. Clerici uero habeant forum militum. Pedones sint in iuditio pro caballariis uillanis de altera terra. Qui uenerit uozeiro suo uicino pro homine foris uille, pectet x solidos et VII.ª palatio. Ganatum de alpreada non sit montado in ulla terra. Et miles qui perdiderit suum caballum quamuis habeat alium, sit excusatus per unum annum. Mancipum qui mactauerit hominem foras uille, et fugerit, suus amus pro eo non pectet homicidium. Pro totis querelis de palatio, iudex sit uozeiro. Qui in uilla pignorauerit cum sagione, et sacudirent ei pignus concedat sagion et prendat concilium de tribus collationibus et pignoret pro LXª solidos, medios concilio, et medios rancuroso. Homines de alpreada non sint in prestamo datos. Et si homines de alpreada habuerint iudicium cum hominibus alie terre, non currat inter illos firma sed currat per inquisam, aut reto. Et homines qui uoluerint pausare cum suo ganato in terminos de

alpreada, accipiant de illis montadigo, scilicet a grege ouium IIII^or carneiros. Et de busto de uacas I^a uaca. Iste montadigo est de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossado uel in guardia, omnes caballos qui se perdiderint in algara uel in lite, primum erectetis eos sine quinta. Et postea detur quinta directa. Et omnis homo alpreade qui inuenerit aliquem hominem alie uille in suis terminis, taliando, aut leuando madeira de montibus, prendat totum quod ei inuenerit sine calumnia. De azarias, et de guardias, quintam partem nobis date sine ulla offrectione. Quicumque ganatum domesticum pignore uel rapere fecerit, pectet LX^a solidos palatio, et duplet ganado suo domino. Testamus uero et perhenniter firmamus ut quicumque pignorauerit mercatores uel uiatores christianos, iudeos siue mauros, nisi fuerit fideiussor uel debitor, quicumque hoc fecerit pectet palatio LX^a solidos, et duplet ganatum quod prendiderit suo domino : et insuper pectet C morabitinos pro cauto quod fregit : Dominus habeat medietatem, et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam per sania uenerit cibos aut aliquam rem accipere, et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectet pro eo nullam calumniam, nec suorum parentum habeant homicidium. Et si cum rancura ad dominum suum de ipso uenerit, pectet C morabitinos, medietas domino et medietas detur concilio. Mandamus et concedimus quod si aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos furari uel rapere relinquerit : et si postea pro aliqua re repetitus fuerit, quodcumque comiserit, saluet se tanquam latro. Et si latro est et latro fuit, omnino pereat, et subeat penam latronis. Et si aliquis repetitur pro furto, et non est latro neque fuit, respondeat per suum forum. Si aliquis homo filiam alienam habuerit ui, donet eam suis parentibus, et pectet illis CCC^tos morabitinos et VII.^a palatio : et insuper sit homicida. Et pro foro pro unoquoque anno, dentur domino suo singulos solidos, et singulos alqueires de ceuada de ordeo aut de centeno. Toto uicino de alpreada qui ibi per unum annum morauerit, et plantauerit, et hedificauerit fatiat de hereditate de alpreada quicquid uoluerit. De portagen : foro de trossel de caballo de pannis de lana, uel de lino, I^o solido. De trosel de fustaes, V solidos. De trossel de pannis de color, V solidos. De carrega de piscato, I^o solido. De carrega de asino, VI denarios. De carrega de pellibus de conilios christianorum, V solidos. De carregas de mauris, de conilios, I morabitinum. Portagen de caballo qui uendiderit in mercado, I^o solido. De mulo, I^o solido. De asino, VI denarios. De boue, VI denarios. De carnero, III mealias. De porco, II denarios. De foron, III denarios. De carrega de pane, uel de uino, III mealias. De carrega de peon, I^o denario. De mauro qui uendiderit in mercado, I^o solido. De mauro qui se redimeret decimam. De mauro qui talia cum suo domino, decimam. De corio de uaca uel de ezcura, II^os denarios. De corio de ceruo uel de gamo, III mealias. De carrega de cera, V solidos. De carrega de azeite, V solidos. Iste portagem de homines foris uille, tercia pars de isto portagine detur suo hospiti, et duas partes domino. Moratores de alpreada non dent portagem. Et concedimus ut omnis christianus quamuis sit seruus ex quo in alpreada habitauerit per annum, sit liber et ingenuus tam ipse quam omnis progenies eius. Et homines de alpreada habeant concilium circa terminos couiliane. Isti sunt termini de alpreada : quomodo diuiditur per ubi nascitur ucresa, et per ubi intrat foz da lardosa in ucresa et deinde ad monesterium et quomodo vadit ad .... et deinde quomodo uadit per ual de freixeno, et quomodo uadit a alpreada, et deinde quomodo uadit ad foz de caa...rol per ubi intrat in alpleada et deinde quomodo uadit per istum .... et deinde quomodo uadit ad reclausum, et deinde quomodo sequitur. Deinde .. reclausum. Inde per ualle de uacas, et deinde ad rostrum do quatron, et per serra de ocaia, uertentes aquas ad alpreada. Nos supranominati qui hanc kartam iussimus facere nostris manibus roborauimus.

Et qui istam kartam irrumpere uoluerit, sit maledictus et excomunicatus et cum iuda traditore habeat penam. Et insuper sit maledictus et pauper usque ad septimam generationem. Facta karta mense maii. Sub era M.^a CC.^a XXXX.^a Qui presentes fuerunt, Regnante Rege Sancio, Pretore petrus fernandiz. Alcaldes Egas de egitanie. Fernandus suerii. Pelagio celorico. Martinus romeu. Petrus uenegas. Pelagius menendi. Judex Pelagius iohanni. Monio monaco test. Johannes uenegas test. Martinus eriz test. Martinus iohanni test. Petro soprino test. Pelagii rotura test. et alii multi bonorum hominum.

SANCTA MARTA ET BIDOEDO

S. MARTHA E BEDUIDO

1202

Ex codice, qui Lib. II Donationum Alphonsi III *titulum prae se fert, hoc descripsimus* forale. *Lectiones varias ex* Livro de Foraes Antigos de Leitura Nova *in Publico Archivo servato adjecimus.*

In dei nomine. Hec est carta de foro quam iussi fieri, Ego Sancius dei gratia Port. Rex una cum filio meo Rege domno Alfonso, et cum aliis filiis et filiabus meis vobis septem populatoribus de sancta Marta et aliis septem

populatoribus de Bidoedo, tam presentibus quam futuris : scilicet ut detis nobis uiginto[1] octo modios de pane medietatem de milio et medietatem de centeno per taeygam directam, et xiiii morabitinos, et xiiii spatulas, et xxviii fogacias, que sint quatuor in una taeyga[2] et xiiii gallinas cum c[3] xxxx[a3] ouis. Et de collecta iiii carnarios, et xiiii fogazas. Et concedimus uobis et cunctis successoribus uestris ut nunquam habeatis maiordomum super uos : et ut nunquam pectetis nisi tres calupnias[4], furtum, rausum et homicidium, per bonos homines : furtum, pro uno nouem ; pro homicidio x morabitinos : pro rauso x morabitinos. Et medietatem de istis omnibus, habeat concilium. Et non debetis ire in fossatum nisi citra dorium ubi ego fuero. Et illos xiiii morabitinos debetis dare per tres partes anni. Et meus vassallus qui tenuerit terram super uos, nunquam pauset in villis uestris. Et uos nunquam pectetis aliam calupniam[5] neque faciatis aliud forum, nisi quantum iacet in ista carta. Quicumque igitur uobis hoc factum nostrum integrum conseruauerit, sit benedictus a deo amen. Et quicumque illud uobis infregerit, ira dei ueniat super eum. Facta fuit hec carta apud Vimaranes mensse junio. Era[6] M.[a6] cc.[a6] xxxx.[a6] : anno regni nostri x°vii.° Nos Reges qui hanc cartam fieri precepimus, coram subscriptis eam roborauimus.

Qui affuerunt, Gunsaluus menendiz maiordomus curie conf. —Pelagius moniz signifer Regis conf. —Fernandus fernandi conf. —Garsia petri conf. —Johannes fernandi dapifer regis conf. —Martinus fernandi conf. —Petrus nuniz test. —Rodericus petriz test.

Martinus Bracarensis archiepiscopus conf. —Martinus Port. Episcopus conf. —Petrus Lamecensis Episcopus conf. —Nicholaus Visensis Episcopus conf. —Petrus Colinbriensis Episcopus conf. —Petrus gomez test. —Petrus menendiz test.

·Rex domnus Sancius —Regina dona Vh.[7] —Rex domnus Alfonsus —Regina domna Sancia —Rex domnus Petrus —Regina domna Mahalda —Rex domnus Fernandus —Regina domna Blanca.·

Julianus notarius Curie.

1 viginti
2 teyga
3 centum et decem
4 calumnias
5 calumpniam
6 Era Millessima duocentessima xxxix
7 Vrraca

·· *Intus in circulo* (Rodado) *haec nomina leguntur.*

TAUOADELO, FONTES ET CRASTELO

TAVOADELO, FONTES E CRASTELO

1202

*Textum decerpsimus ex **Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis. Lectiones varias Lib. Regestor. Alphonsi II**, et codex, qui inscribitur* Liber ii Donationum Alphonsi III, ***nobis suppeditavere.***

In dei nomine. Ego Sancius dei gratia Port. Rex cum filio meo Rege Alfonso et aliis filiis[1] et filiabus meis omnibus populatoribus de tauoadelo, et de fontes et de castelo[2], numero xxxx[a] facio cartam firmitudinis et[3] foro : ut unusquisque illorum xxxx[a] det in unoquoque anno i modium de[4] pane[5] quartatum quartarium de tritico, et quartarium ordei et quartarium milii, et quartarium centeni, et unum modium uini[6], et singulos quarzies[7] et singulas gallinas, et singulos soldos et singulas[8] fogazas[8] tritici, et condade de monte, et non de riuo[9] : et omnes insimul dent c xxx et vi et medium afusales[10] de lino, et c xxx vi et medium oua : et totum suum forum ducant ad padrazelos[11], per ipsam taleigam[12], et iiii[am] de cellario : et non habeant prestameiro sed tantum ipsum dominum de penaguiam. Et non pectent nisi iii[es] calumpnias[13] exquisitas per bonos homines intro morantes, homicidium rausum, et merdam in buca[14], et quartam calumpniam[15], furtum. Et de istis calumpniis[16] medietatem ad conci-

N.° 1

2 Crastello
3 de
7 quarazies
10 afusaes
12 talegam
14 bucca

N.° 2

1 filiis meis
2 crastelo
3 de
4 *deest*
5 panis
6 uinum
7 quarazies
8 singulos fugazias
9 rio
10 afusaes
11 pradozelos
13 calupnias
14 boca
15 calupniam
16 calupniis

lium : et non habeant maiodomum[17] nisi de concilio, qui[18] ad dominum totum[19] suum directum : et dominus non faciat ibi contra suam uoluntatem pradum : et inter se habeant iudicem : et nullus faciat tortum suo uicino, et si fecerit, emendet suo uicino per suum iudicem, et componant suas calumpnias quas pectare debent per forum de baldigi. Et propter illum soldum quem datis[20] in unoquoque anno, omnes alie calumpnie[21] sunt[22] uobis dimisse. Hoc autem uobis[23] dicimus ut usque ad[24] duos annos non detis illos modios uini, et dehinc detis in pace. Statuimus autem uobis terminum quem semper habuistis per flumen uidelicet Banduge[25], a loco qui dicitur siuio discurrens usque ad foz de ualperro, et dehinc ad cabeza de touta[26], et per sexo[27], usque ad introitum aque de cadouces discurrentis usque ad foz, et quomodo diuidit per aream de fornelos, usque ad coto de corticada[28], et quomodo diuidit cum paredes, et cum[29] medroes[29], et cum tauoadelo de gusao[30], et cum uinios[31], et cum ferraria, et cum hemita[32], et quomodo diuidit per aream de ceguus cum ansiaes. Siquis uenerit qui hoc forum frangere[33] temptauerit, sit maledictus et excommunicatus, et cum iuda in infernum sit submersus, et vi mille soldos pectet. Facta carta mense Agusto[34] Era m.ª cc.ª xxxx.ª Ego Sancius dei gratia Rex Port. cum filio meo Rege A.[35], et cum aliis filiis et filiabus meis hanc cartam roboro et confirmo : de istis supradictis xxxx querelis, unam habeat sine foro qui castellum tenuerit. Domnus Poncius existens princeps[36] testificatur.

Ego Alfonsus II.us dei gratia Port. Rex una cum uxore mea regina domna vrraca, et filiis nostris infantibus domno Sancio, et domno Alfonso, et domna[37] Alionor[37], et domno[38] fernando[38], concedo et confirmo uobis populatoribus de Tauoadelo, et de fontes, et de Castello[39] istam cartam et istud forum quod uobis dedit pater meus inclite memorie Rex domnus Sancius : et ut factum meum firmissimum robur obtineat, precepi fieri istam cartam et eam feci meo sigillo plumbeo communiri. Facta fuit carta mense iulio[40] apud colimbriam : Era m.ª cc.ª l.ª vi.ª Nos Reges supranominati qui hanc cartam fieri precepimus, coram subscriptis eam roborauimus et in ea hec signa[41] fecimu+++s+++[41]. Qui affuerunt, Domnus Martinus iohannis signifer domini regis conf. Domnus Petrus iohannis maiordomus curie conf. Domnus L.[42] suarii. Domnus Gil ualasquiz. Domnus Johannes fernandi. Domnus Gomecius suarii. Domnus Fernandus fernandi[43]. Domnus Rodericus menendi[44]. Domnus Poncius alfonsi. Domnus Lopus[45] alfonsi. Domnus Stephanus bracarensis[46] archiepiscopus conf. Domnus Martinus Port. episcopus conf. Domnus Petrus colimbriensis episcopus. Domnus Suarius vlixbonensis episcopus. Domnus Suarius Elborensis episcopus. Domnus Pelagius Lamecensis episcopus. Domnus Bartolameus[47] Visensis episcopus. Domnus Martinus egitaniensis episcopus, conf. Magister Pelagius cantor Port. test. Petrus garsie test. Vincencius menendi. Suarius stephani[48] test. Johanninus test. Mar. petri test. Petrus petri test.

Domnus[49] G.[50] menendi cancellarius curie[51].

N.º 1

17 maiordomum
18 qui det
24 in
27 seixo
32 heremita
35 Alfonso
37 domno Fernando
38 domna Alionor
39 Crastelo
42 Laurencius
43 Fernandiz
44 menendiz
47 Bartolomeus

N.º 2

17 maiordomum
18 qui det
19 tantum
20 detis
21 calupnie
22 sint
23 uobis modo
24 in
25 balduge
26 tauta
27 seyxo
28 cortizada
29 com medrones
30 gusano
31 uinos
32 heremita
33 flangere
34 augusti
35 Alfonso
36 princes
37 domno Fernando
38 domna Alionor
39 crastelo
40 Julii
41 sign++++++a fecimus.
42 Laurencius
43 fernandiz
45 Lupus
46 blacarensis
47 Bartholomeus
48 stephaniz
49 *deest*
50 Gunsaluus
51 curie. Dominicus petri scripsit.

MONS MAIOR

MONTE-MÓR O NOVO

1203

In charta, autographa quidem, sed valde mutila, confirmationis Alphonsi II hoc invenitur forale. *Quae deerant supplevimus ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis. Lectiones varias ex eodem libro et ex Lib. Regestor. Alphonsi II decerpsimus.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego Rex Sancius magni alfonsi Regis filius, una cum filiis meis Rege alfonso, et Rege petro, et Rege Fernando, et Regina Tarasia, et Regina Dulcia, ad honorem dei et sancte marie semper uirginis, et omnium santorum[1] Montem maiorem uolumus populare. Damus uobis forum de elbora tam presentibus quam futuris : ut duas partes dos[2] caualeiros uadant in fossado, et tercia pars remaneat in uilla, et una uice faciant fossado in anno. Ille qui non fuerit a fossado, pectet pro foro v solidos pro fossadeira. Et pro homicidio pectet c solidos ad palacium. Et pro casa derota[3] cum armis scutos et spadas pectet ccc solidos et vii.ª ad palacium. Et qui furtaret pectet pro uno nouem, et habeat intentor duos[4] quiniones[4] et septem partes ad palacium. Et qui mulier[5] aforciaret[5] et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciata et ille negaret, det illa autorgamento[6] de tres[7] homines tales qualis ipse[8] fuerit : ille iuret cum xii^im : et si non habuerit autorgamento[9] iuret ipse solus et[10] si non potuerit iurare pectet ad illam ccc solidos et vii.ª ad palacium. Et testimonia mentirosa et fidele mentiroso pectet lx solidos et vii.ª ad palacium et duplet el auer[11]. Et qui in concilio aut in mercato uel in ecclesia feriret pectet lx solidos, medios ad palacium et medios ad concilio[12]. Et de medio de concilio vii.ª ad palacium. Et homine qui fuerit gentille aut eredoro[13] non seat merino[14] : et qui in uilla pignos aflando et fiador et ad montem fuerit pendrar duplet la pendra et pectet lxª solidos et vii.ª ad palacium. Et qui non fuerit ad sinal de iudice et pignos sacudiret ad saion, pectet i solidum ad iudicem. Et qui non fuerit ad apelido caualeiros et pedones, exceptis his qui sunt in seruicio alieno, miles pectet x solidos, pedon v solidos ad uicinos. Et qui habuerit aldeiam, et uno iugo de boues et xxxx oues et uno asino et duos lectos comparet caualo. Et qui crebantauerit sinal cum sua muliere, pectet i solidum ad iudicem[15]. Et mulier que leisauerit[16] maritum[16] suum[16] de benedictione pectet ccc solidos et vii.ª ad palacium. Et qui laxauerit[17] mulierem[17] suam[17], pectet i denarium ad iudice[18]. Et qui cauallo alieno caualgaret[19] pro uno die pectet unum carnarium. Et magis pectet las angueiras, pro uno die vi[20] denarios, et pro una nocte i solidum. Et qui feriret de lancea aut de espada polantrada[21] pectet x solidos. Et si trociret ad alteram partem pectet xx solidos ad quereloso. Et qui crebantauerit oculum aut brachium aut dentem[22], pro unoquoque membro pectet c solidos a lisiado et ille det vii.ª ad palacium. Qui mulier ante suum maritum feriret pectet xxx solidos et vii.ª ad palacium. Qui moion alieno in suo ero mudaret, pectet v solidos et vii.ª ad palacium. Qui linde alieno crebantauerit, pectet v solidos et vii.ª a[23] palacium. Qui condutero[24] alieno matauerit[25] suus amus colligat homicidium et det vii.ª ad palacium. Similiter de suo ortelano et de quarteirio[26], et de suo molendino[27], et de suo salarengo. Qui habuerit uasalos in suos solar[28] aut in sua hereditate non seruiant ad alterum hominem de tota sua facienda nisi a domino de solar. Tendas et molinos et fornos de homines de monte maiori sint liberi de foro. Milites de monte[29] maiore[29] sint in iudicio pro podestades et infanzones[30] de portugal. Clerici uero habeant mores militum. Pedones sint in iudicio pro caualeiros uillos de altera terra. Qui uenerit uozeiro ad suum uicinum pro homine de foras uille pectet x so-

N.º 1

1 sanctorum
2 do
3 derrota
4 duas partes
5 mulierem aforciauerit
6 outorgamento
7 *deest*
9 outorgamento
10 *deest*
12 concilium.
13 heredorio
16 leixauerit suum maritum
17 leixauerit suam mulierem
19 caualgauerit
20 v
21 pro lantrada
23 ad
24 conductero
25 mutauerit
26 quarteiro
28 solor
30 infancones

N.º 2

3 derrota
7 *deest*
8 ille
11 auar.
14 meirino.
15 iudice.
18 iudicem.
20 v
21 pro lantrada
22 dente
23 ad
24 conductero
25 mutauerit
26 quarteiro
27 monleiro
28 solor
29 monte maiori
30 infansones

lidos, ad[31] palacium[31] VII.ª[31]. Ganado de monte maiore non sit montado in ulla terra. Et homine qui se anafragaret suo adextrado quamuis habeat alium sedeat exqusato[32] usque ad capud anni. Mancebo que mactaret[33] hominem foras uille fugerit[34], suo amo non pectet omicidio. Por totas querelas de palacio el iudice sedeat uozeiro. Qui in[35] uilla pindrar cum saione et sacudirent[36] ei pignos autorgent el[37] saion et prendat[38] concilio de tres collaciones et pindret pro LX solidos, medios ad concilio, et medios al rancuroso. Barones de monte maiore non seam in prestamo dados. Et si homines de monte maiore habuerint iudicium cum homines de alia terra non currat inter illos firma, sed currat per[39] squisa[40] aut recto. Et homines qui quesierint pausar[41] cum suo ganato in terminos de monte maiore prendant de illis montadigo de grege das oues IIIIor carneiros. Et de busto das uacas I uaca. Isto montadigo est de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossado[42] uel in guardia, omnes caualeiros qui se perdiderint in algara uel in lide, primo erectis eos sine quinta, et postea detis nobis quintam directam. Et toto homine de monte maiore qui inuenerit homines de aliis ciuitatibus in suis terminis tallando, aut leuando madeira[43] de montes, prendant totum quod inuenerint sine calupnia[44]. De azarias et de guardias quintam partem nobis date sine ulla offrecione. Quicumque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit pectet LX solidos ad palacium, et duplet ganatum a suo domino. Testamus uero et perhenniter firmamus ut quicumque pignorauerit mercatores uel uiatores christianos, iudeos, siue mauros, nisi fuerit fideiussor uel debitor, quicumque fecerit, pectet LX solidos ad palacium, et duplet ganatum quod perderit a suo domino. Et insuper pectet C morabitinos pro couto quod fregit: Rex habeat medietatem, et concilium medietatem. Siquis ad uillam uestram uenerit per uin cibos aut aliquas res accipere et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectet pro eo aliqua calupnia[45], nec suorum parentum omicide[46] habeantur. Et si cum querimonia de ipso ad regem uel ad dominum terre uenerit, pectet C morabitinos, medietatem Regi, et medietatem concilio. Mandamus et concedimus uobis quod si aliquid[47] fuerit latro et si iam per unum annum uel duos[48] furari uel rapere dimisit si pro aliqua re repetitus fuerit quam comisit saluet se tamquam latro: et si latro est et latro fuit omnino pereat, et subsubeat pena latronis. Et si aliquis repetetur pro furto et non est latro neque fuit, respondeat ad suos foros. Si aliquis homo filiam alienam rapere extra suam uoluntatem donet eam ad suos parentes et pectet illis CCC morabitinos et VII.ª ad palacium et insuper sedeat omicida[49]. De portatico: foro de trosel de caualo de panos de lana uel de lino I solidum. De trosel de lana I solidum. De trosel de fustaes[50] V solidos. De trosel de panos de colore V solidos. De carrega de piscato I solidum. De carrega de asino VI denarios. De carrega de christianos de conelios[51] V solidos. De carrega de mauros de conilios I morabitinum. Portagem de caualo quem uenderint in azougi I solidum. De mulo I solidum. De asino VI denarios. De carneiro III medalias. De porco II denarios. De foron II denarios. De çarega[52] de pane et de uino III medalias. De carrega de peon[53] I denarium. De mauro quem uenderint in mercado I solidum. De mauro qui se redimeret[54] decimam. De mauro qui taliat cum suo domino decimam. De couro[55] de uaca et de zeura II denarios. De corio de ceruo et de gamo III medalias. De carrega de cera V solidos. De carrega de azeite V solidos. Ista portagem de homines foras uille, tercia de suo ospite, et duas partes de rege. Ego Rex Sancius una cum filiis meis hanc cartam confirmamus et roboramus. Quicumque hanc cartam irrumpere uoluerit, sit maledictus et excomunicatus. Amen. Facta carta mense marcii. Era M.ª CC.ª XXXX.ª I.ª Qui affuerunt, Martinus[56] Bracarensis Archiepiscopus conf. Martinus[57] Port. episcopus conf. Donnus[58] Petrus Lamecensis episcopus conf. Donnus[59] Nicolaus Visensis episcopus conf. Donnus[60] Petrus Colimbriensis episcopus conf. Donnus[61] Suarius Vlixbonensis episcopus conf. Donnus[62] Pelagius Elborensis episcopus conf. Alfonsus menendi Pretor de sanctaren test. Egas pelagii test. Rodericus uenegas test. Johannes gonsalui. Donnus G. menendi Maiordomus curie conf. Donnus Mar. fernandiz[63] signifer domini Regis conf. Donnus Johannes fernandi dapifer domini regis conf. Donnus Rodericus menendi

N.º 1

32 excusato
33 mataret
35 *deest*
36 sacudiret
37 et el
38 prehendant
41 pousar
42 al fossado
43 madeiram
44 calumpnia.
45 calumpnia
46 homicide
47 aliquis
48 per duos
49 homicidia.
50 fustanes
51 conilios
52 carrega
53 pedone
54 redimerit
55 corio
56 Donnus Martinus
57 Donnus Mar.
63 fernandi

N.º 2

31 et VII.ª ad palacium.
33 mataret
34 et fugerit
35 *deest*
37 et el
38 prehendant
39 *deest*
40 pesquisa
41 pousar
42 al fossado
49 homicidia.
50 fustanes
51 conilios
52 carrega
53 pedone
54 redimit
55 corio
58 *deest*
59 *deest*
60 *deest*
61 *deest*
62 *deest*

conf. Donnus Pelagius suarii conf. Pelagius petri pretor et populator eiusdem loci test. Petrus nuni test. Fernandus nuni[64] test. Petrus gomez[65] test. Julianus curie notarius.

Ego Alfonsus II.us dei gratia Port. Rex, una cum uxore mea Regina donna Vrraca, et filiis nostris infantibus Donno Sancio, et Donno Alfonso, et Donna Alionor, concedo et confirmo uobis populatoribus de monte maiore istam cartam et istud forum quod uobis dedit pater meus excellentissime memorie Rex donnus Sancius. Et ut hoc meum factum in perpetuum firmissimum robur obtineat precepi fieri istam cartam et eam feci meo sigillo plumbeo communiri. Facta fuit hec carta mense ienuarii apud Sanctaren sub Era M.a CC.a L.a VI.a Nos supranominati qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam[66] roborauimus et in ea hec signa fecimus +++++. Qui affuerunt, Donnus Stephanus Bracarensis archiepiscopus conf. Donnus Martinus Port. episcopus conf. Donnus Petrus Colimbriensis episcopus conf. Donnus Suarius Vlixbonensis episcopus conf. Donnus Suarius Elborensis episcopus conf. Donnus Pelagius Lamecensis episcopus conf. Donnus Bartolameus Visensis episcopus conf. Donnus Mar. Egitaniensis episcopus conf. Donnus Mar. iohannis signifer domini Regis conf. Donnus Petrus iohannis maiordomus curie conf. Donnus Laurencius suarii conf. Donnus Gil ualasquiz conf. Donnus Johannes fernandi conf. Donnus Fernandus fernandi[67] conf. Donnus Gomecius suarii conf. Donnus Rodericus menendi conf. Donnus Poncius alfonsi conf. Donnus Lopus alfonsi conf. Magister Pelagius cantor Port. test. Petrus garsie test. Vincencius menendi test. Mar. petri[68] test. Petrus petri[69] test. Joanninus test. Gunsaluus menendi cancellarius curie[70].

N.º 1 N.º 2

64 nuniz
65 gomes
66 illam
67 fernandiz
68 petriz
69 petriz
70 domini Regis.

VEOBOU

VEOBOU

1203

Ex libro inquisitionum qui titulum Lib. II Donationum Alphonsi III *prae se fert, textum hausimus : lectiones varias ex libro regestorum Publici Archivi* Foraes Antigos de Leitura Nova, *sic dicto.*

In dei nomine. Ego Sancius Rex cum filiis et filiabus meis, facio cartam et firmitudinem de hereditate mea tibi suerius[1] mauro, quam ego habeo in terra de penaguyam, ueobou et cum suas azoreyras per suos terminos nouos et anticos[2] per ubi eam potueritis inuenire. Do tibi ut popules eam et plantes et edifices[3] et des inde istud forum anuatim, scilicet X modios inter panem et uinum per medietatem : et panis sit quartatus, scilicet, in tritico et in centeno, et ordeo, et milio, per medidam de fontes : et insuper des inde I morabitinum, et I solidum de nozes, et IIIIor afusaes de lino et IIIIor galinas, XX oua, et I solidum de pane secunda, Ia bragaadiga de carne : et totum istum des in tauuadelo de iusano. Et non plus. Et confirmo in hanc cartam ut maiordomos de Penaguyam et de meiionfrio non intret in ista villa, sed pectent in ista villa IIIes calumnias[4], scilicet, furtum et rausum et omicidium[5], et non plus. Et de istas pectent medias ad Regem terre[6] et medias ad concilium de ipsa villa : et unus sit de ipsa villa quod det istum directum de foro ipsius villa. Et sit iudex in ipsa uilla qui fuerit in fontes. Et mando et confirmo ut non pauset[7] ibi dominus terre nec prestameyro. Ego dominus Rex sancius[8] confirmo istam cartam cum filiis et filiabus meis et cum domino terre qui tunc erat, scilicet dominus poncius alfonsi, tibi suerio mauro ut tu habeas eam in perpetuum et uendes[9] et dones eam cum isto foro ubi uolueris. Facta karta[10] mense Augusto Rege mandante, sub era M.a CC.a XXXX.a I.a Ego dominus Rex sancius cum predictis tibi suerio mauro in hoc[11] karta manus nostras roboramus. Qui presentes fuerunt, Domnus[12] Johannes

1 sueirus
2 antiquos
3 hedifices
4 calumpnias
5 homicidium
6 *deest*
7 pousent
8 Santius
9 uendas
10 carta
11 hanc
12 dominus

fernandi, qui tunc erat maiordomus, test. Domnus[13] Martinus fernandi test. Domnus Julianus test. Petrus gomice[14] test. Petrus nuniz test.

Monius notuit.

13 dominus

14 gomite

FIGEIROO

FIGUEIRÓ

1204

Textum hujus foralis *ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis decerpsimus : lectiones varias ex Lib. Regestor. Alphonsi II hausimus.*

In dei nomine. Hec est carta fortitudinis et firmitudinis quam ego facio, Donnus[1] petrus alfonsi populo de figeiroo, uobis[2] ipsam terram ut populetis eam per nominatos terminos. In primo per foz de mazanas, et inde aas cabezas de ferro accuto, et exinde aas cimalias[3] de nadauis, et exinde quomodo uenit per ipsam comeeiram[4] inter baucaa et bauceela, et quomodo uadit ipsam comeeiram[5] interat[5] in ozezar, et quomodo uadit ozezar intro in algia, et quomodo uadit[6] algia de mazanis. Vnde in ipsa terra mea talia constitucio[7] do forum : vt dent mihi vii^{am}[8] partem de pane, et de uino, et de lino, et dent mihi de ipsa hereditate de contra pedrogano quomodo uenit platea de monasterio de agia et uenit aas cabezas de nadauis. Et quomodo uadit caril intro[9] in almaegue de guterri. De ipsa dent mihi v^{am} partem de pane, et de uino, et de lino. Siquis ergo rausum uel homicidium uel disrumperit domum cum armis uel cum feridas uel fregerit portas intrants[10] ui domum in cauto uille, pectet D solidos. Si uel homicidium extra uillam, LX solidos pectet : feridas consuladas sanent sicut mors est terre. Mando ut unusquisque accipiat uxorem suam quam habeat recabedadam, uel suam[11] que adhuc non fuit nupta, ubi eam inuenerit sine pecto. Et filium quem pater suus in do[12] sua tenuerit[13] pro suo malado, accipiat eum ubique preter ut non frangat super eum portas, uel percuciet aliquem sine pecto. Pro stercore in ore misso, LX solidos pectet[14]. Siquis percusserit cum armis molutis, de suo grado et per iram in cautum uille, LX solidos pectet. Pro[15] membro[15] absciso[15], LX[15] solidos[15] pectet[15]. Si[15] foras[15] XXX[15] solidos[15] pectet[15]. Pro omnes feridas de quibus satisfacere debet, intret in fustam secundum ueterem forum colimbrie, aut comparet eas cui satisfacere debet. Sinal de alcaide aut iudicis cum testimonia teneatur. Domus alicuius non sigilletur, nisi antea uocetur ad directum. Siquis aliquid[16] ab[16] aliquo[16] quesierit, ante iusticias respondeat et ante alcaidem domus per directum. Siquis debitor alicui rebellis extiterit, ab illo quod suum est habere non potuerit, et composuerit se cum maiordomo, tamen maiordomus non habeat nisi decimam de traxerit de habere rebellis, nisi fuerit de usura. Sed de usura accipiat quantum pepigerit cum eo. Omnes uero intentiones nostri maiordomi sint per inquisitionem de illis rebus unde potuerint habere exquisam directam. Qui sciuerit ueritatem et eam negauerit in exquisa, componat quantum perdere fecerit illi et domino terre aliud tantum, et ultra testimonium non recipiatur. Si aliquis uozarius se cum maiordomo composuerit, causam inde aliquid habendi, si probatus fuerit quod talis est per exquisam secundum quantitatem calumpnie qua obiecerit in corpore puniatur. Si non habuerit que pectet, et non audiatur nisi prius dederit fideiussorem in manibus de iusticiis : prohibemus unde omnes huiusmodi que se faciunt uozarios falsos et non habent tortum. Et tales inde omnis terra perdita est. Quamuis maiordomos et iusticie sint presentes, et aliquis in concilio conqueratur de aliqua re, maiordomos non accipiant querimoniam illam pro uoce nisi ille qui[17] querimoniam fecerit dixerit maiordomo do tibi istam querimoniam pro uoce. Siquis in defensione sui agri, aut uinee, uel orta dampnatorem inuenerit[18] et[18] eum[18] expoliauerit, quamuis dampnator sit[19] percussus aut uulneratus tamen dominus uinee non pectet. Que si dampnator dominum agri percusserit, satisfaciat[20] ei. Et quacumque calumpnia[21] fecerit pectet. Defendimus ut nulla[22] arma trahat, que si traxerit[23] perdet eam. Siquis mensuras aut cu-

1 Domnus
2 do uobis
3 cimalas
4 cumeariam
5 cumeariam intrar
6 uenit
7 constituto
8 VIII.^{am}
9 intra
10 intrans
11 filiam suam
12 domo
13 tenet
14 ubique pectet.
15 Si foras XXX^{a} solidos pectet. Pro menbro absciso LX^{a} solidos pectet.
16 ab aliquo aliquid
17 quo
18 *desunt*
19 sic
20 satifaciat
21 calumpniam
22 nullus in uilla
23 traxerit et non percusserit

bitos falsauerit, v solidos pectet. Siquis de domo alterius aut extra domum rem per uim acceperit, et dominus suus uenerit cum rancura aut *(sic)* dominum terre domus alcaide uel iusticias uel maiordomos in duplo componat. Siquis uxorem suam iusto iudicio adulteram fecerit, res sue sint in potestate domini terre. Defendimus ut nullus audeat taliar cum uallo carreiras uel strata[24] autorizatas de concilio nec mutet marcos. Qui uero hoc fecerit, sanet per forum terre. Almotaze sit de concilio : maiordomos et seion et iusticie et portitor de alcaide sint cautati[25] in d solidos. Qui fecerit furtum pectet sicut mors[26] est terre, uel comdempnetur. Quicumque uero latronem inuenerit uel malefactorem, prendat eum secundum suum posse sine calumpnia[27] suorum parentum et homicidio. Siquis intrauerit uineam[28] uel almuinam alicuius furtim inde[29] causa comedendi uel cum manu sua[30] bestiam in ferraginem alicuius miserit, v solidos pectet. Si aliquis de uinea uel de almuina[31] in gremio uel in taleiga uel in cesta attulerit, uel ferraginem siccauerit, i morabitinum pectet. Si in nocte deprehensus fuerit furtiue in uinea aut in ferraginem uel in almuina[32], lxª solidos pectet et que uestierit et de isto pecto dominus laboris hanc[33] medietatem si uero non habuerit que pectet clauigetur[34] in porta per unum diem, deinde flagelletur. Si maurus alicuius fuerit solutus et fecerit calumpniam, dominus eius reddat[35] pro eo secundum calumpniam quam fecerit uel dimittat eum in manu maiordomi. Maiordomus non accipiat maurum alicuius que fecerit[36] in uinculis uel mauram solutam pro quacumque calumpnia[37] quam fecerit. Sed si dominus terre et concilium uiderit quod talem causam fecit pro qua debet lapidari uel cremari, lapidetur uel cremetur. Si uero talem causam fecit[38] pro qua debet flagellari, et in corpore exterminari flagelletur. Et postquam flagellauerint eum uel eam domino suo reddatur. Quamcumque fiaduriam quisquis fecerit, si eam non compleuerit[39] secundum directum eandem pectet. Et qui uendiderit uinum in relego, v solidos pectet : et per quantas uices inuenerint uinum uendere per tantas uices pectet v solidos : et tota illa bestia que uadit ad eiram[40] uel a lagar pro aluger, faciat forum de almoqueuer. Istas calumpnias mandamus pectare et non alias. De molinis non accipiant nisi xiiiᵒʳ alqueires i sine ofrecione[41]. Cambe sint quales iusticie et concilium uiderint pro directo. Et si molinarius inde aliter fecerit, ipse cum omni habere suo sit in potestate domini. Si autem maiordomus uel iusticia hoc nostrum directum[42] isrumperit[42] per ofrecione aut amore alicuius ipse et[43] res eius sint in potestate domini. Infanzum et aliquis homo non habeat domum nec hereditatem in figeiroo, nisi qui habitare uoluerit uobiscum, et secundum iure sicuti uos. Et si aliquis uestrum uoluerit transire ad alium dominum uel ad aliam terram habeat potestatem donandi seu uendendi suam hereditatem cuicumque uoluerit qui in ea habitet sit[44] noster homo sicut unus ex uobis. Facta carta[45] mense maii, Era m.ª cc.ª xxxx.ª ii.ª Ego supranominatus qui hanc cartam[46] iussi fieri, cum manibus meis roboro et[47] hec signa facio. Sed si ego uenero tam de meis[48] quam de[49] extraneis qui hanc cartam[50] irrumpere uoluerit, sit maledictus et excommunicatus et cum iudas traditore in[51] inferno comdempnatus amen. Qui presentes fuerunt et uiderunt, Petrus gomez test. Martinus gadanio test. Petrus trancoso test. Petrus de dornas test. Menedus[52] suerii test. Petrus gomez test. Stephanus garsias prelatus ecclesie test. Johannes almazor[53] test. Johannes egee, filio degas brauo, test. Martinus uermudi test. Rodericus test. Petrelinus[54] test. Menendus foucia test. Pelagio grosso test.

Ego Alfonsus II.ᵘˢ dei gratia port. Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis nostris infantibus domno Sancio, et domno Alfonso, et domna Alionor, istam cartam[55] suprascriptam et istud forum quod pater meus Rex domnus Sancius excellentissime memorie fecit et concessit populatoribus de figeiroo, concedo ego eis et confirmo per hoc scriptum. Et ut concessio et confirmatio mea maius robur obtineat firmitudinis precepi hanc cartam scribi et sigillo meo plumbeo communiri. Que carta fuit facta apud Sanctaren, in Era m.ª cc.ª xxxx.ª ii. Ego et uxor mea et filii nostri supranominati qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus, et in ea hec signa fecimus +++++. Qui affuerunt, Domnus Martinus iohannis signifer domini Regis conf. Domnus Petrus iohannis maiordomus curie conf. Domnus Laurencius suarii conf. Domnus Johannes fernandiz conf. Domnus Fernandus fernandi[56] conf. Domnus Gomecius suarii conf. Domnus Gil ualasquiz conf. Domnus Rodericus menendi[57] conf. Domnus Poncius alfonsi conf. Domnus Lopus alfonsi conf. Vincencius menendi[58] test. Martinus petri test. Petrus petri test. Domnus Stephanus bracarensis archiepiscopus conf. Domnus Martinus Port. episcopus conf. Domnus Petrus colimbriensis episcopus conf. Domnus Suarius[59] vlisbonensis[59] episcopus conf.

24 stratas
25 cauti
26 mos
27 calupnia
28 in uineam
29 in die
30 suam
31 almunia
32 almunia
33 habeat
34 clauigatur
35 reddeat
36 fuerit
37 calumpniam
38 fecerit
39 complebent
40 aream
41 ofretionem
42 decretum irrumperit
43 *deest*
44 et sit
45 karta
46 kartam
47 et confirmo et
48 meis propinquis
49 *deest*
50 kartam
51 *deest*
52 Menendus
53 almanzor
54 Petrelionus
55 kartam
56 fernandiz
57 menendiz
58 menendiz
59 Suerius vlixbonensis

Domnus Suarius[60] elborensis episcopus conf. Domnus Pelagius Lamecensis episcopus conf. Domnus Bartolameus Visensis episcopus conf. Domnus Martinus egitaniensis episcopus conf. Magister Pelagius cantor port. test. Petrus garsie test. Johanninus test. Gonsaluus Menendi cancellarius curie[61].

60 Suerius

61 curie. Johannes dominici scripsit.

VILLA NOVA

VILLA-NOVA

1205

De qua Villa-nova in hoc forali *agatur ambigimus : inter Durium et Mineum tamen positam suspicamur. Textum ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis, lectiones varias ex Lib. Regest. Alphonsi II desumpsimus.*

In christi nomine et eius gratia. Amen. Notum sit omnibus presentibus et futuris quod Ego S.[1] dei gratia port. Rex una cum filiis et filiabus meis facio cartam de foro hominibus qui populaturi sunt illud meo regalengo de uilla noua, quod est redditus xxxx[a] modiorum quod forum uolo ut sit stabile et inconulsum illis populatoribus et omni genatione[2] illorum cunctis temporibus seculorum. In primis mando ut sint xxxx[a] diuisores qui habeant casas et ortos et qui laborent illo regalengo, et dent terciam et non amplius. Et de casis et de ortis, unum bracalem directum, et nullum alium forum : et hoc bracale detur de sancto michaele ad sanctum michaelem. Isti xxxx populatores quicquid fecerint de profectu in illo regalengo habeant iure hereditario in perpetuum, et uendant illud cum suo foro cui uoluerint. Et non pectent nisi tres calumpnias illas que sunt assignate hominibus dospitalis[3] excepto quod pro modiis quos illi pectant isti pectent solidos. Et hoc forum habeant omnes illi qui ibi populauerint in toto regno meo tam illi quam mancipii et mancipie eorum. Alii omnes qui uoluerint ibi populare habeant istud forum. Et pro casis suis dent pro[4] foro medium bracale. Et pro casa disrupta LX solidos. Mando un[5] non uadant in fossadum nisi quando fuerint omnes uillani de castello, nec uadant in apelidum nisi cum domino terre pro sua intencione : et non exeant de termino de castello. Mando quod quicumque ibi habuerit bestiam uel bestias habeant illas per forum de uimaranes, ut non faciant illis tortum nec forciam super illas. Mando etiam ut faciatis feiram in dominico die de quindecim in quindecim diebus et detis portagium quomodo dant in sancto petro de ratis. Et omnes qui uenerint ad illam feiram quicquid ibi fecerint de calumpnia in illo die non sint pignorati uel retenti. Si uicinus uicino fecerit iniuriam uel tortum det ei directum per iudices de uestra uilla. Et si noluerit dare directum expellatis eum de uilla. Mando ut nec dominus terre nec uicarius eius habeant potestatem[6] male faciendi uobis in uestrum habere uel in uestro ganato. Et si maiordomus uenerit ad uos ut tollat aliquid uestro[7] tollite ei sicut et alii homini. Et si alius homo de quolibet loco uobis male fecerit sit inimicus meus et pectet D solidos. Facta carta de foro kalendas julii. Era M.ª CC.ª XXXX.ª III.ª : anno regni nostri XX.º[8] Domnus M. fernandi tenebat uermui et fariam. Martinus archiepiscopus bracarensis : Judex terre Petrus petri. Superiudices Petrus pelagii de Gimundi, et Alfonsus petri de airoo. Ego Rex domnus Sancius et omnes filii mei istam cartam de isto foro iussimus fieri uobis populatoribus de Villa noua et manibus nostris eam roborauimus et regali censura confirmamus.

Ego A.[9] II.us dei gratia port. Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis nostris infantibus dono[10] S.[10] et domno A.[11] et domna Alionor, illam cartam et illud forum quod Rex domnus S.[12] pater meus excellentissime memorie uobis populatoribus de uilla noua dedit et concessit, concedo uobis et confirmo per hanc cartam meam quam precepi fieri et sigillo meo plumbeo communiri, ut maius robur semper obtineat[13] firmitudinis[13] que fuit facta apud Colimbriam mense Nouenbri, sub Era M.ª CC.ª L.ª V.ª Nos supranominati qui hanc cartam concessionis et confirmationis fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus et in ea hec signa fecimus +++++++[14]. Qui affuerunt, Domnus S.[15] bracarensis archiepiscopus conf. Domnus M.[16] port. episcopus.

1 Sancius
2 generatione
3 hospitalis
4 in
5 ut
6 potestate
7 de uestro
8 uicesimo
9 Alfonsus
10 domno Sancio
11 Alfonso
12 Sancius
13 optineat firmitatis
14 fecimus ++++++++.
15 Ste.
16 Mar.

Domnus P.[17] colimbriensis episcopus. Domnus S.[18] vlixbonensis episcopus. Domnus S.[19] elborensis episcopus. Domnus Pelagius lamecensis episcopus. Domnus B.[20] visensis episcopus. Domnus M.[21] egitaniensis episcopus. Domnus M.[22] iohannis signifer domini Regis conf. Domnus P.[23] iohannis maiordomus curie. Domnus L.[24] suarii. Domnus Jo.[25] fernandi. Domnus F.[26] fernandi. Domnus Go. suarii. Domnus Egidius ualasqui. Domnus Ro. menendi. Domnus Pon.[27] alfonsi. Domnus Lo.[28] alfonsi, conf. Magister Pelagius cantor port. test. P.[29] garsie test. Vincencius menendi test. Mar. petri test. P.[30] petri test. Joanninus test. G. menendi cancellarius domini Regis.

17 Petrus
18 Suarius
19 Suarius
20 Bar.
21 Mar.
22 Mar.
23 Pe.
24 Lau.
25 Johannes
26 Fernandus
27 Poncius
28 Lopus
29 Petrus
30 Petrus

PETROGONUM

PEDROGAM

1206

In charta autographa confirmationis Alphonsi II, in Publico Archivo servata, hoc manet forale. *Ipsa charta textum, lectiones varias Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis et Lib. Regestor. Alphonsi II nobis praebuerunt.*

In christi nomine. Ego domnus Petrus alfonsi[1] illustrissimi adefonsi[2] Port.[3] Regis filius, facio cartam donationis et firmitudinis hominibus in illa uilla que dicitur petrogonum[4] moratoribus cunctisque in ea moraturis cum suis terminis cum montibus scilicet et fontibus et pascuis ruptis et non ruptis. Termini cuius tales sunt. In oriente foz de uniaes et inde per meega usque dum nascitur. In occidente per capita de nadauis et inde per directum ad capud de bouzaa et inde per carril quomodo uertit aquam ad almaegue de goteri[5]. In aquilone per uiam que ducitur ad sanctaren. In africo per ozezar. Do atque concedo eis predictam uillam cum foris subsequentibus. Homo agricola de boue[6] uno[6] unum quarteiro[7] reddat. Et de lino unum manipulum. De uino autem nonam partem. Et ipse qui racionem dederit in cellario non det condatum de monte. Miles aut[8] suam rationem defendat de[9] suis hominibus habitantibus in[10] hereditatem suam. Et si equm perderit usque ad duos annos rationem defendat. Et exinde si non[11] potuerit[11] equm[11] habere det rationem. Et si mortuus fuerit miles mulier illius dum se bene continuerit sit honorata sicut in diebus mariti sui. Et si aliquis miles[12] senuerit stet honoratus et racionem defendat. Sagittarius similiter faciat. Clericus qui ibi moratus fuerit stet in honore militum. Et tributum ecclesie reddatur episcopo. Cunilarius[13] de una morada quam in monte fecerit reddat unum conilium cum sua pelle. Montarius de melle et cera det medium cubellum mellis aut redel de cera. Ille qui peyas in monte posuerit ad uenandum det inde unum lumbum cum IIII^or^ costis. Et si aliquis rausum[14] comiserit terciam partem calumnie[15] componat. Et qui homicidium aliud tantum. Sed si intus uillam contingerit sexsaginta[16] solidos. Homo qui alium hominem ferierit intret in manus sibi et flagellis sicut fuerit iudicatum, et iudici terre similiter faciat. Et qui in alienam domum[17] per uim intrauerit cum armis XXX solidos componat. Homo qui pugnam fecerit et lancea et clipeo, X solidos tribuat. Qui uero cum porrina, V solidos. Ille uero qui sayonem[18] uille ferrire[19] presumpserit X solidos reddat. Qui eciam iudicem ferierit aut pulsauerit mala mente XX solidos componat. Ille qui de

N.° 1

2 alfonsi
4 Pedroganum
5 gocterre.
6 uno boue
7 quartarium
8 autem
9 et de
10 *deest*
11 equm non potuerit
12 *deest*
13 Cunelarius
14 raussum
15 calumpnie
16 LX
17 domus
18 sagionem
19 ferire

N.° 2

1 adefonsi
3 Portugalensis
5 gocterre.
6 uno boue
7 quartarium
8 autem
9 et de
10 *deest*
11 equm non potuerit
12 *deest*
13 Cunelarius
14 raussum
15 calumpnie
16 sexaginta
17 domus
18 sagionem
19 ferire

uicino sua[20] iniuria[21] habuerit uicario uille querimoniam faciat: et si noluerit emendare pignoret illum pro uno solido. Et si adhuc se emendare noluerit sepius illum pignoret de uno solido denec[22] ueniat ad directum. Iste calumpnie supranominate stent in exquiricione[23] bonorum hominum hanc firmitudinem facio et iure perhemni in forti statu suo esse semper permitto atque concedo. Qui uero istud factum meum confringere uoluerit sint maledicti dei patris omnipotentis et excomunicati et semper maledicti permaneant usque ad satisfacionem. Facta stabilitatis karta mense februario. Era M.ª CC.ª XXXX.ª III.ª Ego supranominatus qui hanc cartam iussi facere cum manibus[24] roboraui et hoc signum feci +++++[25]. Qui affuerunt[26], hec sunt testes. Petrus petri test. Stephanus presbiter uidit.[27] Gunsaluus presbiter uidit. Domnus Maurus[28] test. Menendus achia test. Fer.[29] randufiz test. Gauldin[30] test. Petrus petri test. Domnus Michael test.

Ego Alfonsus secundus dei gratia Port. Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca et filiis nostris[31] infantibus domno Sancio, et domno Alfonso, et domna Alionor, istam cartam suprascriptam et istud forum quod uobis dedit et[32] concessit[32] domnus Petrus alfonsi concedo uobis et confirmo per hoc scriptum. Et ut mea concessio et confirmacio in perpetuum robur[33] obtineant, precepi fieri[34] istam[34] meam[34] cartam[34], et[34] eam[34] feci[34] meo[34] sigillo[34] plumbeo communiri. Que carta fuit facta apud Colinbriam mense Nouembri[35]. Era[36] M.ª CC.ª L.ª V.ª Ego[37] Rex[38] domnus[38] Alfonsus[38] et[38] uxor[38] mea[38] et[38] filii[38] nostri[38] supranominati qui hanc cartam fieri iussimus[39] coram subscriptis eam roborauimus et in ea hec signa fecimus ++++++.

Qui affuerunt, Domnus Martinus joannis signifer domini Regis conf. —Domnus Petrus joannis maiordomus Curie conf. —Domnus Laurencius suarii conf. —Domnus Johannes fernandiz[40] conf. —Domnus Fernandus fernandiz[41] conf. —Domnus Gomecius suariz[42] conf. —Domnus Egidius[43] ualasquiz conf. —Domnus Rodericus menendiz conf. —Domnus Poncius alfonsi conf. —Domnus Lopus alfonsi conf. —Vincencius menendiz —Martinus petri —Joanninus[44], test[44].

Domnus Stephanus bracarensis Archiepiscopus conf. —Domnus Martinus Port. episcopus conf. —Domnus Petrus Colinbriensis episcopus conf. —Domnus Suarius Vlixbonensis episcopus conf. —Domnus Suarius Elborensis episcopus conf. —Domnus Pelagius Lamecensis episcopus conf. —Domnus Bartolameus[45] Visensis episcopus conf. —Domnus Martinus Egitaniensis episcopus conf. —Magister Pelagius Cantor Port. —Petrus garsie —Petrus[46] petri[46], test.

Gunsaluus[47] Menendi[48] Cancellarius Regis[49] —Laurencius[50] martini[50] scripsit[50].

N.º 1

20 suo
21 iniuriam
22 donec
23 exquisicione
24 manibus meis
25 f—+—eci.
27 test.
28 mourus
29 Fernandus
30 Galdin
32 *desunt*
33 firmum robur
34 hanc cartam scribi et sigillo meo
35 Nouembris
36 in Era
37 Nos
38 *desunt*
39 precepimus
40 fernandi
41 fernandi
42 suarii
43 Gil
44 Johannes pelagii test. Suarius stephaniz test.
45 Bartholomeus
46 *deest*
48 menendiz
49 domini Regis
50 *deest*

N.º 2

20 suo
22 donec
24 manibus meis
25 f—+—eci
26 adfuerunt
27 test.
28 mourus
29 Fernandus
30 Galdin
31 *deest*
32 *desunt*
33 firmum robur
34 hanc cartam scribi et sigillo meo
35 Nouembris
36 in Era
37 Nos
38 *desunt*
39 precepimus
40 fernandi
41 fernandi
42 suarii
43 Gil
44 Johannes pelagii test. Suerius stephani test.
45 Bartolomeus
46 *deest*
47 Gonsaluus
48 menendi
49 domini Regis.
50 *deest*

TEIXEIRAS ET SAUTO DE ROORIGO

TEIXEIRAS E SOUTO-RÓRIGO

1206

In scrinio capituli sedis Conimbricensis hoc forale *invenimus, quod hinc in Publicum Archivum detulimus. Charta quidem non authentica, sed illo tempore, quo datum fuit* forale, *scripta videtur. Autographam incolis tamen non transmissam suspicamur, ex eo quod desunt et descriptio terminorum et subscriptiones episcopi, canonicorumque Conimbricensis sedis, quibus concessio* foralis *tribuitur.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego P. episcopus colimbriensis una cum canonicis meis uolumus restaurare atque populare has teixeiras et sauto qui dicitur de roorigo scilicet omnem hereditatem quam ibi habemus. Damus tibi pelagio aluarino in ipsa hereditate forum et consuetudinem de couilliana. In primis isti sunt fori quod due partes de caballariis uadant in fossado episcopo, tercia pars remaneat in uilla cum pedonibus : et una uice faciatur fossado in anno. Et qui non fuerit in fossado, pectet pro foro v solidos pro fossadeira. Et pro homicidio, c solidos ad palatium. Et pro casa derrota cum armis, scutos, et spadas, pectet ccc solidos et vii.ª ad palatium. Et qui furtaret pectet pro uno noue, et habeat intentor duos quiniones, et vii partes ad palatium. Et qui mulier aforciar, et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciada et ille negaret, det illa in auctorgamento tres hominis talis qualis ille fuerit, et ille iuret cum duodecim quod non fecit. Et si mulier non habuerit auctorgamento, iuret ipse solus : et si non potuerit iurare, pectet ad illam ccc solidos et vii.ª ad palatio. Et testimonia mentirosa, et fidele mentiroso pectet lxª solidos et vii.ª ad palatium, et duplet habere. Et qui in concilio aut in mercato uel in ecclesia aliquem percusserit, pectet lxª solidos, medietas detur palatio, et medietas concilio. Et de medietate concilii, vii.ª detur palatio. Et homo qui fuerit gentilis aut herdador, non sit maiordomus. Et qui in uilla pignus inuenerit, aut fideiussorem, et ad montem fuerit pignorare, duplet pignora, et pectet lx solidos et vii.ª palatio. Et qui non fuerit iudices, et pignus de manu sagionis acceperit, pectet iudici iº solido. Et qui non fuerit ad apellidum milites aut pedones exceptis his qui sunt in alieno seruitio milites pectet x solidos uicinis, pedonis uero v solidos. Et qui habuerit aldeiam, et unum iugum boum, xxxxª oues, et unum asinum, et duos lectos emat caballum. Et qui fregerit signum cum sua muliere, pectet iudici iº solido. Et mulier de benedictionibus qui maritum suum relinquerit pectet ccc solidos vii palatio. Et qui dimiserit uxorem suam, pectet iudici i dinerio. Et qui caballum alienum equitauerit pro iº die pectet iᵐ arietem, et si magis pectet, pro iº die vi denarios, et pro iª nocte i solidum. Et qui uulnerauerit cum lancea aut cum gladio pola intrada pectet x solidos : et si transierit ad aliam partem pectet uulnerato xx solidos. Et qui fregerit oculum uel brachium aut dentem, pro unoquoque menbro, pectet uulnerato c solidos, et ille det vii.ª palatio. Qui mulierem alienam ante maritum suum percusserit, pectet xxxª solidos et vii.ª palatio. Qui marcum alienum in sua hereditate mutauerit, pectet xxxxª solidos et vii.ª palacio. Qui limidem alienum fregerit, pectet v solidos et vii.ª palatio. Qui conductarium alienum mactauerit, pectet omicidium suo amo, et det vii.ª palatio. Similiter de suo ortolano, et de quarteiro, et de suo molinario, et de suo solarengo. Qui habuerit uasallos in suo solar, aut in sua hereditate ubicumque in toto regno portugalis hereditates habuerit non pectent nec seruiant ad alium hominem de tota sua fazenda nisi dominis hereditatum. Moratores teixeiras per totum regnum nullam pectent calumniam, nisi per forum das teixeiras. Tendas et molinos et fornos de omnibus teixeiras sint liberi de foro. Milites teixeiras sint in iuditio pro podestades et infanzones de portugal. Clerici uero habeant forum militum. Pedones sint in iuditio pro caballariis uillanis de altera terra. Qui uenerit uozeiro suo uicino pro homine foris uille pectet x solidos et vii.ª palatio. Ganatum das teixeiras non sit in montado in nulla terra. Et miles qui perdiderit suum caballum quamuis habeat alium, sit excusatus per unum annum. Mancipium qui mactauerit hominem foris uille et fugierit suus amus pro eo non pectet homicidium. Pro totis querelis de palacio, iudex sit uozeiro. Qui in uilla pignorauerit cum sagione, et sacudirent ei pignus, concedat sagion et prendat concilium de tribus collationibus, et pignoret pro lxª solidos, medios concilio, et medios rancuroso. Homines das teixeiras non sint in prestamo datos. Et si homines das teixeiras habuerint iudicium hominibus alie terre, non currat inter illos firma, se cucurrat per inquisa aut reto. Et homines qui uoluerint pausare cum suo ganato in termino teixeiras, accipiant de illis montadigo, scilicet de grege ouium iiiiᵒʳ carnarios, de busto de uaccis iª uacca. Iste montadigo est de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossado uel in guardia omnes caballos qui se perdiderint in algara uel in lite, primum erectis eos sine quinta, et postea detur nobis quinta directa. Et omnis homo teixeiras qui inuenerint aliquem hominem alie uille in suis terminis tallando aut leuando madeira de montibus prendat totum quod ei inuenerit

sine calumnia. De azarias, et de guardiis, v.ª parte nobis date sine ulla offrecione. Quicunque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit pectet palatio LXª solidos, et duplet ganatum suo domino. Testamus uero et perhenniter firmamus ut quicunque pignorauerit mercatores uel uiatores christianos iudeos siue mauros nisi fuerit fideiussor uel debitor quicunque hec fecerit pectet palatio LX solidos, et duplet ganatum quod prendiderit suo domino : et insuper pectet C morabitinos pro cauto quod fregit : Episcopo habeat medietatem, et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam per uim uenerit cibos aut aliquam rem accipere, et ibi mortuus fuerit non pectet pro eo aliquam calumniam, nec suorum parentum habeat homicidium. Et si cum rancura de ipso ad episcopo uel domino terre uenerit pectet C morabitinos, medietas episcopo, et medietas detur concilio. Mandamus et concedimus si aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos furari, uel rapere relinquerit, et postea si pro aliqua re repetitus fuerit, quodcumque comisit saluet se tanquam latro. Et si latro est et latro fuit omnino pereat, et subeat penam latronis. Et si aliquis repetitur pro furto, et non est latro neque fuit, respondeat per suum forum. Si aliquis homo filiam alienam habuerit ui, donec *(sic)* eam suis parentibus et pectet illis CCC morabitinos et VII.ª palatio : et insuper sit homicida. De portagem : foro do trosel de caballo de pannis de lana uel de lino I solidum. De trosel de lana, I solidum. De trosel de fustanes, V solidos. De trosel de pannis de color, V solidos. De carrega de piscato, I solidum. De carrega de asino, VI denarios. De carrega de pellibus de conelios christianorum, V solidos. De carrega de mauris de conelios, I morabitinum. Portagem de caballo qui uendiderint in mercato, I solidum. De mulo, I solidum. De asino, VI denarios. De carnerio, III medalias. De carrega de cera, V solidos. De carrega de pane uel de uino, III medalias. De porco, II denarios. De foron, II denarios. De carrega de peon, I denarium. De mauro qui se redimeret in mercato, I solidum. De mauro qui se redimeret decimam. De mauro qui talia cum suo domino, decimam. De corio de uacca uel de zeura, II denarios. De corio de ceruo uel gamo, III medalias. De carrega de azeite, V solidos. Iste portagem est de hominibus foris uille, tercia pars de isto portagine detur suo ospiti, et duas partes episcopo. Moratores das teixeiras non dent portagem. Assignamus ei terminos

Ego episcopus P. una cum canonicis meis qui hanc carta tibi pelagio aluarino iussimus facere cum manibus nostris roborauimus. Quisquis hos terminos asignatos irrupere uoluerit pectet concilio mille solidos bone monete. Facta karta VII.º kalendas augusti. Era M.ª CC.ª XXXX.ª IIII.ª Et siquis hoc nostrum factum irrumpere uoluerit sit maledictus a deo. Et concedimus ut omnis christianus quamuis sit seruus ex quo in has teixerias habitauerit unum annum, sit liber et ingenuus tam ipse quam omnis progenies eius. Et homines teixeiras habeant concilium circa terminos teixerias.

HABEUL

ABIUL

1206

Charta apographa, authentica tamen, saeculi XIV ex tabulario monasterii Laurbanensis delata nobis textum hujus foralis *suppeditavit. Lectiones variae, translatioque in linguam vernaculam, quae accesserunt, ex alio apographo in Publico Archivo ab antiquo servato desumptae sunt. Antiquiora diplomata ad* Abiul *attinentia, in chartophylacio laurbanensi inventa, supersunt. Haec vero, non inter* foralia, *sed emphyteuticos contractus adnumerare opportet.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego iohanne abbate de lourbani una com conuentu fratrum nostrorum omnibus hominibus in habeul habitantibus facimus kartam firmitudinis de bono foro tam presentibus quam futuris de iure et foro quod populatores abere[1] debent iure perpetuo. De omni labore quod laborauerint decimam partem domino fideliter tribuant. Et in areaticam unam talicam tritici et unam quartam uini. Et in seruicio unam fugazam de duobus alqueires tritici et unum caponem[2]. Clericus de sua hereditate similiter fo-

1 habere

En nome da santa nom departida trindade. Eu Johane abade de loruaão em seenbra com o conuento dos nosos frades fazemos carta de firmeza a todollos homens que morom em abiull de boom foro asy presentes come uiindoros de direito e foro. O quall os pouoradores deuem auer de direito perdurauell : dem de todo trabalho que laurarem a decima parte ao senhor. E huma teiga de trigo na eira, e huma quarta de uinho. E em seruiço huma fogaça de dous alqueires de trigo e huum capom. O crelligo de sua erdade semelhauell-

2 capone.

rum faciat. Siquis hereditatem suam uendere uoluerit uendat suo uicino tali uidelicet pacto ut forum domino suo integrum tribuat. Et decima precii uenditor domino terre tribuat in portadigo. Nulli homini de habeul[3] sit licitum alicui suam hereditatem dare uel testamentum facere nisi ad nostram ecclesiam aut ad monasterium nostrum ita ut kasal nec forum dominus[4] perdant[4]. Laborator non faciat forum de montaria. Montarius qui in monte unam noctem uel plus manserit det[5] unam[5] conelium com sua pelle : sin autem nichil det. Et de omni uenatu lunbum costalle det. Melitor mediam libram cere tribuat. Non sit inter uos calumniam nisi rausum et homicidium et stercus in ore et casa disrupta cum[6] aramis aut cum feridas aut fregerit portas et intrauerit domum per uim in cauto uille quingentos solidos pectet. Et furtum. Omnes istas calumnias sint pectadas per forum terre palumbaris. Siquis aliquid tortum alicui fecerit contra iudice et iusticiis[7] illi satisfaciat sine pecto. Judex honorem debitum habeat et suum signum stabille sit. Facta karta confirmacionis et roboracionis mense decembris sub Era M.ª CC.ª XXXX.ª IIII.ª Ego[8] Johanne abbate laurbanensi una cum fratribus meis manus nostras roboramus. Siquis hoc forum frangere uoluerit sit maledictus.

mente faça foro. Se alguum sua erdade quiser uender uendaa a seu uizinho conuem a saber per tall preito que dê a seu senhor enteiro foro. E o uendedor dê ao senhor da terra a deçema do preço em portaiem : non pertença a nenhuum homem dabiull dar sua erdade álguum em testamento fazer saluante á nosa egreia, ou ao noso moesteiro em tall gissa que o senhor nom perca casall nem foro. O laurador nom faça foro de montariia. O monteiro que huma noyte ou mais no monte ficar dê huum coelho com sua pelle os seus nom dem nada. E dem de todo ueado lonbo e costa. Colmeeiro dê mea liura de çera. Nom seia antre uos engano nem rouso homiçidio e esterco em boca. E quem destrahir casa com armas ou com firidas ou britar portas e entrar aa casa per força no couto da uilla pagem quinentos solldos e o furto. E todos estos enganos seiam peitados pollo foro da terra de ponball. Se alguum fezer alguum torto álguum contra o juiz e justiças a ell satifaça seem preito. O juiz aia onrra dehuda, e seu sinall seia estauell. Feita esta carta de confirmaçom e fermidoe no mes de dezenbro na era de mill e duzentos e quarenta e quatro annos. Eu Johane abade de loruaão em seenbra com os meos frades com nosas maãos a firmamos. Se algum este foro quiser quebrar seia maldito

3 habiul
4 domino perdat.
5 de unum
6 com
7 iusticias
8 Eu

SAUTO

SOUTO

1207

In Lib. I *et in* Lib. II *(sic dicto)* Donationum Alphonsi III *hoc invenitur* forale. *Ex Lib.* II *textum sumpsimus : ex Lib* I *lectiones varias.*

In dei nomine. Hec est carta de foro quam iussi facere[1] ego Sancius dei gratia portugalensis Rex, una cum filio meo Rege domno Alfonso et cum aliis filiis et filiabus meis, vobis tribus populatoribus de Sauto[2] presentibus et futuris scilicet ut detis nobis septem modios, et duos quartarios de pane medietatem de milio et medietatem de centeno per taygam[3] directam et tres spadoas et sex fogacias unaquaque earum de tribus almudes et tres gallinas cum triginta ouis. Et de collecta II carnarios[4] et tres fogacias. Et concedimus uobis et cunctis successoribus[5] ut nunquam habeatis maiordomum super uos, et ut nunquam pectetis nisi tres callumpnias furtum rausum et homicidium et debent esse per bonos homines et debet esse furtum pro uno nouem. Et pro[6] homicidio decem morabitinos, et pro rausso decem morabitinos : et de istis morabitinis concilium debet habere medietatem. Et non debetis ire in fossatum nisi citra dorium ubi ego fuero et illos tres morabitinos debetis dare per tres partes anni. Et meus vassallus qui tenuerit terram super uos nunquam pauset in uilla uestra. Et uos nunquam pectetis aliam callumpniam, neque faciatis aliud forum, nisi quantum iacet in ista carta. Quicunque igitur hoc nostrum factum uobis integrum obseruauerit, sit benedictus a deo, amen[7]. Et quicunque illud uobis infregerit ira dei ueniat super eum. Facta fuit hec carta apud[8] Couilianam[8], Mense Augusto[9]. Era M.ª CC.ª XXXX.ª V.ª Anno[10] regni nostri XXI.º Nos reges qui[11] hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus[12].

1 fieri
2 Saucto
3 taeygam
4 carneyros
5 successoribus uestris
6 *deest*
7 *deest*
8 in Couelliana
9 Agusti
10 Agno
11 *deest*
12 roboramus.

Qui[13] affuerunt[13], Gonsaluus[14] menendiz maiordomus curie conf. —Martinus fernandi significer[15] domini Regis conf. —Laurencius suarii[16] conf. —Rodericus menendiz conf. —Laurencius uenegas conf. —Fernandus[17] peregrini[17] conf.[17] —Petrus nuniz —Rodericus petriz[18], test.

Martinus Bracarensis archiepiscopus conf. —Martinus Port. episcopus conf. —Petrus Lamecensis episcopus conf. —Nicholaus Visiensis episcopus conf. —Petrus Colinbriensis episcopus conf. —Petrus gomez test. —Johannes gonsaluiz[19] conf.

·Rex[20] domnus[20] Sancius[20] —Regina[20] domna[20] Tarasia[20] —Rex[20] domnus[20] Alfonsus[20] —Regina[20] —Rex[20] domnus[20] Petrus[20] —Regina[20] —Rex[20] domnus[20] Fernandus[20] —Regina[20] domna[20] Blanca[20].·

Julianus Cancellarius regis.

13 *desunt*
14 Gunsaluus
15 signifer
16 suerii
17 *deest*
18 petri
19 gunsaluiz
20 *desunt*

·· *Intus in circulo* (Rodado) *haec nomina leguntur.*

GARDOM

GUARDÃO

1207

Hujus foralis *translatio in linguam vernaculam saeculi XIV, ut videtur, tantum nobis superest. In charta non authentica, quae in Archivo Publico servatur, invenimus. Ex alio apographo saeculi XV, quod in ipso archivo manet, lectiones varias sumpsimus.*

Em nome de deus amen. Esta he a carta de foro que Eu dom Sancho pela graça de deus Rey de portugal em senbra com meu filho ElRey Dom Affomso e com todolos outros meus filhos e filhas mandey fazer a vos pouoadores do gardom assy aos presentes come aos que ham de viir. Outorgamos a vos que nom peitedes senom tres calunias, a saber, furto e rouso e homecidio : assy que o que fezer homecidio peyte trinta marauedis. E por rouso xxx marauedis e de furto por huum nove. A estas tres calumpnias vaa o nosso moordomo ou moordomo daquel que essa terra teuer de nós e nom a outras. E sseiam per enquisa de boos homeens : e todalas outras coomas e entençoes uossas emmendade per vos sem maliçia. E vos poende uossos degredos antre vos. Outrossy mandamos que nom seiades moordomos nem seruiçiaes[1] se nom quiserdes. E que o moordomo de fóra nom entre sobre vos, senom aquele que hy meter o que teuer a terra sobre uos. E sse hy entrar moordomo doutra parte nom aia uoz de moordomo. E o nosso rico homem que teuer essa villa nom pouse nas uossas casas mays faça ssua casa em que pouse. E dedes cada huum de vos da uossa uida huma uez no anno. E os moradores dessa uilla nom façam carreira ao que a teuer senom senhas uezes no anno. E sseia tal que elles possam tornar esse dia a ssuas casas. Outrossy mandamos que nom vaades em apellido nem a chamado saluo comnosço hu nós formos. E mandamos ainda que do trigo e do orio e çenteo e milho e paynço[2] e do linho e do vinho de qual semeardes dedes a oytaua parte. E que dos legumes e das outras cousas semelhauiis nom dedes nada. E o moordomo vaa aa eyra e ao lagar receber a ssua rraçom assy como suso dito he. E sse nom quiser hir ponham este em testemonho de boos homeens e leixem a ssua rraçom na eyra e no lagar. E vos daredes de cada huum casal enteiro huum sesteyro antre pam segundo e vinho. E o que nom teuer vinho acabe o ssesteiro de segunda. E daredes por fogaças de cada huum casal tres alqueires de segunda. E por eiradega de linho meo moolho. E por directuras[3] de cada huum casal huum soldo e huum capom ou galinha e çinquo ouos por dia de Samiguel[4]. E de portagem o homem que for de fóra da villa dê do cauallo dous soldos e da egoa huum soldo e do boy seys dinheiros e da uaca[5] vi dinheiros e do coyro dous dinheiros do porco ii dinheiros do reixelo huum dinheiro do marauedi iii dinheiros e da manta vi dinheiros. E o morador da uossa uilla que della fugir por fame ou por alguma outra coyta venha quando poder viir e tome a ssua herdade em paz e sem cooma, se a ante nom der ou uender a alguem. E o que uender a[6] ssua herdade ou o sseu casal vendao aa[7] tal pessoa que faça tal foro qual elle faz e dê ao senhor da villa a oytava parte do preço. E todas estas cousas uos fazemos por remiimento dos[8] nossos[8] pecados e por cinquoenta marauedis que nos destes. Per estes termos se ençarra a uossa villa : pela portela das

1 seruiçaees
2 panyço
3 dereyturas
4 sam miguel.
5 uaqua
6 *deest*
7 a
8 de vossos

varzeas como parte pelo padrom da messe. E pelo caramudo dalcoba e dende ao carualhinho hu see o canto antre o figueiral e janardo e dêsy aa pedra do[9] bolo e vay per miserella ao padrom da messe : todo o que he conteudo dentro em estes termos uos damos e coutamos em tal guisa que se uos alguem quebrantar peyte a nós quinhentos soldos e a vos emmende em cheo todo o dampno que uos fezer. E demais seia auudo por meu inmiigo. Feyta foy esta carta em Coynbra no mes de Setembro. Era M.ª CC.ª XXXX.ª V.ª Nós Reys que esta carta mandamos fazer a reboramos perante os soescriptos que presentes forom.

Dom Gonçalo meendez moordomo da corte conf. —Dom Martim fernandez alferez delRey conf. —Dom Lourenço soarez conf. —Pero nuniz —Roy[10] perez, testemunhas.

Affomso perez tiinha a dicta villa conf. —Dom Rodrigo meendez conf. —Dom Lourenço ueegas conf.

Martinho Arcebispo de braagaa conf. —Martinho Bispo[11] do porto conf. —Pedro Bispo de lamego conf. —Nicolaao Bispo de viseu conf. —Pero gomez —Joham gonçalues, testemunhas. —Gyaão chançarel delRey[12].

9 de
10 Ruy
11 Arcebispo
12 delRey conf.

RANALDI

RENALDE

1208

Ex codice, qui Lib. II Donationum Alphonsi III *perperam dicitur, descripsimus. Lectiones varias ex* Livro de Foraes Antigos de Leitura Nova *in Publico Archivo servato adjecimus.*

In dei nomine et uirginis marie. Ego Rex S.[1] cum filiis et filiabus meis, placuit nobis ut faceremus kartam[2] de ranaldi vobis hominibus XXXª cum omibus[3] suis terminis : scilicet quomodo partit cum palaciis : quomodo exparte cum fontaneo seco, et cum fernando gonsalui, et cum suis iermanis[4] : et quantum habemus in sancto Martino quomodo partit cum caualeiros : et quomodo exparte cum anta : quomodo partit per foro lobal et cum uessadio. Quomodo exparte cum fons cecca, et ferit in a portela de magaliana : quomodo partit per fontem da grouuenza, et intrat per ribeiro de uermuu, et ferit na caeda. Quomodo exparte pela[5] lumba do muro, et ferit in annta[6] da cabeca da loura : quomodo diuidit per a fonte de ranaldi et ferit in tranesselo : quomodo ferit in a fonte de iuncoselo, per aqua quomodo parte cum couas, et fer in uena de dorio. Quomodo exparte per pala de porto manso : quomodo exparte cum gouuianes, et fer na fonte de godina : faciatis inde foro singulos modios de pam quartado : des vᵉ anos[7] singulos modios de uino pro parada singulos alqueires de pam cocto, medio tritico, et medio centeno, et singulos almudes de uino, et singulos foles de conelio. Ista parada date una uice in anno : et non a comedant in ipsa villa : et meus ricomen, nen[8] prestameyro, nen[9] maiordomo, nen[10] aliquis homo qui potestatem habet de fazer forcia, non pouset in vestra uilla. Maiordomo de concilio nunquam faciat forum. Non uadatis in hoste nen apelido, ergo cum corpore Regis et sit per suo sigillo ou per suo portario. De uenado lombo : de urso manus : primicia de rio si exierit in uestro cauto. Ecclesia in uestra uilla cum clerico de concilio teneatis illum ad iusticiam. Vnus ad alium fiadoria una cera et sit[11] non quesierit respondere sedeat desauizinado et pectet Iª cera. Calumpnias IIIᵉˢ. Rauso, homicidio de homine mortuo cum armis : pro rauso XXᵗⁱ morabitinos : pro homicidio facto cum armis XXⁱ morabitinos. Furta iulgado duplum suo domino, et VIIᵐ partes a palacio : ad istas calumpnias non respondeatis sine testimonio bonorum hominum et det fiador Iª cera si se uoluerit saluare et saluet se. Nominato foro detis in tempo[12] de eiras, et quando uindemiardes : et si non uenerint in isto tempo pro illo, perdant. De apostilia non respondeatis. Nominata parada detis in palaciis, ou in Mateus, ou in abazas. Isto foro quanto sonat in ista karta[13] tanto est forum et plus non. Qui fecerit uobis forcia in vestra uilla ou in suos terminos, scilicet, homo de alia parte pectet nobis Cᵐ morabitinos et uobis sanet in duplo dampnum[14] quod fecit : et exeat pro nostro inimico. Habeatis istam villam qui mandamus uobis facere et cum omnibus suis pertinenciis et sic posteritas uestra in secula seculorum. Siquis uenerit ex parte nostra qui uos ad uestrum forum tenuerit, habeat bene-

1 Sancius
2 cartam
3 omnibus
4 germanis
5 per la
6 na anta
7 annos
8 nem
9 nem
10 nem
11 si
12 tempore
13 carta
14 damnum

dictionem nostam amen. Et quis uobis aliud forum malum superposuerit aut istam meam uillam per a male uoluerit leuare, aut isto nostro facto uoluerit comptemnere[15], sit maledictus et excomunicatus, et semper cum diabolo sit sociatus. Facta karta[16] mense februario, sub Era M.ª CC.ª XXXX.ª VI.ª Ego Rex Sancius cum filiis et filiabus meis istam kartam[17] roboramus et confirmamus, nostris manibus apponentis, et cum principe ipsius terre domno Martino petri, et cum archiepiscopo Domno Martino. Cancellarius Curie domnus Julianus Julianus *(sic)* confirmat. Judex terre Fernandinus, Portarius Gunsaluus cordo. Archidiaconus[18] Pelagius de sandi, confirmant.

Johannes notuit.

Et ista carta non erat sigillata.

15 contemnere
16 carta
17 cartam
18 Archidiachonus.

REBORDANOS

REBORDÃOS

1208

Ex codice, qui Liber II Donationum Alphonsi III *dicitur, descripsimus. An hoc diploma sive* foralibus, *sive contractibus emphyteuticis adnumerandum sit ambigimus.* Concilium *textus diplomatis meminit, electionemque parochi a coetu parochianorum faciendam statuit, sed ex eodem textu locum proprios nec judicem nec maiordomum habuisse apparet. In dubia nostra sententia utilius duximus chartam de* Rebordãos *hic juris publici facere. Lectiones varias hausimus ex codice* Livro de Foraes Antigos de Leitura Nova, *sic dicto.*

In dei nomine. Ego Rex sancius[1] portugalensis[1] dei gratia, do uobis concilio de Reuordanos de bragancia pro foro ut nunquam pectetis nisi tres callupnias[2], scilicet, furtum et rausum et homicidium, que fuerunt notas : et nunquam respondeatis ad aposicionem : et miles qui tenuerit castellum de Taurones pouset in regalengo et non in ecclesia : et ad hominem de ipso castello qui habuerit extrahere suas callumnias[3] si forte illum percusserint uel currerint aut occiderint, pectent pro illo LXª solidos et non plus. Homines de Reuordanes[4] non debent bastire ipsum castellum : et si uenerit fossato in terra, intrent ibi homines cum suas armas, et cum sua uita in ipso castello et quantum remanserit totum eis extrant[5] in saluo et suas armas : et alios homines qui ibi non intrauerint uadant gardare[6] suos ganatos : et in quocumque anno detis VII paradas et dimidiam. Et pro fossadaria sedeat I solido : et detis osas de IIII solidos et non plus : pro collecta et I porco de IIIIor solidos *(sic)* : et parada sedeat III almudes de centeno et unum almude de tritico et una imina de uino et una gallina, et non plus, et si illas dederitis ad castello non detis illas ad riquohomine et si illa dederitis ad riquohomine non detis illas ad castellum : et non faciatis fossatum nisi ad forciam de terra quomodo in ipso die ueniatis ad uestros[7] domos, et propter hoc detis VII fossadarias et media : et pro fossadaria sedeat uno solido : et detis osas de IIII solidis et non plus. Homine de uestra uilla qui fuerit hereditarius non sit manarius. Homines de Reuordanos qui sit hereditarius faciat ipsum predictum forum et ubi fuerint semper habeant suas hereditates in saluo : et Concilium de Reuordanos semper mittant clericum qualem uoluerint in sua ecclesia. Et si aliquis uenerit qui hoc factum meum irrumpere uoluerit, teneat me pro suo inimico et pectabit mihi[8] mille solidos. Facta karta mense nouembris, sub Era M.ª CC.ª XXXX.ª VI.ª Ego Rex Sancius simul cum filiis et cum[9] filiabus meis hanc cartam propriis manibus roboramus.

Qui presentes fuerunt, Martinus fernandi test. —Domnus Martinus petri test. —Domnus Poncius alfonsi test. —Pelagius gomis[10] test. —Gomiz barreta test. —Betegom test. —Martinus caluus test.

Domnus lupus alfonsi test. —Domnus valascus martini maiordomus curie test. —Regoxo de bragancia test. Gunsaluus cordo iudex in uinales test. —Infans domnus Petrus test.

Domnus Egidius ualasquis[11] test. —Domnus Julianus cancellarius test. —Fernandus petri cantor lixbonensis test. —Saluador martini test. —Fernandus petri, cum IIII uicinis, test. —Petrus roderici cellararius de clastro auelanarum test. et conf.

1 Sancius Port.
2 calumpnias
3 calumpnias
4 Reuordaanos
5 extrahant
6 guardare
7 uestras
8 michi
9 *deest*
10 gomiz
11 valasquiz

PENAMOCOR

PENAMACOR

1209

Ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis Conimbric. textum descripsimus : lectiones varias ex Lib. Regestor. Alphonsi II.

In nomine domini. Hec est carta de foro quam iussi fieri, Ego S.[1] dei gratia Port. Rex, una cum filio meo Rege domno A.[2] et uxore mea[3] Regina domna Vrraca, et ceteris filiis et filiabus meis, vobis populatoribus de Penamocor tam presentibus quam futuris. In primis damus uobis pro foro ut due partes militum uadant in fossadum Regis una uice in anno, et tercia pars remaneat in uilla cum totis peditibus. Et caballarius qui non fuerit in fossatum cum Rege, pectet pro fossadeira x solidos. Et pro homicidio ille qui homicidium fecerit pectet xxx.ª morabitinos ad rancurosum. Et rancurosus det inde vii.ªᵐ partem palacio. Et si pro iusticia aliquis fuerit occisus nichil pectent pro eo[4]. Et si aliquis disruperit casam qui passet liminare cum armis, scilicet, cum scutis cum lanceis, aut cum spatis, aut cum cultellis, uel cum porris uel cum petris, pectet d solidos rancuroso, et vii.ª a[5] palacio. Et qui furatus fuerit, pectet pro uno viiii, et intentor recipiat suum integrum, et alias octo partes diuidant cum iudice per medium. Et qui mulierem aforciauerit, et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciata, et ille negauerit, iuret cum xii et exeat de ipsa calumpnia[6]. Et si non potuerit iurare, pectet ad illam ccc solidos et vii.ª palacio. Testis mentirosus et fiel mentirosus, pectet lx solidos et vii.ª palacio, et sit deitatus de concilio. Et milites aut pedites qui non fuerint in apelidum exceptis hiis qui sunt in seruitio alieno, miles pectet x solidos et pedes v solidos ad suos uicinos. Qui habuerit aldeiam et unum iugum boum et xxxx.ª oues et unum asinum et ii lectos emat equm. Mulier qui dimiserit suum[7] maritum[7] de benedictione, pectet uiro suo ccc solidos et vii.ª palacio. Qui inuenerit uxorem suam in adulterio cognito, relinquat eam et habeat omnia bona sua, et pectet iudici i denario. Et si aliquis homo uoluerit ei[8] propter hoc malum[9] facere[9] pectet d solidos ad concilium et eiciatur a[10] uilla pro traditore, et vii.ª palacio. Qui equitauerit equm alienum sine mandato domini sui, pectet pro die v solidos, et pro nocte x solidos. Qui percusserit cum lancea aut cum spata, aut cum cultello, pectet xx solidos. Et si transierit ad aliam partem, et posuerit magistrum super se, pectet xii morabitinos rancuroso et vii.ª palatio. Qui fregerit oculum aut dentem aut brachium, pro unoquoque membro pectet xii morabitinos rancuroso et vii.ª palatio. Qui mulierem alienam de recabdo percusserit pectet ei lx solidos. Et si non habuerit recabdum, pectet xxx solidos, et sit inimicus de suis parentibus, et vii.ª palacio. Qui marcum mutauerit in alienam hereditatem, pectet v solidos et vii.ª palatio. Qui limitem alienum fregerit, pectet v solidos et vii.ª palatio. Qui conductarium alienum mactauerit, ad dominum eius pectet homicidium et vii.ª palatio. Similiter[11] faciat de ortolano, et de quartario, et de molendinario, et de solarengo. Qui habitauerit in domibus aut in hereditatibus alienis non seruiant neque faciant facendeiram[12], nisi dominis suis in quorum domo aut hereditate sederint. Qui in regno nostro habuerint hereditates aut possessiones non seruiant nec[13] faciant inde forum nec[14] pectent calumpnias[15] nisi dominis suis. Et si fecerint calumpniam, non pectent nisi per forum de penamocor dominis suis. Vicini de penamocor habeant suas hereditates in toto regno nostro in pace. Et si aliquis eis illas acceperit per totum[16] pectent uobis[17] d solidos, et duplet hereditatem domino suo. Tende et molendini, et furni de penamocor, sint liberi de toto foro. Milites de penamocor stent in iudicio pro podestadibus[18], et pro infancionibus de[19] regno[20] nostro[20]. Clerici de penamocor sint liberi ab omni fisco laicali : et habeant honorem et hereditates sicut milites : et non respondeant nisi per archidiaconum ab hora prime usque ad terciam. Homines de penamocor non respondeant sine rancuroso. Ecclesie de penamocor accipiant primicias singulas faangas de omni pane, et decimam de pane et de uino, et de omnibus fructibus de[21] pecoribus. Et episcopus habeat terciam et clerici terciam partem, et parrochiani aliam terciam. Et expendant illam per episcopum et per clericos ecclesiarum ubi rectum fuerit. Clerici ecclesiarum pro suis primiciis dent incensum. Parrochianus qui se uoluerit expedire, expediat se in festo natalis domini per concilium clericis[22] coram[22] et statim nominet ecclesiam, ad quam uoluerit ire : et non habeat potestatem dare deci-

1 Sancius
2 Alfonso
3 eius
4 illo.
5 *deest*
6 calupnia.
7 uirum suum
8 *deest*
9 ei mali facere
10 de
11 Simiter
12 fazendeiram
13 neque
14 neque
15 calumpniis
16 tortum
17 nobis
18 potestatibus
19 *deest*
20 regni nostri.
21 et de
22 coram clericis

mam alibi in ipso anno. Habitatores de penamocor non sint maiordomi neque seruiciales contra suam uoluntatem. Alcaides et iudices mittantur per beneplacitum concilii. Pedites sint in iudicio pro militibus uillanis alterius uille. Vicinus qui uenerit uozarius[23] contra suum uicinum pro homine alterius uille, pectet x solidos vii.ª palatio. Homines de Penamocor non dent pausatam contra suam uoluntatem. Morator de Penamocor si inimicus eius uenerit super eum sine treuga, mactet illum sine calumpnia. Montes, fontes, et flumina sint concilii et uenarii et barrarii : domus de Penamocor habeant unum forum, exceptis domibus regis et Episcopi. Morator de Penamocor postquam ibi habitauerit unum annum faciat de suis hereditatibus illud quod facere uoluerit. Ganatum de Penamocor non sit montatum in regno nostro. Homines de Penamocor non dent portagium in toto regno nostro. Qui perdiderit equum[24] suum, sit excusatus per unum annum. Et nullus pectet homicidium neque calupniam[25] pro suo mancipio. Pro totis querelis de palacio iudex sit uozeirus. Qui abstulerit pignus iudici, pectet i solidum. Qui percusserit in ecclesia, aut in concilio, aut in mercato, pectet lx solidos rancuroso vii.ª palacio. Si homines de Penamocor habuerint iudicium cum hominibus alterius terre, non currat inter eos firma, sed exquisa aut retum quale uoluerint homines de Penamocor. Qui milites de Penamocor desornauerit de suis caballis per forciam pectet nobis d solidos, et duplet equm domino suo. Homines qui uoluerint pausare in terminos[26] de Penamocor, dent montaticum : de grege ouium iii carneiros, et de grege porcorum iii porcos : de busto uaccarum i uaca[27]. Istud montaticum sit concilii. Milites qui in fossato, aut in guardia aut in algara, aut in lite perdiderint equos suos, erigant illos sine quinta, et postea detis nobis quintam directam. Homo de penamocor qui inuenerit homines alterius terre in suis terminis incidendo aut ducendo madeiram[28] de montibus accipiat quantum eis inuenerit absque calumpnia. Judex de omnibus calumpniis et quintis quas sacauerit habeat vii.ª partem. Et si captus ei fugerit unde suspectus habeatur, saluet se cum uno uicino. Et nos debemus recipere quintas sine offretione. Siquis ad uestras uillas uenerit accipere cibos, aut aliquam rem per forciam et ibi mortuus fuerit, aut percussus, non pectent pro illis, neque sint homicide de suis parentibus. Et si aliquis fuerit cum querimonia de eo ad Regem aut ad dominum terre pectet c morabitinos, medietatem Regi et medietatem concilio. De armis usque ad x morabitinos non detis quintam, neque pannis, neque de coriis cisis. Latro qui per unum annum uel duos furari et rapere dimiserit, si pro aliqua re impetitus fuerit, saluet se tanquam latro. Et si latro est et latro fuit subeat penam latronis. Qui filiam alienam rausauerit[29], det eam suis parentibus et pectent[30] eis cc morabitinos vii.am palacio : et sit homicida. Casarii Regis, et episcopi, et boues et ganatum habeant forum quasi uicini. Qui fiaduriam[31] fiauerit, qualem fiauerit talem faciat si non habuerit suum intentorem. Et si habuerit eum, ostendat eum in concilio, et sit liber. Qui fecerit mandam cum sua uxore, usque ad medietatem stet. Et qui fregerit eam, pectet c morabitinos vii.ª palatio. Qui obierit subitanea morte, dent quintam de sua hereditate, et habere pro anima sua. Qui habuerit filios aut parentes qui calumpnias faciant, non respondeant pro eis. Junior uel seruus qui uobiscum habitauerit uno anno, sit liber ipse et semen eius. Qui prendiderit hominem de penamocor, pectent d solidos, medietatem regi, et medietatem rancuroso. De tota uenda que uenerit ad uillam uestram, de pane et de uino, et de carnibus, et de piscato, et de pomis quando uilla uestra fuerit mingada nullus ea comparet sine mandato de alcaldibus, siue sit pretor siue alcaldus. Et si ea comparauerit, pectet lx solidos alcaldis et concilio, vii.ª palacio. De portagio et de passagine, et de decimis de mauris, et de christianis due partes detur regi, et tercia hospiti. Qui percusserit alcaldem pro iusticia quam faciat pectet l morabitinos uel perdat manum. Homo qui fuerit manferitus pro alcalde et noluerit esse, pectet v morabitinos concilio. Homines de Penamocor non respondeant ad alias calumpnias[32] nisi ad istas que scripta sunt in hac carta. Portagium tale est : De equo, de mulo de mula, i solidum. De troxel[33] de burel aut de lino, i solidum. De carrega de fustanibus, v solidos. De pannis de coloribus, v solidos. De carrega de piscato, i solidum. De carrega de asino, vi denarios. De carrega de coniliis christianorum, v solidos. Et de mauris, i morabitinum. Et de quanto uendiderint aut comparauerint, decimam partem : et dent unum corium rubeum pretori. De equo quem uendiderint in mercato, i solidum. De mauro qui se redemerit aut cum domino suo pepigerit, decima. De porco, ii denarios. De furone, ii denarios. De corio de uacca uel de zeura, ii denarios. De corio de ceruo, uel de gamo, iii mealias. De carrega de oleo, v solidos. De carrega de pane uel de uino, iii mealias. De boue uel de asino, vi denarios. De mulo uel de mula, i solidum. De carrega de peone, i denarium. De morabitino cambiar, ii denarios. De carrega de pexotas[34], uel de coriis que duxerint ad alium[35] regnum, v solidos. De oleo, v solidos. De sardinis, v solidos. De sale, i solidum. De carrega de pexotas[36] uel congris, ii solidos medium[37]. De carrega de oleo de asino, v solidos. De carrega de cera de christianis, v solidos. Istas portagines dent christiani et mauri qui non habitauerint in penamocor neque in suis terminis. Homines de Penamocor non sint dati in prestimonio. Et si habuerint iudicium cum hominibus de aliis terris, non dent neque accipiant directum, nisi in

23 uozeirus
24 equm
25 calumpniam
26 terminis
27 uacam.
28 madeira
29 raussauerit
30 pectet
31 fiadoriam
32 calupnias
33 troixel
34 peixotas
35 aliud
36 peixotis
37 et medium

termino de penamocor. Et cum totis causis que scripte sunt in hac carta non se erigant nisi ad forum de penamocor uel ad regem. Et de toto portagio Rex habeat duas partes, et hospes terciam. Et iudex quem concilium, uel sesmus uel alcaldes manuferirent si noluerit esse, pectet v morabitinos concilio. Et[38] concedimus etiam uobis ut detis nobis pro collecta de unaquaque domo vi denarios. Et concedimus ut habeatis lectos uestros cautatos. Et si aliquis pignorauerit uos in uestris lectis, pectent lx solidos rancuroso et vii.ª palatio. Nos reges qui hanc cartam fieri precepimus, coram subscriptis eam roborauimus et in ea hec signa fecimus ++++++++++++[39]. Et concedimus ut sit benedictus a deo ille qui uobis eam obseruauerit. Facta fuit hec carta apud Colimbriam, Mense Marcio, Era m.ª cc.ª xxxx.ª vii.ª Qui affuerunt, Martinus Bracarensis Archiepiscopus conf. Martinus Port. episcopus conf. Nicholaus Visensis episcopus[40]. Pe.[41] Lamecensis episcopus conf. Martinus Egitaniensis episcopus conf. Petrus Colimbriensis episcopus conf. Suarius Vlixbonensis episcopus conf. Suarius Elborensis episcopus conf. Nuno sancii affuit. Gil ualasquiz affuit. Mar.[42] petriz affuit. Gomecius suarii affuit. Laurencius uenegas affuit. Laurencius suarii affuit. Suarius remundi. Monio ermigiz[43] affuit. Rodericus roderici affuit. Gunsaluus menendi[44] maiordomus curie affuit. Martinus fernandiz[45] signifer Regis affuit. Valascus menendiz dapifer regis affuit. Johannes petriz[46] affuit. Poncius alfonsi. Lopus alfonsi affuit. Petrus nuniz test. Petrus gomez[47] test. Fernandus nuniz test. Rodericus petri test. Johannes gunsaluiz test. Suarius suarii test. Julianus Cancellarius curie. Menendus petri pretor qui incepit populare. Martinus cresconiz Archidiaconus qui incepit populare. Mauratum portarius qui incepit populare.

Ego Alfonsus II.us dei gratia Port. Rex, una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis nostris infantibus domno S.[48] et domno A.[49] et domna Alionor, istam cartam suprascriptam et istud forum, quod uobis dedit et concessit pater meus excellentissime memorie Rex domnus Sancius, concedo ego uobis et confirmo per hoc presens scriptum. Et ut hec mea concessio et confirmacio in perpetuum firmum robur obtineant, precepi fieri istam cartam et eam feci meo sigillo[50] plumbeo[50] communiri : que fuit facta apud Colimbriam, mense Nouembris, Era m.ª cc.ª l.ª v.ª Nos Reges supranominati et filii nostri qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus et in ea hec signa fecimus +++++. Qui affuerunt, Domnus S.[51] Bracarensis Archiepiscopus conf. Domnus Mar.[52] Port. episcopus conf. Domnus Pe.[53] Colimbriensis episcopus conf. Domnus S.[54] Vlixbonensis episcopus conf. Domnus S.[55] Elborensis episcopus conf. Domnus Pelagius Lamecensis episcopus conf. Domnus Bar.[56] Visensis episcopus conf. Domnus Mar.[57] Egitaniensis episcopus conf. Domnus Mar.[58] iohannis signifer domini regis conf. Domnus Pe.[59] iohannis maiordomus curie conf. Domnus Laurencius suarii conf. Domnus Johannes fernandiz conf. Domnus F.[60] fernandiz[60] conf. Domnus Gomecius suarii conf. Domnus Gil ualasquiz conf. Domnus Rodericus menendiz conf. Domnus Poncius alfonsi conf. Domnus Lopus alfonsi conf. Magister P.[61] Cantor Port.[62] test. Petrus garsie test. Johanninus test. Vincentius menendiz test. Martinus petriz test. Petrus petri test. Gunsaluus menendi Cancellarius curie.

38 *deest*
39 fecimus ++++++++++++++.
40 episcopus conf.
41 Petrus
42 Martinus
43 ermigii
44 menendiz
45 fernandi
46 petri
47 gumez
48 Sancio
49 Alfonso
50 plumbeo sigillo
51 Stephanus
52 Martinus
53 Petrus
54 Suarius
55 Suarius
56 Bartholomeus
57 Martinus
58 Martinus
59 Petrus
60 Fernandus fernandi
61 Pelagius
62 Portugalensis

PINEL

PINHEL

1209

In primo forali *de* Pinhel, *a nobis jam edito, jura et statuta varia, in charta de* Trancoso *scripta, incolis novi oppidi communia fiebant : in altero quod nunc edimus, omnia statuta jusque consuetudinarium eborensis municipii eis tribuuntur. Textum hujus secundi* foralis *desumpsimus ex charta autographa, quae ab antiquo in Publico Archivo servatur. Addidimus confirmationem Alphonsi II ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis Conimbric.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego Rex Sancius inclita memoria Regis Alfonsi filius una pariter cum filio meo rege alfonso et aliis filiis meis ac filiabus uobis populatori-

bus de pinel facimus kartam et concedimus. Damus uobis foro et custume de elbora tam presentibus quam futuris ut duas partes dos caualeiros uadant in fossado, et tercia pars remaneat in pinel : et una uice faciant fossado in anno. Et qui non fuerit a ffossado, peite pro foro v solidos pro fossadeira. Et pro homicidio peite c soldos a palatio. Et pro casa derrota cum armas scutos et spadas pectet ccc solidos et septima a palatio. Et qui furtaret peite pro uno nouem, et habeat intentor duos quiniones et septem partes a palatio. Et qui mulier afforciaret et illa clamando dixerit quod ab illo est afforciada, et ille negaret, det illa auctorgamento de tres homines tales qualis ille fuerit : et ille iuret cum duodecim : et si non habuerit auctorgamento, iuret ipse solus et si non potuerit iurare, peite ad illa ccc solidos et septima a palatio. Et testimonia mentirosa et fidele mentiroso peite lx solidos et septima a palatio et duplet el auer. Et qui in concilio aut in mercado uel in ecclesia feriret, peite lx solidos, medios a palatio et medios ad concilio. Et de medio de concilio, septima a palatio. Et homo qui fuerit gentile aut eredoro, que non seat meirino. Et qui in uilla pignos afflando et fiador, et ad montem fuerit pendrar, duplet la pendra, et peite lx solidos et septima a palatio. Et qui non fuerit a sinal de iudice, et pignos sacudiret ad saion, peite i solidum ad iudice. Et qui non fuerit ad apellido caualeiros et pedones exceptis his qui sunt in seruicio alieno, miles pectet x solidos, pedon v solidos ad uicinos. Et qui habuerit aldeia, et uno iugo de boues et xxxx^{a} oues et uno asno et duos lectos comparet caualo. Et qui crebantauerit sinal cum sua mulier, peite i solidum ad iudice. Et mulier qui leixauerit maritum suum de benedictione peitet ccc solidos, et septima a palatio. Et qui leixauerit mulierem suam peitet i denarium ad iudice. Et qui caualo alieno caualgaret, pro uno die peitet i^{m} carnarium et si magis peitet las angueiras pro uno die vi denarios, et pro una nocte i solidum. Et qui feriret de lancea, aut de spada polantrada peitet x solidos : et si trouciret ad altera parte peitet xx solidos al quereloso. Et qui crebantauerit oculum aut brachium aut dente, pro unoquoque membro peitet c solidos a lisiado, et ille det septima a palatio. Qui mulier aliena ante suo marido feriret, peitet xxx^{a} solidos et septima a palatio. Qui moiom alieno in suo ero mudaret, peitet v solidos et septima a palatio. Qui limde alieno crebantauerit, peitet v solidos et septima a palacio. Qui conductero alieno mactaret, suo amo colligat homicidio, et det septima a palatio : similiter de suo ortolano et de quarteiro et de suo monleiro et de suo solarengo. Qui habuerit uasalos in suo solar aut in sua hereditate non seruiant ad altero homine de tota sua facienda nisi a domino de solar. Tendas et molinos et fornos de homines de pinel sint liberi de foro. Milites de pinel sint in iudicio pro podestades et infanzones de portugal. Clerici uero habeant mores militum. Pedones sint in iudicio pro caualeiros uillanos de altera terra. Qui uenerit uozeiro ad suo uicino pro homine de foras uilla pectet x solidos et septima a palacio. Ganado de pinel non sit montado in nulla terra. Et homine qui se anafragaret suo adextrado, quamuis habeat alium sedeat excusato usque ad capud anni. Mancebo qui mactaret hominem foras uille et fugerit, suo amo non pectet homicidio. Por totas querelas de palacio, el iudice sedeat uozeiro. Qui in uilla pindrar cum saione et sacudirent ei pignos octorget el saion et prendat concilio de tres collaciones et pindret pro lx^{a} solidos, medios ad concilio et medios al rancuroso. Barones de pinel non seam in prestamo dados. Et si homines de pinel habuerint iudicium cum homines de alia terra non currat inter illos firma sed currat pesquisa, aut repto. Et omnes qui quesierint pousar cum suo ganado in terminos de pinel, prendant de illis montadigo da grege das oues iiii^{or} carneiros. Et do busto das uaccas i^{a} uaca. Isto montadigo est de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossado uel in guardia omnes caualos qui se perdiderint in algara uel in lide, primus erectetis eos sine quinta, et postea detis nobis quintam directam. Et toto homine de pinel qui inuenerint homines de aliis ciuitatibus in suis terminis tallando aut leuando madeira de montes prendant totum quod inuenerint sine calumpnia. De azarias et de guardias quintam partem nobis date sine ulla offrecione. Quicumque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit, pectet lx solidos ad palatio, et duplet ganatum a suo domino. Testamus uero et perhenniter firmamus ut quicumque pignorauerit mercatores uel uiatores christianos, iudeos siue mauros, nisi fuerit fideiussor uel debitor, quicunque fecerit peitet lx^{a} solidos a palatio et duplet ganatum quod prendiderit a suo domino : et insuper pectet c^{m} morabitinos pro cauto quod fregit : Rex habeat medietatem et concilium medietatem. Siquis ad nostram uillam uenerit per uim cibos aut aliqua res accipere et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectet pro eo aliqua calumpnia nec suorum parentum homicide habebantur. Et si cum querimonia de ipso ad regem uel ad dominum terre uenerit, pectet c morabitinos, medietatem regi et medietatem concilii. Mandamus et concedimus quod si aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos furari uel rapere dimisit : si pro aliqua re repetitus fuerit quam comisit saluet se tanquam latro : et si latro est et latro fuit, omnino pereat et subsubeat pena latronis. Et si aliquis repetitur pro furto et non est latro neque fuit, respondeat ad suos foros. Si aliquis homo filiam alienam rapere extra sua uoluntate, donet eam ad suos parentes et pectet illis ccc morabitinos et septima a palacio : et insuper sedeat homicida. De portagem : foro de trosel de caualo de panos de lana uel de lino, i solidum. De trosel de lana, i solidum. De trosel de fustaes, v solidos. De trosel de panos de color, v solidos. De carrega de pescado, i solidum. De carrega de asno, vi denarios. De carrega de christianos de conelios, v solidos. De carregas de mouros de conelios, i morabitinum. Portagem de caualo qui uendiderint in azougue, i solidum. De mulo, i solidum. De asno, vi denarios. De boi, vi denarios. De carneiro, iii medalias. De porco, ii denarios. De foron, ii denarios. De carrega de pane et de uino, iii^{es} medalias. De carrega de

peom, unum denarium. De mauro que uendiderint in mercado, I solidum. De mauro qui se redimeret, decima. De mauro que talia cum suo domino, decima. De corio de uaca et de zeuura, II denarios. De corio de ceruo et de gamo, IIIes medalias. De carrega de cera, V solidos. De carrega de azeite, V solidos. Iste portagem est de homines foras uille, tercia de suo hospite et duas partes de rege. Ego Rex Santius una cum filio meo rege alfonso hanc kartam confirmauimus et roboravimus. Quisquis hanc kartam irrumpere uoluerit sit maledictus et excommunicatus. Amen. Facta karta mense sebtembris. Sub era Millesima CC.ª XXXX.ª VII.ª Isti sunt costumes quos dedit dompnus rex alfonsus ad populatores de elbora, pro benefacturia, et dompnus rex S. concessit illos cum filio suo rege alfonso et cum filiis et filiabus suis ad populatores de pinel : Vt uicini de pinel non faciant in murum nec in castellum nec dent pedidam nec collecta ad regem nec dent portagem per totum portugal : et omnes uicini de pinel habeant unum forum : et istas benefacturias concessit dompnus rex S. cum filio suo rege alfonso et cum filiis et filiabus suis ad totos uicinos de pinel in secula seculorum. Amen. Nec uadant ad uellam de castello.

Isti sunt termini quos Domnus rex Sancius dedit populatoribus de pinel et Domnus rex alfonsus concessit eis : in primo incepit ubi intrat in mozueimi in cola et inde quomodo diuidit terminum de Moreira per sorual cum Domino rege et inde quomodo diuidit per logiam de fundo de Garsia muniz per culmen de prato de Eruis teneris : et inde quomodo uadit ad pontem petrinam et inde uadit ad expedrada de auellanas : et inde ad atalaiam de tramaz : et inde uadit ad atalaiam de algumir : et inde ad germanelos : et inde ad capud de castineira : et inde ad fontanum de cacellis : et inde ad portum de carris.

·Rex Sancius —Rex Alfonsus.·

Gunsaluus presbiter notuit.

Ego Alfonsus II.^{us} dei gratia Port. Rex una cum uxore mea regina domna Vrraca, et filiis nostris infantibus domno Sancio, et domno Alfonso, et domna Alionor, concedo et confirmo uobis populatoribus de pinel istam cartam et istud forum quod uobis dedit pater meus Rex domnus Sancius excellentissime memorie. Et ut hoc meum factum firmissimum robur obtineat, precepi fieri istam cartam et eam feci meo sigillo plumbeo communiri. Facta carta mense octobris. Era M.ª CC.ª L.ª V.ª Nos supranominati qui hanc cartam fieri precepimus, coram subscriptis illam roborauimus et in ea hec signa fecimus +++++. Qui affuerunt, Domnus Stephanus bracarensis archiepiscopus conf. Domnus Mar. port. episcopus conf. Domnus Petrus colimbriensis episcopus. Domnus Suarius vlixbonensis episcopus conf. Domnus Suarius Elborensis episcopus conf. Domnus Pelagius Lamecensis episcopus conf. Domnus Bartolameus Visensis episcopus conf. Domnus Martinus egitaniensis episcopus conf. Domnus Martinus iohannis signifer domini regis conf. Domnus Petrus iohannis maiordomus curie conf. Domnus L. suarii. Domnus Gomecius suarii. Domnus Gil ualasquiz. Domnus Johannes fernandi conf. Domnus Fernandus fernandi conf. Domnus Rodericus menendi conf. Domnus Poncius alfonsi. Domnus Lopus alfonsi conf. Magister Pelagius cantor Port. test. Vincencius menendi test. Petrus petri test. Gunsaluus menendi cancellarius curie.

·· *Intus in circulo* (Rodado) *haec nomina leguntur.*

FREIXIEL

FREIXIAL

1195-1209

Latino-barbarus hujus foralis *textus nobis deest : translationis vero in linguam vernaculam saeculi XV duo apographa authentica supersunt, ambo in Archivo Publico servata. Circa annum, quo datum fuit, error in translationem irrepsit : nam Sancium Fernandiz Hospitalariorum equitum magistrum fuisse ultimis temporibus regis Sancii I noscitur. Vide ea quae de hoc* forali *apud* FIGUEIREDUM (Nova Malta P. I, § 98) *animadvertitur.*

Im[1] nome da ssanta e uerdadeira trindade padre e ffilho e esprito santo amen esta he a carta do fforo de ffreixiell quall auemos de primeira possiçam : de todo fforo hum coarteiro de paam sse ffor cassado[2] e ouuer ssoaar des hum anno daa fforo : homem hou molher ssolteiro nom pague nada : conhoçuda[3] coussa he que ho thermo de ffreixiell departe pello[4] peego[4] do coruo e desaí aa palla dona syntrelhe e desí ao seixo e dessí ao collado da cabeeça da escuriscada moor e dessí a allagria[5] de zeydes e dessí aa cluz[6] augua[6] uertente e dessí aas llagias de cima do uall

1 Em
2 casado
3 conhecida
4 per pego
5 lajeya
6 cruz auga

torno e dessí á palla das tieiras e dessí ao seixo daalem da palla das tieiras e dessí aas carualhadegas e dessí ao seixo de cima das arroteeas e dessí á cruz que está[7] na carreira de samotes e dessí á cluz[8] alagria de gullfeiros e desí á cruz de cima de uall despinho e desí á cruz dos mormouraees e desí á cluz[9] de medeiro de uillarinho e desí á cabeça mais allta do ribeiro dos mormouraes e desí á cabeça do llageado e desí ao vaao ancho per meio dauga do ryo de tua e desí ao peego[10] do coruo : e quando vyeer o prioll aa vylla darlhy[11] colheyta dano em ano se hy vyeer e se nom vyeer nihil e se vyeer denlhe carne de huma marãa e trinta paaes meyos trigos e meo de centeeo e dous quarteyros de ceuada e hum poçall de vinho e tres galinhas e vynte houos[12] e manteiga com que hos adube. Mancebo solteiro desto nom faça nymigalha : e que ponham mordomo dantre sy que seia uizinho e metelloha o concelho com o senhor e seja moordomo em quanto prouguer[13] ao concelho e ao senhor. E[14] possa penhorar vyzinho ao vizinho ataa huma comtia ssem mordomo, e ssem outra coyma : auer conhecido ho concelho parar[15] tras ffiador com ho dobro. E[16] o mordomo do concelho possa demandar ha coyma e dar ffiador em cinquo soldos : por direito e comprimento *(?)* de direito em fforo e em carta ffazer ffiador e emparallo e o sseu mordomo buscar proll e honrra de sseu senhor quando comprir e quem ffor contra o sseu ffiador elle ho possa prender com tres hómees boos e peitar homezio como se o matasse, e sse o nom prender nihil. E todo ho que ffor contra o mordomo asy como contra outro homem peyte correenta ssoldos e elle o possa prender com tres homens boos e se o nom poder prender aquem no[17] apposserem ssaluesse ssym feito a sseus parentes. E molher carpida per çarcilho[18] nomeada quem ha fforçar de sseu cassamento seja ffirmado com tres homees boos e peite trinta ssoldos sse braadar e[19] sse o nom prouar saluese como de homezio a seus parentes. E[20] merda[20] em[20] boca[20] e[20] sse[20] o[20] prouar[20] com[20] tres[20] homes[20] boos[20] peyte[20] trinta[20] ssoldos[20] e[20] sse[20] o[20] nom[20] ffirmar[20] saluesse[20] como[20] de[20] homezio[20] a[20] sseus[20] parentes[20]. E[20] furto descoberto vaa ho mordomo ssem aquelle a que furtarom e peyte aquell que furtou noue por hum, ao dobro haquelle[21] a rrancoroso e sseytema[22] ao paaço : ou homem que sseja contra elle ou de dous homees em augua ou em canpo proveo com tres homes boos e peyte trinta ssoldos e sse o nom prouar ssaluese[23] como de homizio. E[24] sse fferir hum vyzinho a outro e ssacar ssangue ou ffezeer cardeo sse sse queyxar peyte çinquo ssoldos sse o prouar com tres homes boos. E[25] se for lançada e trespassar e der queyxume proueo com tres homes boos e peyte correnta ssoldos e sse nom trespassar çinquo ssoldos por direito. E sse der com maao aberta de palmada çinquo ssoldos. E sse punho çarado[26] hum ssoldo. E sse lançar as maaos abertas nos cabellos dez ssoldos. E o mordomo possa poer sseguranca com tres homes boos. E quem britar ssua ssegurança peyte cinquo ssoldos. E[27] se talhar carreyra do concelho e carreyra nom der peyte çinquo ssoldos e dê a[28] carreira. E[29] molher viuua herdeira e casar dê hum marauedi pera uallugas[30]. E[31] molher proue sse sse casar dê huma livra de cera mea ao dono da cassa e meya ao senhor. E[32] molher que nom aja fruyto quando morrer a sua meyatade pera o paaço e sse nom o for nihil. Meu padre a sua herdade e morer e[33] a partilha nos eirmaaos[34] e sse ssom todos cassados[35] des hum ano a çima ffaça cada hum seu foro. E se hum irmaão comprar a herdade faça de todo hum foro como seu padre e morar hu quiser. E se[36] quiser vender e doar venda a quem faça foro e nunqua lhe seja quyte. E[37] se[37] se[38] leuantar[38] homem de freixiel e matar çeruo algum nom dará[39] montadego e dallo lonbo ao mordomo : se o matar em corda nihil. E[40] de porca nihil. E[41] de porquo de madeiro o[42] lombo. E[43] homem ençarrado de[44] tras ssoar com armas peite trinta ssoldos sse nom der uoz porque o faz e sse lho nom prouarem nihil. E nom uaaom fazer caua nem hir a castello. E[45] o mordomo qual quiser poer com ho concelho tal ponha. E[46] molher nom seia testemunha contra outra molher ssenom em moinho ou em forno ou em llauandeira : e nom paguem loytosa nem outro trabuto de manaria. Aruore que dê fruito quem ha talhar per o pee peyte çinquo soldos e quem a decotar peyte çinquo soldos a seu dopno. E[47] se se algum homem quyser hir fora do thermo peyte ao mordomo se o hy ouuer e se o hy nom ouuer quando sair nihil. E a finta que se lançar per[48] o[48] concelho tiria[49] ho mordomo. E[50] os[50] clerigos naturaaes desta cassa sse quyserem morar em ella por soldada ante elles que[51]

7 see
8 cruz
9 cruz
10 pego
11 darlhe
12 oouos
13 prouuer
14 *deest*
15 pera
16 *deest*
17 o
18 cerzilho
19 *deest*
20 *desunt*
21 aaquelle
22 se se temer
23 salue
24 *deest*
25 *deest*
26 çerrado
27 *deest*
28 *deest*
29 *deest*
30 balugas.
31 *deest*
32 *deest*
33 e·ho
34 irmaos
35 casados
36 *deest*
37 *desunt*
38 leuantarse
39 dese
40 *deest*
41 *deest*
42 *deest*
43 *deest*
44 *deest*
45 *deest*
46 *deest*
47 *deest*
48 pelo
49 tyrea
50 *desunt*
51 ca

outros estranhos. E[52] o[52] uizynho morador da uilla que sseu filho quyser amostrar[53] demlhe raçam na casa e auenhamsse com seu mestre e quanto merecer de soldada daramlha ante a el que a outro. E[54] os[54] capellaees metaos ho senhor com ho concelho. E[55] casa direita quem a derubar peyte trinta soldos meyo ao dono da casa e meyo ao senhor. E[56] quem sacar armas pera ferir sem direito contra seu uizinho percaas. E[57] quem fezeer injuria e ferir peyte cinquo soldos por ella. E se alguum homem uieer e contra este nosso priuilegio quyseer passar primeiramente seja maldito e escomungado com Judas ho treedor no inferno comdapnado : e nós sempre ajamos nossa igreia segundo sempre ouuemos e nossos antecessores. Feita a carta no mes dabrill ssub Era de Mill e çento e çinquoenta. Eu Sancho fernandes prioll do espritall de todo portugal. Eu prioll ao comendador de freyxiell cometo esta carta per nossas maaos e auemos por testemunhas Rey Sancho de portugal testemunha : ponço affonso testemunha : dom Vaasquo testemunha : dom Martinho arcebispo de braaga testemunha : ho bispo dom Pedro de Lamego : e eu Petrus escriyusse.

52 *desunt*
53 mostrar
54 *desunt*
55 *deest*
56 *deest*
57 *deest*

GODIM

GODIM

1210

Si concilium *sive conventum publicum vicinorum loci non meminisset, hoc diploma potius inter emphyteuticos contractus, quam inter* foralia *numerandum foret. Ex contextu vero ipsius diplomatis aliquid in* Godim *municipalis instituti extitisse deducitur. Ex libro inquisitionum, qui titulum* Lib. II Donationum Alphonsi III *prae se fert, hoc decerpsimus* forale : *lectiones varias ex codice qui inscribitur* Foraes Velhos de Leitura Nova.

In dei nomine. Ego Rex domnus Sancius una cum meo filio Rege domno Alfonso et cum filiis et filiabus meis, facio vobis meis hominibus de Godim Roderico menendi et Pelagio monaco et Egee muniz et Roderico petri et Petro filio cum uestris uicinis de Godim, facio cartam firmitudinis de illo monte argemundanes quomodo diuidit cum Louerigos et cum villa maior et inde cum remestruxaz[1] et cum peso et inde per uenam de corrago. Do uobis hanc hereditatem pro foro quod faciatis de ea in quolibet anno octaua de qualicunque fructu quod ibi habueritis : et maiordomus uadat ad eyram et ad torcular et ponat maiordomus tribus uicibus pedem torcularis : et si noluerit uenire quando eum uocaueritis, faciatis tres testes super eum et relinquite ibi porcionem suam : calupnia[2] nominata rausum et homicidium et furtum et unaquaque illarum sit quinquaginta modios mediatos ad palacium, remaneat medietas ad concilium, et de homnibus[3] aliis inquisicionibus plus nichil : uendere et donare cum suo foro cui uolueritis : et habeatis uos et semen uestrum hanc hereditatem firmiter per istum forum in secula seculorum. Et si ibi aliquis uoluerit malum facere aut uestrum forum diminuere sit maledictus et confusus et in[4] inimicus domini Regis et pectet illi sex mille solidos, et pariat uobis hereditatem duplatam et quanto fuerit melioratam[5]. Facta carta mensse marcio Era M.ª CC.ª XXXX.ª VIII.ª Ego Domnus Rex Sancius una cum meo filio Rege domno Alfonso cum filiis et filiabus meis hanc cartam nostris manibus Ro+bo+Ra+mus. Pro testibus, Martinus test. Petrus test. Menendus test. Et pro roboracione domno lupo alfonsi principi terre V morabitinos. Johannes notuit.

Et ista carta non tenebat sigillum.

1 remestruxas
2 calumpnia
3 hominibus
4 *deest*
5 meliorata.

FERREIROS FONTEMANHA E VALDAVY

1210

Translatio hujus foralis *in linguam vernaculam nobis tantum superest. Apographum in Archivo Publico ab antiquo servatur.*

Em nome da santa et non partida triindade Padre et ffilho et spiritu sancto. Eu Rey Sancho filho de affomso muy nobre Rey de portugal et da Raynha dona mafalda em sembra com meu filho Rey dom affomso asy et meos ffilhos e minhas ffilhas conuem a saber Rey dom Pedro e Rey dom fernando e a Raynha dona tareyia e a Raynha dona sancha. Damos et outorgamos fforo em a villa que dizem fferreyros et ffontemanha e ualdauy aos que hi moram et a seos filhos et a seus subçesores asy aos presentes como aos que ham de viir que nom respondam a nenhuma coyma senom a tres. A omeziio de homem morto. E a rouso. E a merda em boca. E o que ffezer omeziio peite xxx marauedis. E por rouso xv marauedis. E por merda em boca xv marauedis. Estas tres cooymas seiam enqueridas per homeens boos et a estas tres cooymas vaa o senhor da terra et nom a outras : et as outras cooymas e entençõoes antresy as emmendem os moradores dessas uillas asy como quiserem sem cooyma asy ponham seus degredos. E com homeens de fóra nom ajam senom per enquisa de homens boos. E moordomo de fóra que vier em estas villas ou em seos termos ffazer alguum mall per força ou per yra et hi o matarem nom peytem senom coyma doutro homem. E mandamos que quando o senhor desas villas ou o prestameyro vier a ellas denlhe cada huum de sua casa vianda quanta quiser esse primeiro diia. E huma uez no anno e nom pouse elle nem os seus nas casas desses moradores sem voontade delles mais ffaça casas em que pouse com os seus. E os moradores dessa villa nom ffaçam carreyras senom tres vezinhos senhas careyras taaes que en esse dya que forem possam viir pousar a suas cassas. E estas tres carreyras nom seiam senon huuma uez no anno. E os moradores dessas villas nom vaão em apelido nem em outras ffazendas senom em fosado delRey sse hi ffor o seu corpo. E os moradores desas villas nom seiam moordomos nem seruiçaaes se nom quiserem. E mandamos que dem em raçom de todo pam de orio e de triigo et de centeo e de milho e de painço e de linho e de vinho dementre for no lagar a oytaua parte, conuem a saber de quall pam ouver semeado desse dem a oytaua parte de suso nomeada e nom mais. Primeyramente dem a dizima a deus : e de legumes nem de toda outra fruita nimigalha dem em raçom. E mandamos que o moordomo vaa a eyra e ao lagar por esta raçom de suso nomeada. E se nom quiser hir testemunhemlho, e leyxemlho em esa medes eyra, e seiam duas ou tres testimunhas. E em eyradega dem de cada huum casall emteyro da primeyra pobraçom huum sexteyro antre pam de segunda e de vinho. E se nom teuerem vinho compelano de segunda. E dem de cada huum casall emteyro por ffogaças tres alqueyres de segunda et esta eyradega e ffogaças seiam dadas na eyra quando a raçom et asy em eyradega meo de huum moolho de linho. E em na ffesta de sam migell dem de cada huum casall huum capom e çiquo ovos, e em diia de natall huum soldo por coorazill. E de portagem dos homeens de ffóra, do cauallo dous ssoldos, e da egoa huum soldo, e do boy ou da uaca seis dinheiros, e do coyro dous dinheyros, e do reyxello huum dinheiro, e de marauide tres dinheiros et do porco dous dinheiros, e da manta vi dinheiros. E sobretodo esto mandamos aos moradores desas villas que ffugirem ende per fame ou per alguum constrangimento quando poderem viir venham e filhem suas herdades em paz sem nenhuuma cooyma, se as nom vendeo ou deu. E aquell que a sua herdade ou casall quiser uender vend..... este fforo. E do preço que ende receber dê ende ao senhor da uilla a oytaua parte. Et saybham os homeens de todo meu Regno que som coutadas estas tres villas per padrooes ao foro da uilla que dizem gardam que he em beesteyros. E asy de oie este diia damos a uos moradores et pouoadores destas villas este fforo que de suso he que em esta carta conta por nossas almas et por remiimento de nosos pecados. E por reuora que nos destes por tall que as ajades sempre uos e uossos filhos e filhas e uossos soçesores. Eu Rey Sancho em sembra com meus filhos et ffilhas suso dictas que esta carta mandamos ffazer com nossas mãaos a reuoramos et confirmamos. Feita a carta no mes de mayo. Era de mill e duzentos et quareenta et oyto. Quem quer que estes termos ou esta carta britar quiser seia maldito ataa septima geeraçom et aja penna com o demo. E sobre todo peite mill soldos et valha a carta. Dom gonçallo meendez moordomo da corte a confirmou. Dom martim fernandez alferez delRey a confirmou. Dom lourenço soarez a confirmou. Pero muniz, testemunha. Roy perez, testemunha.

ALCOBACIA

ALCOBAÇA

1210?

Monasterii Alcobacensis monachi, cùm a rege Alphonso I invios saltus, desertaque latifundia in provincia, quam Estremadura *vocamus, accepissent, incolis ex antiquis vicis vel oppidis de* Obidos *et de* Aljubarrota, *aliisque, forsan, a locis arcessitis, sedes eis in oppidis ac vicis, quos struebant, agrosque in illorum territoriis concedebant, municipalibus insuper institutis ipsos alliciendo colonos. Ex his quae leguntur in* foralibus, *sic dictis, de* Aljubarrota *et de* Alvorninha *hoc plane elicitur; nec minus patere videtur, statuta ibi inserta communia fuisse omnibus advenis, qui in locis monasterio subjectis domicilium eligebant. Credendum etiam est, monachos non solum hominibus advenientibus ex* Obidos *vel ex* Aljubarrota *(quod oppidum, ex* forali *sibi adscriptum, noscitur, ineunte saeculo XIII nondum monasterii dominio esse subactum) hanc chartam municipalem dedisse, sed omnibus quidem illis, qui in* cautis *(sic dicebant) Alcobacensis coenobii manere volebant.*

In libro regestorum scrinii ejusdem monasterii, cui titulus impositus fuit Livro VI dos Dourados, *duo extant apographa, ex quibus textum et lectiones varias decerpsimus; alia namque exemplaria non invenimus. Unum, ut* forale *de* Alvorninha, *in rubrica designatur : aliud* forale *de* Aljubarrota *dicitur. Ast in utroque tantummodo de* Alcobaça *agitur; et nullum aliud antiquum hujus oppidi* forale *cognoscitur. Unde plane credimus in chartis illis Alcobacensis municipii contineri statuta, postea transmissa unicuique oppido a monachis noviter fundato vel adquisito.*

De anno, quo forale *hoc concessum fuit, oportet tandem breviter disserere. In fine apographi,* foralis *de* Aljubarrota *titulo nuncupati, aera his indicitur litteris* MCCXVIII; *sed sub ejusdem diplomatis finem tunc temporis abbatis nomen littera* F *designat, quae nequaquam Martinum, qui in praedicta aera* MCCXVIII, *anno scilicet* 1180, *insigni huic praeerat monasterio; Ferdinandum potius insinuare potest. Constat tamen, ab anno* 1207 *ad* 1215 *hunc Ferdinandum inter alcobacenses monachos abbatem permansisse; cùmque in apographis saeculi XVI, quo tempore codices illi* Livros Dourados *conscripti fuere, sigla frequenter, quae litterae* X *superimposita quadraginarium efficiebant numerum, a librariis praetermissa desiderentur; putandum merito est, ut in minus probabilem litterae* M *promutationis in* F *conjecturam non incidamus, in exscribendas numerales litteras illius aerae consuetam irrepsisse librariorum incuriam; et potius legendum* MCCXXXXVIII, *ita ut revera sit annus* 1210. *Haec ipsa aera in alio apographo,* Forale de Alvorninha *appellato, invenitur : sed reri expedit, in hoc etiam apographum nominis abbatis incedisse errorem : signatur enim ibi littera* P. *quae facilime pro* F. *exscriberetur. Nec ideo tamen,* forale *Alcobacense anno* 1210 *proculdubio concessum fuisse dicere audemus.*

In dei nomine. Nos P.[1] Abbas[2] Alcobacie damos[3] et concedimos[4] forum Sanctaren[5] hominibus nostris qui sunt in couto[6] nostro qui fuerunt de termino de Obydos[7]. Damus igitur et concedimus eis totum forum de Sanctarem preter cabalariam sicut in presenti pagina continetur. De casa rupta et de[8] homine occiso intus in domo : Damus itaque pro[9] uobis[9] forum[9] ut qui publice coram bonis hominibus casam violenter cum armis ruperit, pectet D solidos et hoc sit sine vozeyro. Et si infra domum ruptor occisus fuerit occisor vel dominus domus pectet I morabitinum, et si ibi vulneratus fuerit pectet pro eo medium morabitinum. Similiter pro homicido[10] et caso[11] publice facto, pectet D solidos. Pro merda in buca[12] : Pro merda in buca LX solidos pectet testimonio bonorum hominum. De furto cognito : Furtum cognitum testimonio bonorum hominum nouies componatur. De rellego vini Re-

1 F.
2 Abbas et conuentus
3 damus
4 concedimus
5 de Sanctaren
6 cauto
7 Aljumarrupta.
8 *deest*
9 vobis pro foro
10 homicidio
11 rauso
12 boca :

gis : Qui rellegum vini regis ruperit et in rellegu suum vinum[13] venderit[14] et inuentum fuerit testimonio bonorum hominum, primo pectet[15] v solidos et secundo v solidos : et si tercio inuentum fuerit testimonio bonorum hominum vinum totum effundatur et arcus cubarum[16] incidantur. De vino de fora dent de vnaquaque carrega i almude et vendatur aliud in rellego. De iugata : De iugata vero hoc mando, ut a[17] festiuitate[17] assumptionis[17] beate[17] Marie[17] usque[17] ad[17] festiuitatem[17] sancti[17] Michaelis[17] detur[17] in[17] Abbacia[17]. Et de vnoquoque iuga[18] boum dent i[19] modium tritici[20] vel[20] qual[20] laborauerint. Et si de utroque laborauerit[21] de[21] utroque[21] dent per alqueirem[22] directum ville : et sit[23] quartarius de quatuordecim[24] et meciatur sine brachio curuato et sine[25] tabula supposita. Et de parceyro de caualario[26] qui boues non habuerit non det iugata[27]. De habitatoribus : Et habitatores de Sanctaren habeant libere tendas, fornos panis, scilicet[28] et ollarum. De fornis de tegula[29] : Et de fornis[30] de tegulis dent decimam. De homine occiso extra : Qui extra cautum[31] hominem occiderit pectet lx solidos. Et qui vulnerauerit hominem extra cautum pectet xxx solidos. Qui in platea aliquem armis vulnerauerit, pectet medietatem homicidii. Qui armis per iram denudauerit vel a domo ea extraxerit per iram et non percusserit pectet lx solidos. De hereditatibus popullatis : Et homines Sanctaren[32] habitant[32] hereditates suas populatas : et ille[33] qui in eis habitauerit[34] pectet[34] pro homicidio rauso[35] et merda in buca lx solidos, scilicet[36] medietatem[36] Regi et medietatem domino hereditatis, et eant in appellitum Regis, et[37] nullum[37] alium[37] forum[37] faciant[37] Regi[37]. De almotasaria[38] : Et almotasaria[39] sit de concilio, et mutatur[40] almotace per alcaydem et per concilium ville, et dent de foro et[41] de vaca[42] et de ceruo i denario, et de bestia et[43] de piscato i denarium et de barca de piscato i denarium, et de iudicato similiter, et de alcauala iii denarios. De[44] ceruo[44] et de zeuro[45], et de vaca et de porco i denarium. De carneyro i denarium. Piscatores dent decimam. De equo vel de mula vel de mulo qui[46] venderint[46] homines de fora a x^m^ morabitinis et supra dent i morabitinum, et a x^m^ morabitinis et infra dent medium morabitinum. De equa vendita[47] vel comparata dent ii solidos : et[48] de[48] boue[48] ii[48] solidos[48] et de vacca i solidum et de asino[49] vel de[50] asina[51] i solidum. De mauro et de maura medium morabitinum. De porco vel de carneyro ii denarios. De caprone vel de capra i denarium. De carrega dazeyte[52] vel de coriis bouum uel zeurorum vel ceruorum dent medium morabitinum. De[53] carrega de anil vel de panis vel de pellibus coniliorum vel de coriis vermeliis vel de[54] albis vel de pipere uel de grana i morabitinum. De bragale ii denarios. De vestitu de pellis[55] iii denarios. De lino vel de aliis uel cepis[56] decimam. De piscato de fora decimam. De cunquis vel de vasis lineis[57] decimam : et pro omnibus his carregis quas vendiderint homines de fora et portagium dederint si alias proprias emerint non dent portagium ex eis. De carrega panis vel salis quam vendiderint vel emerint homines de fora, et[58] de bestia caualari vel mulari dent iii denarios, de asinari[59] iii mealhas[60]. De mercatoribus naturalibus ville : Mercatores naturales ville qui soldadam dare uoluerint recipiatur ab eis. Si autem soldatum[61] dare noluerint dent portagium. De carrega de piscato quam inde leuauerint homines de fora dent vi denarios. De peditibus qui laborauerint : Cauon si laborauerit triticum det vnam talegam, et si laborauerit milium similiter : et de[62] geyra de bobus i quartarium[63] de tritico vel de milio unde laborauerit[64]. Pedites dent octauam[65] vini et lini. De almocrevis[66] : Almoqueuer qui per almocreuariam vixerit faciat forum suum semel in anno. De conilariis[67] : Conilarius[68] qui fuerit ad sogeiram et illuc[69] manserit det follem vnius[70] conilii : et[71] illic moratus fuerit octo diebus vel amplius det vnum conilium cum sua[72] pelle[72]. Et conilarius[73] de fora det decimam quotiens venerit. De moratoribus : Moratores de Sanctaren qui panem suum[74] vel vinum vel ficus vel oleum in vlixbona habuerit vel aliis[75] locis Sanctaren[76] illud ad opus suum duxerit et non ad reuendendum non dent inde portagium. De rixa : Qui cum aliquo rixauerit et post rixam do-

13 *deest*
14 uendiderit
15 *deest*
16 cuparum
17 usque ad natalem domini trahatur.
18 iugo
19 *deest*
20 milii uel tritici qualis
21 *desunt*
22 alqueire
23 si
24 quatuordecim alqueyres
25 *deest*
26 caualleyro
27 iugatam.
28 *deest*
29 tegulis :
30 forno
31 captum
32 de Sanctaren habeant
33 illi
34 habitauerint pectent
35 et percusso
36 medietatem scilicet
37 *desunt*
38 almotaçaria :
39 almotaçaria
40 mittatur
41 *deest*
42 uacca i denarium,
43 *deest*
44 *desunt*
45 zeurro
46 quem uendiderint uel emerint
47 *deest*
48 *desunt*
49 asno
50 *deest*
51 asna
52 de azeite
53 De carrega de cera medium morabitinum. De
54 *deest*
55 pellibus
56 de cepis
57 ligneis
58 *deest*
59 asnari
60 medalias.
61 soldadam
62 *deest*
63 alqueire
64 laborauerint.
65 octauum
66 almocreue :
67 coniliariis.
68 Coniliarius
69 illic
70 unum
71 Et qui
72 suo fole.
73 coniliarius
74 suum laborauerint
75 in aliis
76 et ad Sanctarem

mum suam intrauerit et ibi inito concilio acceperit fustem vel purrinam et eum percusserit, pectet xxx solidos. Si autem inconsulte et casu accidenter percusserit nihil pectet. De inimico de fora non[77] intret[77] : Inimicus de fora non intret in villam super inimicum suum nisi per treugoas[78] aut per directa[79] illi dare. De homine occiso ab equo : Si equus alicuius aliquem occiderit, dominus equi pectet aut[80] equum aut homicidium quod horum domino equi placuerit. De clericis habeant forum : Et clericus habeat forum militis per totum. Et si cum muliere inuentus turpiter fuerit maiordomus non mittat manum in eum nec aliquo modo eum[81] capiat[81], sed mulierem capiat si voluerit testimonio bonorum hominum. De madeyra que venerit : Da[82] madeyra que venerit per flumen vnde dabant octauam dent decimam. De atalaya : De[83] atalaya de villa debet rex tenere medietatem et milites medietatem suis corporibus. De maiordomo : Maiordomus uel sagio eius non eant ad domum militis sine portario pretoris. De nobili[84] homine : Et omnis[85] nobilis homo qui in Sanctaren domum[86] aliquam[86] tenuerit non mittat ibi alium alcaydem[87] nisi de Sanctaren : De[88] casis[88] quas[88] mei[88] nobiles[88] : De casis quas mei nobiles homines aut fleyres aut hospitalarii aut monasterium[89] in Sanctaren habuerit faciant forum ville sicut ceteri milites de Sanctaren. De ganato perdito : Ganatum perditum quod maiordomus inuenerit teneat illud usque ad tres menses, et per[90] singulos[91] menses[91] faciat de eo preconem dari, ut si dominus eius venit[92] detur ei. Si autem dominus eius precone dato vsque ad tres menses non venerit, tunc[93] maiordomus[93] faciat de eo quomodo suum[94]. De ferrariis et sapatariis[95] : Faber aut sapatarius[96] aut[97] pellitarius[97] qui in Sanctaren casam habuerit et in domo sua laborauerit non det de ea nullum[98] forum. Et qui maurum fabrum uel sapatarium[99] habuerit et in domo sua laborauerit non det pro eo[100] forum. Qui autem ministrales ferrarii uel sapatarii[101] fuerint et per officium istud vixerint et casam[102] non habuerint veniant ad tendas meas et faciat[103] mihi meum forum. De comparatione vel venditione equorum[104] : Qui equum vendiderit vel comparauerit uel maurum extra Alcobaciam, ubi eum comparauerit vel[105] venderit[105] ibi[105] det[105] portagium[105]. De habere quod debent dare pedites : Et pedites quibus suum habere dare debuerint dent inde decimam maiordomo[106], et[106] maiordomus det eis directum pro decima : et si pro decima eis dare directum noluerit, tunc pretor faciat eis directum dare per portarium suum. De habitatoribus qui[107] furtum[107] : Et homines qui habitauerint in hereditatibus Alcobacie[108] si furtum fecerint[109] ut supradictum est componatur medietatem regi et medietatem domino hereditatis. De lutuosa : Pobratores[110] de[110] Alcobacia[110] non dent lutuosam[111]. De adalidibus : Adalides de Alcobacia non dent quintam de quiniones[112] suorum corporum. De panatariis : Panatarie dent de[113] foro de xxx panibus vnum. De alcaydaria[114] : Et pro alcaydaria de vna bestia que venerit de fora cum piscato dent ii denarios. Et de barca de piscato minuto ii denarios. Et de toto alio piscato dent suum forum. De portagia : Portagium[115] vero et forum et quinte sarracenorum et aliorum ita persoluantur sicut consuetudo est, exceptis his que superius scripta sunt et vobis relinquo. De concedendo testimonio : Hec itaque omnia perscripta vobis pro foro do et concedo : et ad[116] hec[116] eat[116] maiordomus testimonio bonorum hominum et non ad alia. Siquis igitur hoc meum factum vobis firmiter seruauerit benedictionibus dei et mei impleatur[117] et[117] repleatur. Qui vero illud fregerit[118] maledictionem dei et mei consequatur. Amen[119]. Scripta[120] fuit[120] et[120] concessa[120] ista[120] carta[120] apud Sanctaren mense Septembri. Era[121] M.ª[121] CC.[121] XXXX.[121] VIII.[121] De calcaribus percusserit : Qui etiam[122] aliquem[122] de[122] calcaribus[122] percusserit et testimonio bonorum hominum[123] conuictus fuerit pectet L solidos. Mando etiam vt nec meus pretor ville nec maiordomus nec aluaziles[124] nec aliquis alius audeat aforciare illum[125] hominem de Alcobacia vel de fora de suo pane neque[126] de suo vino neque de suo piscato neque de suis carnibus neque de aliis rebus suis. Adhuc mando ut mei[127] maiordomi non vadant extra villam apprehendere homines neque roubare aforciare[128] : sed si fecerint calunias faciant[129] eos vocari per portarium pretoris, coram pretore et aluazilibus, et sanent eis quod fecerint sicut mandauerit pretor et aluaziles[130] : et concilium cambiet suos aluaziles[131]. Preterea mando ut pater non pe-

77 *desunt*
78 treguas
79 directum
80 *deest*
81 capiat eum
82 Et
83 Et
84 nobile
85 meus
86 de me
87 *deest*
88 *desunt*
89 monasteria
90 *deest*
91 singulis mensibus
92 uenerit
93 *desunt*
94 de suo.
95 de zapatariis :
96 zapatarius
97 *desunt*
98 ullum
99 zapatarium
100 ea
101 zapatarii
102 casas
103 faciant
104 *deest*
105 non det pro eo forum.
106 *desunt*
107 *desunt*
108 Alcobacensis
109 fecerit
110 Moratores Alcobatie
111 luctosam.
112 quinionibus
113 pro
114 alcadaria :
115 Portagia
116 habeat
117 *desunt*
118 frangere uoluerit
119 *deest*
120 Facta karta
121 Era M.ª CC.ª Xª VIII.ª
122 calcaribus etiam
123 *deest*
124 aluazilis
125 ullum
126 nec
127 *deest*
128 neque afforciare
129 faciat
130 aluazilis :
131 aluaziles annuatim.

ctet[132] caluniam pro filio suo, sed filius pectet[133] eam vel[134] illam[135] si[135] fecerit. Et si non habuerit per quod sanet eam, per corpus suum sanet illam. Mando etiam de mauris et de[136] iudeis percussis vt ueniant se conqueri pretori et aluazilibus sicut fuit consuetudo temporis[137] patris mei. Adhuc mando vt maiordomi non pignorent vllum[138] hominem de sanctaren donec vocent eum ad concilium coram pretore et aluazilibus. Addo adhuc amore vestro ut si aliquis pignorauerit sine meo maiordomo aut sine sagine suo aut sine portario pretoris pectat tantum pro quanto pignorauerit et non plus. Mando preterea quod siquis ceperit latronem ducat illum ad concilium.

·Qui presentes fuerunt, Petrus gometii et frater petrus fernandi et frater petrus de Turribus, test. Frater Suerius didaci notauit. De Aluorninha, Joannes aluorno et Donus regnaldus et petrus Martini et donus Siluester, test. De mouta, Suerius et donus Stephanus. De asinaria, Didacus caluus et Pellagius petri. De trabalhia, Fernandus suarus. De Obydos, Martinus gunsalui et Donus etero, test. De vidays, Petrus didaci et Petrus Turuquel. De Almofala, Suerius menendi et donus nuno, Petrus pellagii et Joannes martini. De monasterio, Joannes Orotinus et Petrus pellagii. Descoria, Vincentius et Pellagius caluatia. Et aliis plurimis plusquam c^m^ hominibus testibus.·

132 pectat
133 pectat
134 *deest*
135 si illam
136 *deest*
137 tempore
138 *deest*
** *haec desunt*

ALJUMARRUPTA

ALJUBARROTA

?

Vide Alcobacia.

ALVORNINHA

ALVORNINHA

?

Vide Alcobacia.

CASTRUM PENA-RUBEA

CASTELLO DE PENA-RUIVA

(ABSQUE ANNO)

In apographo authentico saeculi XIII hoc invenitur forale *in Archivo Publico servato. Ex codice, cui titulus* Lib. II Donationum Alphonsi III *inest, lectiones varias hausimus.*

In dei nomine domini nostri ihesu christi. Ego Sancius Rex et filios meos Rege Adefonso et Rege Henrrico[1] et Regina domna Aldoncia : vobis Concilio de castro pena rubea minimo uel maximo in domino deo eterno salutem. Amen. Annuit namque[2] serenitate regni nostri[3] glorie ut facerem uobis iam sepedictis[4] sicut et facio carta[5] firmitatis uel confirmationis de uestros foros bonos pro uos et pro uestros filios uel neptos uel qui in ea habitator fuerit sicut nececsarium habetis pro remedium anime mee. Id est in primis que non sedeant mannarios. Homo qui filius natus habuerit et ad hobitum[6] suum filii non reliquerit ita et de omnes ecclesiasticos que non sedeant mannarios. Et qui hereditate habuerit fora de ista ciuitate, et ille ibi habitante quomodo non intret in ea iudice neque sayoni et viros de ista villa que seruiant ubi quesierint foras ad Regem et ad comite et ad infanço-

1 Herricho
2 neque
3 *deest*
4 sepedictos
5 kartula
6 obitum

nes[7] : et habeant sua hereditate de ista villa paccata. Et non intret in ea judice neque sayoni. Et milites de ista villa faciant fossado Regi una vice in anno. Et qui neglexerit eum pariat IIIIor ceras. Et milites qui aprestamos non tenuerint non dent nichil. Ita et qui aprestamos tenuerint et filios relinquerint non dent nuncio neque tollant suum aprestamum. Ita et de armas tam cauallo quam mullo que tenuerint de eis seniore et eo domno ciues obitum uenerint aut illa ciues relinquerint non adiciat inde non cauallo non mullo neque nullas armas. Et omnes qui uxores non habuerint non sedeant non[8] mannarios. Et omnes qui habuerint aliqua inlicita mala super se de seruitu uel homicidium aut fornicium ueniat ad ista villa sedeant securos et ingenio[9]. Et homines qui sine iudicio et sine iusticia uel aliqua inlicita mala sua hereditate habueritis uobis uel uestras germanas quomodo tornetis ad domino suo. Et nullos homines pausadeyros non pousem[10] in ulla domo sine gradu de suo domino in ista villa. Et omnes mulieres uidue si aliquis homo de fora contra eas iudicium habuerit, quomodo faciat ibi iudicium : et non eant foras nisi ad portam villa nostra. Et homo qui ibi morante fuerit et ad obitum ibi uenerit et gens ibi non habuerit, et in alio loco gentem[11] habuerit ueniat hereditet illum. Et si sine gens fuerit, medietatem[12] de rerum suarum mittat concilio pro eius anima, et illa alia medietate ad[13] suo seniore. Et homo de ista villa si occiderit hominem de fora[14] non pariat homicidium. Et si homo de foras occiderit homo de ista villa quomodo pariat CCC soldos. Et de gens hebrea qui ibi occurrerit, et ibi feritus fuerit aut occisus, tale calumpnia[15] pariant pro illo quomodo pro nos metipsos. Ad rousso[16] ad homicidium et ad furtum ueniat Rex. Et si maiorino occiderit quemquam reddant de unusquisque domi singulos pelles de conelios. Et si Regem uenerit suo corpore in ista villa dent de cada casa III denarios pro sua coleyta[17] una uice in anno. Homines de ista villa et de suo termino non reddant portagem in ista villa, nec in suo termino. Istos homines de ista villa non habeant nullus senior fora Regem. Nullos populatores de nostro Regno aut de altero regno in ista uilla uenerit de tota sua hereditate in ista villa faciant toto suo foro. Si pedon de ista villa percusserit militem, aut militem percusserit pedon equaliter pectet militem ad pedon et pedon ad caballarium. Equale iudicium habeant pedones et milites de ista villa. Ego Sancius rex una cum filiis meis Rege Illdefonso, et Rege Henrrico et Regina dulcia, de[18] Castello pena rubea et popullatoribus eius cum suis terminis adque locis nouissimis et antiquis in possessionem : adicimus etiam[19] qui nullus popullator istius Castelli non det portaticum in toto regno Regis nostri. Ego Sancius rex portugalensis pariter cum filiis meis Rege Adefonso, et Rege henrrico et Regina dulcia et Regina Tharasia et Regina Sancia, hanc kartula propriis manibus roboramus. Si uero aliqua persona tam de nostris quam de extraneis hanc nostre constitucionis paginam infringere uoluerit sit maledictus et excomunicatus et a consorcio sancte ecclesie separatus[20], et cum iuda traditore sit dampnatus.

Menendus gunsalui maiordomus curie conf. —Petrus alfonsi signifer Regis conf. —Petrus fernandiz conf. —Alfonsus ermigiz[21] conf. —Aluarus martiniz[22] dapifer Regis conf.

Godinus Bracarensis Archiepiscopus conf. —Jo. Visensis Episcopus conf. —Egas[23] pelagii test. —Fernandus bispus test.

Julianus notarius Curie.

7 infanzones
8 *deest*
9 inienio.
10 pausent
11 gerentem
12 medietate
13 a
14 foro
15 callunia
16 rouso
17 collecta
18 do
19 et
20 seperatus
21 ermigii
22 martini
23 Egeas

CASTELLO DE SANCTO CHRISTOPHORO

CASTELLO DE S. CHRISTOUAM

(ABSQUE ANNO)

In confirmatione Alphonsi II, anno 1212 *concessa, inclusum hoc manet* forale. *Invenimus in codice qui* Lib. II Regestor. *sive* Donationum Alphonsi III *dicitur. Lectiones varias ex codice* Foraes Velhos de Leitura Nova *sumpsimus.*

In dei nomine. Ego Rege domno[1] Sancio[1] facio cartam firmitatis de mea propria hereditate in loquo[2] nominato castello de sancto christophoro : do eam tali pacto ad decem et VIes homines ut in unoquoque anno unusquisque uestrum detis VII quartarios et steteyro, medio milio et medio centeno : et uos mittite inter uos qui istum panem custodiat : seruicialis et uicarius eligite quales uolueritis et si seruicialis ista iugada recipere noluerit, ponite

1 domino Santio
2 loco

eam in lapidem, ubi semper posuistis, et ipse respondeat de ea, et uos securi. Calumpnias : homicidium rousum, domum disruptam[3], istas tres calupnias[4] unaqueque per se xx[i] modios domino terre persoluat, quales modios concilium preciauerit. Furtum quale factum fuerit, septima parte domino terre, et duplo cui dampnum[5] fecit. Vicarius de terra nec portarius non sit ausus propter contraria inter uos intrare, nec uos detis portaginem in toto panoyas. Si uos per occasionem extra uilla uestra hominem percusseritis aut calupniam[6] feceritis si pro uilla uestra euadere potestis, nunquam uobis inde requirant. Nunquam in bello nunquam in apelido eatis, sed uestro custodite castello : et semper sitis mihi[7] fideles et boni et meum factum fiat uobis stabile im[8] perpetuum. Istud est terminum : per foz do saares, et inde ad palagoucu do foro, et per parietes de sancto colmado, et inde ad[9] barreiro de cima de vilar et per teyxugueira de auelanales, et inde per lagena quodega et per parietes do ualle do ceruo et deinde a coruaceyra minor, et per coruaceyra maior. Deinde per agudelos, et inde per pana cabral, et per capita de reuoredo traueso, et inde per petra scripta et inde per aqua de corrago, et inde unde primitus incoauimus. Si aliquis contra uos in isto termino intrauerit, et hoc factum meum prorumpere temptauerit, LX[a] modios persoluat, medietatem domino terre, et medietatem ad concilium de uilla. Et[10] super[10] isto[10] foro[10] de[10] xxx[a] modios de[11] iugada[11] que[11] uobis mando[12] ut[12] detis[12] nichil aliud : et singulas taegas de uodos : et filio meo siue de mea progenie qui post me regnauerit et uobis benefecerit de deus omnipotens sit benedictus et meam benedicionem[13] habeat. Facta karta[14], que rege domno[15] sancio facere precepit, in tempore roderico menendi vicario suo. Petro menendi judice. Martinus gomizo. In bracara, Archiepiscopus dompnus[16] Martinus, Archidiaconus Pelagius de sandi. Ego rege domno sancio uobis homines de castello sancti christofori, ista[17] kartam[17] manibus meis roboro. Pro testibus, Martinus test. Petrus test. Johannes test. Ego Alfonsus dei gratia Port. Rex, una cum uxore mea Regina domna Vrraca et filio nostro infante domno Sancio et filia nostra infante domna Alionore hanc cartam roboro et confirmo, et inuiolabiliter obseruari precipio. Et hoc fuit factum apud Vimaranes VI[a] die Junii. Era M.[a] CC.[a] L.[a] Domnus Martinus fernandiz maiordomus curie conf. Domnus Julianus cancellarius curie domini Regis. Et ista cartam[18] non erat sigillata nec tenebat signa.

3 disrupta
4 calumpnias
5 damnum
6 calumpniam
7 michi
8 in
9 a
10 *desunt*
11 *desunt*
12 *desunt*
13 benedictionem
14 carta
15 domino
16 domnus
17 istam cartam
18 carta

VILLA FRANCA

VILLA-FRANCA

(ABSQUE ANNO)

De qua Villa-franca *in hoc* forali *agatur plane non patet. In provincia, quam* Beira *vocamus, sitam fuisse videtur, forsan circa* Covilhan. *Liber Foral. Antiquor. S. Crucis nobis textum suppeditavit. Lectiones varias ex Lib. Regestor. Alphonsi II decerpsimus.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti unius summi dei facimus istam cartam in ipsius nomine trinitatis. Ego Rex Sancius cum uxore mea Regina domna Dulcia, pariter cum filio meo Rege Alfonso, et cum aliis filiis et filiabus nostris, vobis homines de Villa franca qui ibidem populatores estis per mandatum[1] et de filiis nostris siue qui uenerint ad populandum facimus uobis[2] cartam[2] et sicut et fecimus per scripturam et per preceptum nostrum firmiter teneatis ut habeatis forum bonum, sicut habent homines de Tranco[3] : et non detis nobis nec ad progeniem nostram, nec ad hominem pro homicidio, nisi septimam de CCC solidos ad palacium in apreciadura, per concilium et per manum iudicis : et nullum pactum nec nulla calumpnia, nec intret ibi aliquis merinus nisi iudex de concilio. Et uadant in fossado[4] tercia de cauallariis[5] eiusdem uille, et alie due partes stent in ipsa villa franca. Et de illa una tercia qui habuerit ire in fossado[6] et forte non fuerit, de[7] in fossadeira V solidos in apreciadura : et non faciant fossadum nisi cum domino suo una uice in anno, aut prout uoluntas eorum fuerit. Et peones et clerici non faciant[8]. Et non intret ibi nuncius nec manaria de nulloquoque homine pro forum de uilla franca. Et qui in termino de uilla franca filiam alienam rausauerit contra suam uoluntatem pectet ad suos parentes CCC solidos, et VII.[a] ad palacium : et exeat homizieiro de suis parentibus. Et siquis inter uos in mercato aut in ecclesia aut in concilio preconato a precone feridam fecerit ad suum uicinum,

1 mandatum meum
2 cartam uobis
3 Troncoso.
4 fossadum
5 caballariis
6 fossadum
7 det
8 faciant fossadum. *(In interlineari additione verbum fossadum invenitur.)*

pectet xxxx solidos ad concilium et vii.ª ad palacium, per manum de iudice. Et de furto, quodlibet sedeat, colligat suis dominis suum cabdal, et ipsam calumpniam diuidant per medium cum iudice. Et qui domum edificauerit[9] aut uineas aut hereditatem suam honorauerit, et uno anno in illa sederit, et postea ad illam[10] terram fuerit, quomodo seruiat ei tota sua hereditas ubi ille habitans fuerit. Et si quesierit illas uendere, uendat ad quem uoluerit per forum de uilla franca. Et homines de uilla franca quomodo habuerint iudicium aut aiuntam cum hominibus de aliis terris, habeant illas in cabo de suis terminis. Et dono uobis forum quod stet cauallarius[11] de villa franca pro infanzon de totis aliis terris, tam in iudicio quam in iuramento, et passent super illos cum duobus iuratoribus. Et peones de uilla franca quod passet[12] super illos cum caballariis uillanis de totis aliis terris in iudicio et in iuramento cum duobus iuratoribus. Et homines qui de suis terris exierint cum homicidio au[13] cum muliere rausada, uel cum alia calumpnia quelibet sit, nisi quod non adducat mulierem alienam de benedictione, et tornet se ad seniorem de villa franca et sit soltus et defensus per forum de villa franca. Et siquis homo de quacumque terra cum inimicitate aut cum pignore uenerit, et in termino de villa franca intratus fuerit, et aliquis inimicus post illum intrauerit, et pignora tollerit, aut male illi fecerit, pectet ad seniorem de villa franca xxx solidos, et duplet illa pignora aut illos liuores. Et qui homines de villa franca pignorauerit, et in concilio directum non pecierit, pectet ad seniorem de uilla franca lx solidos*. Et homo de villa franca qui captus fuerit ab alio homine et in prisione miserit, pectet illi ccc solidos. Et si homines de villa franca comprehenderint[14] homines de alia terra, et in prisione[15] eos miserit, pectet illi v solidos. Et si homines de uilla franca pro quacumque fiadoria a medio anno illum non requisierit, nunquam respondeat. Et si migratus fuerit, sint filii et uxor eius liberi. Et homines de villa franca non soluant sua pignora pro nullo senior, nisi pro suo uicino : et non dent pausadam per forum in casa de caualeiro, nec de clericis, nec de uiduis, nisi in casas de peonibus per manum iudicis. Et si homines de uilla franca tenuerint in suis hereditatibus aut in suis solaribus et non fuerit ibi suus senior, ueniat ad sinal de iudice, et det fiadorem ad iudicium domini sui : et tunc faciat quod mandauerint : et calumpnia quacumque fecerit, sit de suo seniore, et vii.ª ad palacium : et non seruiat ad aliquem hominem, nisi ad suum seniorem sub cuius solar moratur. Et sua senara aut uinea[16] de nostro Rege tale cautum habeant de[17] iudicio[17] de uilla franca. Et qui uicinum occiderit in[18] suam casam fugerit, qui post illum intrauerit et in sua casa illum occiderit, pectet ccc solidos ad parentes de mortuo. Et qui mulierem per forciam habuerit, et illa uoces mittendo uenerit et ille se cum xii^{im} saluare non potuerit[19], pectet ccc solidos ipsi mulieri et suis parentibus. Et qui mulierem alienam ferierit, pectet ad suum maritum xxx solidos et vii.ª ad palacium. Et homo de uilla franca qui fiadores parar pro qua calumpnia illum pecierint, et ille fiador outorgare cum duobus uicinis et ille non quesierit outorgare fiador et super ipsum occiderit nos totum concilium pectabimus ipsum homicidium. Et palacium Regis, uel de episcopo habeant calumpniam et tota alia terra habeant unum forum : et aliud palacium non habeat calumpniam. Et homo de villa franca qui fiador intrauerit et contentorem non habuerit, qualem fiaduriam fecerit talem pectet. Et si contentorem habuerit, mittat illum in manus et exeat de fiaduria. Et de suspecta x solidos ad ribam cognominet xii uicinos in redor de sua casa et iuret cum duobus et exeat de calumpnia. Et de x solidos ad iusum iuret siue cum altero quales aflar quod uicini sedeant. Et totus homo de villa franca qui se tornauerit ad alium seniorem qui ei benefecerit, sue case et sue hereditates sint liberi et absoluti et uxor sua et filii per forum de uilla franca. Et dono uobis forum quod non habeatis alium seniorem nisi regem uestrum aut quem uos concilium uolueritis. Et totus homo de uilla franca qui desornatus fuerit, et per sua manu non lu pectar, tornent[20] se ad suam hereditatem ubi illa fuerit sine calumpnia**. Et totus homo de uilla franca qui habuerit mulierem de benedictione et laxauerit illam, pectet ad iudicem unum denarium. Et si mulier suum maritum leixauerit[21], quem habuerit ex benedictione, pectet ccc solidos, medios ad palacium et medios ad suum maritum : et de casa derrota cum scutis et cum lanceis qui eam disruperit pectet ccc solidos, medios ad dominum de casa, et medios ad palacium. Et qui dederit uicino cum spata, pectet xxxx solidos et vii.ª ad palacium : aut qui dederit cum lancea ad uicinum suum et exerit[22] de una parte ad aliam, pectet xx solidos et vii.ª ad palacium : et si non exierit, pectet x solidos et vii.ª ad palacium. Et de plaga unde os exierit, cada ossum x solidos et vii.ª ad palacium : et de alia plaga v solidos et vii.ª ad palacium : et pro toto pignore de concilio uel de palacio colligat fiador super illa pignora pro ad forum. Et do uobis quod non habeat nullam defesam nec nullum montem nec ullum palacium nisi de toto concilio. Et illum montadigum de termino de villa franca, montent illum caballarii de uilla franca cum suo seniore, et accipiant inde terciam partem. Et nullum ganatum de uilla franca non sedeat monta-

9 hedificauerit
10 aliam
11 caballarius
12 passent
13 aut
14 comprehenderit
15 prisionem
16 uinee
17 quale uicini
18 et in
19 poterit
20 tornet
21 laxauerit
22 exierit

* *In margine additum fuit :* et duplet illa pignora ad suum dominum : et homo de alia terra qui caualarium de alia terra descaualgar pectet lx solidos.

** *In margine :* et totus homo de uilla franqua qui hereditates habuerit in alia terra non faciat fossadum nisi pro foro de uilla franqua.

do[23]. Et de portico[24] de pam et de uino, de carrega[25] III mealias[26] : de cauallo et de mulo, qui illum uendiderit I solidum : et de boue et de asino V denarios. De carnario aut de capra aut de porco III mealias. Et de toto portatico quod ad uillam francam uenerit, habeat inde suus dominus III partem. Siquis uero uenerit uel ueneri-mus tam de nostris quam de extraneis qui contra hoc nostrum[27] factum[27] et forum ad irrupendum uenerit, sit maledictus et excomunicatus et cum iuda traditore in inferno dampnatus : et non habeat partem in regno dei, et obsorbeat eos terra sicut obsorbuit datam et abiram. Ego Rex domnus S. una cum uxore mea Regina domna Vrraca[28] et filiis et filiabus meis hanc cartam roboro et confirmo in presencia istorum qui scripti sunt. Mar. Bracarensis Archiepiscopus affuit. Mar. Port. episcopus. P. colimbriensis episcopus. Petrus alfonsi. Petrus suarii. Jo. fernandi[29] dapifer regis. Gunsaluus gunsalui. Petrus Lamecensis episcopus. Suarius suarii test. Pe. nuniz test. Ro. petri test. Domnus Osoreus[30] test. Petrus menendiz test. Pe. suarii. Julianus notarius curie. Et habeant iamdictam hereditatem per illos terminos quos domnus reimundus[31] pelagii qui tunc Coueliānam tenebat de mandato nostro eis asignari[32] fecit.

Ego Alfonsus II.us dei gratia Port. Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis meis infantibus domno S.[33], et domno A.[34], et domna Alionor, concedo uobis moratoribus de villa franca istam cartam et istud forum quod uobis dedit pater meus Rex domnus Sancius et illud uobis confirmo. Et ut hoc[35] firmius robur obtineat precepi fieri istam cartam et eam feci meo sigillo plumbeo communiri. Facta carta apud trancosum[36] mense octobris Era M.a CC.a L.a V.a Ego Rex supranominatus et uxor mea et filii hanc kartam roborauimus et in ea hec signa fecimus +++++. Qui affuerunt, Domnus Stephanus bracarensis archiepiscopus conf. Domnus Mar. Port. episcopus conf. Domnus Petrus colimbriensis episcopus conf. Domnus Suarius Vlixbonensis episcopus conf. Domnus Suarius elborensis episcopus[37]. Domnus Pelagius Lamecensis episcopus[38]. Domnus Bartolameus[39] Visensis episcopus[40]. Domnus Mar. egitaniensis episcopus[41]. Domnus Mar. iohannis signifer domini regis conf. Domnus Petrus iohannis maiordomus curie conf. Domnus L. suarii[42]. Domnus Gomecius suarii[43]. Domnus Gil ualasquiz[44]. Domnus Johannes fernandi[45]. Domnus Fer.[46] fernandi[46]. Domnus Rodericus menendi[47]. Domnus Poncius alfonsi[48]. Domnus Lopus alfonsi[49]. Magister Pelagius cantor port. test.[50] Vincencius menendi[51] test. Petrus petri test. Gunsaluus[52] menendi[52] cancellarius curie[53].

23 montadum.
24 portatico
25 la carrega
26 mealias : et
27 nostrum factum nostrum
28 Dulcia
29 fernandiz
30 Osorarius
31 reimondus
32 assignari
33 Sancio
34 Alfonso
35 hec
36 Troncosum
37 episcopus conf.
38 episcopus conf.
39 Bartholomeus
40 episcopus conf.
41 episcopus conf.
42 suarii conf.
43 suariz conf.
44 ualasquiz conf.
45 fernandi conf.
46 Fernandus fernandi conf.
47 menendiz conf.
48 alfonsi conf.
49 alfonsi conf.
50 conf.
51 menendiz
52 Gonsaluus menendiz
53 Curie conf.

FABAYOS

FAVAIOS

1211

Hoc primum forale *de* Favaios *in codice qui* Lib. II Regestor. *sive* **Donationum Alphonsi III** *dicitur, tantum invenitur. Lectiones varias ex* **Livro de Foraes Antigos de Leitura Nova** *in Publico Archivo servato adjecimus.*

In dei nomine. Hec est carta de foro quam iussi fieri, Ego Alfonsus dei gratia Portugalensis[1] Rex una cum vxore mea Regina domna Orraca et filio nostro infante domno Sancio et filia nostra infante domna Alionore vobis XIIm populatoribus de fabayos tam presentibus quam futuris. Damus uobis pro foro ut sitis XII et in unoquoque anno unus de uobis sit maiordomus. Et ille qui fuerit maiordomus non faciat in ipso anno aliud forum neque det aliquid. Et de aliis undecim mandamus ut unusquisque eorum det in unoquoque anno sex quartarios per menssuram de feyra medietatem de pane aliam medietatem de uino. Et det pro parada unum almude de pane cocto medietatem de tritico et aliam medietatem de centeno et unum almude de ceuada et aliud de uino et singulas pelles de coniliis. Et pro uoto detis singulos sestarios de pane. Et detis de uenatu maiori de seeda

1 Port.

quarazil cum suo lombo. De uenatu corrudo nichil detis. De vrso manus. Mandamus etiam ut maiordomus noster uel de nostro uasallo qui uestram villam tenuerit si non pecierit istas iugadas a die sancti iohanis usque ad diem sancti martini perdat illas. Et maiordomus noster petat illas directas et uos detis ei illas. Et si nolueritis ei illas dare ipse pignoret uos pro illis et non alius. Et si alius maiordomus uel portarius uoluerit uos pignorare pro illis dectetis illum de villa uestra et nichil propter hoc pectetis "maiordomum : etiam ut non pectetis" nisi istas tres calupnias, furtum rausum et homicidium. Et qui mactauerit maiordomum pectet xxxx.ª modios planos per menssuram uille uestre. Et qui mactauerit alium hominem pectet xx.ⁱᵐ modios planos. Et pro rauso xx modios : furtum nouies componatur. Et iste tres calupnie[2] non sint pectate nisi per inquisicionem bonorum hominum. Adhuc mandamus ut quando iueritis ad Chauias, inde ueneritis non detis portagium nisi in Chauias. Et non eatis in carraria neque in apillido nisi cum Rege. Fiadoria sit de una cera : vestri ganati pascantur in totis terminis et non faciant dampnum[3]. Et si fecerint dampnum sanent sicut uicinus ad uicinum. Et maiordomus de alia parte non pauset in villa uestra contra uoluntatem uestram. Isti sunt termini uille uestre : in primo, sicut diuidit cum Celeyroos, et exinde cum Legioo per uenam de dorio et sicut diuidit cum sancto felicet[4] et cum Gauiaes. Et si aliquis dirumperit[5] uestros terminos per iram et uobis male fecerit pectet nobis quingentos solidos, et emendet uobis dampnum quod fecerit. Adhuc mandamus ut uendatis uestram hereditates uillanis laycis quibus uolueritis qui faciant nobis tale forum de illis, quale uos debetis facere. Et mandamus ut non uendatis illas clericis neque templariis neque ospitalariis[6] neque fratribus cuiuscunque ordinis sint, neque militibus neque scutariis sed tantum uillanis laycis. Quicunque igitur hoc nostrum factum uobis integrum obseruauerit sit benedictus a deo : amen. Qui uero illud inflingere[7] attemptauerit[7] ira dei ueniat super illum. Facta fuit hec carta apud Balsamum die sancti Michalis[8] Era M.ª CC.ª XXXX.ª VIIII.ª Nos Reges qui hanc cartam fieri precepimus coram subscriptis eam roborauimus.

Qui affuerunt, Domnus Petrus Blacarensis[9] Electus conf. —Domnus Martinus Port. Episcopus conf. —Domnus Petrus Colinbriensis Episcopus conf. —Domnus Nicholaus Visensis episcopus conf. —Vincencius menendiz —Martinus petriz —Petrus petriz, test.

Domnus Martinus fernandiz maiordomus Curie conf. —Domnus Soarius remondi signifer Regis conf. —Domnus Rodericus roderici tenens Panoyas conf. —Domnus Poncius alfonsi tenens Blaganciam conf. —Petrus garsie —Martinus eriz —Johanninus, test.

Jvlianus Cancellarius Curie.

Et ista non erat sigillata nec signa *(sic)*.

2 calumpnie
3 damnum.
4 felice
5 disrumperit
6 hospitalariis
7 infringere attentauerit
8 michaelis
9 bracharensis

"*Super lineam scripta haec verba inveniuntur.*

SARZEDAS

SARZEDAS

1212

Ex charta apographa et non authentica, saeculi XIII, ut videtur, conscripta, et in Publico Archivo servata, hujus foralis *textum decerpsimus. Aliud exemplar ejusdem* foralis, *ibi quoque servatum, ex eadem charta saeculi XIII descriptum fuisse clare patet.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus. Amen. Ego E. sancii filius Regis sancii una cum pelagio pelagii uolumus restaurare atque populare sarzedas. Damus et concedimus forum et consuetudinem de Couilliana omnibus tam presentibus quam futuris qui in ea habitare uoluerint tali pacto ut sexta pars de ipso termino sit de domno Egidio sancii et de pelagio pelagii et quinque partes sint de Concilio. Mandamus et concedimus ut ecclesie sint de pelagio pelagii usque ad mortem et post mortem suam remaneant ipsas ecclesias suis propinquis aut cuilibet ipse dare uoluerit. Et decime dentur per forum Couilliane. Et ecclesie habeant suas decimas et suas primicias integras et componant se cum suo episcopo. Mandamus siquidem ut duas partes de caballariis uadant in fossado Regis, et tercia pars remaneat in uilla cum pedonibus et una uice faciant fossadum in anno. Et qui non fuerit in fossado, pectet pro foro v solidos pro fossadeyra. Et pro omicidio, c solidos ad palatium. Et pro casa derrota cum armis scutos et spadas pectet ccc solidos et VII.ª ad palacium. Et quis furatus fuerit, pectet pro uno nouem, et habeat intentor duos quiniones, et VII.ª pars ad palacium. Et qui mulier for-

ciar, et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciata et ille negaret, det illa in auctorgamento tres homines tales qualis ille fuerit et ille iuret cum xii^cim quod non fecit. Et si mulier non habuerit auctorgamento, iuret ipse solus : et si non potuerit iurare, pectet ad illam ccc solidos et vii.ª ad palacium. Et testimonia mentirosa et fiel mentiroso pectet lx solidos et vii.ª ad palacium et duplet habere. Et qui in concilio aut in mercato uel in eclesia aliquem percusserit, pectet lx solidos, medietas detur palacio, et medietas concilio. Et de medietate concilii, vii.ª detur palacio. Et homo qui fuerit gentilis aut herdador, non sit mordomus. Et qui in uilla pignus inuenerit aut fideiussorem et ad montem fuerit pignorare, duplet pignora, et pectet lx solidos et vii.ª ad palacium. Et qui non fuerit ad signum iudicis, et pignus de manu sagionis acceperit, pectet judici i solidum. Et qui non fuerit ad apelidum milites aut pedones exceptis his qui sunt in alieno seruicio, miles lx solidos uicinis, pedones uero v solidos. Et qui habuerit aldeyam et unum iugum bouem, et xxxxª oues, i asinum, et ii lectos emat caballum. Et qui fregerit signum cum sua muliere, pectet inde i solidum. Et mulier de benedictionibus que maritum suum relinquerit, pectet ccc solidos et vii.ª ad palacium. Et qui dimiserit uxorem suam, pectet i denarium iudici. Et qui caballum alienum equitauerit pro iº die pectet i^m arietem. Et si magis, pectet pro iº die vi denarios, pro iª nocte i solidum. Et qui uulnerauerit cum lancea aut cum gladio pola intrada pectet x solidos. Et si transierit ad illam partem, pectet uulnerato xx^i solidos. Et qui fregerit oculum, aut brachium aut dentem pro iº quoque membro pectet uulnerato c solidos, et ille det vii.ª palacio. Qui mulierem alienam ante maritum suum percusserit, pectet xxx solidos et vii.ª ad palacium. Qui marcum alienum in sua hereditate mutauerit, pectet v solidos et vii.ª palacio. Qui limidem alienum fregerit, pectet v solidos et vii.ª palacio. Qui conductarium alienum mactauerit, pectet omicidium suo amo et det vii.ª palacio. Similiter de suo ortolano et de quarteyro, et de suo molneiro, et de suo solarengo. Qui habuerit uassallos in suo solar aut in sua hereditate ubicunque in toto Regno portugalis hereditas habuerit, non pectent nec seruiant ad alterum hominem de tota sua facienda nisi dominis hereditatum. Moratores das sarzedas per totum Regnum port. nullam pectent calumpniam nisi per forum de sarzedas. Tendas et molinos et fornus de omnibus de sarzedas sint liberi de foro. Milites de sarzedas sint in iudicio pro podestades et infanciones de portugali. Clerici uero habeant forum militum. Pedones sint in iudicio pro caballariis uillanis de altera terra. Qui uenerit uocero suo uicino pro homine foris uille, pectet x solidos et vii.ª palatio. Ganatum de sarzedas non sit montado in ulla terra. Et miles qui perdiderit suum caballum quamuis habeat alium, sit excusatus per unum annum. Mancipium qui mactauerit hominem foras uille, et fugerit, suus amus pro eo non pectet omicidium. Pro totis querelis de palacio, iudex sit uozeiro. Qui in uilla pignorauerit cum sagione et sacuderet ei pignus, concedat sagion et predat concilium de tribus collationibus, et pignoret pro lxª solidos, medios concilio et medios rancuroso. Homines de sarzedas non sint in prestamo datos. Et si homines sarzedas habuerint iudicium cum hominibus alie terre, non currat inter illos firmat, sed currat per inquisat aut reto. Et homines qui uoluerint pausare cum suo ganato in terminos sarzedas, accipiant de illis montadigo, scilicet a grege ouium iiii^or carneiros. Et de busto de uacis iª uacam. Iste montadigo est de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossado uel in gardia, omnes caballos qui se perdiderint in algara uel in lide, primum eratis eos sine quinta : Et postea detur nobis quinta directa. Et omnis homo sarzedas qui inuenerit aliquem hominem alie uille in suis terminis tallendo aut leuando madeira de montibus, predant totum quod ei inuenerint sine calumpnia. De azarias et de gardiis v.ª partem nobis date sine ulla offretione. Quicunque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit, pectet palatio lxª solidos, et duplet ganatum suo domino. Testamus uero et perhemniter firmamus ut quicunque pignorauerit mercatores uel uiatores christianos, iudeos, siue mauros, nisi fuerit fideiussor uel debitor, quicunque hoc fecerit, pectet palatio lx solidos, et duplet ganatum quod prendidit suo domino. Et super pectet c morabitinos pro cauto quod fregit : Dominus habeat medietatem, et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam per uim uenerit aut aliquam rem accipere, et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectet pro eo aliquam calumpniam nec suorum parentum habentur omicidium. Et si rancura de ipso ad regem, uel domini terre uenerit, pectet c morabitinos, medietas domino et medietas concilio. Mandamus et concedimus quod si aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos furari uel rapere relinquerit, et postea si pro aliqua repetitus fuerit quodcunque comisit saluet se tanquam latro. Et si latro est et latro fuit omnino pereat, et subeat penam latronis. Et si aliquis repetitur pro furto, et non est latro neque fuit respondeat per suum forum. Si aliquis homo filiam alienam habuerit ui donet eam suis parentibus, et pectet illis ccc morabitinos et vii.ª palatio : et insuper sit omicida. De portagem : foro de trosel de caballo de pannis de lana uel de lino, i^m solidum. De trosel de fustanes, v solidos. De trosel de pannis de color, v solidos. De carrega de piscato, i^m solidum. De carrega de asino, vi denarios. De carrega de pellibus christianorum, v solidos. De carregas de mauris de conelibus, i morabitinum. Portagem de caballo qui uendiderit in mercato, i^m solidum. De mulo, i^m solidum. De asino, vi denarios. De carnario, iii medialias. De porcu, ii denarios. De foron, ii denarios. De carrega de pane uel de uino, iii medialias. De carrega de peon, i denarium. De mauro qui uendiderit in mercato, i solidum. De mauro qui se redimeret, decimam. De mauro qui talia cum suo domino, decimam. De corio de uaca uel de zeura, ii denarios. De corio de ceruo uel de gamo, iii medalias. De carrega de cera, v solidos. De carrega de azeite, v solidos. Iste portagem est de omnibus

foris uille, tercia pars de isto portagem detur suo hospiti, et duas partes domino. Moradores das sarzedas non dent portadigum. Asignamus eos terminos quomodo nascem as almazanedas et intrant in hocresa et inde in a cabeza das olelas, et inde aas taladas secas, et inde au uau das areas, et inde aa foz de froia, et inde a cabeza zeureira, et inde aa serra da isna quomodo corrunt aqua in ocresa. Ego domnus egidius sancii una cum pelagio pelagii meo archidiacono hanc kartam propriis manibus Ro—bo—Ra—mus et confirmamus. Quisquis os terminos assignatos dirrumpere uoluerit pectet mille solidos concilio probate monete. Facta carta Mense januarii : Sub Era M.ª CC.ª L.ª Et siquis hoc factum nostrum irrumpere uoluerit, sit maledictus a deo. Et concedimus ut omnis christianus quamuis seruus ex quo in sarzedas habitauerit per unum annum, sit liber et ingenuus tam ipse quam progenies eius. Qui presentes fuerunt testes, Domno laurencio uenegas test. Nunus abbas palatioli test. Didacus priol palatioli test. Sancius prepositus palatioli test. Martinus abbas de bostelo test. Duram, judex de uilla de conde test. Petrus gunsalui. Ermigius notauit.

MONS MAIOR

MONTEMÓR VELHO

1212

In charta authentica saeculi XIV insertum hoc manet forale. *Non antiquius in Publico Archivo (ubi charta haec servatur) aut alibi, exemplar invenimus.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Notum sit omnibus .... quam futuris quod ego Regina Tarasia cum sorore mea Regina domna Branca que fuimus filie Regis domini Sancii bone animo et espontanea uoluntade et intymo cordis amo.............. do opido montis maioris et omnibus habitatoribus suis quam presentibus quam futuris perpetuo ibidem permansuris forum bonum per quod regalia iure inferius plenarie scrita mihi et generi meo a uobis et a .... persoluantur. Do itaque uobis pro foro ut quis publice coram bonis hominibus casam uyolenter cum armis rumperit pectet D solidos et hoc sit sine uozario : et si infra domum ructor.ocissus fuerit .... dominus domus pectet I morabitinum. Et si ibi uulneratus fuerit pectet pro eo medium morabitinum. Similiter pro omicidio et rousso publice facto pectet D solidos. Et si aliquis calcaribus percusserit et testymonium bo............ conuictus fuerit pectet D solidos. Pro merda in boca LX solidos pectet testimonio bonorum hominum. Furtum cognitum testimonium bonorum hominum nouies componatur. Qui relegum uini regis rumperit et in relegum V........ uendiderit et inuentum fuerit testimonio bonorum hominum primo pectet V solidos et secundo V solidos. Et si tercio inuentum fuerit testimonium bonorum hominum vinum totum effundatur et arcus cupar............ De uyno de fora dent de unaquaque carrega I almude et uendatur aliud in relegum. De jugata uero hoc mando usque ad natalen domini traatur et de unoquoque jugue bouum dent I modium .... tritici qualis laborauerint et si de utroque laborauerint de utroque dent per alquerium directum uille et sit quartarius de quatuor decem *(sic)* alqueriis et metiatur sine brachio curuato et tabula subposita. Et parcai...... ..lario qui boues non habuerit non dent jugatam. Cauon si laborauerit triticum det I talegam et si laborauerit milium similiter. Et de geiras I quartarium tritici uel milii unde laborauerit. Pedites ....uam uyni et lini. Et habitatores Montis maioris habeant libere tendas fornos panis similiter et olarum. Et de fornos de telia dent decimam. Qui hominem extra coutum .... pectet LX soldos. Et si uulnerauerit hominem extra coutum pectet XXX solidos. Qui in platea aliquem armis-uulnerauerit pectet mediatatem homicidii. Qui armam per iram denuauerit uel ..... ea extraxerit per iram et non percuxerit pectet LX soldos. Et homines Montis maioris habeant hereditates suas populatas et illi qui in eas habitauerint pectent pro homicidio et rouso noto et merda .. buca LX soldos medietatem scilicet regi et medietatem domino hereditatis et eant in appelitum regis et nulum aliud forum faciant regi. Et homines qui habitauerint in hereditatibus montis maioris si furtum fecerint ut supradictum est componatur medietatem regi et medietatem domino ereditatis. Et almotacaria sit de Concilio : Et mitatur almotace per alcayden et per concilium vile. Et dent de foro de vaca I denarium et de zeuro I denarium et de ceruo I denarium. Et de bestia de pescato I denarium. Et de barca de pescáto I denarium et dent judicato similiter. Et de alcauala III denarios. De ceruo et de zeuro et de vaca et de porco et de carnario I denarium. Piscatores dent decimam. De equo uel de mula quem uendiderint uel emerint homines de fora a decem morabitinis et supra dent I morabitinum : Et a decem morabitinis et infra dent medium morabitinum. Et de equa uendita uel comperata dent II solidos, et de boue II solidos et de uaca I solidum. Et de asino et de asina hum solidum. De mouro et de moura medium morabitinum. De porco uel de carnario II denarios. De caprone uel de capra II denarios. De carega de azeyte uel de coriis bouum uel ceruorum uel zeurorum uel de

panis uel de pelibus coniliorum uel de coriis uermeliis uel albis uel de pipere uel de grana dent suum forum sicut est consuetudo. De bracale II denarios. De uestitu de pelibus III denarios. De lyno uel aliis uel cepis decimam. De piscato de fora decimam. De cuncas uel de uasis lineis decimam. Et pro omnibus hiis caregis quas uendiderint homines de fora et portagium dederint si alias proprias emerint non .... ex eis. De carega panis uel salis quam uendiderint uel emerint homines de fora de bestia caualarii uel mularii dent III denarios : De asnari III medalias. Mercatores naturales uile qui soldadam dare uoluerint recipiatur ab eis. Si autem soldadam dare noluerint dent portagium. De carega de piscato que inde leuauerint homines de fora dent de carega VI denarios. Belestarii habeant forum militum. Mulier militis que uiduauerit habeat honorem militis usque nubes et si nuserit pediti faciat forum peditis. Miles qui senuerit uel ita debilitauerit quod exercitum facere non possit estet in honore suo. Si autem mulier militis uiduata talem filium habuerit qui cum ea in domo contineatur et caualariam facere potuerit faciat ... pro ..... Almocreuer ....mocreuariam uiuerit faciat forum suum semel in ano. Miles uero qui ecum suum aut bestias suas ad almocreuariam miserit nullum forum de almocreuariam faciat. Conelarius qui fuerit ad suiugueyra et illuc manserit dent follem unum conilii. Qui illuc moratus fuerit oto diebus uel anplius det vnum cunilium com pelle sua. Et conilarius de fora det decimam quociens uenerit. Moratores Montis maioris qui panem suum uel vinum uel ficus uel oleum in Sanctarem habuerit uel aliis locis et ad Monte maioren illud ad opus sui duxerit et non ad reuendendum non dent inde portagium. Qui cum aliquo rixerit et post rixam domum suam intrauerit habito consilium aceperit fustem uel purinam et eum percuxerit pectet trinta solidos. Si autem inconsulte et casa occidente *(sic)* percuxerit nichil pectet. Inimicus de fora non intret villan super inimicum suum nisi per treguas aut pro directo illi dare. Si equs alicui aliquem occiderit dominus equi pectet aut equm aut homicidium quod eorum domino equi placuerit. Et clericus habeat forum militis per totum et si com muliere inuentus fuerit turpiter maiordomus non mittat manum in eum neque alico modo eum capiat sed mulierem capiat si uoluerit. De madeira que uenerit per flumen vnde dabant octauam dent decimam. De atalaya de vila debet Rex tenere mediatatem et milites medietatem suis corporibus. Milites Montis maioris quibus meus dyues homo benefecerit de terra sua uel de ere suo per quod eum habeat ego eum recipiam meo dyuyti homini in numerum suorum militum. Maiordomus uel sagio eius non eant ad domum militis sine portario pretoris. Et meus nobilis homo qui Monten maiorem de me tenuerit non mittat ibi alium alcaydem nisi de Monte maiore. De casis quas mei nobilis homines aut freires aut hospitalarii aut monasteria in Monte maiori habuerit faciunt forum vile sicut ceteri milites de Monte maiori. Ganatum perdidicium maiordomus inuenerit teneat illum usque tres menses et per singulos menses faciat de eo preconem dare ut si dominus eius uenerit detur ei. Si autem dominus eius dato pregone usque tres menses non uenerit tunc maiordomus faciat de eo comodum suum. De caualgada de alcayde nichil acipiat per uim nisi quod ei milites amore suo dare uoluerint. De caualgada LX militum et supra diuidant mecum in canpo. Fauber aut çapatarius aut pelitarius qui in Monte maiore casam habuerit et in ea laborauerit non det de ea ullum forum. Et qui maurum faubrum uel çapatarium habuerit et in domo sua laborauerit non det pro eo forum. Qui autem mesteriales ferarii uel çapatarii fuerit et per officium istud uiuerit et casas non habuerit ueniat ad tendas meas et faciat mihi meum forum. Qui equm uendiderit aut emerit uel maurum extra Montem maiorem ubi eum comperauerit uel uendiderit ubi *(sic)* det portagium. Et pedytes quibus suum habere dare debuerint dent inde decimam maiordomo et maiordomus det eis directum pro decima. Et pro decima eis dare derectum noluerit tunc pretor eis derectum faciat dari pro portarium suum. Mercatores Montis maioris non dent luytosam. Adayl̨es Montis maioris non teneant cegam in exercitu regis. Penetarie dent pro foro de trinta panibus unum. Portagia uero et forum et quinte saracenorum et aliorum ita persoluantur sicut consuetudo est exceptis hiis que superius scrita sunt et uobis relinquo. Et pro alcaydaria de una bestia que uenerit de fora com piscato dent II denarios. Et de barca de piscato minuto, II denarios. Et de toto alio piscato dent suum forum. De nauigio uero mando aut *(sic)* alcayde et duo spadalarii et duo pronarii et unus pitintal habeant forum militum. Hec omnia itaque prescrita iam pro foro do et concedo et hec eas *(sic)* maiordomus testimonium bonorum hominum et non ad alia. Milites de Monte maiore testificentur cum infancionibus de portugali. Siquis igitur hoc nostrum factum uobis firmiter seruauerit benedictionibus dei et mei repreatur. Qui uero illud frangere uoluerit maledictionem dei et mei consequatur. Facta carta mense Maii Era M.ª CC.ª L.ª Nos supradicte Regine domna Tarasia et soror mea Regina domna Branca hoc scritum coram idoneis testibus roborauymus et confirmauimus : qui presentes fuerunt isti sunt testes : Tunc Rex Alfonsus erat filius regis domni Sancii portugalensis : In Bracara Ellectus domnus Petrus. Gonsaluus menendi filius comitis domni Menendi qui fuit de Sousa uidit et confirmauit. Arias menendi filius menendi strema test. Laurencius egee filius egee anriquiz test. Menendus gonsalui test. Fernandus gonçalui test. Magister Petrus montis maioris test. Martinus suarii test. Suarius uermudi test. Johannes fernandi test. Johannes stefani test. Petrus filius test. Petrus suerii rouuam test. Gonsaluus beffe test. Gonsaluus de frandes. Johanes eichauida test. Johannes oito test. Martinus aretelematus test. Menendus cabaaça test. Menendus erigiz test. Saluator lupini test. Arterius presbiter de sancto Martino test. Johannes saluati de sancto Saluatore test. Frater petri de sancta maria de fora test. De sancto

micaele Johannes pelagii test. De sancto Johanne Dominicus presbiter test. Episcopus colinbrie domnus petrus. Egidius presbiter et Vincencius iohannis. Ego uero domnus Alfonsus dei gratia Rex Portugalensis et Comes Bolonie Concilio Montis maioris do et concedo forum et cartam quam Colinbrien *(sic)* habet et quod Regina dona Tarasia et dona Branca bone memorie iam diu conceserunt et etiam ei dederunt, Ego bono animo confirmo. Et ut nula dubitacio ibi habeatur meum sigillum firmiter oponi *(sic)* feci sub Era M.ª CC.ª LXXX.ª VI.ª Datum apud Colinbrien *(sic)* IIIIor nonas agusti : qui presentes fuerunt, Infans donus Petrus et donus Johannes. Johannes Affonsi. Donus S.us cantor ciuitaten et Rector ecclesie sancte Marie Montis maioris. Frater Johannes cisterciensis ordinis et maiordomus dona Regine et Micael gonsalui presbiter qui notauit istam cartam. F. gondini pretor Montis maioris. Micael martini tenens *(?)*. Infans donus P. Stephano iohannis. Johannes gonsalui vicarius, et Petrus petri pintus de Monte maiore, test. Aluaziles Montis maioris.

ALANQUER

ALEMQUER

1212

In charta regis Dionisii qua ipse rex municipium in loco Montes de Alemquer, *sic dicto, instituit, inscriptum est hoc* forale. *Quia authenticum et antiquius exemplar sit, textum nobis praebuit. Charta ista in Archivo Publico asservata. Lectiones varias hausimus ex* Lib. III Regestor. *sive* Donationum *ipsius regis.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Notum sit omnibus quod Ego Regina domna[1] Sancia filia Sancii Regis qui fuit Alffonsi primi Regis Port.[2] filius per gratiam dei domina Castelli quod dicitur Alanquer bono animo et spontanea uoluntate et intimo cordis amore do et concedo predicto Castello et omnibus habitatoribus suis tam presentibus quam futuris perpetuo ibidem permansuris forum bonum per quod regalia iura inferius plenarie scripta michi et successoribus meis a uobis et a successoribus uestris persoluantur. Do itaque uobis pro foro ut qui publice[3] coram bonis hominibus casam uiolenter cum armis ruperit pectet quingentos solidos, et hoc sit sine uozeyro. Et si infra domum ruptor occisus fuerit occisor uel dominus domus pectet unum morabitinum : et si ibi uulneratus fuerit pectet pro eo medium morabitinum. Similiter pro homicidio et rausso[4] publice facto pectet quingentos solidos. Qui etiam calcaribus percusserit et testimonio[5] bonorum hominum conuictus fuerit pectet quingentos solidos. Pro merda in bucca pectet LXª solidos testimonio bonorum hominum. Furtum cognitum testimonio[6] bonorum hominum, nouies componatur. Qui relegum vini ruperit, et in relego[7] suum uinum uendiderit et inuentum fuerit testimonio[8] bonorum hominum, primo[9] pectet quinque solidos et secundo ve solidos : et si tercio iterum inuentum fuerit testimonio[10] bonorum hominum, uinum totum efundatur, et arcus cuparum incidantur. De vino de fora dent de unaquaque carrega unum almude et uendatur aliud in relegum. De iugada uero hoc mando, ut usque ad Natalem domini trahatur : et de unoquoque iugo boum, dent unum modium milii uel tritici qualis laborauerit : et si de utroque[11] laborauerit de utroque dent per alqueyre directum ville : et sit quartarius de XIIIIcim alqueyres, et meciatur sine brachio curuato et tabula supraposita. Cauon si laborauerit triticum, det unam taleygam : et si laborauerit milium similiter. Et de geyras de bobus unum quartarium tritico uel milio unde laborauerit. Et de parceyro de caualleiro qui boues non habuerit, non det iugatam. Et habitatores de Alanquer habeant libere tendas, fornos panis, scilicet et[12] ollarum : et de fornos[13] telia dent decimam. Qui hominem extra cogtum[14] occiderit, pectet LXª solidos. Et qui uulnerauerit hominem extra cogtum[15], pectet XXXª solidos. Qui in platea aliquem armis uulnerauerit, pectet medietatem homicidii. Qui armam per iram denuauerit, uel a domo ea extraxerit per iram et[16] non percusserit, pectet LXª solidos. Et homines de Alanquer habeant hereditates suas populatas : et illi qui in eis habitauerint[17] pectet pro homicidio et rausso noto et merda en boca, LXª solidos, medietatem scilicet maiordomo ville et medietatem domino hereditatis et eant in appellitum sicut est consuetudo vlixbone. Et homines qui habitauerint in hereditatibus Alancarensis si furtum fecerint ut supradictum est componatur, medietatem maiordomo

1 Domina
2 Portugalensis
3 plubice
4 rauso
5 testimonium
6 testimonium
7 releguum
8 testimonium
9 primum
10 testimonium
11 utraque
12 *deest*
13 fornis
14 cogitum
15 cogitum
16 *deest*
17 habitauerit

ville et medietatem domino hereditatis. Et almotazaria[18] sit de concilio : et mittatur almotace per alcaydem et per concilium uille : et dent de foro de vaca unum denarium[19], et de zeuro unum denarium, et de çeruo[20] unum denarium, et de bestia de pescato[21] unum denarium[22], et de barca de piscato unum denarium[23], et de judicato similiter. Et de alcauala tres denarios. De ceruo et de zeuro et de vaca de[24] porco unum[25] denarium[25] et de carneyro unum denarium. Piscatores dent decimam. De equo uel de mula uel de mulo quem uendiderint uel emerint homines de fora a decem morabitinis et[26] supra, dent unum morabitinum, et a decem morabitinis et infra, dent medium morabitinum. De equa uendita uel comparata dent duos solidos, et de boue duos solidos, et de vaca unum solidum, et de asino et[27] asina unum solidum. De mauro et de maura, medium morabitinum. De porco uel de carneyro, II denarios. De caprone uel de capra, unum denarium[28]. De carrega de[29] azeyte[29] uel de coriis boum uel zeurorum uel ceruorum, dent medium morabitinum. De carrega de cera, dent medium morabitinum. De carrega de anil uel de pannis uel de pellibus coniliorum uel de coriis uermeliis uel albis uel de pipere uel de grana, dent unum morabitinum. De bracale, duos denarios. De uestitu de pellibus, tres denarios. De lino uel de aliis uel cepis, decimam. De piscato de fora, decimam. De concas uel de vasis lineis, decimam. Et pro omnibus his carrigis quas uendiderint homines de fora, et[30] portagium[31] dederint, si alias proprias emerint, non dent portagium[32] ex eis. De carrega panis uel salis quam uendiderint uel emerint homines de fora de bestia caualari uel mulari, dent tres denarios. De asinari[33] tres medalias. Mercatores naturales uille qui soldadam dare uoluerint[34], recipiatur ab eis. Si autem soldadam dare noluerint[35], dent portagium. De carrega de piscato quam inde leuauerint homines de fora, dent sex denarios. Pedites dent octauam[36] lini et vini. Balistarii habeant forum militum. Mulier militis que uiduauerit, habeat honorem militis usque nubat : et[37] si nupserit pediti, faciat forum peditis. Miles qui senuerit uel ita debilitauerit quod exercitum facere non possit, stet in honore suo. Si autem mulier militis uiduata talem filium habuerit qui cum eo[38] in domo contineatur, et caualariam facere potuerit[39], faciat eam pro matre. Almoqueuer qui per almocrauariam[40] uixerit, faciat forum suum semel in anno. Milles[41] uero qui equm[42] suum aut bestias suas ad almocrauariam[43] miserit, nullum forum de almocrauaria[44] faciat. Conilarius qui fuerit ad suggeyram[45], et illuc manserit, det folem unum conelium[46] : et qui illuc moratus fuerit octo diebus uel amplius, det[47] unum conelium[48] cum pelle sua. Et conilarius de fora det decimam quociens uenerit. Moratores de Alanquer qui panem suum uel vinum uel ficus uel oleum in Sanctaren habuerint uel in aliis locis et ad Alanquer illud ad opus sui duxerint et non ad reuendendum, non dent inde portagium. Qui cum aliquo rixauerit et post rixam domum suam intrauerit et ibi inito consilio acceperit fustem uel porrinam et eum percusserit pectet xxx[a] solidos. Si autem inconsulte et[49] casu accidente percusserit nichil pectet. Inimicus de fora non intret villam super inimicum suum nisi per tregoas aut pro directo illi dare. Si equs alicuius aliquem occiderit, dominus equi pectet aut equum aut homicidium quod horum domino equi placuerit. Et clericus habeat forum militis per totum : et si cum muliere inuentus turpiter fuerit, maiordomus non mittat manum in eum nec[50] aliquo modo eum capiat, sed mulierem capiat si uoluerit. De madeyra que uenerit per flumen unde dabant octauam, dent decimam. De atalaya de villa debet Regina tenere medietatem, et milites medietatem suis corporibus. Militem de Alanquer cui meus diues homo benefecerit de terra sua uel de habere suo per quod eum[51] habeat, ego eum recipiam meo diuiti homini in numerum suorum militum. Maiordomus uel sagio eius non eant ad domum militis sine portario pretoris. Et meus nobilis homo qui Alanquer de me tenuerit, non mittat ibi alium alcaydem nisi de Alanquer. De casis quas mei nobiles homines aut freyres aut hospitilarii aut monasteria[52] in Alanquer habuerint faciant forum ville sicut ceteri miles de Alanquer. Ganatum perditicium quod maiordomus inuenerit, teneat illud usque tres menses : et per singulos menses faciat de eo preconem dari : ut si dominus eius uenerit, detur ei. Si autem dominus eius precone dato usque tres menses non uenerit, tunc maiordomus faciat de eo quomodo suum. De caualgada de alcayde nichil accipiat per uim nisi quod ei milites amore suo dare uoluerint. De caualgada sexaginta militum et supra diuidant mecum in campo. Faber aut zapatarius[53] aut[54] pellitarius[54] qui in Alanquer casam[55] habuerit[55] et in ea laborauerit non det de ea ullum forum. Et qui maurum fabrum uel zapatarium habuerit et in domo sua laborauerit, non det

18 almotacaria
19 denarion
20 zeruo
21 piscato
22 denarion
23 denarion
24 et de
25 *desunt*
26 *deest*
27 et de
28 denarion
29 dazeite
30 *deest*
31 portaginum
32 portaginum
33 asnari
34 uoluerit
35 non uoluerint
36 octauum
37 *deest*
38 ea
39 poterynt
40 almocauariam
41 Et miles
42 equum
43 almocauariam
44 almocauaria
45 sugeiram
46 conilium.
47 dent
48 conilium
49 *deest*
50 neque
51 eam
52 monestaria
53 capatarius
54 *desunt*
55 casan abuerit aut pillitarius

pro eo forum. Qui autem ministeriales ferrarii uel zapatarii[56] fuerint et[57] per officium istud uixerint et casas non habuerint, ueniant ad tendas meas et faciant michi meum forum. Qui equum uendiderit aut comparauerit uel maurum extra Alanquer ubi comparauerit uel uendiderit ibi det portagium. Et pedites quibus suum habere dare debuerint, dent inde decimam maiordomo et maiordomus det eis directum pro decima : et si pro decima eis dare directum noluerit tunc pretor faciat eis directum dari per portarium suum. Moratores de Alanquer non dent luytosam[58]. Adaliles de Alanquer non dent quintam de quinionibus suorum corporum. Milites de Alanquer non teneant zagam in exercitu. Penetarie dent pro foro de xxx^a panibus unum. Portagia uero et forum et quinta sarracenorum et aliorum, ita persoluantur sicut consuetudo est : exceptis his que[59] superius scripta sunt[60] et uobis relinquo. Et pro alcaydaria de una bestia que[61] uenerit de fora cum piscato dent duos denarios : et de barca de piscato minuto II denarios. Et de toto alio piscato dent suum forum. De nauigio uero mando ut alcayde et duo spadalarii et duo pronarii et unus petintal habeant forum militum. Hec itaque omnia prescripta uobis pro foro do et concedo et ad hoc eat maiordomus testimonio bonorum hominum et non ad alia. Milites de Alanquer testificantur cum infancionibus de portugali. Siquis igitur hoc meum factum uobis firmiter seruauerit benedictionibus dei et mei repleatur[62]. Qui uero illud frangere uoluerit maledictionem dei et mei consequatur. Facta carta ultima die Maii Era[63] M.^a[63] CC.^a[63] L.^a[63] Ego supranominata Regina domna Sancia qui hanc cartam fieri precepi[64] apud Montem maiorem coram ydoneis testibus roboraui. Qui presentes fuerunt, domnus G. menendi filius comitis domni Menendi. Gomecius uenegas filius egee alfonsi. Laurentius egeas filius Egee anrriquiz. Martinus gunsalui filius Gonsaluus sarraceni[65]. Dominus Egidius filius Roderici fernandi de vlixbona. Gonsaluus petri filius petri gonsalui de pauia. Dominus andrea portarius Regine domine[66]. Fernandus gonsalui scriba Regine domine, test.

56 capatarii
57 *deest*
58 luctosan.
59 qui
60 sint
61 qui
62 repleantur.
63 Era M.^a CC.^a XXXX.^a
64 precipi
65 carraceli.
66 domina.

CANEDO

CANEDO

1212

Ex codice, qui titulum* Lib. II Donationum Alphonsi III *prae se fert, textum hausimus : lectiones varias ex codice* Foraes Velhos de Leitura Nova, *sic dicto, decerpsimus.

In dei nomine. Ego A.[1] dei gratia Rex Port. facio cartam uobis populatoribus de canedo pernominatos Pelagii gomez, et vxori tue Sancie petri, Petro gonsalui et tue vxori loba gonsalui, tibi Johanne pelagii et tue vxori Marie iohannis, Petri petri et vxori tue Marie fila, Sudarii iohannis et vxori tue Maiori iohannis. Do et concedo uobis caendo[2] cum suis terminis comodo[3] incipit per portum quando ueniunt de Adaufi et uadit per a pousada et uadit per cumen ad penedo de varcea et uadit ad Louzal comodo[4] diuidit cum Garauelos et uadit ad escusa de pedrafita et inde ad canpo de letanias comodo[5] diuidit cum heremita et uadit ad foz de corrozino[6] et intrat per uenan corragi a enfesto et ferit in foz de maaguiroos et uadit per uena a enfesto et uadit ad capud[7] de moroucos comodo[8] diuidit per cumeeira et uadit ad capud[9] de eiroo et reuertitur per spinacum de cam et inde intrat in forcadas de cabril et uadit per uenan anproo et reuertit ubi prius incipimus. Do uobis populatoribus istos terminos nominatos uos et omnis posteritas uestra et de quibus populare uolueritis rendatis michi unicuique anno duodecim modios inter panem et uinum et sit mediatum centeno milio rubio uel albo et de istos supranominatos modios detis eos panem in tempore arearum et uinum in tempore uindimiarum per mensuram de costantim qualem hodie ibi est. Et ponatis super uos maiordomo de uestra uilla et illum uestrum maiordomo petat uobis ipsas predictas iugadas et meceat eas et leuet eas ad Adaufi et clamet meum maiordomo uel meum seruiciale et apresentet iugadas ante illum et si eas recipere noluerit faciatis testimonium bonorum hominum de uestra uilla III[10] uicibus et nuquam[11] de ea respondetis : de collecta V^e almudes de ceuada, et V^e almudes uini, et IIII gallinas, et XXXX^a oua : et detis ista collecta in festo sancti martini in uestra uilla una uice in anno et III arietes in mense magii : et postquam habuerint uno anno recipiat illos per maiordomo de canedo : si occideritis urso detis inde

1 alfonsus
2 canedo
3 quòmodo
4 quomodo
5 quomodo
6 corozino
7 caput
8 scilicet quomodo
9 caput
10 tribus
11 nunquam

manus : de porco montesino et de seruo[12] siue de corço si eos occideritis detis inde lumbo et si isto condado non dederitis pectetis pro illo i libram de cera : non dedis[13] luitosa nec portagem in terra de panoias : non uaades in apelido nec in fossado nisi ubi fuerit domini Regi. Vendatis donetis faciatis de ea quicquid uos uolueritis et habeo meum forum sicut resonat in hac karta[14] : de totas callumpnias non pectetis nisi tres si eas feceritis. Homicidium rausum si fuerint factas in uestra uilla pro una de illis pectant[15] x^m[15] morabitinos, et de istos morabitinos septimam partem ad palacio et alias sex partes ad concilium : furtum quale fuerit factum tale sit pectatum : de istas tres callumpnias non respondatis nisi per inquisicionem bonorum hominum de canedo et istas callumpnias se as demandauerint ad uos sedeant infiadas per maiordomo de ipsa uestra uilla et non per alius[16] qui uenian-tis[17] facere dire[18] ante judex terre : et a fiadoria sit i libra de cera et postquam istud fuerit infiado ante iudice ad tercia die ueniatis responder a directo : de apostilia non respondatis : princeps terre nec maiordomo nec prestamario qui ipsa terra uel ipsa uilla de me tenuerit non pousent nec intrent in uestra uilla nec hominem suum qui ibi faciat forciam : uicinus rixosus qui directo noluerit facere uicinis suis pectet i libram cere et exat[19] de villa. Nullus homo non sit ousadus de pignorare in uestris terminos nisi petat[20] ad maiordomo ipsius uilla[21] ad directum, et si ante pignorauerit pectet michi mille solidos : pro uodo singulas quairelas, i sestario inter panem et uinum. Hoc forum faciatis sicut resonat in carta ista et no[22] plus. Habeatis uos et successores uestros predictam hereditatem in perpetuum. Qui ad uestrum forum uel ad uestram cartam tenuerit sit benedictus a deo patre omnipotentem[23]. Amen. Qui aliut[24] inde a uobis fecerit sit maledictus a deo patre et beate Marie, et omnium sanctorum, Amen : et duplet uobis dictam hereditatem et pectet michi sex mille solidos. Ego A.[25] Rex Port. una cum domino R.[26] menendi qui ipsa terra de me tenuerit hanc kartam roboramus. Facta karta kalendas Junii, sub Era M.ª CC.ª L.ª Judice terre F. : domno G. menendi test. : domno M. gunsalui filii sui test. : M. eanes test. : dom Petro eanes test. : Martino martinis tabalionem domini Rex[27] test. : D. notuit. Et carta ista non tenet signa nec sigillum.

12 ceruo
13 detis
14 carta
15 pectent xxxx^a
16 alios
17 ueniant
18 directum
19 exeat
20 pectat
21 uille
22 non
23 omnipotenti.
24 aliud
25 Alfonsus
26 Roderico
27 Regis

CIRA

VILLA-FRANCA DE XIRA

1212

Ex apographo authentico saeculi XV textum desumpsimus. Translationem in linguam vernaculam adjecimus ex exemplari saeculi XIV, ut videtur. Utrumque diploma in Archivo Publico manet.

In nomine Patris et filii et spiritus sancti, amen. Gracia dei cooperante qui dat omnibus afluenter et non inperat : Ego froilhi hermigiz do uobis meis hominibus atque uasalis et alumpnis hereditates de Cira ad populandum jure hereditario. Idcirco placuit mihi lebenti animo et spontanea uoluntate dare et concedere uobis forum bonum tam presentibus quam futuris perpetuo ibidem permanentibus, per quod forum regalia iura inferius plenarie mihi et generi meo a uobis et a successoribus uestris persoluantur. Do itaque uobis pro foro ut qui pubrice eorum casam violenter cum armis irrumperit pectet D solidos et hoc sit sine uozeyro : et si infra domum raptor ocisus fuerit, ocisor uel dominus domus pectet i morabitinum. Et si ibi uulneratus fuerit pectet pro eo medium morabitinum. Similiter pro homicidio et rouso pubrice facto pectet D solidos. Qui ecciam ali-

En nome de deus amen. Este he o foro de vila franca de xira e de seu termo, o qual leixou dona fruylla ermiget aos poboradores e moradores dela. Primeiramente que todo aquel que ronper casa dentro por força com armas peite ao senhorio ii soldos, e esto se entende se nom for uezeiro *(sic)*. E se dentro na casa entrar per força e for morto ou o senhor da casa, peite huum marauidil. E se dentro na casa for ferido peite por el i meio marauedil : e esso meesmo por o omicidio e rrousamento pubricamente feito, peite ii soldos. E sse alguem ferir outro com couces e lhi for prouado por testemunhos de boos homens peite ii soldos. Item por merda en boca peite LX soldos, e esto se lhi for prouado per testemunhos de boos homens. Item furto conhecido per testemunhos de boos homens seia pagado aas noueas. Item o que rronper o rrelego do uinho de dona

quem calcaribus percuserit et testimonium bonorum hominum conuictus fuerit, D solidos pectet. Pro merda in buca LX solidos pectet testimonio bonorum hominum. Furtum cognitum testimonium bonorum hominum nouies componitur. Qui relegum uini de dona fruilhi hermigi rumperit et in relegum suum uinum uendiderit et inuentum fuerit testimonio bonorum hominum, primo pectet v solidos et secundo v[e] solidos. Et si in tercio iterum inuentum fuerit testimonio bonorum hominum uinum efundatur. Et de uino de fora detur de unaquaque carga I almude, et uendatur aliud in relego. De pane hoc mando ut detis de illo v.[a] Et de qua rumperint dent octauam usque ad tres anos. Et de uino octauam in torculari. Et de lino octauam in tendal. Et habitatores de cira libere tendas fornos panis sed et oliuarum et fornis de telia dent decimam. Qui hominem extra cautum ociderit pectet LX solidos. Et qui uulnerauerint extra cautum pectet triginta solidos. Qui in platea aliquem uulnerauerit pectet medietatem homicidii. Qui arma per iram denudauerit, uel a domo extraxerit per iram et non percuserit pectet v solidos. Et homines de cira habeant suas hereditates populatas. Et illi qui in eis habitauerint pectent homicidium et rousum et merda in buca LX solidos dominis cirie, et nullum aliud faciant. Et homines qui habitauerint hereditatibus cirie, si furtum fecerint ut supradictum est componitur domino cirie. Et almotacaria sit de concilio. Et mitatur almotace per alcayde et per consilium uille. Et dent de foro de uaca I denarium et de zeuro I denarium. Et de ceruo I denarium. Et de bestia de pescado I denarium et de iudicato similiter. Et de alcauala tres denarios. De ceruo et de zeuro et de uaca et de porco et de carneyro I denarium. Piscatores dent decimam. De equo uel de mula uel de mulo quem uendiderint uel emerint homines de fora a decem morabitinos et supra dent I morabitinum. Et a decem morabitinos et infra dent medium morabitinum. De equa uendita uel comparata dent duos solidos. Et de boue duos solidos, et de uaca I solidum, et de asino I solidum, et de asina I solidum. Et de mauro et de maura medium morabitinum. Et de porco et de carneiro duos denarios. Et de caprom et capra I denario. De carga de azeite uel de coriis bouum uel zeurorum uel ceruorum dent medium morabitinum. De carga de cera medium morabitinum. De carga de anil, uel de panis, uel de pellis conileorum, uel de coriis uermeliis uel albis, uel de pipere, uel de grana, I morabitinum. De bracale II[os] denarios. De uestitu de pellibus tres denarios. De lino, uel de aliis, uel cepis, decimam. Et pro hiis cargis quas uendiderint homines de fora et portagiom dederint, si alias proprias emerint, non dent portagium ex eis. De carga panis uel salis quam uendiderint, uel emerint homines de fora, de bestia caualar uel mular dent III denarios : De asnar tres mealias. Mercatores uille qui soldatam dare uoluerint recipiatur ab eis. Si autem soldatam dare noluerint dent portagium. De carga de piscato quam inde leuauerint homines de fora dent

fruylli ermiget, e no relego uender o seu uinho e lhi for achado por testemunhos de boos homens, peite por a primeira uez cinquo soldos. Item por a segunda uez v soldos. Item por a terceira uez se lhi for prouado por testemunhos de boos homens lancelhi o uinho pelo chãao. Item do uinho de fóra dem de cada huma carrega ao senhorio I almude, e o outro uendasse no relego. Item do pam que dem o quinto e do uinho o oytauo no lagar, e do linho o oytauo no tendal. Item o oytauo da azeitona na tulha. Item que todos os moradores de xira dem liuremente a dezima das telhas. Item que dem a dizima dos fornos do pam. Item que dem dizima dos fornos da louça. Item todo aquel que matar homem que for preso fóra, peite LX soldos. Item o que ferir homem que fóra for preso, peite XXX soldos. Item o que en praça ferir outro com armas peite ameatada do omicidio. Item aquel que tirar arma nua per sanha ou atirar de casa fóra per sanha e nom ferir, peite v soldos. Item os moradores de xira tenham suas herdades pobradas e aqueles que em elas morarem peitem por o omicidio e rrousamento e merda en boca saseenta soldos. Item os homens que morarem nas herdades de xira e fezerem furto, componhamno ao senhor de xira asi como en cima dito he. Item a almotaçaria seia do concelho e seia metudo o almotace pelo alcaide e pelo concelho da uila. Item dem de foro da uaca I dinheiro. Item do zeuro, I dinheiro. Item do ceruo, I dinheiro. Item da besta do pescado, I dinheiro. Item da cousa iulgada semelhauilmente. Item da alcauala, III dinheiros. Item do ceruo e do zeuro e da uaca e do carneyro e do porco, I dinheiro. Item os pescadores de uila franca dem dizima. Item do caualo ou do muu ou da mua que uenderem ou conprarem os homens de fóra de dez marauidiis acima dem ao senhorio I marauidi. Item de dez marauidis a fundo dem ao senhorio meio marauidi. Item da egoa uenduda ou conprada dem ao senhorio X soldos. Item do boy, dez soldos. Item da uaca huum soldo. Item do asno, I soldo. Item da asna, I soldo. Item o que conprar mouro ou moura, pague ao senhorio I marauidi. Item o que conprar porco ou carneiro, pague ao senhorio II dinheiros. Item do cabrom e da cabra, I dinheiro. Item da carrega do azeite ou de coyros de bois ou de zeuros ou de ceruos dem ao senhorio I marauidi. Item da carrega da cera dem ao senhorio meio marauidi. Item de carrega de mel, I marauidi. Item da carrega de panos, I marauidi. Item de carrega de peles de coelhos, I marauidi. Item de carrega de coiros uermelhos ou brancos, pague I marauidi. Item de carrega de pimenta, I marauidi. Item de carrega de graan, I marauidi. Item de bragal, II dinheiros. Item de uestido de peles, III dinheiros. Item de linho ou dalhos ou de cebolas paguem a dizima. Item por estas carregas que assi uenderem os homens de fóra e derem portaiem e conprarem outras nom paguem delas portaiem. Item da carga do pam ou do sal que uenderem ou conprarem os homens de fóra, da besta caualar ou muar dem III dinheiros. Item da asnal, III mea-

seis denarios. Conilarius qui ad sageiram *(sic)* fuerit, et illuc manserit det de forum I conilium. Et qui illuc moratus fuerit octo diebus uel amplius det unum conilium cum sua pelle. Et conilarius det decimam quociens uenerit. Moratores hereditatores de cira qui panem suum, uel uinum, uel ficus, uel oleum in Santaren habuerint, uel in aliis locis, et ad ciram illud ad opus suum duxerint, et non ad reuendendum, non dent portagium. Qui cum aliquo rixauerit, et post rixam domo sua intrauerit et ibi inito consilio aceperit fustem uel purriniam et cum eam percusserit, pectet v solidos. Si autem inconsulte, et casu acidente percuserit, nichil pectet. Inimicus de fora non intret uillam super inimicum, nisi per treuguas aut pro directum dare. Equs alicuius si aliquem occiderit, dominus equi pectet aut equm, aut homicidium quod horum domino equi placuerit. Clericuus habeat forum militis per totum. Et madeira que uenerit per flumen, unde dabant octabam dent decimam. Et atalaya de uilla debet domna fruilhi hermigii tenere : Et homines medietatem suis corporibus. Maiordomus, uel sagion, non eant ad domum militis, nisi portarium pretoris. Et meus homo nobilis qui cira de me tenuerit non mitat ibi alium alcayde nisi de cira. Ganatum perditum quod maiordomus inuenerit, teneat illud tres menses : et per singulos menses faciat de eo preconem dari : et si dominus eius uenerit detur ei. Si autem dominus eius precone dato usque ad tres menses non uenerit, tunc maiordomus faciat de eo comodum suum. Faber aut çapatarius, aut piliparius qui in ciram casam suam habuerit non det illud *(sic)* forum. Et qui maurum fabrum uel çapatarium habuerit et in domo sua laborauerit, non det pro eo forum. Qui autem ministriales ferrarii uel zapatarii fuerint et per oficium istud uixerint et domus non habuerint ueniat ad tendas meas et faciat meum forum. Qui equm uendiderit aut comparauerit, uel maurum extra cira ubi cum uendiderit, uel comparauerit, det portagium. Et pedites quibus suum habere dare habuerint, dent inde decimam maiordomo. Et maiordomus det eis directum pro decima. Et si pro decima eis directum dare noluerit, tunc pretor faciat eis directum dari per portarium. Moratores et hereditatores de cira non dent luytosam. Adailles de cira non dent quinta suorum corporum. Portagium uero et quinta sarracenorum et aliorum ita persoluantur sicut consuetudo est : Exceptis hiis que superius scripta sunt, uobis relinquo. Et pro alcaydaria de una bestia que uenerit de fora cum piscato, duos denarios. Et de barca de piscato minuto, duos denarios. Et de toto piscato alio, dent suum forum. Hec itaque omnia prescripta uobis pro foro do et concedo : et ad hec eat maiordomus testimonio bonorum hominum, et non ad alia. De nauigio uel alcaide uero mando ut I pitintal, spatalarii, et duo pronarii, habeant forum militis. Siquis igitur hoc factum nostrum firmauerit uobis et seruauerit, benedictionibus dei et mei repleatur. Qui uero illud frangere uoluerit, maledicionibus dei et mei consecatur. Facta carta apud ciriam

lhas. Item os mercadores da uila que quiserem dar soldada leuemna deles. Item se nom quiserem dar soldada dem portaiem. Item da carrega do pescado que leuarem os homens de fóra dem seis dinheiros. Item o coelheiro que for aa soieira e hi ficar dê de foro I coelho com sua pele. Item aquel que alá morar oyto dias ou mais dê de foro I coelho com sua pelle. Item o coelheiro dê a dizima cada que ueer. Item os moradores de xira que teuerem seu pam ou seu uinho ou figueiraaes ou seu azeite em sanctarem ou en outros logares e o trouxerem a xira pera suas obras e nom pera rreuender nom dem portaiem. Item o que con alguum ouuer rreixa e depois da rreixa entrar a sua casa e hi auudo conselho e tomar fuste ou porra e o ferir, peite v soldos. Item se esto fezer conuem a saber se o ferir e nom teendo sobrélo conselho, mais per huum caso que asi conteceo, nom peite nimigalha. Item o enmiigo de fóra nom entre aa uila sobre a defesa solamente per tregoas ou per dar dereito. Item se o caualo dalguum ferir outrem, o senhor do caualo peite ou o caualo ou o omicidio qual desto quiser o senhor do caualo. Item o clerigo aia foro de caualeiro per todo. Item a madeyra que ueer pelo rrio onde daua o oytauo, dem a dizima. Item a atalaya da uila deuea de teenr dona froylli ermiget, e os homens de xira amealade com seus corpos. Item o moordomo ou o sayam dela nom uaa a casa do caualeiro, senom o porteiro do alcaide. Item o meu nobre homem que de mim teuer a dita uila de xira nom meta hi outro alcayde senom de xira. Item o gaado perdudo que o moordomo achar tenhao ataa tres meses e per cada huum mes o faça apregoar : e se o senhor del ueer denlho : e se o senhor del nom ueer ataa os tres meses e seendo dado o dito pregom per os ditos tres meses, entom o moordomo faça del seu proueito. Item o ferreyro e o carpenteiro ou piliteiro que en xira teuer casa e em ela laurar nom dê nenhuum foro. E se teuer mouro ferreyro ou carpenteyro e em sua casa laurar nom dê por ele foro. Item os mesteiraaes que forem ferreyros ou carpenteyros, e per este oficio uiuerem e nom teuerem casas, uenham aas minhas tendas, e façam meu foro. Item o que uender ou conprar caualo ou mouro fóra de xira, hu o conprar ou uender dê a portaiem. Item os piaaes que ouuerem de dar a teer o seu dem mea dizima. Item o moordomo dê a eles o dereito por a dizima. Item se pola dizima lho nom quiserem dar o direito, entom o alcayde lhi faça dar o dereito pelo porteyro. Item os moradores e poboradores de xira nom dem luytosa. Item adaiis de xira nom dem o quinto dos seos corpos. Item as portaieens e os foros e o quinto dos mouros e das outras cousas, asi seiam pagadas como he de costume, tiradas aquelas cousas que en cima scriptas som, e uos eu leixo. Item pola alcaydaria de huma besta que ueer de fóra com pescado, II dinheiros. Item de barca de pescado meudo, II dinheiros. Item de todo outro pescado dem seu foro. Item todas estas cousas scriptas uos dou por foro e outorgo : e a estas cousas

mense nouembrio Era milesima cc.ª quinquagesima. Ego dona fruilhe ermigii hanc cartam quam fieri iussi roboro et confirmo. Et habi*ta*tores de cira dent in unoquoque ano pro collecta unum alqueire tritici : Et unam galinam. Martinus de boli test. Ermigius micahel test. alcaide de poboos test. micahel de marrocos test. Stephano fernandiz test. petrus pequeno test. lopos de poboos test. pelagius andreas test. gonsaluo suarii test. petrus didaci test. petrus petri test.

Ego domna fruilhe Ermigii una cum filio meo Johanne fernandi damus hominibus nostris de villa franca, quibus dedimus nostram matam et nostras hereditates de cira, ut habitetis in uilla franca. Et detis de pane quinta, et de uino octaua in torculari. Et de lino viii.ª in tendal. Et de aliis rebus sicut supra scriptum est in cartam quam prius fecimus habitatoribus de cira, vnde dicimus habitatoribus de cira, ut habitent simul in villa franca in nostra populatione de cira. Et damus pro foro usque in perpetuum relegum scis ebdomadas. Et semper incipiant eum in kallendas januarii. Nos supranominati qui hanc cartam facere iussimus propriis manibus roboramus et hec signa fecimus. Qui presentes fuerunt et uiderunt, vnde sunt testes, Donus martinus gunsalui test. Donus martinus de boli test. Suerio petri milles test. Martinus ualasquez test. Fernandus alquilar test. Petrus felgosinus test. Donus lopez test. Johannes canaluia test. Johannes ramiriz test. Pelagius andreas test. Petrus antonli test. Petrus nuni test. Petrus paruus notauit.

uaa o moordomo com testemunhos de boos homens. Item do nauio, ou do alcayde, e huum pitintal e dous spitaleiros, e dous ploeyros, mando que aiam foro de caualeyro. Item os moradores de xira dem en cada huum ano huum alqueire de trigo e huma galinha. Item eu dona froylly ermiget, com meu filho Joham fernandes, damos aos nosos homens de uila franca de xira a nosa mata e as nosas herdades que nós auemos en xira, que moredes en uila franca e dedes do pam o quinto, e do uinho o oytauo no lagar, e do linho o oytauo no tendal, e do azeite e das outras cousas asi como he en cima scripto. Item mandamos que morem os moradores de xira ensenbra com os de uila franca nosa poboraçom. Item damos por foro pera senpre ao rrelego tres meses começado nas kalendas de janeiro. E nós dona froilly ermiget com meu filho Joham fernandes esto afirmamos e mandamos : e testemunhas que presentes forom e ouirom, dom martim gonçalues : dom martim de boilii : ssueyro perez caualeiro : e martim uaasquez : e ffernandez : e lopo de poos : e pero pequeno : e ermigio migueel alcayde de poboos : e migueel de marrocos. Estos todos forom testemunhas deste foral. Item de cada tonel de uinho, quinze dinheiros. Item da besta caualar, iii dinheiros. Item da besta asnal, iii mealhas. Item de todalas herdades de uila franca, que soyam de teer pam, hamde pagar en cada huum ano posto que nom seiam semeadas i alqueire de trigo. Item foro de uila franca que todos aqueles que laurarem pam ou uinho, ou azeite, ou linho, que paguem por estas cousas como som scriptas en cima. E pera esto nom se escusa caualeiro, nem escudeiro, nem infançom, nem dona, nem donzela, nem clerigo, nem frade, nem moesteiro de donas, nem outro de qualquer condiçom.

CAMPO

CAMPO

1213

In Libro ii Donationum Alphonsi III, *sic dicto, hoc manet* forale. *Ex libro regestorum qui inscribitur* Livro de Foraes Velhos de Leitura Nova, *lectiones varias hausimus.*

In dei nomine. Ego domno[1] Roderico roderici per plazimento de rex domno[2] Alfonso, et cum Regina domna Orraca cum filiis et filiabus suis, et cum aliquis hereditarios pernominatos Archidiacono domno garsie menendi abbas de ecclesie sancti Michaelis de trasmiros, et cum ipsos milites michel[3] martini et sueruum[4] martini et iohannis uarela cum fratre suo Martino uarela : Facimus kartam de hereditate nostra que habemus in loquo[5] nominato que uocitant campo in termino de gales pernominatos a x^{m} homines populatores quod dent inde semper xx^{m} modios de pam medio secunda[6], et medio tremisino, per talega de fafeyra[7] constantim que hodie ibi est de anno in anno, medios ad domino Rege, et non plus, et medios cum suis directuras ad ipsos hereditarios x^{m} spa-

1 dono
2 dono
3 michael
4 suerium
5 loco
6 de secunda
7 fafeya

duas cum xx^m panes pro directuras de porco que non sega peior de uno lenco[8] de blagal : et se non houuer o porco, dar quatuor uarias *(sic)* de bragal. Et v quartarios de pam de uodo per talega qual a dam in radice de monte : pro homicidium xxx^a bragales quales forem apreciatus de uicino ad uicinum. Pro rauso sabudo per inquisicionem bonorum hominum pectet v morabitinos. Furto quale fecerit, tale pectet medio ad concilio, et medio hereditatorios. Homines de campo non uadent[9] a castello, nec in apellido. Nollo[10] homine non sit ausus qui in uestra uilla intret pro mal, et si intret in illa pectet D solidos et sedet[11] inimicus de Rege et de[12] hereditatorios. Isto foro et ista renda dent inde semper et non plus. Vendere aut inpignorare, aut *(sic)* quem faciat isto foro. Pro isto pam atahem sancti Michaelis de setembrio dizereno que ueniant pro illo : et si non ueniant non recudar *(?)* de illo. Habeatis uos ipsa populacione pro cuctis[13] temporibus seculorum. Si aliquis homo uenerit uel uenerimus qui hoc factum nostrum irrumpere temptauerit[14], quantum quesierit tantum duplet. Et insuper mille solidos componat. Facta karta mense Februario sub Era M.^a CC.^a L.^a I.^a Ego Rege domno alfonso, et cum Regina domna orracha[15] cum filiis et filiabus, et cum aliquis[16] hereditatorios, in ista karta[17] manus nostras roboramus. Ista populacione quomodo exparte cum termino de[18] agiar[18] : Quomodo exparte cum radice de monte : Et inde cum ribela : Quomodo exparte cum alfarela : et inde cum cidadela : Et inde quomodo exparte de reuel, per aquam de tinela et inde quomodo uadit aguiar. Eleteco in Bracara Magister sclola[19]. Archidiacono P. de sandi : pro robora x arietes : et fuit scripta per manus domino de panonias domno Roderico roderici. Judice Fernandino maiordomno iohanne cidade. Martino iohanni tabellione. Petrus johannes test. Petrus test. Gunsaluus test. Menendus notuit.

8 lenço
9 uadant
10 Nullo
11 sede
12 *deest*
13 cunctis
14 temtauerit
15 Orraca
16 aliis
17 carta
18 daguiar
19 sclala.

CASTELBRANCO

CASTELLO-BRANCO

1213

Ex codice scrinii conventus Thomariensis, titulo Livro I das Escripturas *insignito, descripsimus. Non aliud exemplar nobis cognitum manet.*

In nomine sancte indiuidue trinitatis Patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego magister militie templi petrus aluiti cum omni conuentu portugalis, volumus restaurare atque populare caltelbranco. Damus vobis foro et costume de elbis, tam presentibus quam futuris : ut due partes dos caualleiros vadant in fossado : et tercia pars remaneat in villa : et vna vice faciant fossado in anno. Et qui non fuerit a fossado peite pro foro v solidos pro fossadeira. Et pro omicidio peyte c solidos : et pro casa derrota com armas, escutos et spadas, peitet ccc solidos et seitima a palatio. Et qui furtaret peite pro vno nouem, et habeat intentor duos quiniones, et vii partes a palatio. Et qui mulier aforciar, et illa clamando dixit quod ab illo est afortiada, et ille negat, det illa auctorgamento de tres homines tales qualis ille fuerit : Ille iuret cum xii : Et si non habuerit outorgamento, iuret ipse solus. Et si non potuit iurare, peite ad illa ccc solidos et septima a palacio : et testimonia mentirosa, et fidele mentiroso peite LX solidos et septima a palacio : et duplet el auer. Et qui in concilio aut in casa vel in ecclesia ferit, pectet LX solidos, medios ad palacio et medios ad concilio : et de medio de concilio, VII.^a a palacio. Et de homine qui fuerit gentile aut eredoro, que non seat merino. Et qui in villa pignos afflando fiador et ad montem fuerit pindrar duplet la pindra, et pectet LX solidos et septima a palacio. Et qui non fuerit a sinal de judice, et pinos sacudir ad sayam, pectet I solidum a iudici. Et qui non fuerit ad apelido, caualleiros et pedones, exceptis his qui sunt in seruitio alieno, miles pectet x solidos et pedom v solidos ad vicenos. Et qui habuerit aldea, et vno iugo de bois, et x oues et vno asino et duos lectos, comparet cauallo. Et qui crebauerit sinal con sua mulier, pectet I solidum a iudice. Et mulier que leixauerit maritum suum de benedictione, pectet ccc solidos, et VII.^a a palacio. Et qui leixauerit mulierem suam, pectet I denarium ad iudice. Et qui caualo alieno caualgar pro vno die pectet I carneiro, et si magis pectet as angueiras pro vno die VI denarios et pro vna nocte I solidum. Et qui ferir de lancea aut de spada, pectet x solidos. Et si transiret ad altera parte, pectet xx solidos al rancuroso. Et qui quebrantauerit occulum aut brachium aut dente, pro vnoquoque membro pectet c solidos a lisiado, et ille septima a palacio. Qui mulier aliena ante suo marito ferir, pectet xxx solidos et septima a palacio. Qui moion alieno in suo herp mudar pectet v solidos et septem a palacio. Qui linde alieno quebrantar, pectet v solidos et septem a pala-

cio. Qui conducteiro aleno matar suo amo coligat homicidio et septem a palacio. Similiter de suo ortelano et de quarteiro, et de suo moleiro, et de suo solare*ng*o. Qui habuerit vassalos in suo solar, aut in sua hereditate, non seruiant ad altero homine de tota sua facie*n*da, nisi a domino de solar. Lindas *(sic)* et molinos et fornos de homines de Castelbranco, sint liberi de foro. Milites de Castelbranco sint in iudicio pro podestades et infanzones de portugal. Clerici vero habeant mores militum. Pedones sint in iudicio pro caualeiros vilanos de altera terra. Qui venerit vozero ad suo vicino pro homine de foras ville pectet x solidos et septem a palacio. Ganato de Castelbranco non sit matado in nulla terra. Et homine a qui se anafragaret suo adextrado, quamuis habeat illium *(sic)*, sedeat excusado vsque ad caput anni. Mancebo que matar hominem foras ville et fugerit, suo amo non pectet homicidio. Por totas querelas de palacio, el iudice sedeat vozeiro. Qui in villa pindrar cum saione et sacudirent ei pignos outorguet el sayon et prendat concilio de tres collaciones et pindret pro LX solidos, medios ad concilio et medios al rancuroso. Barones de Castelbranco non seam in prestamo dados. Et si homines de castelbranco habuerint iudicium cum homines de alia terra non currat inter illos firma, sed currat per esquisa aut reto. Et omnes qui quesierint pousar cum suo ganado in terminos de castelbranco prendant de illis montadigo da grege das oues IIIIor carneiros, et de busto das vacas I vaca. Isto montadigo est de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossado vel in guardiam, omnes caualos qui se perdiderint in algara vel in lide, primus erectetis eos sine quinta, et postea detis nobis quintam derectam. Et toto homine de Castelbranco qui invenerit homines de aliis villis in suis terminis tallando, aut leuando madeira de montes prendant totum quod inuenerint sine calunia. De azarias et de guardias, quintam partem nobis date sine vlla offretione. Quicunque ganatum domesticum pignorare vel rapere fecerit, pectet LX solidos ad palatio, et duplet ganatum a suo domino. Testamus vero et perhenniter firmandum quicunque pignorauerit mercatores vel viatores christianos, iudeos, siue mauros, nisi fuerit fideiussorum vel debidor, quicunque fecerit pectet LX solidos a palacio, et duplet ganatum quod prendiderit a suo domino : Et insuper pectet C marabitinos pro cauto quod fregit, Magister habeat medietatem et concilium medietatem. Siquis ad nostram villam venerit per vin cibos aut aliqua res accipere et ibi mortuus vel percussus fuerit, non pectet pro eo aliqua calumnia, nec suorum parentum homicide habebatur. Et si cum querima de ipso ad magistrum vel ad dominum terre venerit, pectet C morabitinos, medietatem magistri et medietatem concilii. Mandamus et concedimus, quod si aliquis fuerit latro, et si iam per vnum annum vel duos furari vel rapere dimisit, si pro aliqua re repetitus fuerit quam comisit saluet se tanquam latro : et si latro est et latro fuit, omnino perat et subiaceat pena latronis. Et si aliquis repetitur pro furto, et non est latro neque fuit respondeat ad suos foros. Si aliquis homo filiam alienam rapere extra suam voluntatem, donet eam ad suos parentes, et pectet illis CCC morabitinos et septem a palacio : et insuper sedeat homicida. De portagem foro de trosel, de colo *(sic)* de pano de lino vel de lana, I solidum : de trosel de lana I solidum. De trosel de fustaanes, V solidos. De trosel de panos de coor, V solidos. De carrega de pescado, huum solidum. De carrega de asno, VI denarios. De carrega de christianos de conelios, V solidos. De carrega de mauros de conelios, I morabitinum. Portagem de caualo que venderint in azouge, I solidum. De mulo, I solidum. De asno, VI denarios. De boy, VI denarios. De carneiro, III medalias. De porco, II denarios. De carrega de pam et de vino, III medalias. De carrega de peom I denarium. De mauro qui vendiderint in mercado, I solidum. De mauro qui se redimerit, decima. De mauro que talia cum suo domino, a decima. De coyro de vaca et de zeura, II denarios. De coiro de ceruo et de gamo, III medalias. De carrega de cera, V solidos. De carrega de azeite, V solidos. Iste portagem est de homines foras uillam, tercia de suo hospite et duas partes magistri et fratrum. Ego frater petrus aluiti dei miseratione magister militie templi in quibusdam partibus hyspanie, vna cum omni conuentu nostro portugalis, hanc cartam confirmamus, vt semper nos habemus dominium, et omnes ecclesias istius ville. Et quicunque cartam istam fregerit, a ssummo deo sit maledictus. Facta mense octobris, sub era Millessima CC.ª L.ª I.ª

Magister domnus petrus aluitiz —Comendator frater arnaldus salamonis —Pretor frater martinus gonsaluiz —Frater donnus petrus pelles, conf. —Frater fernandus garssie —Frater str.us plaiz comendator de castelbranco —Frater petrus de bacara capelanus —Frater Vincentius martiniz presbiter —Frater suerius gonsaluiz, conf. —Donnus thomaz —Donnus stephanus alcaide de castelbranco —Rodericus iohannis —Donnus tome, affuerunt. —Frater munio de alconeita —Frater guio changin —Frater donnus examenus comendator thomaris —Frater Johannes mendiz, conf. —Donnus str.us albo pretor de castelbranco, affuit. —Stephanus garssie presbiter —Gometius gonsaluiz —Petrus martinis judex de thomar —Superiudex da radina —Gonsaluus cathalan —Johannes plaiz de balesteiros —Dominicus porcarizo —Menendus galego —Donnus nunio —Pelagius jugadeiro, affuerunt.

Martinus michaelis diaconus scripsit.

·Magister Petrus aluiti.·

" *Intus in circulo* (Rodado) *hoc nomen legitur.*

ALVENDI

ALUENDE

1214

Hoc forale *in Libro* I *Regestorum regis Dionisii nobis servatum fuit. Non aliud vidimus exemplar.*

In nomine domini nostri ihesu christi. Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris quod Ego Martinus dei gratia Egitaniensis Episcopus una cum Canonicis meis uobis populatoribus de Aluendi presentibus et futuris facimus cartam firmitudinis de ipsis hereditatibus quas uobis damus, scilicet, tres quartos ipsarum hereditatum quas ibi comparauimus et debemus comparare damus uobis ipsas hereditates tali condicione quod laboretis eas et possideatis. Et in primis Ecclesie nostre de Aluendi decimas et primicias integrum persoluatis et de nouem partibus que remanent unam partem nobis pro debito et pro porcione integre persoluatis, scilicet, de pane de vino et de lino et de leguminibus de v^e^ alqueires a riba, nonam partem. Et a festo beati Michaellis usque ad festam Natalis domini, Unusquisque homo de Aluendi qui habuerit ibi hereditatem persoluat nobis unam gallinam, et VI oua et singulos almudes de tritico et singulos de ordeo. Et totus homo qui habuerit domum et non habuerit hereditatem persoluat unam galinam et VI oua et almude de tritico. Et mulier uidua qui habuerit domum et non hereditatem, unam galinam cum VI ouis. Et totus homo de aluendi qui ibi cum muliere et filiis suis per unum anum moram fecerit si hereditatem suam uendere uoluerit, dicat primo Episcopo uel vicario eius uel alicui Canonicorum uel eorum uicario. Et si Episcopus uel aliquis Canonicorum uoluerit eam comparare pro tanto precio quantum alter homo uicinus de Aluendi pro ea sibi dare uoluerit det comprecium et recipiat hereditatem. Et si forte Episcopus uel aliquis canonicorum uoluerit* hereditatem comparare, ipse homo qui uoluerit uendere hereditatem, uendat eam cum suo foro vicino de Aluendi uel homini de alia parte qui uoluerit ibi moram facere. Ita tamen que non moriatur casale cum suo foro**, quamuis uendant totam aliam hereditatem : si eciam vicinus de Aluendi uendiderit uel donauerit hereditatem quam ibi habuerit hospitalariis uel templariis, uel alii homini qui non possit nobis subici, uenditor et comparator perdant eam et receptor similiter. Et iudex de Aluendi det pousadas per forum de Guarda illis qui uenerint cum Episcopo uel cum suis canonicis. Ortolam molendinarii laboratores et boues et ganati Episcopi et Canonicorum habeant talem forum sicut vicini de Aluendi per forum de Garda. De portadigo ospes habeant terciam partem, et Episcopus et Canonici habeant duas partes et passagem sit integra Episcopi et Canonicorum. Alcaldes et judex intrent per beneplacitum Episcopi et Canonicorum et Concilii in die apparicionis domini et judex exeat per alcaldes et per concilium ita quod Episcopus et Canonici non perdant suum directum. Episcopus faciat Ecclesiam et det ibi uestimenta et libros et clericos qui seruiant Ecclesie et Populatoribus et ipsi populatores dent ibi decimas de aliis hereditatibus quas habuerint in termino Garde uel Ecclesiem nostre sedis. Et totus uicinus de Aluendi non respondeant sine rancuroso. Homicidium, furtum, roussum stercus in ore pectent Episcopo et Canonicis per manum judicis per forum Garde. De istis calumbniis et de omnibus aliis que fecerint homines de Aluendi Episcopus et Canonici habeant terciam partem et Concilium aliam terciam partem et rancurosus aliam terciam partem. Episcopus et Canonici mittant maiordomos uel maiordomum ex parte sua qui querant suos directos per areas per lagares et per domos, scilicet, galinas et oua et triticum et ordeum. Et si maiordomus Episcopi uel canonicorum fuerit uocatus quod ueniat pro suo directo et ipse non fuerit disturbatus, et propter odium noluerit uenire ipse homo qui uocauerit cum ducat tres uicinos ad aream pro testibus et diuidat ibi panem uel uinum uel linum bene et fideliter et relinquat ibi partem maiordomi sine calumpnia. Et uicinus de Aluendi qui uoluerit seminare fferragem ad suum equum uel bouem uel asinum uel aliquid tale, seminet unam outauam et non det porcionem : et si magis seminauerit det inde porcionem. Et qui plantauerit vineam non det inde porcionem usque ad tres annos et de tribus annis ad sursum det inde porcionem. Et si forte aliquis de nostris uel de extraneis hoc factum nostrum irrumpere uoluerit, maledicionem dei patris incurrat. Fauta carta in mense Aprillis sub Era M.^a^ CC.^a^ LII. Nos Episcopus et Canonici supranominati qui hanc cartam facere iussimus, coram bonis hominibus illam roboramus. Et ut hoc fautum nostrum inter nos et uos magis firmiter permaneat, uobiscum per alphabetum cartam istam diuidimus.

*noluerit *legendum*
***Fortè* foco.

VILLA BONA

VILLA-BOA

1216

Hujus foralis *authographa charta, ut videtur, ex scrinio conventus Thomariensis delata, in Archivo Publico servatur. Non aliud invenimus exemplar.*

In christi nomine. Hec est karta de foro quam iussimus facere, Ego domnus martinus petriz et uxor mea domna tereycha martiniz una cum filiis et cum filiabus meis, vobis populatores quos sunt in uilla bona in ipsa hereditate nostra sicut de presentis uobis LX^{a} homines qui ibi habitatis *(sic)* uoluerint et uocat ipso loco cortizoo quomodo diuidit per mondego et diuidit per riparium dangias quomodo intrat in mondego : et alia parte per capud manucie et per ipsam aquam de cortizoo. Damus nobis a uobis et concidamus *(sic)* per foro ipsas hereditates ut populetis in eas quantas nobis ibi babemus et potuerimus adquirere per tali modo damus nos uobis ipsas hereditates ut faciatis inde nobis forum uel a nostros sucexores silicet de foro de pane uel de uino et de linum de XI quinonem I^{o}, et alium forum I^{o} almude de tritico et singulas gallinas de cada casal et dar illo tritico in a eyra unicuique anno et confirmamus a uos ut accipiatis de cada casalem in suerdaduras II^{os} quartarios de pam et di uinum I^{o} puzal et ponetis IIIes uices pedes de uuas et de magis non : et exuerdaduras non detis nichil. Et quando exbuliardes uestro pam faciatis mandatum ad maiordomo uel seruicial ut recipiant panem et uinum et si noluerint ire et si perdiderit ipso pane uel uinum det illo maiordomo et seruicialem a suo domno per quod se perdiderit : et toto uicino de uilla bona que fuerit cum querimonia de suo uicino a rege et non quesierit accipere iudicium de uestros iuratos, pectet X morabitinos, et exeat de uilla et remaneat hereditate in manu de uestro concilio. Et quidquid uoluerit se eligere ad forum uadat ad forum. De totas calumnias sedeat iudicatas per foro de celorico. Et qui uoluerit intrare merino sine mandato de concilio uestro pectet X morabitinos : et mittatis qualem uolueritis et istos morabitinos X^{m} III^{am} a concilio et III^{am} alcaldis uestros, et III^{am} de domino uille. Et foro de monteyro det I^{o} lumbo de quantos uenatos magnos mactare in termino de cellorico. Et si fuerit conegeyro det I^{o} conegeo cum sua pelle. Et si fuerit colmenario que uiuat per ipsum, det media libra de cera a suo domino. Et siquis homo ibi non habuerit hereditatem, et habuerit casam det I^{a} gallina et uiuat per ubi potuerit. Et concilio mittat II^{os} iuratos pro foro et iurent in concilio ut facient et autorigent directum secundum suum sensum sicut melius potuerint pro suo concilio uel pro suo domino. Et per man*u* de uestro concilio mittatis maiordomum per quod uester dominus habeat suum directum. Et intret pro pascha et rechabede pro sancto martino exceptis in suas calumpnias usque in anno. Et totas intentiones requiret uester maiordomus per manus de uestros iuratos. Et autorgamus ut non sedeat uester dominus ubi rixaret uester maiordomus suas uoces. Et quando exierit ille maiordomus exeat per manus de duobus iuratos. Et si unus ex uobis uel alius qui habitare suam hereditatem honorauerit I^{o} anno uendat et donet ubi uoluerit cum suo foro. Et ecclesia de uestra uilla intrat ibi clericus per uestrum placimento et per placimento dominum de uilla : ecclesia habeat suam partem de hereditatem leychalis. Et ipsam decimam de uilla sedeat in refacimento de ipsa ecclesia. Et si aliquid homo uenerit uel nos uenerimus qui hoc factum nostrum dirrumpere uoluerit, sit maledictus et excomunicatos et pectet CCC^{os} morabitinos, et confirmet eam. Facta karta in mense octobris. Era M.^{a} CC.^{a} L.^{a} IIII.^{a} Ego domnus M. petriz et uxor mea domna T. martiniz, in anc kartam manus nostras roboramus una cum filiis et filiabus meis. Hec sunt testes, Petrus test. Pelagius test. M. test. G. test. Johannes test. Regnante in portugalie Regi A. : qui tunc tenebat fositam *(?)* Domno M. petriz. Pretore Suerio petri. Alcaldes, Petro menendiz, Sugerio garsie : priuato et arterio, Menendus iulianiz cum sociis suis. Fernandus notauit.

CONTRASTA SIVE VALENTIA

VALENÇA

1217

Si confirmationi Alphonsi III, in qua forale *de* Contrasta *insertum nobis manet, credendum foret, Sancium I hoc* forale *primitus largitum fuisse diceremus : sed cum ibidem chartam tantum ab Alphonso II concessam inveniamus descriptam, illud eidem merito tribuendum. Ex char-*

ta autographa confirmationis Alphonsi III in Publico Archivo servata, textum decerpsimus, cui accesserunt lectiones variae ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis, ex Lib. Regestor. Alph. II, exque Lib. I Donationum *sive Regestorum Alph. III.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Hec est carta de foro quam iussi fieri Ego Alfonsus dei gratia Port. Rex una cum vxore mea Regina domna Vrraca, et filiis meis Infantibus domno Sancio, et domno Alfonso, et domna Alionor, vobis populatoribus de Contrasta tam presentibus quam futuris. In primis concedimus uobis ut non detis pro homicidio nisi trecentos soldos in appreciadura : et de illis trecentis soldis[1] detis inde septimam ad palatium per manum judicis. Et in aliquo preyto[2] uel in aliqua calumpnia non intret meus meyrinus[3] nisi judex de uestro concilio. Et tercia pars de uestro Concilio fatiat[4] fossatum : et alie due partes stent in uestra uilla. Et de illa tercia[5] que[6] debuerit[6] facere fossatum[7], ille qui ibi non fuerit pectet pro fossadeyra quinque solidos in appretiadura[8]. Et non fatiatis fossatum[9] nisi cum domino uestro una uice in anno, nisi fuerit per beneplacitum uestrum. Et clerici et pedones non fatiant[10] fossatum. Et non intret ibi nuntium[11] neque manaria de aliquo homine de Contrasta. Et qui in termino de Contrasta filiam alienam rapuerit contra suam uoluntatem, pectet ad palatium trecentos soldos[12], et exeat pro homicida. Et si aliquis inter uos in[13] mercato aut in ecclesia aut in Concilio pregonato[14] percusserit suum vicinum pectet sexaginta solidos ad concilium, et sit inde septima[15] de palatio, per manum judicis. Et de quolibet furto, dominus furti recipiat suum cabum et alias octo partes diuidat cum[16] judice[16] per[16] medium[16]. Et ille qui domum fecerit aut uineam aut hereditatem suam honorauerit, et uno[17] anno[17] in[17] illa[17] sederit[17] si postea in alia terra habitare uoluerit, seruiat ei sua hereditas ubicunque habitauerit. Et si illam[18] uoluerit[18] uendere, uendat cui uoluerit per forum de uestra uilla. Et homines de Contrasta qui debuerint facere[19] iuditium aut ayuntam[20] cum hominibus de aliis terris, habeant illud in capite suorum[21] terminorum[21]. Damus uobis pro foro quod miles de contrasta[22] stet pro infantione de toto meo[23] Regno in iuditio et in iuramento, et uincat ipsum[24] cum duobus iuratoribus. Et pedes[25] stet pro milite uillano de[26] totis[26] terris[26] nostris[26] in[26] iuditio[26] et[26] iuramento[26], et uincat cum duobus iuratoribus. Et homines qui de suis terris exierint[27] cum homicidio aut cum muliere rousada[28] uel cum aliqua[29] qualibet calumpnia excepto quod non ducat mulierem alienam de benedictionibus et fecerit se uassallum de aliquo[30] homine de Contrasta, sit liber et defensus per forum de contrasta[31]. Et si homo de alia qualibet terra uenerit cum inimicitia aut cum pignora postquam in termino de Contrasta intrauerit si inimicus eius post ipsum introierit, et ei pignus abstulerit aut aliquid malum ei fecerit, pectet domino qui tenuerit contrastam[32] quingentos soldos, et dupplet pignus ei cui abstulerit, et liuores quos fecerit. Et qui hominem de Contrasta pignorauerit, et ante[33] non petierit eum[34] ad[35] directum in concilio uestro, pectet ad palatium sexaginta solidos, et dupplet pignoram[36] illi cui abstulerit[37]. Et homo de alia terra qui militem de contrasta[38] descaualgauerit[38] pectet sexaginta solidos. Et homo de Contrasta qui militem de alia terra descaualgauerit[39], pectet quinque solidos. Et si homo de alia terra apprehenderit hominem de contrasta[40] et eum in prisio-

N.° 1

1 solidis
2 pecto
3 merinus
4 faciat
6 qui debuerint
7 fossadum
8 apreciadura.
9 fossadum
10 faciant
11 nuncium
13 *deest*
14 apregonato
15 *deest*
16 per medium cum judice.
17 unum annum sederit in illa
18 uoluerit illas
19 habere
20 uindictam
21 terminorum suorum.
22 Contrasta
23 nostro
24 *deest*
25 pedes de Contrasta
26 in iudicio et in iuramento de totis nostris terris
28 rausadam
29 alia
30 *deest*
31 Contrasta
32 Contrastam
33 antea
34 *deest*
35 *deest*
36 pignora
37 acceperit.
38 Contrasta descaualgat
39 descaualgar
40 Contrasta

N.° 2

1 solidis
2 pecto
3 merinus
4 faciat
6 qui debuerint
7 fossadum
8 apreciadura.
9 fossadum
10 faciant
11 nuncium
13 *deest*
14 apregonato
15 *deest*
16 per medium cum judice.
17 unum annum sederit in illa
18 uoluerit illas
19 habere
20 uindictam
21 terminorum suorum.
22 Contrasta
23 nostro
24 *deest*
25 pedes de Contrasta
26 in iudicio et in iuramento de totis nostris terris
28 rausadam
29 alia
30 *deest*
31 Contrasta
32 Contrastam
33 antea
34 *deest*
35 *deest*
36 pignora
37 acceperit.
38 Contrasta descaualgat
39 descaualgar
40 Contrasta

N.° 3

4 faciat
5 tercia pars
8 appreciadura
10 faciant
11 nuncium
12 solidos
22 Contrasta
26 de totis terris meis in iudicio et in iuramento
27 exiuerint
29 alia
31 Contrasta
32 Contrastam
33 ante eum
34 *deest*
38 Contrasta descaualgauerit

nem[41] miserit, pectet trecentos solidos. Et si homo de Contrasta apprehenderit hominem de alia terra, pectet quinque solidos. Et si homo de Contrasta pro aliqua fideiussoria[42] per medium annum non fuerit requisitus, sit liber de illa. Et si mortuus fuerit mulier et filii eius sint liberi de illa. Et homines de Contrasta non soluant pignora pro domino de contrasta[43], neque pro meyrino[44] neque[45] sint pignorati pro suo uicino. Et milites de Contrasta neque mulieres uidue non dent pausatam per forum de Contrasta nisi pedones per manum de iudice usque ad tercium diem. Et homines de uestris terminis uel de aliis terris qui sederint in uestras hereditates aut in uestros solares, et domini eorum non fuerint ibi, ueniant ad signum de judice, et dent fideiussores quod respondeant ad directum quando uenerint domini sui : et si fecerint calumpniam pectent[46] illam dominis suis[47] et septimam ad palatium. Et non seruiant ad alium hominem nisi ad dominos suos in quorum solares[48] sederint. Et senare[49] et uinee domini Regis habeant tale forum quale senare et vinee uestre habuerint. Et qui uicinum suum occiderit, et in domo sua fugerit qui post illum intrauerit, et ibi eum mactauerit[50], pectet trecentos solidos. Et qui mulierem affortiauerit et ipsa uoces mittendo uenerit, si ipse cum duodecim non potuerit se saluare pectet trecentos solidos. Et qui mulierem alienam percusserit pectet ad suum maritum triginta solidos, et septimam ad palatium. Et homo de Contrasta qui fideiussores dare uoluerit pro intentione de qua eum inquietauerit et dederit duos homines fideiussores, et ipse tercius si ille qui eum inquietauerit non uoluerit recipere fideiussores, et postea[51] eum[51] mactauerit totum concilium pectet homicidium suis parentibus. Et palatium domini Regis et palatium Episcopi habeant calumpniam, et[52] tota ciuitas habeat unum forum. Et homo de contrasta[53] qui fideiussor[54] intrauerit, si[55] contemptor[56] eum non liberauerit, qualem fideiussoriam[57] fecerit talem pectet. Et si habuerit illum suum intentorem, mittat illum pro se et exeat ipse de fideiussoria[58]. Et de sospecta[59] de decem soldis ad minus, iuret cum uno uicino qualem habuerit. Et de decem soldis et supra iuret cum duobus[60] uicinis[60]. Et homo de contrasta[61] qui se tornare uoluerit[62] ad alium dominum ut ei benefatiat, sua casa et sua hereditas et uxor sua, et filii sui, sint liberi et[63] soluti[63] per forum de Contrasta[64]. Damus etiam uobis[65] pro foro ut[66] non habeatis alium dominum nisi me Regem et vxorem meam et filios nostros. Et homo de contrasta[67] qui fuerit exheredatus et per manum suam non pectauerit suam hereditatem, uadat illam accipere sine aliqua calumpnia. Et homo[68] de contrasta[69] qui habuerit hereditatem in alia terra non fatiat[70] fossatum nisi per forum de Contrasta. Et homo de Contrasta qui habuerit mulierem ad benedictiones, si eam lexauerit[71] pectet unum denarium ad judicem. Et si mulier lexauerit[72] suum maritum quem habet ad benedictiones, pectet trecentos solidos, medietatem ad palatium, et medietatem ad suum maritum. Et qui diruperit[73] casam cum lanceis et cum scutis de la porta a dentro, pectet trecentos solidos, medietatem ad dominum de ipsa casa, et medietatem ad palatium. Et qui percusserit suum uicinum cum spata, pectet quadraginta solidos, et septimam ad palatium. Et qui percusserit suum vicinum cum lancea et exierit de una parte ad aliam, pectet viginti solidos et septimam ad palatium : et si non exierit ad aliam partem, pectet decem[74] solidos. Et de plaga unde ossa[75] exierint[75], pro unoquoque osso, pectet decem solidos et septimam ad palatium. Et de alia plaga quinque solidos, et septimam ad palatium. Et pro[76] tota pignora siue sint[77] de palatio[78] siue de concilio[79], recipiant fideiussorem pro ad forum. Et concedimus uobis quod non habeamus defensam[80] neque montem neque pelagum[81] nisi de toto concilio. Et montadigo de extremo de Contrasta accipiant illud milites de con-

N.º 1

41 prisione
42 fiaduria
43 Contrasta
44 merino
46 pectet
48 solare
49 senara
50 matauerit
51 eum postea
52 *deest*
53 Contrasta
54 fideiussores
55 qui
56 contentor
57 fiadoriam
58 fiaduria :
59 suspecta
60 duos uicinos.
61 Contrasta
62 *deest*
63 *deest*
64 uestro castello.
67 Contrasta
68 totus homo
69 Contrasta
70 faciat
71 laxauerit
72 laxauerit
73 disrumperit
74 xx
75 osso exierit
76 per
78 concilio
79 palacio
80 deuesam
81 palacium

N.º 2

41 prisione
42 fiadoria
43 Contrasta
44 merino
46 pectet
48 solare
49 senara
50 matauerit
51 eum postea
52 *deest*
53 Contrasta
54 fideiussores
55 qui
56 contentor
57 fiadoriam
58 fiadoria :
60 duos uicinos.
61 Contrasta
62 *deest*
63 *deest*
64 uestro castello.
67 Contrasta
68 totus homo
69 Contrasta
70 faciat
71 laxauerit
72 laxauerit
73 disrumperit
74 xx
75 ossa exierit
76 per
78 concilio
79 palacio
80 deuesam
81 palacium

N.º 3

43 Contrasta
45 nec
47 *deest*
53 Contrasta
56 contentor
65 *deest*
66 uobis quod
67 Contrasta
68 totus homo
70 faciat
73 disruperit
77 *deest*

trasta[82] cum domino suo : et habeant inde terciam partem. Et nullus accipiat montadigum[83] de ganatis de Contrasta. Et homines de Contrasta non dent portaticum[84] in toto meo[85] Regno. Et de carrega de portadigo[86] de peon, tres mealias. Et de caualo, vnum solidum : et de mulo, vnum soldum. Et de boue, sex denarios. Et de toto portadigo[87] qui[87] uenerit[87] ad contrastam[88], hospes ubi pausauerit terciam partem, et portarius accipiat duas partes. Nenguno uicino non respondeat sine rancuroso. Totas istas intentiones iudicent alcaldes de uilla uestra per suam cartam. Et alias intentiones iudicent secundum suum[89] sensum[89], sicut melius potuerint. Facta fuit hec carta apud Vimaranes, xi.ª die Augusti Era m.ª cc.ª l.ª v.ª Nos suppranominati qui hanc cartam fieri precepimus, coram subscriptis eam[90] roborauimus, et in ea hec signa fecimus +++++[91]. Et sciendum est quod[92] pater meus inclite memorie Rex domnus Sancius fecit hominibus de contrasta[93] aliam talem cartam, et ego concedo eis illam et confirmo. Et super hoc dedi eis istam meam cartam munitam meo[94] sigillo[94] plumbeo. Qui affuerunt, Domnus Martinus iohannis signifer domini Regis conf. Domnus Petrus iohannis Maiordomus curie conf. Domnus Laurentius suarii[95] conf. Domnus Gil ualasquiz[96] conf. Domnus Gomecius suarii[97] conf. Domnus Fernandus fernandi conf. Domnus Johannes fernandi[98] conf. Domnus Rodericus menendi[99] conf. Domnus Poncius alfonsi conf. Domnus Lupus[100] alfonsi conf. Domnus Stephanus Bracharensis[101] archiepiscopus[101] conf. Domnus Martinus Port.[102] episcopus conf. Domnus Petrus Colimbriensis episcopus conf. Domnus Suarius Vlixbonensis episcopus conf. Domnus[103] Pelagius Lamecensis episcopus conf. Domnus Bartholomeus visensis episcopus conf. Domnus Martinus egitaniensis episcopus conf. Magister Pelagius cantor Port.[104] test. Johannes[105] pelagii[105] test. Johannes[106] petri[106] test. Vincentius menendi[107] test. Martinus petri test. Petrus petri test. Gonsaluus[108] menendi Cancellarius curie. Fernandus suarii notauit[109].

Et ego supradictus[110] Alfonsus dei gratia Rex[111] Port. una cum vxore mea Regina domna Beatrice filia illustris Regis Castelle et Legionis, et[112] filio[112] nostro[112] Infante[112] domno[112] Dionisio[112], et[112] filia[112] nostra[112] Infantissa[112] domna[112] Blanca[112] quando iterum fecimus populari ipsam villam mutauimus sibi nomen de Contrasta, et imposuimus sibi nomen Valentiam[113] : et concessimus, et confirmauimus populatoribus eiusdem uille : et de cauto cartas de foro quas eisdem populatoribus dederat pater et auus meus : et insuper dedimus[114] et concessimus eis[115] de gratia ut melius ipsa villa de Valentia[116] popularetur quod noster Riqûs homo nunquam pausaret in ipsa uilla de Valentia nec in suo cauto : et quod pro portatico et pro calumpniis, et pro omnibus nostris[117] rendis et foris et directuris dent quolibet anno nobis et nostris successoribus centum et quinquaginta marabitinos ueteres et non magis : et dent eos[118] nobis ad tercias anni extra uillam de Valentia[119]. In cuius rei testimonium dedimus et damus dictis populatoribus de Valentia[120] istam nostram cartam apertam nostri sigilli plumbei munimine roboratam. Datam apud[121] Vimaranes xi.ª die Augusti, Rege mandante, Era Millesima Trecentesima.

Domnus Gonsaluus garsie alferaz[122] curie[122] conf. —Domnus Egidius martini maiordomus curie conf. —Domnus Didacus lupi tenens Lamecum conf. —Domnus Martinus egidii tenens trasserram et sausam conf. —Domnus Gonsaluus menendi tenens ripam minii conf. —Nunus petri de baruosa tenens elboram conf. —Menendus roderici tenens Mayam conf.

Domnus Johannes de auoyno —Domnus Menendus suarii[123] de merloo —Petrus martini petarinus —Lupus roderici vicemaiordomus, test. —Petrus martini superiudex —Alfonsus martini superiudex —Fernandus barreta —Petrus iohannis repositarius, test.

Domnus Martinus Archiepiscopus Bracharensis —Domnus Vincentius Episcopus Portugalensis —Domnus Egeas Episcopus Colimbriensis —Domnus Matheus Episcopus Vlixbonensis, conf. —Donnus Martinus Episco-

N.º 1

82 Contrasta
84 portagium
86 portagio
87 portagio quod uenit
88 Contrastam
89 sensum suum
91 fecimus ++++.
92 quia
93 Contrasta
98 fernandiz
99 menendiz
100 Lopus
103 Domnus Suarius Elborensis episcopus conf. Domnus
105 Petrus garsie
106 Suarius stephani
107 menendiz
108 Gunsaluus
109 scripsit.
" *deest*

N.º 2

82 Contrasta
84 portagium
86 portagio
87 portagio quod uenit
88 Contrastam
89 sensum suum
90 coram
91 fecimus ++++.
92 quia
93 Contrasta
95 suariz
100 Lopus
103 Domnus Suarius Elborensis episcopus conf. Domnus
105 Petrus garsia
106 Suarius stephani
109 scripsit.
" *deest*

N.º 3

83 montadigo
85 nostro
86 portadiga
93 Contrasta
94 sigillo meo
95 suariz
96 uaasquiz
97 suariz
101 archiepiscopus Bracarensis
102 portugalensis
104 portugalensis
110 *deest*
111 suppradictus Rex
112 *desunt*
113 Valenciam
114 dedimus eis
115 *deest*
116 Valencia
117 meis
118 *deest*
119 Valencia.
120 Valencia
121 *deest*
122 signifer domini Regis
123 suerii

pus Elborensis —Domnus Rodericus Episcopus Egitaniensis —Domnus Petrus Episcopus Lamecensis —Domnus Matheus Episcopus Visensis, conf.

·Domnus Stephanus iohannis Cancellarius Curie conf.

·Dominicus martini notarius Curie notauit.·

CEIDES

CEIDES

1217

Rudimentum potius municipii quam municipium statuens, charta de Ceides *inter emphyteuticos contractus numeranda esset (ut de aliis* foralibus *jam a nobis editis dicendum est) si in ea de speciali* maiordomo *loci non ageretur. Textum descripsimus ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis; lectiones varias ex Lib. Regestor. Alph. II, exque* Lib. II Donationum Alph. III *sic dicto.*

In dei nomine. Ego Alfonsus II.us[1] dei gratia Port. Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis meis Infantibus domno S.[2] et domno A.[3] et domna Alionor, Facimus cartam de foro vobis sex populatoribus de Ceides, Mar.[4] gunsalui cum uxore sua, Gunsaluino[5] cum uxore sua, Gomecio mar.[6] cum uxore sua, Menendo garsie cum uxore sua, Fernando gunsalui cum uxore sua, Petro pelagii cum uxore sua. In primis damus uobis pro foro quod detis nobis de ipsa hereditate in unoquoque anno octo modios de pane terciam partem de centeno, et terciam de milio, et terciam de ordeo. Et detis nobis istud[7] panem per illam teeigam[8] de feiram[9] que hodie ibi est. Damus[10] etiam uobis pro foro quod non pectetis nisi tres calumpnias, homicidium, rausum, et furtum. Pro homicidio, x morabitinos. Pro rauso, x morabitinos. Qui furtum fecerit, quale illud fecerit, tale pectet. Maiordomus et portarius non sint ausi intrare in uilla uestra ut male faciat uobis. Et si pro hoc ibi intrauerint feriatis illos et non pectetis proinde nisi[11] unam[11] gallinam[11]. Concedimus etiam uobis ut non eatis in apelidum[12], neque in hoste nisi ubi fuerit dominus Rex. Et non respondeatis de apostilia. Senior de terra nec maiordomus non habeant pausadam[13] in uestra uilla. Et detis nobis pro collecta unum carnarium cum XII panibus de centeno. Istud forum detis nobis de die sancti Michaelis usque ad festum sancti Martini. Et si pro foro isto non uenerint, ponite illud in campo cum duobus uel tribus testibus et perdant illud[14]. Et istam collectam ducatis ad uillam sancti Laurencii. Et istum panem detis in uilla uestra ad nostrum hominem. Fiaduria[15] de maiordomo de uilla uestra sit in v solidis. In panoias[16] non detis portagem[17]. Termini de uilla[18] uestra sunt hii : per toro de[19] berili[19] quomodo diuidit cum parada, et deinde[20] cum iustes quomodo diuidit cum sanguinedo, et quomodo diuidit cum uilla uiridi, et cum abeladafes[21] et ferit ubi incepimus. Istud forum et istam collectam detis et non plus. Habeatis igitur istam hereditatem uos et omnis posteritas uestra in perpetuum. Et si aliquis hoc factum nostrum infringere[22] atentauerit[22], iram dei omnipotentis incurrat. Qui uero uobis illud integrum obseruauerit sit benedictus a deo. Amen. Facta carta mense Octobri[23]. Era M.a CC.a L.a V.a Nos qui[24] supranominati[24] hanc cartam facere iussimus coram subscriptis eam roborauimus, et in ea hec signa fecimus ++++++. Qui affuerunt, Domnus Ste-

N.º 1

5 Gonsaluino
11 plus de una gallina.
12 apilidum
15 fiadoria
18 *deest*
22 infringere atemptauerit

N.º 2

1 *deest*
2 Sancio
3 Alfonso
4 Martino
6 martini
7 istum
8 teygam
9 feyra
10 *deest*
11 plus de una gallina. Et
12 apilidum
13 pousadam
14 illum.
15 Fiadoria
16 Panoyas
17 portaginem.
18 *deest*
19 dabirili
20 inde
21 baladafes
22 inflingere attentauerit,
23 Octobris.
24 supranominati qui

phanus Bracarensis Archiepiscopus conf. Domnus Mar.[25] Port. episcopus conf. Domnus Pe.[26] Colimbriensis episcopus conf. Domnus Sua.[27] Vlixbonensis episcopus conf. Domnus Sua.[28] Elborensis episcopus conf. Domnus Pelagius Lamecensis episcopus conf. Domnus Bartholomeus Visensis episcopus conf. Domnus Mar.[29] Egitaniensis episcopus conf. Domnus Martinus iohannis signifer domini regis conf. Domnus Petrus iohannis maiordomus curie conf. Domnus Laurencius suarii conf. Domnus Gomecius suarii conf. Domnus Gil ualasquiz[30] conf. Domnus Johannes fernandiz conf. Domnus Fernandus fernandiz[31] conf. Domnus Rodericus menendiz conf. Domnus Poncius alfonsi conf. Domnus Lopus alfonsi conf. Magister Pe.[32] Cantor Port. test. Vincencius menendiz test.[33] Petrus petri[34] test. Gunsaluus menendiz Cancellarius curie[35] conf.[35]

N.º 1

25 Martinus
27 Suarius
28 Suarius
29 Martinus
31 fernandi
32 Pelagius

N.º 2

25 Martinus
26 Petrus
27 Suarius
28 Suarius
29 Martinus
30 ualasciz
32 Pelagius
33 test. Martinus Petriz test.
34 petriz. Petrus garsie. Suerius stephaniz,
35 curie. Fernandus suarii scripsit.

VILLA CHANA

VILLA-CHAN

1217

In duobus locis vetustissimi codicis, qui titulo Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis Conimbricensis *insignitur, hoc manet* forale. *Ex uno textum, ex alio lectiones varias hausimus. Adjecimus alias lectiones ex Lib. Regestor. Alph. II, exque Lib.* II Donationum *(ut dicunt) Alphonsi III.*

In dei nomine. Ego Alfonsus dei gratia Port.[1] Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca et filiis meis infantibus domno Sancio et domno Alfonso, et domna Alionor, facimus cartam de foro vobis sex populatoribus de uilla chana[2], Mar.[3] petri, Suario[4] petri, Mar.[5] martini[6], Fernando torneiro, Menendo petri, et Menendo iohannis. In primis damus uobis pro foro quod detis nobis de ipsa hereditate pro iugada in unoquoque anno octo modios de pane, terciam partem de centeno, et[7] terciam[7] de[7] ordeo[7], et terciam de milio. Et istam iugadam detis ad uicarium regis a die sancti Michaelis usque ad festum sancti Martini. Et si pro ipsa iugada non uenerit[8] usque ad illum diem, non respondeatis de illa. Damus etiam uobis pro foro quod non pectetis nisi tres calumpnias[9], furtum, homicidium, et rausum. Pro homicidio, xv morabitinos. Pro rauso[10], xv morabitinos. Qui furtum fecerit, quale illud[11] fecerit[11] tale pectet et duplet ipsum habere domino suo. Si feceritis istas tres calumpnias[12] in termino de Panoias respondeatis de illis per uestram cartam et per inquisitionem bonorum hominum. De[13] istis[13] tribus[13] calumpniis[14] respondeatis[15], et[15] non[15] de[15] magis[15]. Et[15] si occideritis uenatum[16], de[17] ursa[17] detis[17] manus. De[18] ceruo[18] et de porca[19] lombo[19]. De[19] porco[20], corazil[20]. Detis etiam pro uoto singulos sestarios[21]. Maiordomus et[22] portarius et[23] vicarius[23], et[23] alius[23] homo[23] non[23] sit[24] ausus[24] intrare in[25] uestram uillam per rixam[26] neque[26] in[26] toto[26] suo termino. Et si ibi[27] intrauerit ut[28] uobis male[29] faciat pectet mihi D solidos. Et mando[30]

N.º 1

2 chaa
3 Martino
4 Suerio
5 Martino
6 martiniz
7 *desunt*
8 uenerint
11 fecerit illud
13–15 Fiadoria una cera.
16 ursum in uestro termino
17 detis de illo
18 et de ceruo lumbum
19 *desunt*
20 porco de monte quarazil.
21 sesteyros.
22 nec
23 neque prestamarius
25 *deest*
26 guerram nec quod faciat ibi malum neque in
27 forte
28 quod
29 malum
30 *desunt*

N.º 2

9 calupnias
10 rouso
12 calupnias
14 calupniis
17 detis de ursa
24 sint ausi

N.º 3

1 Portugalensis
2 Chaa
3 Martino
4 Suerio
5 Martino
8 uenerint
9 calupnias
11 fecerit illud
12 calupnias
13–15 Fiaduria una cera.
16 ursum in uestro termino
17 detis de illo
18 et de ceruo lumbum
19 *desunt*
20 porco de monte, quarazil.
21 sestiros
22 nec
23 neque prestamarius
26 guerram nec quod faciat ibi malum neque in
27 forte
28 quod
29 malum
30 *desunt*

ut[30] non detis portagium in termino de panoias. Et ponatis uicarium inter uos per quem uos[31] et nos[32] habeamus directum et non uadatis[33] in carreira[34], neque[34] in apelido nisi ubi fuerit dominus Rex. Et[35] uestri[35] ganati[35] pascant[35] per[35] ubi[35] uoluerit[36] et[37] non[37] faciant[37] dampnum[37]. Et[37] si[37] illud[37] fecerint[37] sanent[37] illud[37] quomodo[37] uicinus[37] ad[37] uicinum[37]. Et detis nobis pro collecta[38] unum carnarium[39] cum XII panibus de tribus almudis[40]. Et istam collectam[41] ducatis ad uillam sancti Laurencii. Et detis iugadam[42] ad nostrum uicarium in[43] uestra[43] uilla[43] per teigam de costantim[44] que hodie ibi est[45]. Isti sunt termini de uestra[46] uilla[46] quomodo[46] diuidit[46] cum[46] uilar[46] de[46] macada[46], et[46] cum[46] sancto[46] felice[46], et[46] deinde[46] cum[46] ligoo[46] et[46] alia[46] parte[46] cum[46] noura[46] et[46] cum[46] muza[46] et[46] catiuelos[46]. Et[46] si[46] forte[46] aliquis ex uobis habuerit bestiam in qua uadat pro suo[47] sale, uel pro[48] aliqua causa[49] que sibi[50] fuerit necessaria nullus sit ausus accipere illam[51]. Concedimus etiam uobis ut[52] nunquam detis luctuosam[53]. Istud forum et[54] istam[54] collectam[54] detis[55] et non magis[56]. Habeatis igitur ipsam hereditatem uos et omnis posteritas uestra in perpetuum. Et si aliquis hoc nostrum factum infringere[57] atentauerit iram dei omnipotentis incurrat[58]. Qui uero uobis illud[59] integrum obseruauerit sit benedictus[60] a[60] deo[60] amen[60]. Facta carta mense Octobris[61]. Era M.ª CC.ª L.ª V.ª Nos supranominati Reges[62] qui hanc cartam facere iussimus, coram subscriptis eam roborauimus, et in ea hec[63] signa[63] fecimus +++++. Qui[64] affuerunt[64], Domnus Stephanus Bracarensis[65] Archiepiscopus conf. Domnus Mar.[66] Port. episcopus conf. Domnus Petrus Colimbriensis episcopus conf. Domnus Suarius[67] Vlixbonensis episcopus conf. Domnus Suarius[68] Elborensis episcopus conf. Domnus Pelagius Lamecensis episcopus conf. Domnus Bartholomeus Visensis episcopus conf. Domnus Martinus Egitaniensis episcopus[69] conf[69]. Domnus Martinus iohannis signifer domini regis conf. Domnus Petrus iohannis maiordomus curie conf. Domnus Laurencius suarii[70] conf. Domnus Gomecius suarii[71] conf. Domnus Gil[72] ualasquiz[72] conf. Domnus Johannes fernandiz[73] conf. Domnus Fernandus fernandiz[74] conf. Domnus Rodericus menendiz[75] conf. Domnus Poncius alfonsi conf. Domnus Lopus alfonsi conf. Vincencius menendiz[76] test. Pe.[77] petri[77] test. Mar.[78] petri[78] test.[79] Gunsaluus[80] menendiz[81] Cancellarius domini[82] regis[82]. Fernandus[83] suarii[83] scripsit[83].

N.º 1

31 nos
32 uos
33 eatis
34 fossaria nec
35–37 et montetis et pascatis cum ipsis cum quibus uester terminus diuiditur :
38 colleyta
41 colleytam
42 ipsam iugadam nominatam in uestra uilla
43 *desunt*
44 Constantin
45 est. Et de isto foro nominato respondeatis et non de plus.
46 Villa Chaa, cum diuidit cum Muça per petram de cauallo, et cum Noura per armatam de ualle de Seita, et cum Ligioo per cabeçam de enculca, et cum sancto felice per reuoredom de Caneyro et inde per aquam de Pinozel a sopee cum vilar per montem de haa et cum Catiuelos per cima de monte de frauxeno, et quomodo torna ad petram de Cauallo, superius nominato. Si
47 *deest*
48 *deest*
49 cousa
51 illam sine gratu domini sui et
52 quod
53 luitosam.
54 *desunt*
55 faciatis
56 plus.
58 incurrat : et insuper pectet Regi quingentos solidos :
59 illum
60 a domino benedictus amen : et habeat gratiam sui Regis.
62 *desunt*
63 hoc signum
64 *desunt*
66 Martinus
68 Suerius
69 episcopus. Magister pelagius cantor Port.. Petrus garsie. Suerius stephani, conf.
70 suerii
71 suerii
72 Egidius ualasci
73 fernandi
74 fernandi
75 menendi
76 menendi
77 Petrus petri
78 Martinus petri
79 conferunt.
80 Gonsaluus
81 menendi
82 curie.
83 Matheus petri scripsit.

N.º 2

31 nos
32 uos
34 careira
36 uoluerint
38 colleita
53 lutuosam.
58 incurat.
61 Octubris.
66 Martinus
74 fernandi
80 Gonsaluus

N.º 3

31 nos
32 uos
33 eatis
34 fossaria nec
35–37 et montetis, et pascatis cum ipsis cum quibus uester terminus diuiditur.
39 carneirum
40 almudes.
42 ipsam iugadam nominatam in uestra villa
43 *desunt*
44 Costantim
45 est. Et de isto foro nominato respondeatis, et non de plus.
46 Villa Chaa, cum diuidit cum Muza per petram de Cauallo, et cum Noura per armatam de valle de Seita et cum Ligioo per cabezam da enculca, et cum sancto felice per reuoredum de caneiro, et inde per aquam de pinionzel a ssopee et cum villar per montem de Chaa, et cum catiuelos, per cima de monte de fraxino, et quomodo torna ad petram de Cauallo, superius nominato. Si
47 *deest*
50 ibi
51 illam sine gratu domini sui. Et
52 quod
53 luctosam.
54 *desunt*
55 faciatis
56 plus.
57 inflingere
58 incurrat, et insuper pectet Regi quingentos solidos.
59 illum
60 a deo benedictus, amen. Et habeat gratiam sui Regis.
62 *deest*
63 hoc signum
65 Blacarensis
66 Martinus
67 Suerius
68 Suerius
69 episcopus conf. Martinus pelagius cantor Port. Petrus garsie. Suarius stephaniz, test.
72 Gil ualasciz
73 fernandi
74 fernandi
77 Petrus petriz
78 Martinus petriz
81 menendi
82 curie.
83 Matheus petri scripsit.

Et ista carta erat sigillata de chumbo.

VILLA VIRIDI

VILLA-VERDE

1218

Municipalia statuta (rectius mores et consuetudines forte dicerentur) francorum in Villaverde *habitantibus non ab Alphonso II concessa, sed a fundatione oppidi stabilita et anno* 1218 *tandem a rege sancita fuisse ex ipsa charta, quam hic edimus, clare patet. Cum vero ignoretur cui anno tribuendum sit,* forale *sub hoc quo confirmatum est posuimus. Textum ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis Conimbric. descripsimus. Lectiones varias Lib. Regestor. Alphonsi II nobis suppeditavit.*

Hoc est forum quod habent homines de uilla uiridi inter se. In primo de homine occiso, mille solidos, dimidium pretori, et dimidium propinquis mortui. De oculo[1] uel de manu uel de pede, D solidos, medium pretori. Et qui hominem interfecerit et denarios predictos dare non potuerit[2] suspendatur. De rixo[3], mille solidos, dimidium pretori : si dare non potuerit[4] suspendatur. De pollice abciso, CC solidos, dimidium pretori. De alio digito, C solidos, dimidium pretori. De dente, III morabitinos, dimidium pretori. De omni ferro muluto quod homo per iram traxerit, ferrum illud erit pretori, et V solidos, et alios V illi contra quem traxerit. Si homo alium uulnauerit[5] mecietur uulnus prout uoluerit uulneratus siue de longo siue de alto et dabit de unaquaque pollicata VI solidos, dimidium pretori : quandiu iacuerit uulneratus de uulnere dabit ei cotidie I solidum : et quandiu ambulauerit et non poterit facere seruicium cotidie VI denarios : et quicquid dederit medico soluat[6] ei. Si homo alium dismentiuerit[7] uel inonestum ei dixerit quod uideant[8] boni homines quod inonestum[9] sit, VI solidos, dimidium pretori. Si homo alium percusserit et percussus ceciderit uel si eum per capillos ceperit et in terram proiecerit, XII solidos, dimidium pretori : et hec omnia debent probari per testes cocienscunque homo alium percusserit, siue palma siue pugno siue pede, de I ictu VI solidos, dimidium pretori. Si aliquis deprehensus fuerit cum furto eliget dominus furti aut VI solidos, aut pro I VIIII et III solidos, et de hos dimidium pretori. Et si latro fuerit iustificandus iustificetur. Si aliqua bestia interfecerit hominem erit pretoris. Filius qui non est legitimus non recipit hereditatem patris. Homo qui est cum uxore sua si unus ex eis moritur si semen remanet inter eos habebit bona mortui. Sin autem parentes mortui habeant[10] et si semen illud moritur pater non habebit bona eius sed parentes mortui ex alia parte ubicunque pretor presens fuerit. Et aliquis fecerit calumpniam coram eo dabit eam duplatam. Si aliquis ex quo habuerit roboram et uiderit hereditatem suam laborare alteri, et tacuerit per I annum et I diem non ualeat amplius querere eam. Si unus alium percusserit et percussus se postea per se uindicare uoluerit totum ius suum amittet et sanabit alteri quicquid sibi fecerit. De domo dirupta[11] LX solidos, dimidium pretori, et dimidium domino domus. Si aliquis habuerit inimiciciam contra uicinum suum pretor debet eum constringere quod det directum et recipiat si tortum habet, si de occulo, uel de manu, uel de pede, uel de dente, uel de digito, uel de pollice abciso, Pretor non poterit hominem ducere ad amiciciam non amittet proinde ius suum : si de aliis calumpniis hominem amicare non fecerit nichil inde habeat. Si tamen postea inter extra uillam amicauerint dent ei totum ius suum. De falsa mensura et de alia falsitate, V solidos pretori. Et totum portagium est pretoris. Et siquis homo est qui non uult facere directum secundum forum uille debemus decretari et eici extra uillam et quotquot diebus fuerit extra uillam tot III solidos debet pectare pretori. Et si aliquis in uilla moritur qui non habuerit parentes omnia bona sua tam mobilia quam immobilia debent esse pretoris. Nullus comparabit hereditatem in uilla uiridi nisi fuerit francos. Si franca casauerit cum franco ipsa habebit forum per omnia sicut franca[12].

Ego Alfonsus II.us dei gratia Port. Rex una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis nostris infantibus domno S. et domno A. et domno F. et domna Alionor concedo et confirmo uobis populatoribus de uilla uiridi francis tam presentibus quam futuris illam cartam et illud forum quod domnus Alardus uobis dedit et concessit. Et ut concessio et confirmatio mea maius robur obtineant[13] precepi fieri istam cartam et eam feci meo sigillo plumbeo communiri. Que fuit facta apud Sanctaren mense Marcio, sub Era M.ª CC.ª L.ª VI.ª Nos supranominati qui hanc cartam fieri iussimus coram subscriptis illam roborauimus et in ea hec signa fecimus ✝✝✝✝✝✝. Qui af-

1 occulo
2 poterit
3 roxo
4 poterit
5 uulnerauerit
6 soluet
7 dismentiret
8 uideat
9 inhonestum
10 habebunt
11 dirrupta
12 fraca.
13 optineant

fuerunt, Domnus M. iohannis signifer domini regis conf. Domnus P. iohannis maiordomus curie conf. Domnus L. suarii conf[14]. Domnus Jo.[15] fernandi conf. Domnus Fernandus fernandi conf. Domnus Gomecius suarii conf. Domnus Rodericus menendiz conf. Domnus Poncius alfonsi conf. Domnus Lopus alfonsi conf. Domnus Stephanus Bracarensis Archiepiscopus conf. Domnus Mar. Port. episcopus conf. Domnus P. Colimbriensis episcopus conf. Domnus S. Vlixbonensis episcopus conf. Domnus S. Elborensis episcopus conf. Domnus Pe.[16] Lamecensis episcopus conf. Domnus Bar. Visensis episcopus conf. Domnus Mar. Egitaniensis episcopus conf. Magister Pelagius Cantor Port. test. Petrus garsie test. Johanninus test. Vincentius menendiz[17] test. Mar. petri test. Pe. petri[18] test. Gunsaluus menendiz[19] Cancellarius[19]. L. martini notauit.

14 Domnus Gil ualasquiz.
15 Johannes
16 Pelagius
17 menendi
18 petriz
19 menendi Cancellarius Regis.

PROHENCIA

PROENÇA VELHA

1218

Unicum nobis foralis *de* Proença Velha *manet exemplar. Hoc, non autographum, sed apographum, in formam libelli redactum videtur ejusdem temporis quo* forale *datum. Ad usum fortè curiae municipalis libellus ille conflatus fuit. In Publico Archivo ab antiquo servatur.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritu sancti amen. Ego fraire domnus Petrus aluitiz per gratia dei magister de caualaria de templo una cum fratribus nostris uolumus restaurare atque populare uilla de prohencia. Et damus uobis populatores foros et custumes de egitania noua tam presentibus quam futuris : ut due partes militum uadant in fossado regis, et tercia pars remaneat in uilla cum omnibus peditibus et una uice faciant fossado in ano. Et caualeiro qui non fuerit in fossado cum rege pectet pro fossadeira x soldos. Et pro homicidio, pectet homicida xxx.ª morabitinos rancuroso et ipse det inde vii.ª palatio. Et si pro iustitia fuerit occisus, nichil pectet. Et pro casa derota que passet liminare cum armis scutos, et spadas, cuitelos, et porras, uel pedras, pectet d soldos rancuroso et vii.ª palatio. Et qui furtar, pectet pro uno nouem, et intentor recipiat sũum integrum, et cetera diuidat cum iudice per medium. Et qui mulier aforciauerit et illa clamando dixerit quod ab illa est aforciada et ille ñegauerit iuret cum xii^m, et salia de ipsa calumpnia et si non potuerit iurare pectet ad illa ccc solidos et vii.ª palatio. Testimonia mentirosa, et fiel mentiroso pectet lx.ª solidos, et numquam sit in alium portellum, et vii.ª palacio. Et qui non fuerit a apilido caualeiros et pedones exceptis his qui sunt in seruicio alieno, miles pectet x solidos, et pedon v solidos ad suis uicinis. Qvi habuerit aldeiam, et uno iugo bouum, et xxxx.ª oues, et uno asino, et duos leitos emat caballum. Mulier qui dimiserit uirum suum de benedictione, pectet marito suo ccc solidos, vii.ª palatio. Qui inuenerit uxorem suam in adulterium cognitum relinquet eam, et habeat omnia bona sua et pectet iudicem i denarium. Et si alguno homine uel parentem demonstraret illi maliquerencia, pectet d solidos ad concilio, et exeat pro traditor da uila, et vii.ª palacio. Qvicunque caballum alienum sine mandato domini sui equitauerit, pro uno die pectet i carneiro. Et si plus equitauerit, pro i° die vi denarios, et pro nocte i solidum. Qvi percusserit cum lancea, aut com spada, por la entrada uel cum cuctelo, pectet xx solidos. Et si transierit ad aliam partem, et magister posuerit super se, pectet xii^m morabitinos rancuroso, et vii.ª palacio. Qvicunque fregerit occulum, aut brachium aut dentem, pro unoquoque membro, et lisiauerit cara, pectet xii morabitinos ad rancuroso, vii.ª palacio. Qvi mulierem alienam de recabedos percusserit, pectet lx.ª solidos, et si non habuerit recabedos, pectet xxx.ª solidos, et sedeat inimico de suis parentibus, et vii.ª palacio. Qvi marcum mutauerit in aliena hereditate, pectet v solidos et vii.ª palacio. Qvi limidem alienum fregerit pectet v solidos et vii.ª palacio. Qvi conductarium alienum occiderit, dominus eius accipiat inde homicidium, vii.ª palacio. Similiter de ortolano, et de suo quartario, et de suo molendinario et de suo solarengo. Qvi habuerit uasalos in suo solar aut in sua hereditate non seruiant altero homini de tota facienda nisi domino suo. Qvicunque in toto regno portugalis habuerit hereditatem atque possessiones qualescunque non seruiant neque persoluant aliquod ius aliqui, nisi dominis suis per forum prohencie. Et si calumpnia fecerit non pectet nisi dominus suus per forum prohencie. Vicinos prohencie qui habuerint hereditates fora de termino prohencie non sit ausus nullus homo accipere eam per tortum. Et si prendiderit per tortum, pectet ad fratribus d solidos, et duplet hereditatem domino suo. Tendas et molinos et fornos de prohencia sint liberi de toto foro. Milites prohencie sint in iuditio pro podestades et infanzones de portu-

gal. Clerici de prohencia sint liberi ab omni fisco laicali : et habeant honorem atque hereditates sicut milites : et non respondant nisi per archidiaconum, et horam primam usque ad terciam. Nullus homo prohencie non respondeant sine rancuroso. Ecclesias de prohencia accipiant primicias de panibus singulas fanigas de omni pane : Et decima de omni peccora. Decime diuidantur in tribus partibus, una episcopo, alia clericis ecclesie, altera parrochiani ecclesie : et expendatur per manus episcopi, et clerici ecclesie ubi rectum fuerit. Clerici ecclesie pro suas primicias dent incensum. Omnis parrochianus qui se uoluerit expedire expediat se in festum natalis domini, in concilio suo et clericis et in eodem instanti comendet se ecclesie ubicunque uoluerit coram testibus nisi fecerit non potestatem in illo anno alibi decimam dare. Morador de prohencia non sit seruicialis neque maiordomus absque propria uoluntate. Alcaldes et iudice mittantur de placito et uoluntate concilii. Pedones sint in iudicio pro caualeiros uilanos de altera terra. Qvi uenerit uozeiro suo uicino pro homine alterius terre, pectet x solidos, VII.ª palacio. Vicinos de prohencia non dent pausadam extra suam uoluntatem. Morador de prohencia si inimicus eius super eum uenerit sine tregua occidat eum sine calumpnia. Montes et fontes et flumina sint concilii. Domos prohencie habeant unum forum exceptis domus fratribus, aut episcopo. Morador de prohencia qui in ea per unum annum suum forum impleuerit, et faciat de suas hereditates qui ibi habuerit quicquid uoluerit usque in perpetuum. Ganado prohencie non sit montado in ulla terra. Homines prohencie non dent portadigo in toto portugalie. Homo de prohencia qui perdiderit suum caballum, sit excusatus usque unum annum. Mancipo de homine de prohencia qui calumpniam fecerit uel homicidium, non pectet dominus suus pro illo. Pro totas querelas de palatio iudex sit uozeiro. Qvi tulerit pignus iudici, pectet Iº solido. Qvi percusserit in ecclesia aut in concilio aut in mercado, pectet LXª solidos rancuroso, VII.ª palacio. Si homines prohencie habuerint iuditium cum homines alie terre, non currat inter eos firma sed currat inter illos exquisa aut roto qualem uoluerint moradores prohencie. Qvi milites prohencie exhornauerint de suos caballos per forciam, pectet D solidos ad fratribus, et duplet caballum domino suo. Homines qui uoluerint pausare in terminis prohencie cum suis ganatis dent montadigum : De grege ouium, et de grege porcorum, IIII carneiros, uel IIII porcos : De busto de uacas Iª uaca. Istud montadigum est concilii. Omnes milites qui fuerint in fossado uel in garda omnes caballos qui se perdiderint in algara uel in lide primum erectis eos sine quinta, et postea detis nobis quintam directam. Omnis homo prohencie qui inuenerit homines alienarum terrarum in suis terminis scindendo, aut leuando madeira de montibus prendat totum quod inuenerit sine calumpnia. Judice prohencie de omnis calumpniis uel de quintas que sacar, septimam partem habeat : et si forte preso ei fugierit unde suspectus fuerit, saluet se cum uno uicino. De azarias et de guardas quintam partem nobis date sine ulla offrectione. Siquis ad uestras uillas per uim cibos aut aliquam rem accipere, et ibi mortuus fuerit, uel percussus, non pectent pro eo nichil neque suis parentibus sint homicide : et si fuerint ad regem cum querimoniam illius, uel ad dominum terre, pectet c morabitinos, et fratribus habeant medietatem, et concilium medietatem. De omnes armas non dent quinta usque x morabitinos, nec de pannos uel corios que scissus fuerint. Mandamus et concedimus quod si aliquis fuerit latro et si iam per unum annum, uel duos furari uel rapere dimiserit, si pro aliqua re reppetitus fuerit saluet se tamquam latro : et si latro est et latro fuit subeat penas latro. Si aliquis homo filiam alienam rapuerit donet eam suis parentibus et pectet suis parentibus CCC morabitinos, VII.ª palacio, et insuper sit homicida. Caseiro de freires et boues et ganado habeant forum quomodo uicinus. Homines de prohencia qual fiadoria fiauerit tal pectet si suum intemptorem non habuerit : et si habuerit eum paret in concilio et sit liber. Homine de prohencia qui fecerit manda cum uxore sua usque medietatem stet : et qui fregerit eam, pectet c morabitinos, VII.ª palacio. Et si habuerit subitaneam mortem, dent quinta de suo abere, uel de hereditate pro anima eius. Toto homine de prohencia qui prendiderit suo uicino uel alius homo de alia terra in suo furto uel in suo dampno paret eum ante alcaldes et pro ipsum non pectet calumpnia. Et qui habuerit filios uel parentes qui calumpnias faciant non respondeant pro eis si noluerint. Junior uel seruus qui unum annum in prohencia habitauerit, nullus habeat potestatem super eos neque in semine eorum. Toto homine qui prendiderit homine de prohencia, pectet D solidos, medios ad fratribus et medios ad rancuroso. De tota compara que uenerit ad prohencia de comer uel de beuer quando la uila fuerit minguada nullos homines non comparent sine mandato de alcaldes nin senior nin alcaide : et qui hoc fecerit, pectet LXª solidos ad alcaldes, et concilio, VII.ª palacio. De portagines, et de passagines, et de decimas, de mouros, et de christianos tercia parte detur suo hospite, et duas partes ad fraires. Si ferir alcalde pro iusticia faciendo, pectet Lª morabitinos, uel perdat manu. Toto homine que manferirent pro alcalde, et non quesierit sedere, pectet v morabitinos ad concilio. Homines de prohencia non respondeant ad alias calumpnias nisi ad eas quas scripta sunt in carta ista. Foro de portagines de trousel de caballo, uel mulo, uel mula, Iº solido, de burel, uel de lino. De carrega de fustanes, v solidos. De carrega de pannos de color, v solidos. De carrega de piscato, Iº solido. De carrega de asino, VI denarios. De carrega de christianos de conilios, v solidos. De carrega de conilios de pelles de mauros, I morabitinum : et quantum uendiderint uel comparauerint dent decimam, et Iº corio uermelio ad alcaide. De portagen de caballo qui uendiderint in mercato, Iº solido. De mauro qui se redimerit, decima. De mauro qui cum suo domino pepigerit, x.ª De porco, II denarios. De foron, II denarios. De corio de uacca uel de zeura, II denarios. De corio de ceruo uel de gamo, III

medalias. De carrega de azeite, v solidos. De carrega de pane uel de uino, III medalias. De boue, VI denarios. De asino, VI denarios. De mulo, uel de mula, I solidum. De carrega de peon, I denarium. De morabitinos cambiar, II denarios. Omnes que leuarent peissotas uel corios in alio regno da carrega v solidos, et de azeite, v solidos. De sardinas, III solidos, et de sal, I solidum. De carrega de asino de peissotas uel congros, II solidos et medio. De carrega de azeite de asino, v solidos. Istas portagines dent homines christianos siue mauros que non morant in prohentia nec in terminis suis. Fraires habeant duas partes, et hospes terciam partem. Homines de prohencia non sint datos in aprestamo. De carrega de cera de christianos, v solidos. Homines de prohencia qui habuerint iuditium cum homines de alias terras, non dent directum neque prendant nisi in termino prohencie. Collecta de rege de cada casa III medalias et non sit data extra uilla. Et cum omnes custumes qui in hac carta sonant non se erigant nisi ad forum prohencie. Era M.ª CC.ª L.ª VI.ª Facta carta mense aprilis. Judice qui manferirent concilio, uel sesmo uel alcaldes et non quesierit sedere, pectet v morabitinos. Ego Donnus Alfonsus per dei gratia portugalem *(sic)* rex, et domna regina orracha, una cum filiis et filiabus meis placet nobis et concedimns hanc cartam.

Ego fraire Donnus Petrus aluitiz per gratia dei magister milicie templi una cum fratribus nostris scilicet fraire donnus Menendus gunsalui comendatore de tomar : Et fraire Fernando martini comendatore egittanie que populauit prohencia : et habeat benedictionem dei et obitum suum im pace requiescat. Amen.

Comendator colinbriensis Petrus nuniz. —Fraire Donnus simeon menendi. —Fraire Fernam gil comendator castelli candidi.

Ego magister Donnus Petrus aluitiz, una cum fratribus nostris qui hanc cartam iussimus facere cum manibus nostris roboramus. Et insuper qui hanc cartam irrumpere quesierit, sit maledictus et excomunicatus et cum iuda traditore in inferno collocatus.

Archiepiscopus bracara Stephanus suerii test. —Martim episcopus egittanie test. —Bartholomeus episcopus uisensis test. —Petrus episcopus colimbriensis test. —Pelagius episcopus lamecensis test. —Ponzo alfonso qui tenebat cuuiliana test. —Laurencius suerii test. —Gil uelasquiz test. —Gomez suariz test. —Rodericus menendi test. —Johannes fernandi test. —Fernandus fernandi test. —Martinus petri test. —Donno Abril petri filius Petri alfonsi test. —Petro iohannis maiordomus de casa de rege. —Alcaide heborensis, Gunsaluus godini. —Alcaide colinbriensis, Martinus gonsalui test. —Alcaide cuuilliana, Johannes egee test. —Alcaide de penamocor, Johannes martini test. —Alcaide de monte sancto, Stephanus iohannis test. —Gunsaluus menendi chanceler de casa regis test.

AVIS

AVÍS

1218

Foralis *de* Avis *primitus ab Alphonso II concessi duo supersunt exemplaria autographa eodem anno data, sed in subscriptione inter se dissimilia. In Publicum Archivum nuper ex cartophylacio conventus Avisiensis delata, ibi servantur. Ex uno exemplari textum sumpsimus, ex alio subscriptionem alteram adjecimus.*

A. dei gratia Portugalensis[1] Rex. Vniversis de regno suo ad quos littere iste peruenerint, salutem. Sciatis quia ego concedo populatoribus de Auis illud primum forum quod auus meus Rex domnus Alfonsus dedit et concessit populatoribus de Elbora quando primo eis illud dedit. Vnde mando uobis firmiter, ut uos teneatis eos per ipsum forum. Et mando firmiter omnibus Pretoribus, et Aluazilis, et Judicibus de regno meo, ut per istum meum portarium teneant eos in isto foro. Et quicunque contra istud forum eis malefecerit, pectabit mihi mille solidos, et eis emendabit ad plenum, dampnum quod illis fecerit : et insuper habebitur pro meo inimico. Et ut uideam qualiter facitis pro meo mandato, precepi fieri istam meam cartam apertam[2], que fuit facta apud Vimaranes[3], per[3] mandatum[3] meum[3], x.ª[3] die[3] Julii[3] Era[3] M.ª[3] CC.ª[3] L.ª[3] UI.ª[3]

1 Port.
2 apertam meo sigillo plumbeo munitam
3 Colimbriam, mense Augusto, per mandatum meum. In era M.ª CC.ª L.ª VI.ª

ALCAZAR

ALCACER

1218

Textum hujus foralis *descripsimus ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis. Adjecimus lectiones varias ex Lib. Regestor. Alph. II et ex exemplari apographo saeculi XIV in Archivo Publico servato.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Amen. Hec est carta de foro quam iussi fieri Ego Alfonsus dei gratia Port. Rex, una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis nostris infantibus domno Sancio, et domno Alfonso[1], et domno Fernando, et domna Alionor, vobis populatoribus de Alcazar[2], tam presentibus quam futuris. Damus siquidem uobis forum et custume de Monte maiori. Forum tale est : uidelicet ut due partes militum uadant in fossatum, et tercia pars remaneat in uilla : et una uice in anno faciant fossatum. Et ille qui non iuerit ad fossatum, pectet[3] pro foro v solidos pro fossadeira. Et pro homicidio, c[4] solidos ad palacium. Et pro casa disrupta cum armis, scutis, spatis, pectet ccc solidos et vii.ª ad palacium. Et qui furtauerit[5], pectet pro uno nouem, et intentor habeat duos quiniones, et vii^{em} partes ad palacium. Et qui mulierem aforciauerit, et illa clamando dixerit, quod ab illo est aforciata, et ille negauerit, det illa auctorgamentum[6] de tribus hominibus qualis ille fuerit : et ille iuret cum xii^{im}. Et si non habuerit auctorgamentum[7] iuret ipse solus. Et si non potuerit iurare, pectet ad illam ccc solidos et vii.ª ad palacium. Et testimonia mentirosa, et fiel mentirosus, pectet lx solidos et vii.ª ad palacium : et duplet ipsum habere. Et qui in concilio, aut in mercato, aut in ecclesia feriuerit, pectet lx solidos, medietatem ad palacium, et medietatem ad concilium : et de medietate de concilio, vii.ª ad palacium. Et homo qui fuerit gentilis aut herdeiro, non sit meirinus. Et qui in uilla pignora inuenerit et fideiussorem et ad montem iuerit pignorare, duplet ipsa pignora, et pectet lx solidos et vii.ª ad palacium. Et qui non iuerit ad sinal de iudice, et pignora abstulerit ad saionem, pectet i solidum ad iudicem. Et qui non fuerit ad apelidum caballarii, et pedones, exceptis hiis qui sunt in seruicio alieno, miles pectet x solidos, et pedes v solidos ad uicinos. Et qui habuerit aldeiam et unum iugum boum, et xxxx oues, et unum asinum, et duos lectos, comparet caballum. Et qui crebantauerit sinal cum sua muliere pectet i solidum ad iudicem. Et mulier qui[8] laxauerit[8] suum maritum de benedictione, pectet ccc solidos et vii.ª ad palacium. Et qui laxauerit[9] suam[10] mulierem[10], pectet i denarium ad iudicem. Et qui caballum alienum caualgauerit, pro uno die pectet unum carnarium. Et si magis, pectet las angueiras[11], pro uno die vi denarios, et pro una nocte i solidum. Et qui percusserit de lancea aut de spata, pro intrada pectet x solidos. Et si transierit ad alteram partem, pectet xx solidos ad querelosum. Et qui crebantauerit occulum[12], aut brachium, aut dentem, pro unoquoque membro pectet c solidos a lisiado, et ille det vii[13] ad palacium. Qui mulierem ante suum[14] maritum[14] percusserit, pectet xxx solidos et vii.ª ad palacium. Qui moion alienum in suo ero mutauerit, pectet v solidos et vii.ª ad palacium. Qui limde alienum crebantauerit, pectet v solidos et vii.ª ad palacium. Qui conducteiro alienum mactauerit, suus amus colligat homicidium, et det vii.ª ad palacium. Similiter de suo ortolano[15], et de quarteiro, et de molneiro, et de suo solarengo. Qui habuerit uassallos in suo solar, aut in sua hereditate, non seruiant ad alterum hominem de tota sua facienda, nisi ad dominum de solar. Tendas, et molinos, et fornos de hominibus de Alcazar[16], sint liberi de foro. Milites de Alcazar[17] sint in iudicio pro podestades et infanzones[18] de Port. Clerici uero habeant mores militum. Pedones sint in iudicio pro caballariis uillanis de altera terra. Qui uenerit uozeiro ad suum uicinum pro homine de foras uille, pectet x solidos et vii.ª ad palacium. Ganatum de Alcazar[19] non sit montado in ulla[20] terra.

N.º 1

1 Fernando
4 pectet c
5 furatus fuerit
6 auctorguamentum
8 que lexauerit
9 lexauerit
12 oculum
13 vii.ª

N.º 2

2 Alcaçar
3 peytet
4 peytet c
5 furatus fuerit
6 autorgamentum
7 autorgamentum
8 que leyxauerit
9 lexauerit
10 mulierem suam
11 angeyras
12 oculum
13 vii.ª
14 maritum suum
15 ortalano
16 Alcaçar
17 Alcaçar
18 infanciones
19 Alcaçar
20 nulla

Et homo cui se anafragauerit suus caballus quamuis habeat alium, sit excusatus usque ad capud anni. Mancipium qui mactauerit hominem foras uille et fugerit, suus amus non pectet homicidium. Pro totis querelis de palacio, iudex sit uozeiro. Qui in uilla pignorauerit cum saione, et abstulerit[21] ei pignora, auctorguet[22] saion, et accipiat concilium de tribus collationibus et pignoret pro LX solidos, medios ad concilium et medios ad rancurosum. Barones de Alcazar[23] non sint in prestimonio dati. Et si homines de Alcazar[24] habuerint iudicium cum hominibus de alia terra, non currat[25] inter eos firma, nec reto, sed currat per exquisam. Et homines qui uoluerint pausare cum suo ganato in terminis de Alcazar[26], accipiant de illis montadigo, de grege de ouibus, IIII carneiros, et de busto de uacas, unam uacam. Istum[27] montadigum est de concilio. Et omnes milites qui iuerint ad[28] fossatum uel in guardiam, omnes caballi qui se perdiderint in algara uel in bello, primo erectetis eos sine quinta, et postea detis nobis quintam directam. Et omnis homo de Alcazar[29] qui inuenerit homines de aliis ciuitatibus in suis terminis taliando aut leuando madeira de montibus, accipiant eis totum quod inuenerint sine calumpnia. De azarias et de guardias quintam partem nobis date sine ulla offrecione. Quicunque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit, pectet LX solidos ad palacium, et duplet ganatum ad suum dominum. Testamus uero et perhenniter firmamus, ut quicunque pignorauerit mercatores uel uiatores christianos, iudeos, siue mauros, nisi fuerint fideiussores uel debitores, quicunque fecerit, pectet LX solidos ad palacium, et duplet ganatum ad suum dominum : et insuper pectet C morabitinos pro cauto quod fregit : Rex[30] habeat medietatem, et concilium medietatem. Siquis ad uillam uestram[31] uenerit[31] per uim cibos aut aliquas res accipere, et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectent pro eo aliquam calumpniam, nec suorum parentum homicide habeantur. Et si cum querimonia de ipso ad regem uel ad dominum terre uenerit, pectet C morabitinos, medietatem Regi, et medietatem concilio. Mandamus et concedimus uobis, quod si aliquis fuerit latro et si iam per unum annum uel per duos furari, uel rapere dimisit, si pro aliqua re repetitus fuerit quam comisit, saluet se tanquam latro. Et si latro est et latro fuit, omnino pereat et subsubeat pena[32] latronis. Et si aliquis repetitur[33] pro furto, et non est latro neque fuit, respondeat ad suos foros. Si aliquis homo rapuerit filiam alienam extra suam uoluntatem, donet eam ad suos parentes, et pectet illis CCC morabitinos et VII.ª ad palacium : et insuper sit homicida. De portagio forum : De trosel[34] de caballo[35] de pannis de lana uel de lino, I solidum. De trosel[36] de lana, I solidum. De trosel[37] de fustaes[38], V solidos. De trosel[39] de pannis de colore, V solidos. De carrega de piscato, I solidum. De carrega de asino, VI denarios. De[40] carrega[40] de[40] christianis[40] de[40] coniliis[40], V[40] solidos[40]. De carrega de coniliis de sarracenis, I morabitinum. De caballo quem uendiderint in azougue, I solidum. De mulo, I solidum. De asino, VI denarios. De carneiro, III mealias. De porco, II denarios. De foron, II denarios. De carrega de pane et de uino, III mealias. De carrega de pedone, I denarium. De mauro quem uendiderint in mercado[41], I solidum. De mauro qui se redimit, decimam. De mauro qui taliauerit cum suo domino, decimam. De corio de uaca et de zeura, II denarios. De corio de ceruo, et de gamo, III mealias. De carrega de cera, V solidos. De carrega de azeite, V solidos. Istud portagium de hominibus foras uille, tercia pars de suo hospite, et due partes de Rege. Nos supranominati qui hanc cartam fieri precepimus, coram subscriptis eam confirmauimus et roborauimus. Addentes quod quicunque illam uobis irrumpere uoluerit, sit maledictus et excommunicatus. Amen. Facta fuit hec carta apud Colimbriam mense Augusto[42]. In Era M.ª CC.ª L.ª VI.ª : quam Ego Rex donus[43] Alfonsus feci meo sigillo plumbeo communiri. ·Qui affuerunt, Domnus Stephanus Bracarensis Archiepiscopus conf. Domnus Mar. Port. episcopus conf. Domnus P. Colimbriensis episcopus conf. Domnus S. Vlixbonensis episcopus conf. Domnus S. Elborensis episcopus conf. Domnus P. Lamecensis episcopus conf. Domnus B. Visensis episcopus conf. Domnus M. Egitaniensis episcopus conf. Domnus Mar. iohannis signifer domini regis conf. Domnus Pe. iohannis maiordomus curie conf. Domnus Lau. suarii conf.

N.º 1

21 abstulerint
33 repetetur
38 fustael
43 domnus
" *deest*

N.º 2

21 abstulerint
22 auctorget
23 Alcaçar
24 Alcaçar
25 incurrat
26 Alcaçar
27 Istud
28 in
29 Alcaçar
30 et Rex
31 uenerit uestram
32 pene
33 repetetur
34 trossel
35 caballano
36 trossel
37 trossel
38 fustanes
39 trossel
40 *desunt*
41 mercato
42 Agusti.
43 domnus
" Qui affuerunt, Donnus Martinus iohannis signifer domini Regis confirmauit. —Donnus Petrus iohannis Maiordomus Curie conf. —Donnus Laurencius suarii conf. —etc.

Domnus Gil ualasquiz conf. Domnus Rodericus menendiz conf. Domnus Gar. menendiz conf. Domnus Go. suarii conf. Domnus Petrus garsie conf. Domnus Poncius alfonsi conf. Domnus Lopus alfonsi conf. Magister Pelagius Cantor Port. test. Vincencius menendiz test. Petrus petri test. Petrus garsie test. Martinus petri test. Johanninus test. Gunsaluus menendi Cancellarius. Dominicus petri scripsit.

VILARINUM

VILLARINHO

1218

Ex Lib. II Donationum *(ut dicunt) Alphonsi III hoc descripsimus* forale. *Lectiones varias decerpsimus ex codice Publici Archivi, qui titulum* Foraes Velhos de Leitura Nova *prae se fert.*

Christus[1]. In dei nomine. Ego enim Alfonsus, Rex Port. una pariter cum vxore mea Regina domna Orraca placuit nobis bona pace et uoluntas ut faceremus ad istos homines de vilarino cartula per scripture firmitatis ut habeant et possideant hanc uilarinum, cum suis terminis antiquis, per folialada : Et alia parte per cabeza de mauro : Et de alia parte per fontem de vide : de alia parte per ecclesia de manozes : et per seixo de codesaes : per pala das teeras : et per penafria : et per porto do sseira : et aa caruala uerina : et armada de fernandus menendis : et per losa de bolfata : et per foz de lobazin : et deinde usque in farfon : pascant et montent homines dansianes et de uilarino simul : et unusquisque habeat se suam hereditatem. Damus uobis ad tali foro, sicut est de longrobia[2]. Idem III^{or}[3] annos in antea, qui laborauerint cum boue tantum de I boue quantum de X iugos, detur I quartom : et de V modios de uino in antea I puzal et non amplius. Et qui occiderit demtus in villa homo[4] det L^{a} modios, medios ad concilio, et medium a senior. Et de portadigo, medio ad concilio, et medio a senior. Et quis leuauerit manum contra alcaydem ville accipiat LXXXX^{a}[5] fragellas[5] : et si noluerit accipere fragellas[6], det LX^{a} modios et exeat de villa. Hominem qui fuerit contumacem et noluerit obedire concilio dent illi XXX fragellas[7], medietatem accipiat, et medietatem dimituntur ei pro domino ville et pro concilio. Et quicunque fecerit fiadoria, et exierit illam et noluerit auscultare iudicem Ville, detur I bracale. Hominem qui fuerit sine filiis ut detur post obitum eius sua substancia ad fratrem suum uel ad proximum qui adfuerit : et si non habet proximum fiat omnem substanciam suam de concilio et concilio[8] distribuat[8] eas amore dei. Qui occiderit uenatum in peia detur I lombo : et ille homo non det alia erecta, sed honorem habeat ut militem. Et de quinta de mauros detur integra ad dominum ville et de tota alia callunia[9], medietatem ad concilio et medietatem ad dominum ville. Et quicunque habuerit caballum uel equa habentem armas, sicut militem, non dare iugatam : et si mortuus fuerit equm uel equa eius usque in V^{e} annos non det nichil : et post V annos si non habet cauallum[10] det iugata. Ad Episcopum detur pro Ecclesia una cera. Et qui acceperit armas in villa contra uicinum suum perdat armas et detur illi LX^{a} fragellas[11] et si noluerit accipere fragellas[12], det LX^{a} modios, et exeat de villa. Et qui fecerit aleiue contra senor et dimiserit vxorem suam et aliam duxerit exeat de villa, et in nullo modo non intret ibi. Et si fuerit ibi rousum[13] et puellam fecerit querellam ad concilio det uir ille L^{a} modios inter concilio[14] et seniorem ville : et conquerant illo suos parentes. Et quicunque percuserit proximum suum in maxilla uel in alio membro ut intret illi in manus, sicut dicit lex moysi. Homicida et refuga et rousador si uenerit ad nos sit securus. Et qui occiderit ursum dare ambas manus de urso ad alcayde. Et alio alcayde non intret inter nos, nisi quale elegerit concilio : et unde est foro inde sit quarterio[15] et nullus non recudat sine rancuroso[16]. Facta carta notum diem sancti Nicholay, mensis decembris, Era M.^{a} CC.^{a} L.^{a} VI.^{a} Ego Rex Alfonsus et vxor mea Regina domna Vrraca, in hac kartula manus nostras roboramus. Pro testes, Archiepiscopus bracare[17] Stephanus test. Lupus alfonso test. Gunsaluus[18] menendiz. Petrus garsie test. Sebastianus conscripsit. Si aliquis homo uenerit uel uenerimus tam filiis quam neptis uel propinquis et hunc factum nostrum irrumpere uoluerit sit a fide christi separatus, atque execra-

1 *deest*
2 longobria.
3 quatuor
4 hominem
5 sexsaginta flagellas
6 flagellas
7 flagellas
8 concilium destribuat
9 calumpnia
10 caballum
11 flagellas
12 flagellas
13 rausum
14 concilium
15 quarteiro
16 rencuroso.
17 bracarensis
18 Gonsaluus

tus, partem habeat cum nenore, et cum iuda traditore, et degluciat eum terra sicut datam et abirom. Quod si recte egerit, quicunque fuerit de semine meo cum istos homines, benedictus sit a deo patre in secula seculorum, Amen.

Ista carta est de villarino qui iacet prope ansianis contra sanctam Crucem : et non tenebat sigillum.

SABADELI

SABADELHE

1220

Descripsimus ex Lib. Foral. Antiquor. S. Crucis : lectiones varias ex Lib. Regestor. Alphonsi II hausimus.

In nomine domini. Hec est carta de foro quam Ego Alfonsus dei gratia Port. Rex, una cum uxore mea Regina domna Vrraca, et filiis nostris infantibus domno Sancio, et domno Alfonso, et domno Fernando, et domna Alionor, facio vobis populatoribus de Sabadeli tam presentibus quam futuris im perpetuum. Do itaque uobis pro foro quod homo qui habuerit unum bouem aut plures, det I quartarium, et sit inde I talegam de tritico, et III de secunda, per mensuram de concilio : et quando habuerit de sua uinea V quinales de uino, det inde I puzal et non plus. De lino, et de legumina nichil det. Et de monte a sancto Michaele usque ad introitum det IIII dies et unum conilium. De sugeira nichil det. De introitu usque ad sanctum Michaelem nichil det. De peia det II costas de porco, et de alio uenato I lombum. De introitu usque ad pascha nichil det. De lancea et de fossa nichil det. Qui fecerit homicidium, pectet L modios, medietatem ad seniorem, et aliam medietatem accipiat concilium : et dent illam ad parentes ipsius mortui. Et homo qui fecerit homicidium et fugierit, stet sua mulier cum sua medietate in saluo : Et aliam medietatem sui mariti : et[1] accipiat concilium, et aprecient illam in ipsos L modios. Et in quali hora uenerit ipse qui homicidium fecerit et pectare uoluerit, dent ei totam suam medietatem, et compleat suum homicidium. Et de rauso similiter. De furto pectet pro I^{o} VIII^{em} : IIII^{or} partes ad seniorem de furto, et II ad seniorem de uilla, et II ad concilium, et I ad iudicem. Qui contra uicinum suum uoluerit facere prouam, et uicerit illum, ille qui ceciderit, pectet I bragal. Et si iam in campo uenerit[2] et eam non fecerint, pectet medium bragal. Pro membro hominis uel mulieris, pectet pro auricula XV modios. Pro naribus L modios : pro I occulo L modios : pro II[3] occulos[3] C modios : Pro una manu L modios : Pro duabus manibus C modios : pro I dente V modios : pro digito polegar X modios : et de aliis digitis pro unoquoque illorum V modios : et de pedibus similiter, medietatem ad palacium, et medietatem ad ipsum uulneratum, uel ad suos parentes. Qui acceperit arma aliqua cum ferro infra uillam contra suum uicinum, perdat illa. Si autem percusserit cum illis, pectet L modios, medietatem ad seniorem, et medietatem ad uulneratum. De ganantia de fora parte, de mauro, de caballo, de latrone, senior habeat inde medietatem, et aliam medietatem habeat ille qui illum inuenerit. De mauro brauo, habeat senior quintam partem in toto loco : et de alia rauba[4] nichil habeat. Fiaduria de alia parte, senior habeat inde medietatem, et concilium aliam medietatem : Si autem defenderit iudex, et si non nichil. Si uicinus contra suum uicinum cum apelido[5] ad suam casam uenerit cum tribus et intus intrauerit per malam uoluntatem pectet LX modios, medietatem ad seniorem, et aliam medietatem ad illum ad quem iuerit. Pro ecclesia derota, pectet CL modios : et quando fuerit sacrata, CC modios, medietatem ad ecclesiam, et medietatem ad seniorem. Qui posuerit lutum aut ceciderit super faciem hominis, aut mulieris, aut super os, pectet LX modios, medietatem ad seniorem, et medietatem ad illos iniustados. Mulier qui uirum habuerit ad benedictiones et fugiuerit cum alio, stet suus maritus cum toto suo habere in saluo. Et de medietate mulieris, accipiat maritus medietatem, et senior medietatem. Si autem benedictiones non habuerint et fugiuerit cum alio, similiter. Caballarius deffendat suum portaticum cum quo mercauerit. Caballarius qui comparauerit hereditatem de pedone habeat illam saluam. Et pedones qui comparauerint hereditatem de caballario misceant illam cum suis hereditatibus, et dent inde suam iugadam. Caballarius cui mortuus fuerit suus caballus aut illum perdiderit, sit excusatus usque ad tres annos. Caballarius qui mortuus fuerit, stet sua mulier honorata per forum de caballario quousque accipiat maritum, si illa non fuerit mal uezada. Homo qui habuerit equam cum armis de caballario, faciat quomodo caballarius. Et si unus ex uobis miserit alium hominem in suam casam, et dederit ei de sua hereditate ad laborandum defendat illum. Qui autem habuerit iumentum aut equam aut asinum, non accipiant ei illum sine suo grato[6], ut leuent illum ad nul-

1 *deest*
2 uenerint
3 duobus occulis
4 rouba
5 apilido
6 gratu

lam partem. Qui mortuus fuerit et semen non habuerit, det totum suum habere pro sua anima, et ad suos parentes. Qui habuerit filiam caset illam quandocunque uoluerit, et quocunque uoluerit, et nichil det ad palacium. Caballarius qui mortuus fuerit, et filios habuerit, surgat inde unus et deffendat alios. Qui percusserit suum uicinum intus in uilla, uel ante iudicem, pro I ferida, recipiat XII flagellas, medias ad palacium, et medias ad quem feriuerit. Et de foris de uilla, pro I ferida, recipiat duas in camisia. Et contra nostros inimicos, ibitis nobiscum, et non ad aliam partem. Qui miserit litem aut trabalium inter uos, uel cum seniore et non potuerit illud emendare, eiciatis illum foras cum toto suo habere. Et si fuerit traditor de concilio, aut de seniore, perdat suum habere, et eicietis[7] illum foras : et senior recipiat medietatem de ipso habere, et aliam medietatem ille cui fuerit traditor. Et homo qui habitauerit uobiscum per unum annum, et inde exire uoluerit, uendat suam hereditatem aut donet ad quemcunque uoluerit : ita tamen quod uendat illam aut donet ad uicinum. Et concedo ut unum seniorem habeatis. Judex aut sagio de uestra uilla sit qualem posuerit concilium, et alcaide quem uos uolueritis. Judex habeat decimam de ganancia, et quali hora uoluerit exire exeat sine pecto. Si uicinus contra suum uicinum rixam habuerit, et amiciciam fecerint, nichil dent ad palacium. Et tota fiaduria sit de uno bragale. Et nullus homo intret in uestram casam sine uestro grado. Et ponite pro alcaide illum quem uos amaueritis et uolueritis. Et si unus ex uobis de sua hereditate uoluerit dare in testamentum pro remedio anime sue, sit deffensa. Et nullus homo non uadat pignorare alium hominem ad suam casam : sed demandet pro illo, et ueniat ad concilium et faciat ei directum. Si autem noluerit facere directum, pignorent illum. Et si non fuerit cum sagione, pectet unum bragal. Balistarii qui uobiscum habitauerint habeant forum de caballario. Et homo qui de foris uenerit, et suum bouem ad laborandum dederit, det suam iugatam[8], et uadat pagado. Qui acceperit equm[9] alienum, aut bouem iunxerit, si fuerit bonus homo, recipiat XX flagellas, medias ad palacium, et medias ad seniorem de iumento. Si fuerit mancipium recipiat X flagellas. Qui bouem non habuerit, non det iugatam[10]. Et eatis in nostro adiutorio et in nostro apelido tres dies inter ire et uenire et non plus. Ferrarius qui fuerit morator desfaciat V mallios pro illo anno. Oleiro de tribus cozeduras det II ollas unam grandem et aliam paruam. Conqueiro, det pro uno anno inter concas et uasos XII. Pelitarii, inter duos unum mantum de foro : et det illis uitam, et non plus. Piscator qui se gubernat in ipso roget illum iudex, et det illi panem, et uinum, quod maneat cum eo per tres noctes ad riuulum, et non plus. Zapatarius qui se gubernat in ipso, det ad palacium pro illo anno medium bragal, et non plus. Homo qui de aliena parte desponsauerit mulierem de caballario in uilla et leuauerit eam ad suam terram, det ad palacium I morabitinum. Et si in uilla morauerit, nichil det. Homo qui de alia parte sponsauerit[11] mulierem de pedone erdador in uilla, et leuauerit eam ad suam terram, det ad palacium medium morabitinum. Et si habitauerit in uilla, nichil det. Clerici erdadores habeant suas hereditates quas habuerint de ecclesiastico, et de laicali defensas et amparatas ipsi et omnis posteritas eorum in perpetuum. Et si homo aut mulier aut mancipium fuerit ad pallearium alienum, uel ad almuinam, aut ad uineam, aut palos derotos, pectet pro I VIIII, et unum bragale, medium ad palacium, et medium ad illum quem fuerit. Homo qui leuauerit alienum iumentum, aut equm, aut ganatum, et homo aut mulier, aut mancipium de domo exierit et ad tollendum uenerit, pectet I bragal, medium ad palacium, et medium ad illum ad quem fuerit. Ego Rex Alfonsus supranominatus et uxor mea Regina domna Vrraca, et filii nostri hanc cartam concedimus et confirmamus, et propriis manibus eam roboramus et in ea hec signa fecimus ++++++++. Facta carta apud Aguardam, mense Februario. Era M.ªCC.ª L.ª VIII.ª Qui affuerunt, Domnus Martinus iohannis signifer domini regis conf. Domnus P.[12] iohannis maiordomus Curie conf. Domnus Laurencius suarii conf. Domnus Gunsaluus menendiz[13] conf. Domnus Gil ualasquiz conf. Domnus Garsia menendiz conf. Domnus Rodericus[14] conf. Domnus Petrus garsie conf. Domnus Poncius alfonsi conf. Domnus Lopus alfonsi conf. Domnus Stephanus Bracarensis archiepiscopus conf. Domnus Martinus Port. episcopus conf. Domnus Petrus Colimbriensis episcopus conf. Domnus Suarius Vlixbonensis episcopus conf. Domnus Suarius Elborensis episcopus conf. Domnus Pelagius Lamecensis episcopus conf. Domnus Bartholomeus Visensis episcopus conf. Domnus Martinus Egitaniensis episcopus conf. Magister Pelagius Cantor Port. test. Petrus petri test. Martinus petri test. Vincencius menendiz test. Petrus garsie test. Johanninus test. Gunsaluus menendiz Cancellarius. Dominicus petri scripsit.

7 eiciatis
8 iugadam
9 equum
10 iugadam.
11 sposauerit
12 Petrus
13 menendi
14 Rodericus menendiz

VILLA NOVA

VILLA NOVA (BEIRA)

1220

Hujus foralis *unicum exemplar, quod autographum videtur, in Archivo Publico servatur.*

In nomine domini nostri ihesu christi. Ego domnus guilelmus Reimondiz, silicet, facio et hedifico populationem in hereditatem meam que uocatur Villa noua in riba de mondego, et est in termino de felgosino : et do eam populatoribus tali uidelicet pacto et foro, ut mihi et sucessoribus meis dent decimam partem panis, et uini, et lini : et in festum sancti michaelis dent unam fugaciam de tritico de uno almude de linares, et una gallinam : et in festa de natale dent unam fugaciam de tritico, et si non habuerit tritico dent una taleiga de centeno : et dent uno quarazil de porco et si non habuerit porco de suo dent una gallinam aut una perdiz aut uno conelio. Et si aliquis coactus fuerit fame, et iuerit ad proprium agrum, et acceperit panem adhuc inmatura messis, accipiat donec ad duos quartarios et unum puzalem de uini, et non amplius. Habitatores de uila noua habeant potestatem uendendi et hemendi hereditatem com suo foro. Populatores de uila noua habeant iudicium et forum de zameiro. Pro omicidio pectet c solidos ad rancuroso, et vii.ª domino hereditatis. Pro casa derrota cum scutis et cum spatis, ccc solidos et vii.ª domino. Qui furauerit det pro uno nouem, et habeat intentor duas partes, et vii.ª domino. Et qui uim fecerit mulieri, et illa clamando dixerit quod sibi uim fecerit, si ille negaret ducat illa in testimonium tres tales qualis ipse fuerit : et ille iuret cum duodecim quod non fecerit, et sit liber. Et si mulier non habuerit auctores iuret ipse solus. Et si non potuerit iurare, pectet ccc solidos et vii.ª domino. Et testimonia mentirosa et fiel mentiroso pectet lxª solidos, vii.ª domino, et duplet habere. Et qui in concilio aut in mercato, uel in ecclesia aliquem percuserit, pectet lxª solidos medietas domno et medietas ..... detur. Qui in uilla pignus inuenerit aut fideiussorem et ad montem fuerit pignorare duplet pignora et pectet lxª solidos et vii.ª domino. Et mulier .... que maritum relinquerit, pectet ccc solidos et vii.ª domno. Qui dimisserit uxorem, pectet i denarium iudici. Qui equm alienum equitauerit pro uno die pectet unum arietem et si magis pectet pro iº die vi denarios et pro iª nocte unum solidum. Qui uulnerauerit cum lancea aut cum spata, uel cum cultello, pro intrada pectet x solidos. Si transierit ad aliam partem, pectet xx^ti^ solidos uulnerato. Qui fregerit occulum aut brachium aut dentem, pro uno membro pectet uulnerato c solidos, et ille det vii.ª domno. Qui mulierem alienam ante maritum percuserit pectet xxxª solidos et vii.ª domno. Qui marcum alienum in sua hereditate mutauerit, pectet v solidos et vii.ª domino. Qui limitem alienum fregerit, pectet v solidos et vii.ª domno. Qui conductarium alienum mactauerit, pectet omicidium suo domino et vii.ª domno uille. Similiter domino ortolano, et quartario, et molinario, et de solarengo. Qui habuerit hereditates, uel uasallos, per regnum portugalis ubicunque sint in omni regno, non pectet nec faciat forum nisi dominis suis. Vizino de uila noua per totum regnum portugal non pectet calumnia nisi per foro zameiro. Tende et molendini et fornos de ominibus de uilla noua sint liberi de foro. Clerici militum. Qui tenuerit contra uicino uocem pro homine foris uille, pectet x solidos ad rancuroso, et vii.ª domno. Ganatum de uila noua non sit montado in ulla terra. Siquis mancipium occiderit hominem extra uillam non pectet dominus eius pro eo omicidium si ipse fugiit. Pro totis querelis de palacio iudex sit uozarius. Si homines de uilla noua habuerint iudicium cum ominibus alie terre, non currat inter illos firma sed si per esquisa aut per reto. Si homines de foris tenuerint ganatum terminis de uila noua, dent de illo montadigo : de grege ouium iiii^or^ carneiros : De uacis iª uaca. Hoc montadicum est de concilio. Si aliquis de uila noua inuenerint hominem extraneum sed non de sua uilla intra suis terminis taliando aut leuando madeira accipiat omne quod ei inuenerit sine calumnia. Quicunque ganatum domesticum pignorare, uel rapere fecerit, pectet palatio lxª solidos, et duplet ganatum suo domino. Mandamus igitur quod quicunque pignorauerit mercatores de quocunque genere sint uel uiatores nisi fuerit debitor uel fideiusor, pectet palacio lx solidos, et duplet pignora suo domino : et super pectet c morabitinos pro cauto quod fregerit : Dominus uille habeat medietatem, et concilio medietatem. Siquis ad uestram uillam per uim uenerit, aliquam rem acceperit, et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectet pro eo calumniam nec suorum parentum habeat omicidium : et si cum rancura ad regem, uel domno terra uenerit, pectet c morabitinos medietas domino uille, et medietas concilio. Mandamus quod si latro per annum, uel per duos furari relinquerit, et postea pro aliqua re repetitus est, saluet se tanquam latro. Et si latro est et fuit subeat penam latronis. Si aliquis repetitur de furto et non est latro neque fuit respondeat per suum forum. Si aliquis filiam alienam habuerit ui donet eam parentibus, et pectet illis ccc morabitinos et vii.ª palacio et sit omicida. Moratores et uicinos de uilla noua non dent portagem. Assinamus quantos populatores habeat in uilla noua nominati xxxª. Facta karta mensse febrvarii. In Era m.ª cc.ª l.ª viii.ª Tempore domini Regis afonsi. Ego suprano-

minatus dom guilelmi qui hanc kartam scribere mandaui hunc forum et hanc cartam concedo et propriis manibus Roboro. Homines de uila noua non dent de exaueaduras nec rabeeriis et postquam posuerit pedem m^es uices sit liber reliqum de domino uinee. Homines de uilla noua sint liberi per hunc forum de aliis causis. Quicunque igitur hanc kartam irumpere temptauerit sit maledictus et excomunicatus et cum iuda traditore dampnatus et insuper pectet ccc morabitinos : et in rebora damus i° carneiro. Qui presentes fuerunt et uiderunt et audierunt, petro fernandus test. Gunsaluus fernandus, Suario gunsaluiz, test. Dum christophano test. Martino pelaiz test.

Mvnio muniz notuit.

TAURO VEL TOURO

TOURO

1220

Ex libro regestorum cartophylacii conventus Thomariensis, qui inscribitur Livro do Tombo, *valde mutilo, sed authentico, et saeculo XVI conflato, textum descripsimus. Translatio in linguam vernaculam saeculi XIV quam adjecimus, in Publico Archivo ab antiquo servatur. Non aliud hujus* foralis *exemplar invenimus.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti, amen. Hec est carta de foro quam iussimus facere ego petro aluitiz pro gratia dei magister do templo, una cum conuentu meo, uobis populatoribus de touro tam presentibus quam futuris. In primo concedimus uobis ut non detis pro homicidio nisi ccc solidos in apreciadura. Et de istis ccc solidis detis septimam ad palatium per concilium et per manum judicis. Et in aliquo pactu uel in aliqua calumnia non intret meus merinus nisi judex de uestro concilio. Et tercia pars de uestro concilio faciat fossatum, et alie due partes stent in uestra villa. Et de illa tercia que debuerit facere fossatum, ille qui ibi non fuerit, pectet pro fossadeira v solidos in apreciadura. Et non faciatis fossatum nisi cum domino uestro una uice in anno, nisi fuerit per beneplacitum nostrum *(sic)*. Et clerici et pedones non faciant fossatum : et non intret ibi nuncium neque manaria de aliquo homine de touro. Et qui in termino de touro filiam alienam rapuerit contra suam uoluntatem, pectet ad palacium ccc solidos, et exeat pro homicidia. Et si aliquis inter uos in mercato aut in ecclesia aut in concilio apregonato percusserit suum vicinum, pectet LX solidos ad concilium, et sit inde septima de palatio per manum judicis. Et de quolibet furto, dominus furti recipiat suum cabum et alie octo partes diuidat cum judice per medium. Et ille qui domum fecerit aut vineam ad *(sic)* suam hereditatem honorauerit, et uno anno in illa sederit, si postea in alia terra habitare uoluerit, seruiat ei tota sua hereditas ubicunque habitauerit. Et si uoluerit illas uendere, uendat cui uoluerit per forum de uestra villa. Et homines de touro qui debuerint habere iudicium aut juncta cum hominibus de uestris terris habeant illud in capite suorum terminorum. Damus uobis pro foro quod miles de touro stet pro infanzone de toto uestro regno in iudicio et in iuramento, et uincat ipsum cum duobus iuratoribus. Et pe-

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Esta he a carta do fforo a qual mandamos fazer, Ev Pedro aluitis pela graça de deus, Maestre do templo en sembra cum ho conuento meu, A vos poboadores de Touro assy aos presentes come aos que am de uiinr. In primeyramente outorgamus a uos que nom dedes por homezyo senom ccc soldos in estymadura. E destes ccc soldos dedes a septima parte ao paaço, pelo conselho e pela mãao do juiz. E en alguum peyto ou en alguma coomha nom entre o meu meyryo, senom juyz de uosso conselho. E a terça parte do uosso conçelho faça fossado, e as outras duas partes estem na uossa villa. E daquela terça parte que deuer fazer foçado, aquel que hy nom for peyte por fossadeyra v soldos in apreciadura. E nom façades fossado senom cum uosso senhor o Maestre, senom huma uez no anno se nom for per prazer uosso. E os clerigos, e os peunes, nom façam foçado. E nom entre hy mandadeyro en nenhuma maneyra de nenhuum homem de Touro. E quem no termho de Touro filla alhea filhar ou rossar contra sa uoontade peyte ao paaço m^c soldos, e ssaya e fique por homezyam. E sse alguem antre uos en mercado, ou en eygreia, ou en concelho apregunado ferir seu uezyno, peyte LX soldos ao conçelho, e seia ende a septima parte do paaço per mãao do juyz. E de cada huum furto o senhor do ffurto receba sa parte, e as outras VIII^to partes parta con o juyz per meyo. E aquel que casa fezer, ou uynha, ou sua herdade honrrar, e huum anno en ella seuer, se depoys en outra terra morar quiser, seruha a el toda sua herdade hu quer que morar. E se as quiser uender, uendaas a quem quiser pelo foro da uossa villa. E os homees i uezynos de Touro que deuerem a auer iuyzo, ou junta cum homees doutra terra, aiano na cabeça dos seus termhos. Damos a uos por foro, que o caualeyro de Touro estè por jnfançum de todo nosso reyno en jui-

dones de touro stet pro milite uillano de totis terris nostris, in iudicio et in iuramento, et uincat cum duobus juratoribus. Et homines qui de suis terris exierint cum homicidio aut cum muliere rauxada, uel cum alia qualibet calumpnia exceperit ducat mulierem alienam et fecerit se uassalum de aliquo homine de touro, sit liber et deffensus per forum de touro. Et si homo de alia qualibet terra uenerit cum inimicicia aut cum pignore postquam in termino de touro intrauerit si inimicus eius post ipsum introierit et ei pignus abstulerit aut aliquod ei malum fecerit, pectet domino qui tenuerit touro D solidos, et duplet pignus ei cuy abstulerit et liuores quos fecerit. Et qui hominem de touro pignorauerit, et antea non pecierit directum in concilio uestro, pectet ad palacium LX solidos, et duplet pignora cui acceperit. Et homo de alia terra qui militem de touro descaualgar, pectet LX solidos. Et homo de touro qui milite de alia terra descaualgar, pectet V solidos. Et si homo de alia terra aprehcenderit homines de touro, et eum in prisonem miserit, pectet CCC solidos. Et si homo de touro aprehenderit hominem de alia terra, pectet V solidos. Et si homo de touro pro aliqua fiaduria per medium annum non fuerit requisitus, sit liber de illa. Et si mortus fuerit, mulier et filii eius sit liber de illa. Et homines de touro non soluant pignora pro domino touro neque pro meirino, neque sint pignorati nisi pro suo uicino. Et milites de touro neque mulieres uidue non dent pousatam per forum de touro, nisi pedones per manum judice. Et homines de uestris terminis qui sederint in uestras hereditates aut in uestros solares et domini eorum non fuerint ibi, ueniant ad signum judice, et dent fideiussores quod respondeant ad directum quando uenerint domini sui. Et si fecerint calumpniam, pectent illam dominis suis I *(sic)* VII.ª palacium. Et non seruiant ad alium hominem, nisi ad dominos suos in quorum solare sederint. Et senare et uinee domini magistri habeant tale forum quale senare et vinee uestre habuerint. Et qui uicinum suum occiderit et in domo sua fugerit, qui post illum intrauerit et ibi eum mactauerit, pectet CCC solidos. Et qui mulierem aforciauerit et ipsa uoces mictendo uenerit, si ipse cum duodecim non potuerit se saluare, pectet CCC solidos. Et qui mulierem alienam percuserit, pectet ad suum maritum XXX solidos et septem a palacio. Et homo de touro qui fideiussores dare uoluerit pro intentione de qua eum inquietauerit et dederit duos homines fideiubssores et ipse sit tercius, si ille qui eum inquietauerit non uoluerit recipere fideiubssores et eum postea magtauerit, totum concilium pectet homicidium suis parentibus. Et palacium domini magistri et palacium episcopi habeat calumpniam, et tota uilla habeat unum forum. Et homo de touro qui fideiussor intrauerit, si contentor eum non liberauerit, qualem fideiussoriam fecerit talem pectet. Et si habuerit illum suum inceptorem *(sic)*, mittat illum pro se, et ipse exeat de fiadoria. Et de suspecta de X solidos et supra juret cum duos de suis uicinis : et de decem solidos ad

zo, e en iuramento, e uença esse cum dous iuradores. E o peum de Touro estè por caualeyro villãao de todalas uossas terras en juyzo, e en juramento, e uença cum dous juradores. E os homees que das sas terras sayrem cum homezyo, ou cum molher roussada, ou cum outra qualquer coomha saluando que nom duga molher alheea, e fezersse uassalo dalguum homem de Touro, seia liure e emparado pelo foro de Touro. E sse homem doutra qualquer terrà ueher cum homezyo, ou cum penhor, depoys que no termho de Touro entrar, se o enmiigo del depos ele entrar, e o penhor lhy filhar ou alguum mal lhy fezer, peyte ao senhor que teuer Touro V^{c} soldos, e dubre o penhor aaquel a que o filhou, e as desunrras que lhy fez. E quem ho omem de Touro penhorar, e ante nom pedir dereyto no conçelho uosso, peyte ao paaço LX soldos, e dubre os penhores a quem nos filhou. E o homem doutra terra que o caualeyro de Touro descaualgar peyte LX soldos. E o homem de Touro, que caualeyro doutra terra descaualgar peyte V soldos. E se o homem doutra terra prender homem de Touro e o em prizum meter peyte III^{c} soldos. E sse o homem de Touro prender homem doutra terra, peyte V soldos. E sse o homem de Touro por alguma fiadurya, e per meyo dano nom for demandado, seia liure dela. E sse morto for a molher e os filhos dele seiam liures dela. E os homees de Touro nom paguem penhores polo senhor de Touro, nem polo meyrino, nem seiam penhorados senom por seu uyzyno. E nem caualeyros de Touro, nem molheres uyuoas, nom dem pousada per foro de Touro senom per mãao do juyz. E os homees de uossos termos, que seuerem nas uossas herdades, ou nas uossas casas, e os senhores delas nom forem hy, uenham ao sinal do juyz, e dem fiadores que respondam ao dereyto, quando ueherem os senhores seus. E sse fezerem coomha peytemna a sseu senhor, e a septima parte ao paaço. E nom sseruam a outro senhor, senom aos senhores seus nos quaes terreno seuerem. E as searas, e as vinhas do Maestre aiam tal foro qual as searas e as uynhas uossas ouuerem. E quem uyzyno seu matar en ssa casa fugir aquel que pos el entrar e o aly matar, peyte III^{c} soldos. E quem molher forçar e ella uozes metendo uiindo, se esse cum XII nom sse poder saluar, peyte III^{c} soldos. E quem molher feryr alheya, peyte a sseu marido XXXª soldos e a septima parte ao paaço. E o homem de Touro que fiadores dar quiser pola entençum de qual a elle fezerem ou demandarem, dê II homees por fiadores e elle seia ho terceyro : e se aquel que demandar nom quiser receber fiadores, e el depoys o matarem, todo ho conçelho ho omezyo a sseus parentes. E ao paaço do senhor Meestre, e ao paaço do bispo, aia a comha : e toda a uylla aia huum foro. E o homem de Touro que por fiador entrar se o demandador el nom liurar qual fiadoria fezer a tal peyte. E se elle ouuer seu contentor metao ele por ssy e saya elle da ffiadorya. E de sospeyta de X soldos, e de mais iure cum dous de sseus uezinos. E de X soldos e obmeos iure com huum

minus, juret cum uno uicino qualem habuerit. Et homo de tauro qui se tornauerit ad dominum alium ut ei benefaciat sua casa et sua hereditas et uxor sui *(sic)* et filii sui sint liberi per forum de touro. Damus etiam uobis pro foro, ut non habeatis alium dominum nisi nos magister et suo conuentu et quem concilium uoluerit. Et homo de touro qui fuerit exerdatus et per manum suam non peccauerit *(sic)* suam hereditatem, uadat illam accipere sine aliqua calumpnia. Et totus homo de touro qui habuerit hereditatem in alia terra, non faciat fossatum nisi per forum de touro. Et homo de touro qui habuerit mulier ad benedictiones, si eam lexauerit pectet unum denarium ad judicem. Et si mulier leixauerit suum maritum quem habuerit ad benedictiones, pectet ccc solidos, medietatem ad palacium et medietatem ad suum maritum. Et qui disrrumperit casam cum lanceas et cum scutis de la porta a dentro, pectet ccc solidos, medietatem ad dominum de ipsa casa et aliam medietatem ad palacium. Et qui percusserit suum uicinum cum lancea et exierit de una parte ad aliam, pectet xx solidos et vii ad palacium. Et si non exierit ad aliam partem, pectet x solidos et vii ad palacium. Et de plaga unde ossa exierint, pro i° quoque osso pectet x solidos et septem ad palacium. Et de alia plaga, v solidos et vii ad palacium. Et pro tota pignora, siue de concilio siue de palacio, recipiant fideiussorem pro ad forum. Et concedimus uobis quod non habeamus deuessam neque montem neque pelagum, nisi de toto concilii. Et montadicum de estremo de touro accipiant illud milites de touro cum domino suo et habeant inde terciam partem. Et nullus accipiat montaticum de ganatis de touro. Nullo vicino de touro non respondeat sine rancuroso. Et de carrega de portatico de pedone, iii mealias : Et de cauale, i solidum : et de mulo, i solidum : et de asino et de boue, vi denarios. Et de toto portatico quod uenerit de *(sic)* touro hospes ubi pousauerit terciam partem et portarius accipiat duas et homines de touro non dent portaticum in toto regno : et concilio de touro dent pro collecta xii morabitinos ad magister unusquisque anno. Et magister cum suo conuentu seruiant domino rege. Et faciat domino magistro suo castelo : et molendinos et fornos ueiros et barreiros habeatis per foro de aguarda. Totas istas intentiones judicent alcaldes de uila uestra per suam cartam. Et alias intentiones judicent secundum suum sensum sicut melius potuerit. Ego petro aluitiz magistro do templo, una cum conuentu meo et cum domino alfonso rege, uobis populatoribus de touro tam presentibus quam futuris damus a uobis quantum de domino rege alfonso et de concilio da guarda de hereditates et quantum plus poterimus ibi ganare. Et de istas hereditates habeatis uobis concilio v partes, et ego habeo vi^am^ partem. Et uos detis ad nos decimam de pane et de uino, de lino et de criancia de ganatos ad sancta ecclesia. Facta fuit apud gardam, kalendas decembris. Era m.^a cc.^a l.^a viii.^a Ego magister una cum domino rege et cum conuentu

uizino qual ouuer. E o homem de Touro que sse tornar a outro senhor que a ele bemfaça sa casa e sa herdade e ssa molher e os seus filhos seiam liures e soltos polo foro de Touro. Damos ainda a uos por foro que uos non aiades outro senhor senom nós Maestre, e o seu conuento, e quem o Concelho quizer. E o homem de Touro que for exerdado, e per sa mãao nom peytar sua herdade uaa ela filhar sem nenhuma coomha. E todo homem de Touro que ouuer herdade em outra terra nom faça foçado senom polo foro de Touro. E o homem de Touro que ouuer molher a beenções se a leixar peyte huum dinheiro ao juiz. E sse a molher leixar seu marido o qual ouuer a beenções peite ccc soldos, a meyadade ao paaço, e a meyadade a seu marido. E quem deronper casa com lanças e com escudos de la porta a dentro peyte ccc soldos, a meyadade ao senhor dessa casa e a outra meyadade ao paaço. E quem ferir seu uizino com espada, peyte xl soldos e a ceptima parte ao paaço. E quem firir seu uizino com lança e sair duma parte aa outra, peyte xx soldos, e a septima parte ao paaço. E se nom sair aa outra parte peyte x soldos, e a vii.^a parte aao paaço. E da chaga onde ossos sairem por cada huum osso peyte x soldos, e a septima parte ao paaço. E da outra chaga v soldos, e a vii.^a parte ao paaço. E por todolos penhores assi do Concelho come do paaço, recebam fiador pera o foro. E outorgamos a uos que nom aiamos deuesa nem monte nem peego senom de todo o Concelho. O montadigo destrema de Touro filhem esse caualeiro de Touro com seu senhor, e aia ende a terça parte. E nenhuum nom filhe montadigo de gaados de Touro. Nenhuum uizino de Touro non responda sem rancuroso. E de carrega de portadigo de peon iii^es^ mealhas : E de cauallo huum soldo : E de muu i soldo : e dasno e de boy vi dinheiros : E de todo o portadigo que uier a touro o ospede hu pousar a terça parte e o porteiro filhe as duas partes. E os homeens de Touro nom dem portadigo en todo o Reyno. E o concelho de Touro dê por colheyta xii marauedis ao meestre en cada huum ano. E o maestre com seu conuento seruam a nosso senhor elRey : e faça ao senhor o meestre seu castello. E os moynhos e os fornos ueeyros e barreyros aiades por foro de guarda. Todas estas entenções juygem alcaides de uila uossa, per sua carta. E as outras entenções iuygem segundo o sseu entendimento assi como melhor poderem. Eu Pedro aluitis Maestre do templo en senbra con o conuento meu e com nosso senhor Rey don Afonço a uos poboadores de Touro assi aos presentes come aos que am de uiir damos a uos quanto do senhor Rey Dom Afonço, e do Concelho da guarda, e das herdades, e quanto chus podermos hi guaanhar. E destas herdades aiades uos Concelho as v partes e eu aia a vi^a^ parte. E uos dedes a nós a dizima do pam, e do vinho e do linho, e a crianssa dos gaados aa santa Eygreia : feita foy esta carta na guarda nas queendas de Dezenbro. Era m.^a cc.^a l. viii.^a Eu Maestre en senbra com nosso senhor elRey, e con o conuento meu que esta

meo, qui hanc kartam fieri precepimus, coram subscriptis eam roborauimus, et in ea hec signa facimu+++++++++++s. Quicunque igitur hoc nostrum factum uobis integrum obseruauerit sit benedictus a deo amen.

Isti sunt termini assignati quos dominus petrus aluitiz magister templi militie in hyspania dedit populatoribus de tauro tam presentibus quam futuris qui ibi habitauerint per mandatum domini regis alfonsi de port. et per placitum concilii ciuitatis guarde. In primo per aquam de boi, et inde per gargantam de saguarzales et inde per cumieyra, quomodo uadit ad cornudela, et inde quomodo uadit terminum ciuitatis guarde contra elgiam et de alia parte per riuolum de Cola.

carta mandar fezemos com estes scritos a firmamos en ela este sinal fezemos.

Quemquer que este nosso feito a uos entregamente guardar seia beento de deus amen. Estes som os termos assinaados os quaaes don Pedro aluaris maestre do Templo da Caualaria em espanha deu aos poboadores de Touro tamben aos prezentes come aos que am de uiir que hi morar quiserem per mandado de nosso senhor elRey Dom Afonço de Port., e a prazimento do concelho da Cidade da guarda. In primeyramente pela agua de boy e dezende pela garganta de Saguarzales, e dezende pela comeeyra como uay a cornudela, e dezende como uay ao termo da Cidade da guarda contra Elgiam, e doutra parte pelo rio de Cola.

AVELLAAL E ALMAFALLA

1221

Hujus foralis *authenticum apographum, saeculi XIV descriptum, in linguamque vernaculam translatum, extat in Publico Archivo. Non aliud ibi manet exemplar.*

E*n* nome de ihesu christo e da sa misericordia. Eu Dom martin annes faço carta de foro a todollos pobo-radores asi aos presentes como he aos que heen de uiir daquella mha erdade do auellaal e da almafalla con estes foros seguintes : aquel que dentro em este couto laurar dê a mi a ouitaua parte de pam e de linho : E de vinho ataa tres annos non faça foro. E de tres annos a suso dê a ouitaua parte de vinho e ponha tres uezes o pee fielmente, e nom chus : pero partindo con o moordomo semelhauilmente das leguimhas a ouitaua parte saluo fauas e eruilhas. E o que hy morar dê dous alqueires de triigo por fogaça em na eira : por festa de sam Migel dê hum capom. E todollos de hy moradores seiom defesos e enparados de todallas cousas reaais : rellego alcaidaria e cooimhas seiom per meio foro de penella : uozes non seiom reçebudas se non forem dadas con rogo : se alguns se se quiserem hir uendon seus casaais a taais pesoas que façon a mim o foro : iuiz e moordomo non façam foro. E see o moordomo por malquerença ou reuelia non quiser ir aas eiras ou aos lagares digomno a el per tres uezes. E se hir non quiser traga o laurador o seu pam. E o vinho do moordomo seia uencido se o reçeber non quiser : homem soberuoso ou uolteiro e nom se quiser coreger nem enmendar como he seus vizinhos mandarão uenderlhe o seu auer e a sa erdade e saiase da villa. Este foro seia teudo e esta cooimha seia em uista de homees boons. E aquesta firmidoen faço en uida perdurauil em seu forte estado seia senpre e pormeto e outorgo que uerdadeiramente e foro meu feito quiser quebrantar seia maldito de deus padre poderoso escomungado e senpre maldicto permeesca atá satisfaça. Feita a carta no mes de nouembro. Era de mil e duzentos e cincoeenta e noue annos. Eu sobredito que esta carta mandey fazer con mhas mãaos perante homeens boons a reuorey : hos homeens boons forom pedro esteuom a notou, fernam perez de podentes testemunha, priol dagreia a uio, e Fernam vizinho, e Steuom sueiro perez testemunha, Gotere meendiz testemunha.

VILLA NOVA

SOBREIRA FORMOSA?

1222

Hujus foralis *authentica translatio in linguam vernaculam saeculi XIV tantum in Publico extat Archivo. In quibusdam annotationibus saeculo XV vel XVI adjectis chartae, quae mu-*

tila, variisque locis pene oblitterata nobis pervenit, legitur in ea forale *oppidi de* Sobreira-Formosa *contineri. Ex textu vero diplomatis illud de* Villa-nova *in provincia, quam* Beira-baixa *appellamus, solummodo contentum esse elicitur. Circa annum quo datum* forale *fuit* (1222) *licet dubitare. Dicitur namque sancitum a rege Sancio (II) qui patri successit anno* 1223. *Cùm nobis tamen desit autographum, consentaneum erit monumentis permultis illius aevi credere regem, non illo tempore quo datum, sed postea, illud* forale *sanxisse.*

Em nome da sancta e nom departida triindade do padre e do filho e do spirito sancto amen. .... filha de Rey dom sancho querendo aguardar e pobrar villa noua damoslhe e outorgamoslhe foro e costume tal como lhe .... aos presentes como aos que am de viir e em ella murar quiserem com tal preyto e condiçom que a sexta parte do termo della se ... da dicta dona ....chez e as outras cinquo partes se ..... concelho e mandamos e outorgamos que as Igreias seiam do bispo e .... guarda ata ..... depois da sua morte ..... estas Igreias a quem as el dar quiser e as dizimas se dem pello foro de Cobilhãa. E as Igreias ..am suas dizima... permycias enteiras........... E mandamos que as duas partes dos caualeiros vaão no fossado em no a..o huma uez e .... no fossado peite pello .... cinquo soldos e por a fosadeira. E por ho omyzio çem soldos ao paaço. E por casa rota com armas escudos e espadas ..... trezentos soldos e sete ao paaço. E quem furtar peite por hum noue e aja o demandador dous quinhões e o outro quinhon e a seitima parte ao paaço. E ...... que molher forçar e ella braadando e diz que aquel que a forçou e el ho negar dê em outorgamento tres homeens taaes quaaes el for e entom el iure com set...... nom fez e se a molher nom ouuer per quem ho prouar jure el soo e se nom poder jurar peite a ella trezentos soldos e sete ao paaço. E testemunha myntirosa e fiel myntiroso peite saseenta soldos e sete ao paaço e dobre o que ouuer. E quem no concelho ou no mercado ou na jgreia alguem ferir peite saseenta soldos e a seytima ao paaço e a meatade dem ao paaço e a outra meatade ao conçelho e da meatade do conçelho dem sete ao paaço. E o homem que for gentill ou erdado nom seia moordomo. E aquel que .... achar ou o fiel .. monte for penhorar dobre os penhores e peite saseenta soldos e sete ao paaço. E o que não for ao signal do juiz s........ penhor da maão do porteiro tomar peite ao juiz hum soldo : e o que nom for ao apelydo caualeiros .. peões tirando aqueles que andarem em seruyço alheo os caualeiros peitem dez soldos aos vizinhos e os ..... cinquo soldos. E o que ouuer aldea e huma junta de bois e dez ouelhas e hum asno e dous leitos compre cavallo. E o que quebrantar signal com sua molher teendo barregãa peite sete soldos. E a molher que leixar seu marido com que fez beenções peyte trezentos soldos e sete ao paaço : e aquel que leixar sua molher peite hum dinheiro. E aquel que caualgar em caualo alheo por aquel dia peite hum carneiro e se mais ho trouuer peite seis dinheiros e por huma noyte hum soldo. E aquel que chagar com lança ou com espada polla entrada peite dez soldos, e se o pasar aa outra parte peite ao que for ferido çem soldos e destes seiam dados sete ao paaço. E aquel que britar olho ou braço ou dente por cada hum destes nembros peite çem soldos e sete ao paaço. E aquel que firir molher alhea ante seu marido peite trinta soldos e sete ao paaço. E aquel que mudar marco alheo em sua erdade peite çinquo soldos e sete ao paaço. E aquel que quebrantar o lume *(sic)* alheo peite çinquo soldos e sete ao paaço. E aquel que matar mançebo alheo peite ho omycidio a seu amo e seia dada a seitama ao paaço e tambem do hortelam e do carreteiro e do seu molynheiro e do que vyuer com el por soldada : e aquel que ouuer em seu solar ou em sua erdade em qualquer lugar do Reyno de Portugal ouuer erdade nom peite nem sirua a outro nenhum homem de toda sua fazenda senom ao senhor da erdade. E moradores de villa noua nom peitem nenhuma cooyma senom polo foro de villa noua. Tendas e moynhos e fornos de todos os do dicto logo seiam liures de foro. Caualeiros de vila noua sejam em juizo por caualeiros vilãaos doutra terra. E aquel que chamar seu vizinho pera homem de fóra da villa peite dez soldos e sete ao paaço. Gaados de Vila noua nom seiam montados em nenhuma terra. E cavaleiro que perder seu caualo ainda que nom tenha outro seia escusado por hum ano. Mançebo que matar homem de fóra da vila e fugir seu amo nom peite por el ho omycidio. Por todas as querelas do paaço o juiz seia chamado. E aquel que penhorar alguem em vila com o porteiro e lhe defender o penhor leixelho o porteiro e perca o concelho de tres colações e penhoremno por ello e peite saseenta soldos e a meatade dem ao conçelho dos dinheiros e a outra meatade ao rancuroso. Homeens de vila noua nom seiam dados em aprestimo nenhum. E se homeens de vila noua ouuerem juizo com homeens doutra terra nom seia feito antre elles mais corra per enqueriçom ou per reto. E se homens quiserem pousar no termo com seus gaados os de vila noua leuem delles montado, a saber, ao da manada das ovelhas quatro quarneiros e da manada das vaquas huma vaqua e este montado he do conçelho. E os caualeiros que forem ao fosado ou em guarda todos os caualos que se perderem em algara ou caualarya, primeiramente tirade aquelles sem quinto e depois dade a nos o quinto direito. E todo homem de vila noua que achar algum homem doutra villa em seus thermos talha*ndo* ou leuando madeira de montes perca todo o que lhe acharem sem cooyma nenhuma. E das terras sojeitas a nós e a nosos termos dem a nós a quinta parte do que

hi ouuer sem nenhuma referta. E aquel que gaado domestico que quer dizer de casa penhorar ou furtar fezer peite ao paaço saseenta soldos e dobre o gaado a seu dono. E uerdadeiramente testemunhamos e pera sempre afirmamos que qualquer que penhorar mercadores ou caminhantes christãaos judeos ou moros senom se for o fiel ou deuedor qualquer que esto fezer peite ao paaço saseenta soldos e doble o que á guanhado a seu dono que o perdeo e demais peite çem marauedis pello couto que britou. E o senhor aja a meatade e o concelho a outra meatade. E se alguem veer a uosa vila per força tomar viandas ou outra qualquer cousa e hi for morto ou firido nom peytem por el nenhuma cooyma nem os seus parentes ajam homiçidio. E se com rancura se agrauar ao Rey ou aa Senhora da terra veer peite çem marauedis a meatade aa Senhora e a outra meatade seia dada ao conçelho. E mandamos e outorgamos que se algum for ladrom e furtou e arreuatou e se iá per um ano ou per dous de furtar se quitou e o leixou e depois se por alguma cousa demandado for quallquer cousa que cometer saluese asy como ladrom e se ladrom he e ladrom foy de todo em todo pereça e aja em sy a pena que á o ladrom. E se algum for acusado por furto e nom he ladrom nem o foy responda per seu foro. E se algum homem filha alhea ouuer per força dêa a seos parentes e peite a elles tresentos marauedis e a seitima ao paaço e sobre esto seia omyziado. Da portagem que for per esta villa dem de trouxel do caualo de pagno de lãa ou de linho hum soldo. E de trouxel domem ou de molher tres dinheiros. E de trouxel de fustaais çinquo soldos : e de carrega de pagnos de coor v soldos : e de carrega de pescado hum soldo : e dasno sex dinheiros : e de carregas de pelles que tragam christãaos xv soldos. E de carrega que tragam mouros de coelhos hum marauedi : portagem do que se uender no mercado hum soldo : de muu que se uender hum soldo : de besta que se uender hum soldo : de asno sex dinheiros : de carneiro tres mealhas : de porco dous dinheiros : e de forom ii dinheiros : de carrega de pam ou de vinho tres mealhas : E de carrega de peom tres mealhas : E de mouro que talha com seu dono a dizima : E de coiro de vaqua ou de zeura dous dinheiros : E de coiro de ceruo ou de gamo tres mealhas : E de carrega de çera cinquo soldos : e do asno dous soldos e meio : e da carrega do azeite çinquo soldos : e do asno dous soldos e meio : Da açougagem da vaqua tres dinheiros e do carneiro tres mealhas : E do porco dous dinheiros. Esta portagem he de todos os foros *(sic)* da villa a terçeira parte desta portagem aja dada ao seu ospede que a tirar e as duas partes ao Senhor. Moradores de vila noua nom paguem portagem em no Reyno de portugal. Moradores de villa noua dem de foro em cada hum ano dous alqueires de pam hum de trigo e outro de çenteo ou de boom orio e dous soldos. Asygnamos a elles termos como se começa a cabeça da moa agoas uertentes em aluyto como vay e entram as aguas na agua da sarzeda e vay aas tahadas *(sic)* secas : e como corre a agua em oclesa : e vay ao porto das areas : e como vay e correm as aguas e entra a agua da sarzeda e da agua da sarzedinha ata a cabeça do do peom : e a ereita dereyta ata a cabeça da moa. E o foro de villa noua se começa de tirar em dia de sam Joham baptista ata a festa de santa Maria do mes dagosto. E eu dona Costança sanchez com o senhor priol de sam gregorio aquesta carta de foro per nosas mãaos proprias asiignamos : ho Senhor Rey dom Sancho a confirmou : quallquer que aquestes termos asiignados quebrantar quiser peite ao conçelho myl soldos da dicta moeda : feito foy o foro e a carta no mes de J...eiro so a Era de myll e duzentos e saseenta anos. E se algum aquesto per nos feito quebrantar quiser seia maldito de deos : os que presentes forom, dom lourenço, e dom abade de bostello, e o senhor priol de sancta cruz ✝ : testemunhas, pero gonçalues, e o senhor priol de sam vicente de coinbra : testemunha dom priol de sam Joham, e testemunha dom Rodrigo, e esteuam a notou.

VILA FERREIRO VEL FERREIRA ET ATALAIA

VILLA FERREIRA E ATALAIA

1222

A cartophylacio conventus Thomariensis delatum, autographum hujus foralis, *in Publico Archivo servatur. Lectiones varias ex alio exemplari, in quodam libro regestorum ejusdem cartophylacii descripto, omisimus, quia ab autographo textum hausimus.*

In nomine domini nostri ihesu christi. Ego Petrus ferarius et uxor mea Maria uaasqui, damus adque concedimus uobis populatoribus nostra hereditate que uocatur de nouo uila fereiro tali pacto ut habeatis eam pro hereditate usque in perpetuum. Et detis inde nobis vii.ª partem de pane et de uino et de lino, in heira et in lagar et in tendal, et pro festam sancti micaelis detis nobis i* fogasa et i* capone de uno alqueyre de farina cernida : et de aliis rebus seruiant nos sicuti homines de aquabela seruiant abas et fratribus. Vnde in terra sub potestate

* *Super* i fogasa *legitur* singulas : *et super* i capone *scriptum est* singulos.

nostra constituta talia damus decreta. Siquis ergo rausum uel omicidium, uel disrupperit domum cum armis, uel cum feridas, uel fregerit portas, intrans in domum, in cauto uille, pectet D soldidos. Si rausum, uel homicidium extra uilla, LX^{a} soldidos pectet. Mando ut unusquisque accipiat uxorem suam quam habet recabedadam, uel filiam suam que adhuc non fuerit nupta ubi eam inuenerit sine pecto. Et filium quem pater suus in domo suo tenet pro suo malado accipiat eum ubique preter ut non frangat super eum portas uel percuciet aliquem sine pecto. Pro stercore in ore misso, LX^{a} solidos ubique pectet. Siquis percusserit cum armis molutis de suo grado et per iram in cauto uille LX^{a} solidos pectet : si foras XXX^{a} solidos pectet. Et in alias calumpnias et foros habeatis quomodo habent ipsos de aquabela preter relego ut teneatis uno mense et non plus : et qui uendiderit uinum in ipso mense de relego V^{e} solidos pectet. Et de tinta accipiatis quantum tingat uestro uino et alia ueniat ad lagar. Et qui fecerit molino det VII.^{a} partem. Facta carta mense september. Era M.^{a} CC.^{a} LX.^{a} Nos supranominati qui hanc cartam iussimus facere com manus nostras roboramus et hec signa facimus. Et si aliquis homo uenerit qui hoc nostrum factum isruppere uoluerit sit maledicto a domino et com iudas in inferno. Qui presentes fuerunt, Stephanus garcie presbiter test. Petrus saluatori balestario test. Aluarus fernandi test. Pelagio pedrel test. Petrus uaquero test. Petrus petri test. Gonsaluus martiniz test.

Domnus goteri —Petrus sacho —Pelagio daurantes, test.

Gonsaluo paiz —Petrus garcie —Martinus gomez, test.

Fernando gonsaluiz —Petrus mouro —Petrus martiz —Fructoso test.

Aluarus soarii notuit.

A uobis populatoribus da atalaia damus toto foro de uila fereira et alio non.

LARDOSA

LARDOZA

1223

An autographa sit antiqua charta, in Publico Archivo servata, qua hoc continetur forale, *dubitandum est, eodem tamen tempore quo* forale *datum, scriptam fuisse clare patet. Non aliud invenimus exemplar.*

In christi nomine. Ego Petrus petri et vxor mea Ermesenda petri, et Remundus petri et vxor mea domna Johanna, una cum filiabus nostris : Volumus restaurare atque populare Lardosa. Damus et concedimus foro de castello nouo omnibus presentibus et futuris qui in ea habitare uoluerint. Mandamus siquidem ut duas partes uadant in seruitio domini sui in fossado, et tercia pars remaneat in uilla. Et qui non fuerit in fossado cum domino suo, pectet pro foro V solidos pro fossadeira. Et pro homicidio C solidos ad palacium. Et pro casa derrota cum armis, scudos et spadas, pectet CCC^{tos} solidos et VII.^{a} ad palacium. Et qui furtaret pectet pro uno nouem, et habeat intentor duos quiniones et VII.^{a} parte ad palatium. Et qui mulier aforciar, et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciada, et ille negaret, det illa in outorgamento tres homines tales qualis ille fuerit, et ille iuret cum XII quod non fecit. Et si mulier non habuerit auctorgamentum, iuret ipse solus : et si non potuerit iurare, pectet ad illam CCC^{tos} solidos et VII ad palacium. Et testimonia mentirosa, et fidele mentiroso, pectet LX^{a} solidos et VII.^{a} ad palatium, et duplet auer. Et qui in concilio, aut in mercato, uel in ecclesia aliquem percusserit, pectet LX^{a} solidos, medietas detur palatio, et medietas concilio. Et de medietate concilii VII.^{a} detur palatio. Et homo qui fuerit gentilis aut erdador non sit maiordomus. Et qui in uilla pignus inuenerit aut fideiussorem et ad montem fuerit pignorare, duplet pignora, et pectet LX^{a} solidos et VII.^{a} ad palatium. Et qui non fuerit ad signum iudicis, et pignus de manu sagionis acceperit, pectet iudici unum solidum. Et qui non fuerit ad apelidum milites, aut pedones, exceptis hiis qui sunt in alieno seruitio, miles pectet X solidos, pedones uero V solidos. Et qui habuerit aldeiam, et unum iugum boum, et XXXX^{a} oues, et I^{m} asinum, et II^{os} lectos, comparet caballum. Et qui fregerit signal cum sua mulier, pectet iudice I solidum. Et mulier de benedictionibus que maritum suum reliquerit pectet CCC^{tos} solidos, VII.^{a} palatio. Et qui dimiserit uxorem suam pectet unum denarium iudici. Et qui caballum alienum equitauerit, pro uno die pectet unum carnarium : Et si magis, pectet pro uno die VI denarios, et pro una nocte I^{m} solidum. Et qui uulnerauerit cum lancea, aut cum gladio, pola entrada X solidos : et si transsierit ad aliam partem, pectet uulnerato XX^{ti} solidos. Et qui fregerit oculum, aut brachium, aut dentem, pro unoquoque membro, pectet uulnerato C solidos, et ille det VII^{a} palatio. Qui mulierem alienam ante maritum suum percusserit pectet XXX^{a} solidos, VII.^{a} palatio. Qui marcum alienum in sua hereditate mutauerit, pectet V solidos, VII.^{a} palatio. Qui limidem

alienum fregerit, pectet v solidos, vii.ª palatio. Qui conductarium alienum mactauerit, pectet omicidium suo amo, et det vii.ª palatio : similiter de suo ortolano, et de quarteiro, et de suo molneiro, et de suo solarengo. Qui habuerit uassallos in suo solar, aut in sua hereditate ubicunque in toto regno portugalis hereditates habuerit, non pectent nec seruiant ad alterum hominem de tota sua fazenda, nisi dominis hereditatum. Moratores de Lardoza per totum regnum portugalis, nullam pectent caluniam nisi per forum de Lardoza. Tendas, et molinos, et fornos da Lardoza, sint liberi de foro. Milites de Lardosa sint in iudicio pro podestades, et infançones de portugal. Clerici uero habeant forum militum. Pedones sint in iuditio pro cabalariis uilanis de altera terra. Qui uenerit uozeiro suo uicino pro homine foras uille, pectet x solidos, vii.ª palatio. Ganatum de Lardoza non sit montado in nulla terra. Et miles qui perdiderit suum caballum, quamuis habeat alium, sit excusatus per unum annum. Mancipium qui mactauerit hominem foras uille, et fugerit, suus amus pro eo non pectet homicidium. Pro totis querelis de palatio, iudex sit uozeiro. Qui in uilla pinorauerit cum sagione, et sacuderint ei pignus, concedat sagion, et prehendat concilium de tribus collationibus, et pignoret pro lxª solidos, medios concilio, et medios rancuroso. Homines de Lardosa non sint in prestamo dados. Et si homines de Lardosa habuerint iudicium cum hominibus alie terre, non currat inter illos firma, sed currat per inquisam aut retro *(sic)*. Et homines qui uoluerint pausare cum suo ganato in terminis de Lardosa accipiant de illis montadigo, scilicet, a grege ouium iiii^or carneiros, et de busto de uacas una uaca : iste montadigo he do concelho. Et omnes milites qui fuerint in fossado uel in guarda, omnes caballos qui se perdiderint in alguara uel in lite, primum erectetis eos sine quinta : et postea detur quinta directa. Et omnis homo de Lardosa qui inuenerit aliquem hominem alie uille in suis terminis talhando aut leuando madeyra de montibus, prehendat totum quod ei inuenerit sine calumpnia. De azarias et de guardias quintam partem nobis date sine ulla offretione. Quicunque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit, pectet palatio lxª solidos, et duplet ganatum suo domino. Testamus uero, et perhemniter firmamus, ut quicunque pignorauerit mercatores uel uiatores christianos, iudeos, siue mauros, nisi fuerit fideiussor uel debitor, quicunque hoc fecerit, pectet palacio lxª solidos, et duplet ganatum quod prendiderit suo domino : et insuper pectet c morabitinos pro cauto quod fregit : Dominus habeat medietatem, et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam per sania uenerit cibos aut aliquam rem accipere, et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectet pro eo nullam calumniam, nec suorum parentum habeat homicidium. Et si cum rancura ad dominum suum de ipso uenerit, pectet c morabitinos, medietas domino, et medietas detur concilio. Mandamus et concedimus quod si aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos furari uel rapere reliquerit, et si postea pro aliqua re repetitus fuerit, quodcumque comiserit, saluet se tamquam latro. Et si latro est, et latro fuit, omnino pereat, et subeat penam latronis. Et si aliquis repetitur pro furto, et non est latro nec fuit, respondeat per suum forum. Si aliquis homo filiam alienam habuerit ui, donet eam suis parentibus, et pectet illis ccc^tos morabitinos et vii.ª palatio : et insuper sit homicida. Et por foro per unoquoque ano, detur domino suo c et iiii teeigas de pam quartado, huum alqueire de tritico, et alio de centeno, et alio de ordeo, et alio de millo : Et cento et iiii^or solidos, et c et iiii^or franganos : et si frangano non habuerint, dent una carne de coelho por sancta Maria de augusto. Et deste pam deste foro reçebe o Senhorio en si cada ano vi quarteiros de pam quartado dos seus herdamentos. Et dos c et iiii^or soldos reçebe o Senhorio en sy xii soldos. Et dos c et iiii^or franganos, recebe o Senhorio en sy xii franganos dos seus herdamentos. Todo uicino de Lardosa qui ibi per unum annum morauerit, et plantauerit et hedificauerit, faciat de hereditate da Lardosa quicquid uoluerit. De portagem : de foro de troxel de pannos de lana, uel de lino, i^m solidum. De troxel de fustaes, v solidos. De troxel de pannis de color, v solidos. De carrega de piscato, i solidum. De carrega de asino, vi denarios. De carrega de pellibus de coneliis christianorum, v solidos. De carrega de mauris de conelios, i morabitinum. Portagem de caballo qui uendiderit in mercato, i solidum. De mulo, i° solido. De asino, vi denarios. De boue, vi denarios. De carneyro, iii medalias. De porco, ii denarios. De foron, iii denarios. De carrega de pane, uel de vino, iii medalias. De carrega de peon, i denarium. De mauro qui uendiderint in mercado, i° solido. De mauro qui se redimerit, decimam. De mauro qui talia cum suo domino, decimam. De corio de vaca, uel de zeura, ii denarios. De corio de ceruo uel de gamo, iii medalias. De carega de cera, v solidos. De carega de azeyte, v solidos. Iste portagem de homine foris uille, tercia pars de isto portagine detur suo hospiti, et duas partes domino. Moratores de Lardosa non dent portagem. Et concedimus ut omnis christianus quanuis sit seruus .... dosa habitauerit per annum, sit liber, et ingenuus, tam ipse quam omnis progenies eius. Et homines de Lardosa habeant concilium inter nos et castello nouo per ubi est departamentum. Isti sunt termini de Lardosa. In primis, quomodo diuidit terminum cum sancto Vicencio .. Lardosa et uadit .... de Gosendo auguas uertentes : et deinde ad pesum : et deinde quomodo diuidit cum aqua de ..... de frexeno, et pela uea da augua dalpreada : et quomodo diuidit cum Castello nouo .... Regnante domino rege A. Dominus terre Garssia meendez. Dominus uille Remundus petri .... : alcaldes, Martinus michaelis, Petrus mendiz, Petrus michaelis, Dominicus gonsaluiz : Judex Petrus ...... Era m.ª cc.ª lx.ª i.ª Mensse februario. Nos supranominati qui hanc kartam iussimus facere illam ....bus roboramus. Qui presentes fuerunt, Petrus test. Martinus test. Johannes test. Gonsal...... presbiter test. Pelagius. Et insuper dicimus, quod totus homo qui ibi

fuerit herdatus faciat .... forum. Et siquis de nostra parte uenerit, uel uenerimus, qui hanc kartam fregerit sit maledictus usque in septimam generationem. Et qui ibi non habuerit hereditatem, det pro .... unum alqueire de centeno, uel de ordeo.

CARVELAS

CARUELAS

?

In libro inquisitionum, qui Lib. II Donationum Alphonsi III *perperam dicitur, hoc invenitur* forale. *Error ibi irrepsit circa annum quo datum fuit. Nam ex textu apertè videtur illud concessum esse ab Alphonso II, qui nondum era* MCCXLIII (1205) *regnum adeptus erat. In codice qui titulum* Foraes Velhos de Leitura Nova *prae se fert, ex quo lectiones varias hausimus, similis irrepsit error.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Ego Alfonsus dei gratia Rex Port. cum Regina dona Orraca, et cum omnibus filiis nostris facimus cartam populacionis uobis hominibus de caruelas, ut faciatis inde nobis forum : in quolibet anno inter uos omnes VI modios panis terciatos centeni ordei milii, per mensuram quale currit in tempore isto in costantim adiudicatam in loco nominato ad nucleariam de adaufi et pro nostra parada I sestario per eadem mensura et duos carnarios singulorum annorum in mense Maii. Non detis portagem in toto termino de panoiis. Non respondatis de callumpniis nisi de III[1] tantum si feceritis eas et fuerint inquisite et ueram inquisam inuenerint per ora bonorum hominum de uestra uilla. Rausum homicidium, furtum, qualis[2] fuerit factum tale sit pectatum. Vos ponatis inter uos tales maiordomus per quem uos et nos habeamus nostrum directum ut suprascriptum est : fiadoria I cera. De uenato si occideritis in uestra uilla uel in suis terminis de urso manus, de porco uel de seruo lumbum et non amplius. Nullus sit ausus intrandi in uestram uillam causam mali faciendi nec prestamario nec maiordomus terre neque sui homines et si uobis aliquam iniuriam intulerint et forte aliquis ipsorum percusitis non pectetis pro eo nisi una gallina tantum. Si inter uos homo rixosus fuerit et se corrigere noluerit per mandamento suorum uicinorum expellatis eum foras de villa et habeatis uos suam hereditatem in pace. Hoc nominatum forum quod resonat in carta ista detis de iam dicta uilla et de suis terminis et non amplius. Terminum istius uille ut accepimus sicut est diuisum comodo[3] partitur per nidum de Coruo, et ferit in aquam de pertigas et comodo[4] diuidit cum hereditate ospitalis[5] in paredes et uadit ad Eyrgo et comodo[6] diuidit cum Celorico et cum Agares et ferit in canalibus deinde per sautum[7] uetulum et uadit per cima de outeiro et inde ad porqueira et inde per ipsum marcum quod est secum sub domo Nicholay, et ferit ubi prius incoauimus. Habeatis uos iam dictam uillam cum omni iure suo et cum omnibus suis terminis prenotatis[8] et sit omnis posteritas uestra per cuncta secula. Amen. Siquis de genero nostro uos adiuuerit et custodierit sit benedictus hic et in futuro. Amen. Siquis uobis aliquam iniuriam intulerit sanet uobis damnum in duplo[9] et pectet nobis mille solidos. Facta carta mense febroario, sub Era[10] M.ª[10] CC.ª[10] XXXX.ª[10] III.ª[10] Ego predictus A.[11] Rex port. cum iam dicta Regina O. et cum omnibus nostris filiis hanc cartam propriis manibus roboramus. Ego Rodericus roderici de mandato domini Regis A.[12] manibus meis roboro. Archiepiscopus bracarensis Stephanus confirmat. Roboracio II morabitinos. —Judex F. conf. —Gun. menendi conf. —Rodericus menendi conf. —Garsia menendi conf. —Egidius ualasquis[13] conf.

Petrus test. —Johannes test. —Pelagius test.

Gondisaluus menendi notuit.

Ista carta non tenebat sigillum nec habebat alia signa.

1 tribus
2 quale
3 quomodo
4 quomodo
5 hospitalis
6 quomodo
7 Sanctum
8 prenominatis
9 duplum
10 era M.ª CC.ª X.
11 Alfonsus
12 Alfonsi
13 ualasquiz

AVIS

AVÍS

1223

Foralis *de* Avís *a magistro militiae Calatravensis, sive Eborensis, vel Avisiensis concessi, post illud primum Alphonsi II jam editum, duo exemplaria in linguam vernaculam translata supersunt, et in Archivo Publico servantur. Alterum, mutilum quidem sed authenticum, saeculo XV descriptum, textum nobis praebuit : quae deerant lectionesque varias praebuit alterum. Ex nova concessione a magistro equitum Avisiensium facta, regem dominium oppidi de* Avís, *inter annos* 1218–1223 *illis equitibus tradidisse adparet.*

E*n* nome do padre e do filho e do sprito santo amen. Eu frei martin fernandez per graça de deus Mestre dauis juntamente com ho comendador desse meesmo lugar, e dom gonçalo ermiges[1] e çelareiro pero aires e conuento dese lugar aa onrra de deus e de sancta Maria senpre virgem e de todolos sanctos : Damos a uos conçelho dauis o foro de monte[2] mayor[2] o nouo tanbem aos presentes como aos que am de viir, a saber, as[3] duas partes dos caualeiros vãao ao fosado e a terça parte fique na uilla e huma uez no anno façam fosado e aquell que alò nom for peite por foro çinco soldos por fosadeira. E por omezio peite çem soldos ao paaço. E por casa rrota com armas e escudos e espadas, peite iii^c soldos e a setima ao paaço : quem[4] furtar peite por huum noue e aja ho ententor a que filhado[5] foy[5] as duas partes e a setima parte ao paaço. E aquell[6] que molher forçar e ella braadar e diser que[7] daquelle[7] he forçada e o ell[8] negar dê ella testemunhas de tres homeens taaes quaaes elle for e elle iure com doze e se nom ouuer testemunhas jure ell soò e se nam quiser jurar peite a ella iii^c soldos e a setima ao paaço : testemunha mentirosa e fiell mentirosso peite saseenta soldos e a setima ao paaço e dobre ho auer. E aquell[9] que em concelho ou em feira ou em jgreja ferir peite sasenta soldos a meatade ao paaço e a meatade ao concelho e da meatade do conçelho a setima ao paaço. Homem que for gentill que nam tenha de seu e for sem erdamentos que não seja arreigado na terra nam seja meirinho : quem penhores tomar asy como força sem[10] autoridade e aos montes for penhorar dobre a prenda ao qne a tomar e peite LX soldos e a setima ao paaço. E quem nom for ao chamamento do juiz e defender os penhores ao[11] porteiro[11] peite huum soldo ao juiz. E quem nom for ao apelido asy caualeiros como pioes[12] afora aquelles que em seruiço alheo sam os caualeiros peitem X soldos e[13] o[13] piam[13] çinco[13] soldos[13] aos uezinhos. E aquell que ouuer casal e huma junta de bois e quareenta ouelhas e huum asno e duas camas de rroupa conpre cauallo. E aquell[14] que quebrantar sinall com sua molher peite huum soldo ao juiz. E a molher que leixar seu marido de bençam peite iii^c soldos e a setima ao paaço. E aquell que leixar sua molher peite huum dinheiro ao juiz. E aquell que caualo alheo caualgar por huum dia peite huum carneiro : e se mais peite os alugeres, a saber, por dia seis dinheiros e por hua noite huum soldo. E o que ferir de lança ou despada pella entrada peite dez soldos. E se trespasar aa outra parte page[15] XX soldos ao quereloso. E aquell que quebrantar olho ou braço ou dente por cada huum nenbro peite çem soldos ao ferido, e elle dê a setima ao paaço. Aquell que ferir molher ante seu marido peite XXX soldos e a setima ao paaço. E quem marco alheo[16] mudar em sua herdade peite çinco soldos a setima ao paaço : quem liinda, a saber, carreira ou estrema çarrar[17] peite çinquo soldos a setima ao paaço : quem jornaleiro alheo matar seu amo aja ho mezio[18] e a setima ao paaço : semelhante[19] de sseu ortelam e de seu quarteiro e de seu moleiro e de seu solarengo : quem ouuer vassalos em seu solar ou em sua herdade nam siruam[20] a[21] outro homem de toda sua fazenda senam ao dono do ssolar. Tendas e moynhos fornos domees[22] dauis seiam liures de foro. Caualeiros dauis sejam em juizo por homens poderosos e infançoes de portugall. Os clerigos ajam foros e costumes de caualeiros. Os pyões sejam em juizo asy como contiosos em caualo doutra terra. E o que uier uozeiro e procurar a[23] seu vezinho por homem de fóra parte[24] peite dez soldos a setima ao paaço. Gaado dauis nam seja montado em outra terra. Homem que se anafragar seu adestrado ainda que aja outro seja escusado ta[25] a cabeça do anno. Mançebo que matar homem

1 hermigez
2 monte moor
3 *deest*
4 E quem
5 foy filhado
6 aquelle
7 daquelle de que
8 elle
9 aquelle
10 e sem
11 aos porteiros
12 piãaes
13 *desunt*
14 qualquer
15 pague
16 *deest*
17 quebrantar
18 omezio
19 e semelhante
20 sirua
21 *deest*
22 de homens
23 contra
24 *deest*
25 atee

fóra da uilla e fogir ho amo nam peite omezio. Por todas querellas do paaço o juiz seja uozeiro e precurador. E aquell que penhorar com porteiro na villa e lhe filharem os penhores ao porteiro e o porteiro der de sy fé com[26] conçelho de tres freguesias penhoreo por LX soldos a meatade pera o concelho e a meatade pera o rrancoroso. Barões dauis nam sejam dados[27] em[27] aprestemo[27]. E se os homens dauis ouuerem juizo com homeens doutra terra nam corra antre[28] elles firma, a saber, que seja creudo per sua uerdade, mais corra[29] per enqueriçam e direito. Homeens que quiserem pousar com seu gaado em termo dauis filhem delles o montado : da manada das ouelhas quatro carneiros e da manada das uacas huma uaca : este montado he do conçelho. E todos caualeiros que[30] forem[30] em[30] fosado[30] ou[30] guarda[30] todos[30] caualeiros[30] que se perderem na guerra ou em lide primeiramente sejam liures[31] sem quinto e depois dedes a nós a quinta[32] direita. E todo homem dauis que achar homeens doutras çidades em seus termos talhando ou leuando madeira dos matos percam quanto lhe acharem de[33] maliçia. Azarias[34] e guardias a quinta parte nos dade sem nenhua rreferta. Aquelle que alguuns[35] gaados[35] domestico da casa furtar ou tomar peite LX soldos ao paaço e delhe o gaado a seu dono : testemunhamos e uerdadeiramente perdurauillmente firmamos que quallquer que penhorar mercadores ou caminheiros christãaos judeus ou mouros saluo seu fiador[36] ou diuedor[37] quallquer que o fezer peite LX soldos ao paaço e dobre o gaado que perder seu dono e ainda em çima peite cem marauedis por[38] ho[38] couto que quebrantou : e o senhor Mestre aja a meatade e o conçelho a outra meatade : quemquer que aa uilla ueer por força alguas viandas ou outras cousas filhar e hi morrer ou for ferido nam peite[39] por ello nenhua[40] calunia nem seus parentes nam ajam omezio : e se com querella daquese feito ao Senhor da terra vier peite cem marauidis a meatade ao Mestre e a meatade ao concelho. Mandamos e outorgamos a uos que se algem foy[41] ladrom[41] e se já per huum anno ou dous leixou de furtar e se per outra algua rrazam for rreputado que cometeo[42] saluese asy como ladrom : e se he achado que he ladrom e ladrom foy de todo em todo pereça e aja pena de justiça e de ladram. E se algem[43] for rreputado por furto e nam he ladrom nem ho foy rresponda a seus foros. E se alguum homem filha alhea tomar contra sua voontade tornea a seu padre e a sua madre e peitelhe IIIc marauidis e a setima ao paaço e ainda seja homeçida. De foro de portajem, de troxell[44] de cauallo de panos de llaa ou de linho huum soldo : e de trouxell de laa huum soldo : de[45] trouxell de fustaes[46] cinco soldos : e de trouxell de panos de coor[47] cinco soldos : de[48] carrega de pescado huum soldo : de[49] carrega dasno VI dinheiros : de[50] carrega de coelhos de christãaos cinco soldos : e de carrega de mouros de coelhos huum marauidi. Portajem[51] de cauallo que se uender no acouge huum soldo : e[52] do muu hum soldo : do asno VI dinheiros e do carneiro tres mealhas. E do porco II dinheiros : e do foram dous dinheiros : da[53] carrega de pam e de vinho tres mealhas. Item colonho domem[54] de pee huum dinheiro. Do mouro que uenderem no mercado I soldo : do mouro que se rremir a dizima : do mouro que talhar com seu senhor a dizima : do coiro da uaca e da zeura dous dinheiros : do[55] coiro do ceruo e da gama tres mealhas : De[56] carrega de[57] çera çinco soldos : da[58] carrega dazeite çinco soldos. Esta portagem he dos homens de fóra da uilla : e a terça seja do seu ospede e as duas partes do senhor Mestre. E eu frei Martim fernandes Mestre dauis juntamente com o comendador e çelareiro e conuento desse meesmo lugar esta carta confirmamos e esforçamos. E quallquer que esta carta quiser quebrantar nam lhe seja ualioso e ainda seja maldito amen. E porque este nosso[59] feito seja firme pera todo[60] senpre aja[61] forteleza mandamos fazer esta carta e a fezemos sellar de nosso seello pendente comum. Feita a carta XIII[62] calendas de Setembro da[63] Era de mill e IIc LX huum annos. E nós sobredictos que esta carta mandamos fazer e perante nós mandamos escrepuer e asy a outorgamos e em ella estes signaes fezemos. Eram[64] elle[64] asynaados[64] viinte[64] e[64] huum[64] signaaes[64] per[64] nomes[64] escriptos[64].

26 e com
27 em aprestemo dados.
28 contra
29 correram
30 *desunt*
31 liurados
32 quinta parte
33 sem
34 de azarias
35 alguum gaado
36 diuedor
37 fiador
38 pello
39 peitem
40 algua
41 for ladram
42 o cometeo
43 alguum
44 trouxell
45 e de
46 fustaaes
47 cor
48 e de
49 e de
50 Item de
51 Item
52 Item
53 e da
54 de homem
55 e do
56 E da
57 da
58 E da
59 *deest*
60 *deest*
61 e aja
62 a XIII
63 *deest*
64 E era asignaado com çertos nomes dos que foram em conçilio segundo seus nomes sam escriptos no dito forall, a saber, pero anes botam confesor e fernam lourenço vestiairo e pero gomez espitaleiro e esteuam rrodrigues e pero de pinhell e meendo aluo Pero freire frey domingos samchristam e esteuam e frey Joham cantor e frey lourenço paaez e joham fernandes caualeiro irmãao do mestre e Pero fernandes caualeiro e esteuam fernandes seu irmãao e dom fafya e gonçalo gomez e simam paaez e fernam de porto alcaide e lourenço anes e domingos esteues adayll e martim de torres.

BARQUEIROS

BARQUEIROS

1223

Ex libro inquisitionum, Lib. II Donationum Alphonsi III *dicto, hoc descripsimus* forale. *Lectiones varias adjecimus ex codice* Foraes Velhos de Leitura Nova.

Principium scripsit[1] fiat sub nomine christi. Sciendum sit omnibus tam presentibus quam futuris quod Ego sancius rex portugalensis placuit michi per bonam uoluntatem ut facerem cartam uobis concilio de barqueiros de ipsa uilla que dicitur barqueiros cum suis terminis nouis et ueteribus, et cum quanto in se obtinet et ad prestitum hominis est, scilicet comodo[2] diuidit per ipsa pedra quod uocant de mercato et inde ad petra[3] de bruneiro et deinde ad petra[4] das cantarinas, et deinde ad penedo dancedo et inde per penedo da cerdeira[5] das lagenas et[6] inde[6] polo[6] fogo[6] et inde polo fogo das lamas de monte et inde per soueireira soo et de alia parte per ipso ripario de trastorna uelas comodo[7] uadit a dorio et iungit ubi de primo concepimus determinari : do uobis et concedo ipsam uillam tali pacto ut per unumquoque anno detis de ea pro foro quinta de centeno et ordio et milio et sexta de tritico ad maiordomos et ipsos maiordomos dent quinque quarteiros de tritico domino terre de ipso que habuerit in ipsa uilla et non magis et quartam de uino et de lino et de fauis et dent domino terre duos quarteiros de fauis et non magis et non ponatur uobis pes uuarum nisi duabus uicibus et una sit conculcatum et aliam[8] cauatum et maiordomi et judex sint de uestra uilla et per unumquoque anni[9] sint quatuor maiordomi et ipsos quatuor maiordomos dent domino terre quinquaginta afuzales de lino de ipsa uilla et cum illo pro directuris I almude de manteyga et c^m^ oua et III gallinas et I sesteiro de tritico et I leitom et unum freamen apreciatum an[10] tres sesteiros de secunda, et I zarelum de VI cubitis et non[11] amplius, uel II morabitinos et dimidium pro sancti iohannis quale ante uoluerit domino terre et quando miserint capitale de pane et de uino uocent judicem de ipsa villa et prelato de ecclesia et III homines bonos et comodo[12] scierint secundo deo et animarum suarum quod habet panem et uinum in ipsa uilla sic faciant habere domino terre et pro uita I quarteyrum tritici et III quartos de uno porco apreciato duodecim solidos et non amplius et date pro directura pro festa[13] sancti iohannis de decem casalibus decem taygas de ordeo et non plus et pro festo sancti Michaelis X bragales et X capones et non magis : et pro sancto Stephano X taygas tritici et X centeni, et X castaneis, et X quartas de uino, et X quoraziis[14] et domino ipsius uille uadat pro toto suo directo ad casas ipsorum maiordomorum. In primo die Marcii dent ipsi IIII maiordomi XX bragales de suis casis domino uille et in ipso die sint ipsi maiordomi soluti de ipso maiordomatu per manu[15] judici[15] ipsius uille, et mittat alteros, et ipse[16] maiordomi teneant uinum de domino terre usque kalendas Marcii et tunc mostrent ipsum uinum ad judicem et ad concilium et si dixerint quod est recepturum recipiat illud et si ex ipso die damnatum fuerit perdat domino terre ipsum uinum et date domino uille unam uice in anno I arietum[17] et XXX panes de singullis denariis, et VIII gallinas et non magis et dominus uille uadat pousare ad casas maiordomorum et date ei unam uicem in anno singullos fasciculos de palleam[18] de singulis casalibus et non faciatis uiam pro foro nisi uiam unius diei et nichil portetis et non eatis in fosato nec in apilita, nisi ubi fuerit rex terre et ite quando fuerit[19] homines de ospitale[20] nec pectetis uocem nec calluniam nisi homicidium et rausum et os inquisatum *(sic)* et pro unaquaque harum trium callumniarum date trecentos solidos : et de pescato sauaes de IIII^or^ unum in unaquaque piscaria et de III nichil et de quibus exierit[21] de nocte nichil detis et de lanpreis[22] de III unam et de duabus nichil : habete taygam et quartam quale semper habuistis : et si ex forte uenerit quod aliquis homo uenerit et qui hanc uillam rumpat pectabit michi sex mille solidos, et habetur pro meo inimico. Habeatis hanc uillam firmiter per hoc forum uos et omnis posteritas uestra usque in secula seculorum : siquis uenerit qui hanc cartam frangere uoluerit sit maleditus[23] et confussus a domino nostro ihesu christo et de sancta Maria mater eius et omnibus sanctis et sit sociatus in inferno cum juda traditore et quantum quesierit tantum uobis duplet et insuper pectet uobis[24] mille morabitinos. Facta carta mense Septembris. Era M.^a^ CC.^a^ LX.^a^ I.^a^ domino terre Roderico menendi

1 scripsi
2 quomodo
3 petram
4 petram
5 cerdelo
6 *desunt*
7 quomodo
8 alia
9 annum
10 et
11 inde
12 quomodo
13 festo
14 coraziis
15 manum judicis
16 ipsi
17 arietem
18 pallea
19 fuerint
20 hospitale
21 exierint
22 lampreis
23 maledictus
24 nobis

conf. Ego domnus Sancius rex Port. uobis concilio de barqueiros coram meis diuitibus hominibus et meam aulam hanc cartam meis propriis manibus roboro et confirmo : et pro testes, Petrus test. Ro.[25] test. Martinus test. Episcopo port. domnus Martinus roderici concessit. Archiepiscopo in bracaram[26] Stephano suerii concessit. Episcopo colimbriensis domnus Petrus concessit. Episcopo Visensis domnus Egidii concessit. Episcopo lamecensis domnus Pelagii concessit. Data karta[27] apud Colinbriam[28] XIII[28] dies[28] Mense[28] Septembris et cum meis riquis hominibus domnus Poncius alfonsi conf. Domnus Aprilis petri conf. domnus Rodericus sancii confirmo. Domnus Martinus iohannis maiordomus curiam[29] conf. Petrus notuit.

Et inquisitores uiderunt cartam istam sine sigillo et signo et sciendum est[30] quod rex S.[31] habebat sigillum et sigillabat frater istius Regis A.[32]

25 Rodericus
26 brachara
27 carta
28 Colimbriam tercia decima die Mensis
29 curie
30 *deest*
31 Sancius
32 Alfonsus.

SANGUINEDO

SANGUINHEDO

1223

Ex codice, qui perperam Lib. II Donationum Alphonsi III *dicitur, textum sumpsimus : lectiones varias ex* Foraes Velhos de Leitura Nova.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris quod Ego S.[1] dei gratia Illustrissimus Portugalensium Rex facio cartam uobis populatoribus de sanguinedo que est in terra de panoyas. Do et concedo uobis ipsam uillam cum suis terminis quomodo diuidit per cautum de aquam[2] inpozatam, et uadit ad Petram de Johanne et inde ad fontem de lupo, et inde ad marcum de veiga, et inde ad aream de Petro dente, et uadit ad foz de caal de gallis, et ferit in riuulo cornagi et uadit per uenam a festo, et ferit in aquam pro[3] foz daares, et exiit ad monten de pelagon aqua uertente et uadit per comenaria et ferit in pena de Auione, et uadit per cumenaria desuper sancti tome[4], et ferit in portelam que uocatur agro[5] de Auoo, et uadit inde recto a festo, et ferit in teixogeira[6], et inde per lumbum de linares a festo, et ferit in capite de caruaceira[7] minore, et inde per coto de sazes, et inde per cumenariam quomodo partitur cum termino de iustes, et ferit a[8] sumitatem de capite quod uocitant ceides et expartit cum terminum[9] sancti laurentii, et uenit per medietatem de monte meiano, et ferit in capite de monte raso, et exparte cum saxeum[10], et uadit a supee et reitant[11] ubi prius incoauimus tali uidelicet pacto ut populetis in istis terminis ubi uolueritis et sunt ibi XXXX.ª[12] quairelas in ipsa uilla et rendatis michi de istis XXXX.ª[13] quairelis XVIII° modios inter panem et uinum per medietatem : et medietatem panem sit terciatum[14], terciam centeni et terciam milii et terciam ordei : et ponatis super uos maiordomos de uestra uilla et non faciat michi forum in ipso anno qui fuerit maiordomus. Pro mea collecta II quarteiros de centeno et II puçales de uino, et I morabitinum pro carne. Istam collectam detis una uice in anno quando eam demandauero in uillam sancti laurencii uel ad foriam *(sic)* uel ad Mateus uel ad adaufi : et istos XVIII modios supradictos detis in tempore arearum et uindemiarum ad maiordomus ipsius uille per mensuram ferie costatim que odie ibi est : et maiordomos[15] ipsius uille, debent[16] uocare maiordomum terre per II^as uices cum testimoniis bonorum hominum de ipsa uilla de sanguinedo et si pro illa noluerit uenire maiordomum terre in supradicto tempore sicut superius scriptum, debet perdere eam et uos nunquam de ea respondeatis. Maiordomus qui fuerit de uestra uilla petat ipsam iugadam ab hominibus qui fuerint in ipsa uilla, et mensuret eam per manum suam et postquam mensurauerit illam rendat[17] eam uicario meo qui ipsam terram tenuerit. Si occideritis uenatum detis de urso manus. De porcum[18] et de seruo[19] et de corzo lumbo : et si istud condatum[20] non dederit, pectet unam libram cere. Non detis luitosam et non debetis dare portaginem in terram de panoias. Non eatis in apilido[21] nec in fosatum nisi ubi fuerit dominus Rex : vendatis donetis inpignoretis cui uolueritis, et compleat forum. De totis calluniis[22] non pe-

1 Sancius
2 aqua
3 per
4 thome
5 ager
6 teixogueira
7 caruançeira
8 ad
9 termino
10 saxeo
11 reintrant
12 L.ª
13 L.ª
14 triticum
15 maiordomus
16 debet
17 reddat
18 porcu
19 ceruo
20 conditum
21 apelido
22 calumpniis

ctetis nisi homine uel muliere occiso et rausum : Si feceritis, pectetis pro eis xvi morabitinos, medietatem de istis morabitinis detis michi et aliam medietatem ad concilium : furtum quale fuerit factum, tale sit pectatum : de istis III calumpniis non respondeatis nisi per inquisicionem bonorum hominum et istis[23] III[23] calluniis[23] sint enfiate per maiordomum ipsius uille et non per alium quod ueniant complere directum coram iudex terre : et fiadoria sit de una cera et postquam iste calumnie[24] fuerint enfiate, ueniant inplere directum ad tercium diem ante iudicem. De apostilia non debent respondere. Nullus ricus homo nec maiordomus nec prestimonarii qui terram uel ipsam uillam tenuerit, non debent pousare nec intrare in uestra uilla qui ibi iniuriam faciat. Vicinus rixosus qui noluerit complere directum suis uicinis pectet unam ceram hominibus de uilla, et exire inde. Nullus homo non audeat eos pignorare nisi eos prius pecierit ad directum ad maiordomum ipsius uille : et si eos pignorauerit antequam eos pecierit ad directum ad maiordomum uille pectet michi D solidos. Nullus etiam audeat intrare terminos ipsius uille qui ibi faciat forciam : et si ibi intrauerit et fecerit forciam, pectet mihi D solidos, et emendet damnum cui illud fecerit : pro uoto de singullas earum quairelarum detis inde singulos cestarios inter panem et uinum et plus nichil. Tantum est forum de sanguinedo et de suo termino quantum resonat in ista carta et plus nichil. Habeatis et sucessores[25] uestros predictam hereditatem firmiter im perpetuum. Qui uobis ad uestrum forum et ad uestram cartam tenuerit sit benedictus a deo patre omnipotente[26] amen. Et qui uobis uestrum forum uel uestram cartam rumpere uoluerit sit maledictus a deo et beate Marie semper uirginis et beatorum apostolorum et omnibus sanctis amen. Ego S.[27] dei gracia Port. rex, una cum domno Roderico menendi qui ipsam terram de me tenet hanc cartam manibus nostris roborauimus. Facta karta[28] apud mouzoos per manuum Martino iohanni, mandante domno Roderico menendi princeps terre et judex terre Fernandinus, uespera natale domini in Era M.ª CC.ª LX.ª I.ª Qui presentes fuerunt, domno roderico menendi, domnus poncius alfonsus, Martinus iohannis[29], test. Domnus ualascus menendi, Honoricus iohannis[30], Gunsaluus menendi cancellarius, test. Et inquisitores non inuenerunt sigillum nec signum in carta ista et literam de nominibus istorum hominum fuit facta de alia manu et erat magis minuta.

23 de istis tribus calumpniis
24 calumpnie
25 successores
26 omnipotenti
27 Sancius
28 carta
29 Joannes
30 joannes

CIVIDADELA

CIDADELHE

1224

Ex Lib. II *(sic dicto)* Donationum Alphonsi III *textum deprompsimus : lectiones varias ex* Livro de Foraes Velhos de Leitura Nova, *et ex* Maç. 9 de For. Ant. N.º 8.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris. Quod Ego Sancius dei gratia Port.[1] Rex, facio cartam uobis populatoribus de ciuidadela[2], quantos ibi populare uolueritis : et sunt ibi sex quayrele[3] : et do uobis ipsam hereditatem quomodo diuidit cum[4] termino de Jugal et inde cum[5] caluos : et comodo[6] diuidit cum[7] nuzedo per fontano[8], quomodo uertit aquam[9] contra petram acutam, et inde ad foz de matados, et uadit ad penetum de armada, et uadit ad indirectum et ferit in penetum de sumitatem de rapo[10] de bouem[11] et comodo[12] exparte cum[13] cabanas et cum[14] fonsin et reterat[15] ubi primitus incoauimus : do uobis quantum habeo infra istis terminis, ut detis michi in unoquoque anno VIII[16] modios panis, medietatum[17] licet[18] centeni et milii : et ex istis modiis sint per mensuram de Jugal que hodie ibi est et sint istos modios ataygatos[19] et stantes : et meo homine uadat pro[20] illum a uestra villa des tempore arearum usque ad festum sancti Michaelis et petat illum panem ad

N.º 1

3 queirelo
6 quomodo
12 quomodo
15 reuertat
18 scilicet
20 per

N.º 2

1 portugalie
2 ciuidadelha
4 com
5 com
6 quomodo
7 com
8 fontaano
9 aqua
10 rapa
11 boue
13 com
14 com
15 reuertit
16 VIII
17 medietatem
19 ateigatos

conlium[21] et si pro[22] illum non fuerit ad predictam[23] festam[23] perdat illum : pro directuris vi spatulas[24] porci et xii panis[25] centenos de viii in tayga[26], et vi gallinas, et lx.ª ouos : istis directuris detis ad festum natale domini in villa de Jugal : et eciam detis i arietem de uno anno cum[27] vi panes centenos in mense mayo : et[28] detis vi morabitinos ad tercias anni, et sint duos ad terciam et duos ad tercias. Callumpnias[29] non pectetis nisi tres, scilicet, homicidium de homine et de muliere ociso[30], rausum : si fecerit unus ex istis pectetis x morabitinos, medietatem michi, et medietatem ad concilio[31] : Furtum quale fuerit factum tale sit pectatum : de istis iii callupniis[32] non respondeatis nisi per inquisicionem bonorum hominum, et sint de uestra villa. De aliis callumpniis[33] et de apostilia non respondeatis : non detis luitosam. Non eatis in ostem[34] nisi cum domini[35] Reges[36] quando fuerit des fluminem[37] dorii usque ad minio : non eatis ad castellum nec ad intoruiscadam. Istud forum faciatis semel in anno et plus non. Maiordomus nec prestamarius nec riqus[38] homo non intret in uestra[39] villa, qui uobis iniuriam faciat. Habeatis uos et sucessores uestros firmiter in perpetuum. Si ego aut aliquis homo hanc kartam[40] uobis inconuulsam seruauerit habeat benedictionem dei patris omnipotentis et beate Marie senper uirginis. Si forte aliquis illam uobis uiolauerit habeat maledicionem dei usque ad vii.ªᵐ generationem, et sit in inferno detrusus, et mille solidos michi pectet. Facta carta in costantim[41], iii die mensis marcii. In era m.ª cc.ª lx.ª ii.ª per manuum[42] Martino[43] iohanni[43] scriptorem. Ego Rex S.[44] Port. cum consensum[45] de domno Roderico menendi, qui est princeps ipsius terre, hanc cartam roboro et confirmo. Archiepiscopus bracarensis[46] S. conf. Judex ipsius terre L.[47] martinis[47] conf.

N.º 1

21 concilium
22 per
23 predictum festum
25 panes
29 callumnias
30 occiso
32 callumniis
33 callumniis
34 hostem
36 Regis
37 flumen
38 ricus
40 cartam
41 constantim
43 martini joannis
44 Sancius
45 consensu
46 bracharensis

N.º 2

21 colium
24 espadoas
26 teiga
27 et
28 *deest*
29 calupnias
31 concilium
33 calupniis
34 oste
35 domino
36 Rege
37 flumine
38 ricus
39 ipsa
40 cartam
41 constantim
42 manum
47 Laurencius martini

NOURA ET MUSA

NOURA E MURÇA

1224

Ex Lib. ii Donationum, *sive Regestorum*, Alphonsi III *textum sumpsimus : lectiones varias ex* Livro de Foraes Velhos de Leitura Nova.

In nomine domini nostri ihesu christi amen. Ego Sancius dei gratia Rex Portugalensis, facio kartam[1], vobis hominibus populatoribus et habitatoribus de Noura et de Musa, et de suis terminis, de mea hereditate que[2] habeo[2] terminata[2] scilicet quomodo partitur per illo loco ubi intrat currus in tiela, et uadit per uenam de tiela, et ferit in ribeirum de uiniola, et uadit ad infestum, et ferit in petra longa, et uadit ad sayxum de fisga, et quomodo ferit in spinarios[3] de plana de cardo, et per capud[4] de freyxeno, et per caballum, et per nudelas et per cima de seita et quomodo partitur cum Ligoo de uedro, et intrat in foz tiniela, ripa de tua ad enfesto, quomodo partitur cum aureiro, et intrat in fonte de colubro, et uadit per cadeiron, et per montem de cousos, et per planum de zeuras, et per souereyro aquas uertentes, et inde ad caput saxi, et uadit ad foz mascanio ribeyra sopee de curcus[5] per uenam et uadit ubi prius incoauimus[6] : do uobis ista[7] hereditate[7] que est infra istis terminis cum suis uillis, cum omnibus suis pertinenciis cum quanto est ad prestitum hominis ut faciatis inde michi forum nominatum uel cui ego mandauero, scilicet, cᵐ morabitinos, et de istis mrabitinis[8] detis terciam ad terciam septimanam mensis maii, et aliam terciam ad septembrium mediatum, et aliam terciam ad ianuarium mediatum, et sitis per istos morabitinos liberi de omnibus calupniis[9] et de omnibus homicidiis et de omnibus rendis quorum reddere

1 cartam
2 *desunt*
3 spinario
4 caput
5 curus
6 inquoauimus
7 istam hereditatem
8 morabitinis
9 calumpniis

solebatis. Pro mea collecta detis michi uel cui ego mandauero c^{m} panes medios triticos et medios centenos, et ii^{os} porcos que[10] ualeant singulos morabitinos, et xii gallinas, et iii puzales uini, et vi quartarios de ceuada : et predictos[11] panes sint x de talega. Istum panem et hoc uinum sit per taligam et quartam de Muza, et annonam similiter. Istam collectam detis michi uel cui ego mandauero semel in anno et plus non : predictos morabitinos detis annuatim sicut supra scriptum est et plus non. Prestameyro et maiordomo non habeant potestatem in uillis uestris, nec in populacionibus, neque[12] in terminis uestris, et meus riqus[13] homo similiter : et uos complete iam dictum forum et plus non. Si forte iam dictos morabitinos non potueritis dare in aurum, detis marabitinatas denariorum quales currerint in terra uestra : siquis[14] uolueritis facere in uestris uillis uel in suis terminis ad utilitatem uestram faciatis et nullus habeat potestatem uos impediendi. Vestram ecclesiam de Muza et suam sufraganeam omnes sitis heredes in eas et ponatis abbates et deponatis ad utilitatem uestram : tamen si abbas homo bonus fuerit et Ecclesiam bene leuauerit, non deponatis eum. Habeatis uos et omnis posteritas uestra iam dictam hereditatem cum omnibus suis pertimoniis in finem seculorum. Si aliquis homo uobis iniuriam fecerit in uestris uillis uel in uestris terminis duplet uobis quantum quesierit et cui uocem uestram dederitis mille solidos componat et dampnum[15] quod uobis fecerit in duplum sanet. Siquis uenerit ex parte mea qui hanc cartam uobis inconuulsam et inuiolatam seruauerit, habeat benedicionem dei amen, et uiuat in secula seculorum[16]. Facta carta per Dominicum petri octaua die mensis Maii in Era M.ª CC.ª LX.ª II.ª Ego Sancius dei gratia Rex Port. amore dei et sancte Marie hanc cartam roboro meis manibus et confirmo. Domnus Valascus menendi conf. Si meus riqus[17] homo uel suus prestameyro uel eius maiordomus uel aliquis homo hanc cartam uiolauerit, sit maledictus et cum diabulo missus amen, amen, amen.

Dompnus[18] Enricus[18] melendi conf. —Domnus Martinus iohannis conf. —Domnus Gundisaluus melendi conf. —Domnus Egidius ualasquiz conf. —Domnus Garsia melendi conf.

Archiepiscopus bracarensis S. conf. —Episcopus Port. Martinus conf. —Episcopus Lamecensis P. conf.

Judex pannoniensis F. test. —Fernandus iohannis portarius test. —F. iohannis prelatus de costantin test.

10 qui
11 predicti
12 nec
13 ricus
14 Siquid
15 damnum
16 seculorum. Amen.
17 ricus
18 Domnus Enrricus

SANCTA CRUCE

SANCTA CRUZ

1225

Ex Lib. ii Donationum, *sic dicto,* Alphonsi III *textum decerpsimus. Addidimus lectiones varias ex codice titulo* Foraes Velhos de Leitura Nova *insignito.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Ego Rex Sancius secundus Port. vobis homines de sancta cruce qui ibidem populatores estis per mandatum meum morandi, siue qui uenerint ad populandum, Facio uobis cartam per scripturam et preceptum meum teneatis et habeatis foro bono sicut alios homines cum meliores foros. Et non detis michi nec ad progenie mee, nec ad nullo homine pro homicidio nisi septimam de apreciadura per concilio et per manu de iudice. Et nullo pecto nec nulla[1] callunia[1] non intret ibi meo meyrino nisi judice de uestro concilio. Et uos homines de sancta cruce non faciatis fossado nec detis fossadeira pro qui estis in fronteira, ergo si uenerit[2] mauros aut malos christianos a la terra escorrelos a poder, e tornense esse dia a sas kasas[3]. Et non intret ibi nuntio[4] nec manaria de nullo homo per foros[5] de sancta cruce. Et qui in termino de sancta cruce filia[6] aliena[6] rapuerit extra sua[7] uoluntate[7], quod pectet xxx m. medios ad palacio[8] et medios al rancurosa, et exeat omisiero. Dono atque mando in toto meo regno, per ubi habuerint hereditates et *(sic)* seruiant in sancta cruce. Mando qui militem de sancta cruce occiderit pectet mille solidos : Et si eum desornauerit pectet ei D[9] solidos, medios ad militem et medios ad palacium. Et per istum pignorem sine totis callupniis[10] : Set[10] peones et milites in morte et[11] in feridas et in rauso, unum forum habeamus in villa. Et dono uobis foro que[12] stet[12] caualeiro de sancta cruce pro infanson de alias terras, in iudicio et in iuramento, troucant super

1 nullam calumpniam
2 uenerint
3 casas.
4 nuncio
5 forum
6 filiam alienam
7 suam uoluntatem
8 palacium
9 quingentos
10 calumpniis : Sed
11 *deest*
12 qui estat

BIBLIOTECA NACIONAL DE LISBOA

illos cum duos iuratores. Et illos peones de sancta cruce que[13] stent super illos caualeiros uillanos de alias terras in iudicio et in iuramento cum duos iuratores. Et qui domum edificauerit aut uineas au[14] sua hereditate honorauerit et uno anno in illa sederit et postea ad alia[15] terra[15] fuerit comodo[16] seruiet illi tota[17] suam hereditatem ubi habitantes fuerit : Et si quesierit uendere uendat ad qui uoluerit per foro de sancta cruce. Et omnes[18] qui de sua terra exierint cum omicidio[19] aut cum mulier[20] rousada[20], uel cum alia callunia[21] qualibet sedeat nisi que non aducat mulier aliena de benedictione et tornet se ad seniore de sancta cruce, et sedeat soltum et defenditum per foro de sancta cruce. Et siquis homo de quacunque terra cum inimicitate aut cum pignora uenerit, et in termino de sancta cruce intratum fuerit nullus inimicus post illum intraret aut pignora tollerit aut male ille fecerit quomodo pectet ad senior de sancta cruce D[22] solidos, et duplet illa pignora aut illas liuores. Et qui omine[23] de sancta cruce pignorauerit et in concilio non pecierit directum quomodo pectet ad senior de sancta cruce LX[a] solidos, et duplet illa pindra a suo domno. Et omine[24] de alia terra qui caualero de sancta cruce descanegar, pectet LX[a] solidos. Et qui omine[25] de sancta cruce presierit in prisione que pectet XXX morabitinos ad rancuroso et septima ad palacio : Et si omines de sancta cruce presierint aliquis homo de alia terra pectet V solidos. Et si omine[26] de sancta cruce pro qualibet fiadura ad medio anno non requisierint quod sedeat solto : Et si migratu fuerit sint filii et uxor sua liberi de fiadura et de benedictiones et de directum dare : de super de cabadura ad XXX dies de fiadura de auer que habeat a dare quando dederit sedeat soltum. Fiador de sanamento quando fiadura fiar, senper stet fiador ille et suos filios : et si non habuerint filios, qui recepit sua bona stet fiador semper. Qui eyra disruperit[27] pectet LX[a] solidos, et in istum non habeat palacium. Maurum qui fuerit christianum uel seruum et ad sancta cruce uenerit sedeat soltum et liberum. Hominem qui sua mulier lexauerit pectet I denarium : Et si mulier laxauerit suo uiro XXX morabitinos, medios ad palacio et medios ad suo marito. Et qui eam amparauerit a suo marito pectet X solidos cotidie : Et de ista callunia[28] media ad palacium. Et si fuerit macipia[29] in capillo aut cum touca et uenit rascando per illa cal, et dixerit folam fodeume per nomine saluet se cum XII, et si non potuerit saluar pectet XXX morabitinos et VII[30] ad palacio : Et si non uenerit rascando usque tercium diem iuret siue tercium exeat de callumpnia. De anno in anno quando uenerit nostro senior ad nostram uillam demus in sua parada duos duos panes et singulas octauas de ceuada et I denarium. Caualeiro qui suo caualo de cela morir aut mulier obierit aut alia aduxerit non faciat posta nec fazeendeira usque anno. Mulier orfana non faciat posta nec fazendeira usque habeat uirum. Mulier uidua non faciat posta nec fazendeira erga si habuerit filium in sua casa de XV annos. Et non soluant[31] homines de sancta cruce pignora pro senior nec pro meyrino nisi pro suo uicino. Et non dent pousada per foro de sancta cruce, non caualeiros nec alcaldes nec abbates nisi pedones per manum de iudice. Et qui uicino occiderit, in sua casa fugierit[32], qui post illum intrauerit et illum mactauerit pectet CCC solidos. Et qui mulier aliena ferir pectet CCC solidos et septima ad palacio et ad suo marito alios qui remanserit[33]. Et palacio de senior et de episcopo habeat callumniam[34] et[34] ecclesiam[34] : de istas tres palacio, Episcopo Ecclesiam[35], qui rrumperit pectet mil[36] solidos. Et qui percuserit[37] presbiter[37] pectet D solidos, et una menalia de auro : et si negauerit iuret cum VI uicinos bonos et ille septimo. Et omine[38] de sancta cruce qui fiador intrar et contentor illi non iuuar, qual fiar tal pectet : Et contentor habuerit mittat illum in manus et sine callunia[39] et in sepo et exeat de fiadura : Et si non meter in sua prigon non exeat de fiadura : Et si noluerit recipere in prigione faciat testes de tres uicinos et non respondat[40] in sancta cruce. Palacio non det pesquisa per nulla callunia : Et si firmar cum III alcaldes pectet, et si non[41] firmar[42] non pectet. Clericos qui suas casas habuerint et raciones tenuerint si non fecerint per que suas ordines perdant quod nunquam perdant suas casas nec suas raciones : et quando[43] trasmigrauerit[43] suos aueres hereditent suos parentes qui circa magis habuerint et ubi mandauerint suos haberes cum suas lingas ibi prestent : Et si sine lingua obieirit[44] suos filios hereditent aut suos parentes magis circam et dent illa tercia parte pro sua anima. Pelago nec monte nec ribulo[45] non sedeat defesso in sancta cruce neque in suis terminis. Judex si noluerit colligere directum uel fiador super pignora qui tenuerit, mactent illum sint[46] *(sic)* tota callunia[47] : fora que pectemus singulas peles de conellos quantosque ibi morauerint qui de posta fuerint de dare : Et ipsum qui eum occiderit non det nichil : Et si ibi parentes habuerint salutent ei. Toto homo qui

13 qui
14 aut
15 aliam terram
16 quomodo
17 totam
18 homines
19 homicidio
20 muliere rausada
21 calumpnia
22 quingentos
23 hominem
24 homine
25 homine
26 homo
27 disrumpit
28 calumpnia
29 mancipia
30 septima
31 soluerint
32 fugerit
33 remanserint.
34 calumpniam et ecclesia
35 ecclesia
36 mille
37 percusserit presbiterum
38 homine
39 calumpnia
40 respondeat
41 *deest*
42 infirmar
43 qui transmigrauerit
44 obierit
45 riuulo
46 sinit
47 calumpnia

de sancta cruce fuerit qui filium aut filiam non habuerit et fuerit maneiro det pro sua anima asta medium de suo auer, ubi mandauerit per sua lingua : et si sine lingua obierit dent de suo auer illam quintam pro sua anima : Et de magis accipiant suos parentes qui magis circam habuerit de ambas partes : Similiter sedeat de mulier[48] maneira. Toto homine qui in nostra villa uenerit cum munitate et suos inimicos tras illos uenerit salutent ei, et dent illi de segurancia super quatuor homines in centum centum morabitinos : Et si hoc non fecerit exeat de villa. Et qui ei colligerit aut amparar pectet c m. et non prestet illi per morte de homine aut per rousa de mulier : qui calluniat *(sic)* habet de ccc solidos exeat de sancta cruce et de toto suo termino pro inimico : et qui illum colligent[49] pectet ccc solidos, et si non iuret cum xii que[50] lo non colleu nec pane dedit illum. Per totum furtum qui fuerit arrancado per lide uel per ferro duplet ei cum lx solidos al rancuroso et nouias a palacio. A quem demandarem que omem matou a traysom lide et si caer pectet mille morabitinos : et si non habuerit de que los pecte[51], faciant de illo iusticiam comodo[52] de aleiuoso et de traditor : Si los pectar exeat de sancta cruce pro aleiue, et de suo termino, et deribem suas casas : et per istam uocem uicinum ad uicinum det directum et non ad iudicem : Et qui istam uocem demandauerit primum intret cum iii^es parentes los magis circa qui in toto la uila fuerint qui lo non demanda per outra malquerencia maes que matador et feridor fui de suo parente unde morui *(sic)* : Et si parentes non habuerit cum iii uicinos : Et si istum[53] non iurar non respondeat illi. De sanguine deroto de lancea, aut de espada, aut de cutelo, qui cum istum ferir, et inde non morir pectet xxx morabitinos et vii^tem ad palacio. Ad[54] iudicem non li respondeat nadi sine rancuroso. Judicem[55] de anno in anno sedeat. Judice prendat septima parte de callupniis[56] que sacauerit. Et si racura[57] habuerit de illo senior det directum per manus de nostros alcaldes. Quem firir suo uicino cum petra, aut cum fuste, pectet xx^m morabitinos si firmarem, et si non firmarem iuret cum v^e uicinos : Si ferir cum manus aut messar, aut cum pede, pectet iiii^or morabitinos a rrancuroso si firmar : Et si non habuerit firma iuret se v^e[58]. Qui ferir suo uicino in illa sancada[59] ecclesia aut in concilio a pregum[60] ferido, aut in apilido, pectet lx^a solidos, medios ad alcaldes et medios ad concilio et vii.^ma a palacio. Et querolosa[61] sua callunia[62] comodo[62] sursum resonat. Toto homine qui insarrado fuerit in casa cum armas et a forcia, pectet ccc^os solidos et vii ad[63] palacio si firmarent : Et se iuret quinto. Et dono nobis[64] foro, quod non habeatis alium seniorem nisi Regem aut suo filio aut quem uos in concilio quesieritis. Et si omine[65] de sancta cruce qui deserdado fuerit et per sua manu non pectar, quomodo se tornet a sua hereditate ubi illa fuerit sine nulla callupnia. Et toto omine[66] de sancta cruce, qui hereditate habuerit in alia terra, non faciat fosado[67] nisi per foro de sancta cruce. In sancta cruce non dent osas nec luitosa : et de toto portadigo qui uenerit ad sancta cruce ubi pausada prenderit prendat sua tercia. De caualos et de mulos, singulos solidos. De boue et de asino iii denarios. Qui toller pindres in casa pectet v solidos. Et qui tollere[68] in cale pectet x^m solidos. Qui refertat iudicium de alcalde pectet v morabitinos. Vicino qui[69] pedir fier a lo parar a suo uicino et non uener ad ille pectet x^m solidos. Et nostros alcaldes judicent de sol a sol. Et si baraliant duos uicinos, et uener illo alcalde e diser incautouos que nom baraledes e[70] non se calarem pectent i m.[71] al alcalde. De furto descuberto det a suo dono toto suo auer duplato : De nouias compartiant[72] cum palacio et prendat illos alcaldes las orelias : Et si alia uice furtar inforquent illum. Toto uicino qui pedir det segurancia cum iii uicinos aut cum uno alcalde et non dederit pectet v m.[73] Et si trasnoctar pectet x m.[74] Qui dizer non habeo homine qui me leue super cabo, det fiador in l^a morabitinos alterum diem : et si non dederit pectet l^a morabitinos : Et postea det fiadores in quatuorcentos morabitinos : Et si non dederit prendant illos alcaldes cum rancuroso et si non fecerit cadat illos in periurium. Qui rancura meter al alcalde, et non lo segar a directo cadat in periurium. Et qui filia aliena leuauerit rabida et illa non fuerit de sua uoluntate adducant illa de medianedo : et si fuerit ad suos parentes, pectet ccc solidos et exeat inimico : Et si fuerit cum suos qui uenit exeant ambos inimicos. Et qui mulier aliena leuauerit prendant illos ambos et mitere illos in manu de suo marito et faciat illis inde sua uoluntate. Mancipa[75] qui fuerit pedida, et rogada, et altero se trameter et leuauerit illa pro sua uoluntate non colligant illa suos parentes sine prazer de lo sposo : Et si collerent, pectent ccc solidos et vii.^ma a palacio, et exeant inimicos. Totos cautos qui posuerint alcaldes assi sedeant octorgados, quomodo si iacuissent in carta, et per mandatum de concilio. Et omine[76] de sancta cruce qui non fuerit in apilido cum suos uicinos, pectet i m. : Et si dizer non lo ouui, iuret cum duos uicinos. Vineas denquando tenuerint uuas et ibi intrar[77] mula, aut caualo, aut asino, aut porco, aut oues, aut ca-

48 muliere
49 colligeret
50 qui
51 pectet
52 quomodo
53 istud
54 A
55 Judice
56 calumpniis
57 rancura
58 cum quinque.
59 sacada
60 pregon
61 querelosa
62 calumpnia quomodo
63 a
64 vobis
65 homo
66 homo
67 fossado
68 toller
69 que
70 et
71 morabitinum
72 comparciant
73 morabitinos.
74 morabitinos.
75 mancipia
76 homo
77 intrat

pras pectet medio[78] m.[78], desque non tenuerit uuas I° solido. De orto de arbores qualibet que teneant fructos qui in illa intrar, et illo[79] potuerit firmar, pectet LX^a solidos : et si non firmat iuret se IIII. De quantas uoces in ista carta resonant de ipsas respondant[80] et de alteras non respondant[81]. Hec sunt terminos de sancta cruce prenominatos : Per penafria, et deinde per casal de godo, et inde ad touza de sancta Maria, et deinde per foz de fontanas, et deinde per peredo, et per talamos, per ad lagona de molas, et per pelago de cucho : Et deinde per illo serro de gouuea et deinde per cauto de sanbadi[82] : Et per burgaa, et inde per falagozia, et per cima de pias ad cruce, quomodo diuidit cum freisel[83] : Et inde ad palas de tieiras et inde ad penafria. Facta carta de foro notum die et quodum quod erit VIII^to Idus Junii. Era M.^a CC.^a LX.^a III.^a Ego Rex Sancius secundus qui istam cartam iussi facere scribere et legere audire hanc cartam manibus meis propriis R—o—B—o—R—o Et signum + facio.

Qui presentes fuerunt, Domnus Stephanus Bracarensis Archiepiscopus —Domnus Martinus Port. episcopus conf. —Domnus Suarius Vlixbonensis Episcopus conf. —Domnus Suarius Elborensis Episcopus conf. —Domnus Petrus Colimbriensis episcopus conf. —Domnus Martinus egitaniensis Episcopus conf. —Domnus P. lamecensis episcopus conf. —Domnus Egidius visensis episcopus conf. —Petrus petri maior portarius —Dominicus scribanus maior repositarius —Garsie ordonis zequitarius, test.

Domnus Johannes fernandi maiordomus curie conf. —Domnus Fernandus fernandi significer[84] domini regis conf. —Domnus Menendus gonsalui conf. —Domnus Egidius ualasci conf. —Domnus Martinus iohannis conf. Domnus Poncius alfonsi conf. —Domnus Petrus garsie conf. —Domnus iohannes petri conf. —Domnus Fernandus iohannis conf. —Alfonsus martini —Didacus petri —Fernandus martini, test.

Gonsaluus menendi cancellarius domini Regis.

Stephanus iohannis scripsit.

·Sancius dei gratia Rex Port.·

78 medium morabitinum
79 illo
80 respondeant
81 respondeant.
82 sambadi
83 freissel
84 signifer

** *Intus in circulo* (Rodado) *scriptum.*

AVREIRO

ABREIRO

1225

Ex Libro Inquisitionum, Lib. II Donationum Alphonsi III *dicto, desumpsimus. Accedunt lectiones variae ex exemplari authentico saeculi XV in Archivo Publico servato.*

Hec est carta de aureiro et non tenebat sigillum.

In nomine domini nostri ihesu christi. Amen. Ego Sancius dei gratia Rex Portugalensis facio cartam vobis hominibus populatoribus et habitatoribus de Aureiro et de suis terminis de mea hereditate que habeo terminata : Scilicet comodo[1] partitur per illum locum qui dicitur foz de colobro quomodo eciam parte cum lamas de Orelam et deinde per cima de candaedo, et deinde per illam portam de Porrais et deinde ad aquam de tinela, a prono per illa[2] foz de tinela et uadit ubi prius inchoauimus[3]. Do uobis ipsam hereditatem que est infra istis terminis cum suis uillis, et cum omnibus suis pertinenciis et cum quanto est ad prestitum hominis, vt faciatis inde michi forum nominatum, uel cui ego mandauero, Scilicet, XX marabitinos et de istos marabitinos date[4] inde terciam partem in quolibet anno ad kalendas Jhanuarias[5] : Secundam partem, uero, ad kalendas Maaii[6] terciam aliam partem ad kalendas Septembrias. Et sitis per istos marabitinos liberi homines et mulieres de omnibus calluniis et de omnibus omicidiis[7] et de omnibus totis rendis quorum reddere solebatis. De collecta eciam nichil detis. Istam rendam detis michi unam uicem in anno et plus non sicut superius dictum est. Prestameiro et maiordomo non habeant potestatem in villis uestris neque in populacionibus uestris neque in terminis uestris, et meus Riqus homo similiter. Et uos conplete iam dictum forum et plus non. Si forte iam dictos marabitinos non poteritis dare in aurum, detis marabitinatas denariorum quales currerint in uestram terram. Quidquid uolueritis facere[8] in uestris villis aut in suis terminis ad utilitatem uestram faciatis, et nullus habeat potestatem uos inpediendi : vestram ecclesiam de Concilio : habeatis et uos et omnis posteritas uestra iam dictam hereditatem cum omnibus suis pertinenciis in finem seculorum. Si aliquis homo uobis iniuriam fecerit in uestris villis, uel in

1 quomodo
2 illam
3 incoauimus.
4 dare
5 januarias
6 maii
7 homicidiis
8 facerem

uestris terminis duplet uobis quantum quesierit, ad cui uocem uestram dederitis mille solidos conponat: Et dapnum quod uobis fecerit in duplum sanet. Siquis uenerit ex parte mea qui hanc cartam uobis inconuulssam et inuiolatam seruauerit habeat benedictionem dei amen, et uiuat in secula seculorum. Facta carta mense Septembris, v.° Idus Kalendarum Septembrium. In Era[8] M.as CC.as LXXXX.as III.as Ego Sancius dei gratia Rex Port. amore dei et Sancte Marie hanc cartam roboro meis manibus et confirmo. Domnus Fernandus fernandi confirmat. Si meus Riqus homo uel suus prestameiro uel suus maiordomus uel aliquis homo hanc cartam uiolauerit, sit maleditus et cum diabolo missus. Amen. Amen. Amen.

Notum sit omnibus qui istam cartam uiderint quod Ego domnus Alfonsus rex Port. et comes Bolon. istam cartam cum meis propriis manibus roboraui in Colimbria. Era M.a CC.a LXXX.a VIII.a Et super hoc mando quod non dent aliam marabitinadam, nisi que ambulauerit in ipsa[9] villa de Aureiro aut de Ligoo aut de Muxa: et qui paccauerint non sint pignorati pro aliis uicinis.

Donus Gil ualasquis confirmat. —Domnus Martinus iohannis confirmat. —Domnus Gonsaluus[10] menendi confirmat. —Archiepiscopus bracarensis Stephanus confirmat. —Episcopus Port. domnus Martinus confirmat. —Episcopus Lamecensis domnus Pelagius confirmat. —Judex de Panoniis Fernandus gonsalui test. —Fernandus iohannis portarius test. —Menendus gunsalui prelatus sancte Ecclesie de mussa test.

·Garsias notuit.

·Era de alia carta, quam homines de Aureiro habebant ante de foro ipsius ville, Era M.a CC.a LX.a III.a·

8 Era M.a CC.a LX.a III.a
9 ipsam
10 Gunsaluus
·· *haec desunt*

LEGIOO

ALIJÓ

1226

Ex Libro II Donationum Alphonsi III *textum; ex* Livro de Foraes Velhos de Leitura Nova *lectiones varias hausimus.*

In dei nomine. Ego Rex Domnus Sancius Portugalie dei gratia, cum domno Fernando fernandi, facio kartam[1] uobis hominibus qui habitatis in villa de Legioo, et in suis terminis, de ipsa uilla de Legioo cum omnibus suis terminis nouis et antiquis et quantum ad prestitum est hominis. Do uobis ipsam villam iam dictam cum omnibus suis prestanciis tali uidelicet pacto, ut detis michi uel cui ego mandauero rendam nominatam annuatim, scilicet, XV morabitinos per tercias anni in mea villa de fera de constantim[2], coram meo iudice de panoyas: et si non habueritis istos morabitinos in aurum, detis marabitinatas de denariis quales fuerint directas in uestra terra. Mando uobis ut detis istam nominatam rendam ad predictum meum iudicem, et ipse judex det illam cui ego mandauero. Pro ista rendam[3] que mecum ponitis quito uobis de omnibus rendis[4], et de omnibus calumpniis, et de homicidiis, et de collectis et de quanto solebatis dare iuste uel iniuste. Mando eciam quod meus ricus homo et sui uassalli et suus maiordomus non pausent in uestra uilla, nec in suis terminis. De uestra Ecclesia faciatis quicquid uobis placuerit: et iste Petrus martini qui est prelatus ipsius Ecclesie habeat illam in uita sua. Quales homines uolueritis qui populent uobiscum in ista uilla uel in suis in[5] terminis, ipsos colligite et alios non. Non detis portagine[6] in toto panoyas. Non uadatis in apelido, nec in oste, nec ad castellum, ergo cum corpore domini Regis. Ponatis iudicem et alcaydes in uestra villa quales uolueritis et quomodo uolueritis per quibus habeatis directum de omnibus rebus quarum euenerint inter uos: uestros ganatos pascant ubique, et non faciant dampnum: Quod si fecerint, sanetis quomodo uicinum ad uicinum. Ista renda[7] qui[7] sonat in istam[8] cartam[8] detis et non plus. Si aliquis homo intrauerit in uestra uilla aut in suis terminis causam[9] male faciendi sit meus inimicus, et sanet totum dampnum[10] quod fecerit uobis in duplum, et pectet michi sex mille solidos. Habeatis uos ipsam villam et omnis posteritas uestra cum omnibus suis terminis in finem seculorum. Siquis uenerit ex parte mea qui hoc forum supranominatum et hanc kartam[11] inconuulsam uobis diligenter seruauerit, sit benedictus et regnet hic et in futuro cum domino ihesu christo, amen. Si ex alia parte uel ex alia progenie aliquis uenerit qui hanc

1 cartam
2 costantin
3 remda
4 remdis
5 *deest*
6 portaginem
7 remda que
8 ista carta
9 causa
10 damnum
11 cartam

cartam irrumpere temptauerit, sit malédictus et cum iuda traditore in inferno missus, amen. Facta carta per manum dominici petri scriptor domini Regis sancii, Mense aprillis, in Era M.ª CC.ª LX.ª IIII.ª : termina istius uille sunt ista quomodo incipit cum rooriz et uenit per iter et inde imbreti et per fontaelas, et per bauza anaye et per saoma, et per campum de villarerio et per reuoredo de caneyro, et per capud de sculca et per penedum de castaneyaria et per stantem et per castellum baldemiri, quomodo partitur cum noura, et per aquam de tiela, et partitur per uenam fluuii de tua, et quomodo partitur cum termino sancti Mameti et uadit ad dorium. Mando adhuc etiam quod nullus sit ausus pignorandi hominem de uestra uilla nisi tantum fideiussorem uel debitorem eius. Ego Rex domnus Sancius Portugalie cum domno Fernando[12] fernandi, amore dei et beatissime uirginis marie et omnium sanctorum et pro remedium[13] anime mee istam cartam cum predicto foro roboro et confirmo.

Et ista carta non erat sigillata nec tenebat signa.

12 Francisco

13 remedio

MARVAM

MARVÃO

1226

Descripsimus ex autographo in Publico Archivo servato.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis Patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego II.us Rex Sancius inclite memorie alfonsi regis et domne Regine Orace filius do uobis habitatoribus de maruam tam presentibus quam futuris forum et custume de elbora : ut duas partes de caballariis uadant in fosado et tercia pars remaneat in castello : et una uice faciant fossado in anno : Et qui non fuerit a fossado, pectet pro foro V solidos pro fossadeira. Et pro homicidio pectet C solidos ad palacium. Et pro casa derrota cum armas scutos et spadas pectet CCC solidos et septima ad palacium. Et qui furtaret pectet pro uno IX : Et habeat intentor duos quiniones, et septem partes a palatio. Et qui mulier aforciaret et illa clamando dixerit quod ab illo est forciada, et ille negaret, det illa auctorgamento de tres homines tales qualis ille fuerit ille iuret cum XII^cim : et si non habuerit auctorgamento iuret ipse solus, et si non potuerit iurare, pectet ad illa CCC solidos et septima a palacio. Et testimonia mentirosa et fidele mentirosso, pectet LX solidos et septima a palacio et duplet auer. Et qui in concilio aut in mercado uel in ecclesia feriret, pectet LX solidos medios a palacio et medios a concilio : Et de medio de concilio septima a palacio. Et homo qui fuerit gentil, aut erdeiro, non sit merino. Et qui in uilla pignos afflando et fiador, et ad montem fuerit pignorare, duplet pignoram, et pectet LX solidos, et septima a palacio. Et qui non fuerit a sinal de iudice, et pignos sacudiret ad saion, pectet I solidum ad iudicem. Et qui non fuerit ad apellido caualeiros et peones exceptis his qui sunt in seruicio alieno, miles pectet X solidos, peone pectet V solidos ad uicinos. Et qui habuerit aldeia et una iuga bouum et XXXX^ta oues et uno asino et II^os lectos comparet caballum. Et qui frangerit sinal cum sua mulier, pectet I solidum ad iudicem : Et mulier qui leixauerit maritum suum de benedictione, pectet CCC solidos et septimam ad palacio : Et qui leixauerit uxorem suam, pectet I denarium ad iudicem. Et qui caballo alieno caualgaret, pro I die pectet I carneiro : Et si magis, pectet las angueiras pro I die VI denarios et pro una nocte I solidum. Et qui percusserit de lancea aut de spada pro intrada pectet X solidos : Et si transiret ad altera parte, pectet XX solidos ad quereloso. Et qui quebrantauerit oculum aut brachium aut dentem, pro unoquoque membro pectet C solidos ad rancuroso, et ille det septimam ad palacio. Qui mulier aliena ante suo uiro percuserit, pectet XXX solidos et septimam a palacio. Qui moion alieno in suo ero mudaret, pectet V solidos et septimam a palacio. Qui linde alieno crebrantauerit, pectet V solidos et septimam a palacio. Qui conducteiro alieno mactaret, suo amo colligat homicidio, et det septimam a palacio : similiter de suo ortolano, et de quarteiro, et de molineiro, et de solarengo. Qui habuerit uasalos in suo solar, aut in sua hereditate, non seruiant ad altero homine de tota sua facienda nisi ad dominum de solar. Tendas, et molinos, et fornos, de homines de maruam, sint liberi de foro toto. Milites de maruam sint in iudicio pro podestades et infanzones de portugal : Clerici uero habeant mores militum : Peones sint in iudicio pro caualeiros uilanos de altera terra. Qui uenerit uozeiro contra suo uicino pro homine de foras uilla, pectet X solidos et septimam ad palacio. Ganado de maruam non sit montado in nulla terra. Et homo ad quem se anafragaret suo cauallo quanuis habeat alium sedeat excusatus usque ad caput anni. Mancebo qui mactaret hominem foras uille, et fugerit, suo amo non pectet homicidio. Pro totas querelas de palacio, iudice sit uozeiro. Qui in uilla pignorauerit cum seion et sacudirent ei pignos, auctorguet el seion et prendat concilio de tres collaciones, et pignoret pro LX solidos, medios ad concilium et medios ad ran-

curoso. Barones de maruam non sint in prestamo dados. Et si homines de maruam habuerint iudicium cum homines de alia terra, non currat inter illos firma, sed currat exquisa aut per repto. Et homines qui quesierint pausar cum suo ganato in terminos de maruam prendant de illis montadigo, de grege de ouibus IIII^or carneiros : Et de busto de uacas I uaca : Isto montadigo est de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossado uel in guardia omnes caballos qui se perdiderint in algara uel in lide primus erectetis sine quinta, et postea detis nobis quintam directam. Et toto homine de maruam qui inuenerint homines de alliis ciuitatibus in suis terminis taliando uel leuando madeira de montibus prendant totum quod inuenerint sine calumpnia. De azarias et de guardias quintam partem nobis date sine ulla offrecione. Quicunque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit, pectet LX solidos ad palacium, et duplet ganatum a suo domino. Testamus uero et perhenniter firmamus ut quicunque pignorauerit mercatores uel uiatores christianos iudeos siue mauros nisi fuerit fideiussor uel debitor quicunque fecerit pectet LX solidos a palacio, et duplet ganatum quod prendiderit a suo domino : Et insuper pectet C morabitinos pro cauto quod fregit : rex abeat medietatem, et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam uenerit per uim cibos aut aliquas res accipere et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectet pro eo aliqua calumpnia nec suorum parentum homicide abebantur : Et si cum querimonia de populo ad regem uel ad dominum terre uenerit, pectet C morabitinos medietatem regi et medietatem concillii. Mandamus et concedimus quod si aliquis fuerit latro et si iam per unum annum uel duos furari uel rapere dimisit, si pro aliqua re repetitus fuerit quam comisit saluet se tanquam latro : et si latro est et latro fuit omnino pereat et subsubeat penam latronis : Et si aliquis repetitur pro furto et non est latro neque fuit respondeat ad suos foros. Si aliquis homo filiam alienam rapere extra sua uoluntate donet eam ad suos parentes, et pectet illis CCC morabitinos, et septimam a palacio, et insuper sit homicida. De portagem : foro de trosel de caualo de panos de lana uel de lino, I solidum : De trosel de lana, I solidum : De trosel de fustanes, V solidos : De tros*el* de panos de color, V solidos : De carrega de piscato, I solidum : De carrega de asino, VI denarios : De carrega de christianos de conelios, V solidos : De carrega de conelios *(sic)*, I morabitinum : Portagem de caualo qui uendiderint in azougue, I solidum : De mulo, I solidum : De asino, VI denarios : De boue, VI denarios : De carneiro, III mealias : De porco, II denarios : De forom, II denarios : De carrega de pam, et de uino, III mealias : De carega de peon, I denarium : De mauro uendiderint *(sic)* in mercado, I solidum : De mauro qui se redimerit, decima : De mauro qui talia cum suo domino, decima : De coiro de uacha, et de zeuvra, II denarios : De coiro de ceruo, et de gamo, III mealias : De carega de zera, V solidos : De carega de azeite, V solidos : Iste portagem est de homines de foras uille tercia de suo hospite et duas partes de rege. Ego Rex Sancius II.^us precepi uobis fieri istam kartam et eam uobis propriis manibus roboro et confirmo. Era M.^a CC.^a LX.^a IIII.^a Et isti sunt terminos de Maruam quomodo partit per medium tagum, quomodo uadit per uenam usque foce de ocresa directo a mena, et inde arcaa de come de ares, et inde ad fonte de fernando alqueisar, et inde quomodo intrat cosinas in sonor, et inde a seda, quomodo uadit a foz de alclaue : Et inde a zuma : Et inde ad castellum de monte maiori : Et inde a foz de ugela : Et inde ad carualal de petro cubo : Et inde cata redor : Et inde a serra de sanctum petrum : Et inde rosto de abane : Et inde ad tagum.

Qui presentes fuerunt, Domnus Aprilis maiordomus curie confirmat. —Domnus Martinus johannis conf. —Domnus Gonsaluus menendi conf. —Domnus Egidius ualasquiz conf. —Domnus Johannes petriz conf. —Domnus Suarius pelagii conf. —Domnus Pontius alfonsi conf. —Domnus Fernandus fernandiz conf. —Honoricus iohannis —Petrus petriz —Fernandus gunsaluiz, test.

Domnus stephanus Bracarensis Archiepiscopus conf. —Domnus Suarius Vlixbonensis episcopus conf. —Domnus Suarius Elborensis episcopus conf. —Domnus Petrus Colimbriensis episcopus conf. —Domnus Martinus Port. episcopus conf. —Domnus Egidius Visensis episcopus conf. —Domnus Pelagius Lamecensis episcopus conf. —Alfonsus martiniz —Didacus petriz —Dominicus scribanus, test.

Gvnsalvus menendi cancellarius.

Suarius iohannis scripsit.

SORTELIA

SORTELHA

1228-1229

Hujus foralis *textum deprompsimus ex autographo ipsius* foralis *in Publico Archivo servato. De quo anno datum vide ea, quae alibi*[1] *adnotavimus.*

In dei nomine. Hec est karta de foro quam iussi facere, Ego Sancius secundus dei gratia portugalensis Rex, vobis populatoribus de sortelia tam presentibus quam futuris, tam illis quam ibi uenistis et habitastis a tempore aui mei quam eis qui ibi uenistis de populatione de ualencia quam eciam omnibus aliis qui ibi uenerint populare de omnibus terris. In primis damus pro foro uobis ut due partes militum uadant in fossatum Regis una uice in anno, et tercia pars remaneat in uilla cum totis peditibus : Et caballarius qui non fuerit in fossatum cum rege, pectet pro fossaderia v soldos : et pro homicidio pectet xxx^a^ morabitinos ad rancurosum : Et rancurosum det inde septimam partem palatio. Et si pro iustitia aliquis fuerit occisus, nichil pectent pro illo. Et si aliquis dirruperit casam qui passet liminare cum armis, scilicet, cum scutis, cum lanceis, aut cum spatis, aut cum cutellis, uel cum porris, uel cum petris, pectet D solidos rancuroso, et VII.^a^ palatio. Et qui furatus fuerit, pectet pro uno nouem, et intentor recipiat suum integrum, et alias octo partes diuidat cum judice per medium. Et qui mulierem affortiauerit, et illa clamando dixerit quod ab illo est affortiata, et ille negauerit, iuret cum XII, et exeat de ipsa calumpnia : Et si non potuerit iurare, pectet ad illam CCC solidos et VII.^a^ palatio. Testis mentirosus, et fiel mentirosus, pectet LX^a^ solidos et VII.^a^ palacio, et sit deitatus de concilio. Et milites aut pedites qui non fuerint in apelidum exceptis hiis qui sunt in seruicio alieno, miles pectet x solidos, et pedes v solidos ad suos uicinos. Qui habuerit aldeiam, et unum iugum boum, et XXXX^a^ oues, et unum asinum, et duos lectos, emat equm. Mulier qui dimiserit uirum suum de benedictione, pectet uiro suo CCC solidos et VII.^a^ palatio. Qui inuenerit uxorem suam in adulterio cognito, relinquat eam, et habeat omnia bona sua, et pectet judici I^o^ denario : Et si aliquis homo uoluerit propter hoc ei male fecerit, pectet D solidos ad concilium, et eiciatur de uilla pro traditore, et VII.^a^ palatio. Qui equitauerit equm alienum sine mandato domini sui, pectet pro die v solidos, et pro nocte x solidos. Qui percusserit cum lancea, aut cum spata, aut cum cultello, pectet x solidos : Et si transierit ad aliam partem, et posuerit magistrum super se, pectet XII morabitinos rancuroso, et VII.^a^ palatio. Qui fregerit occulum, aut dentem, aut brachium, pro unoquoque membro, pectet XII morabitinos rancuroso, VII.^a^ palatio. Qui mulierem alienam percusserit, et fuerit de recabdo, pectet LX^a^ solidos ad illam : Et si non habuerit recabdum, pectet XXX^a^ solidos, et sit inimicus de suis parentibus, et VII.^a^ palatio. Qui marcum alienum mutauerit in alienam hereditatem, pectet v solidos, et VII.^a^ palatio. Qui limitem alienum fregerit, pectet v solidos et VII.^a^ palatio. Qui conductarium alienum mactauerit, ad dominum eius pectet homicidium, et VII.^a^ palatio. Similiter faciat de ortolano, et de quartario, et de molendinario, et de solarengo. Qui habitauerit in domibus alienis, non faciat fazendeira, neque seruiat nisi dominis suis in quorum domo aut hereditate sederint. Qui in regno nostro habuerint hereditates, aut possessiones, non seruiant, neque faciant inde forum, neque pectent calumpniam nisi dominis suis : Et si fecerint calupniam, non pectent nisi per forum sortellie dominis suis. Uicini sortelie habeant suas hereditates in toto regno meo in pace : Et si aliquis eis illas acceperit per tortum, pectet michi D solidos et dupplet hereditatem domino suo. Tende, et molendini, et furni, et banci, de sortelia, sint liberi de toto foro. Milites de sortelia stent in iuditio pro potestatibus et pro infantionibus regni mei. Clerici ipsius uille sint liberi ab omni fisco laicali, et habeant honorem et hereditatem sicut milites, et non respondeant nisi per episcopum et archidiaconum. Homines sortelie non respondeant sine rancuroso. Clerici et ecclesie sortelie sint libere ab omni foro nisi a clericali, et accipiant primitias singulas faangas de omni pane, et decimam de pane et de uino et de lino et de omnibus fructibus, et de pecoribus : Et episcopus habeat terciam partem de omnibus mortariis et de decimis. Clerici ecclesiarum pro suis primiciis dent incensum. Donec episcopus limitauerit parrochias parrochianus qui se uoluerit expedire expediat se in festo natalis domini per concilium coram clericis, et statim nominet ecclesiam ad quam uoluerit ire, et non habeat potestatem dare decimam alibi in ipso anno. Habitatores sortelie non sint maiordomi, neque seruitiales, contra suam uoluntatem. Alcaldes boni et iudices mittantur per beneplacitum concilii, et cum consilio episcopi. Pedites sint in iuditio pro militibus uillanis alterius terre. Uicinus qui uenerit uozerius contra suum uicinum pro homine alterius terre, pectet x solidos, VII.^a^ palatio. Homines sortelie non dent pausatam contra suam uoluntatem. Morator sortelie postquam ibi habitauerit unum annum, faciat de suis hereditatibus illud quod facere uoluerit, et non donet nec uendat illas ad hominem de alio castello. Ganatum sortelie non sit montatum in regno

[1] HERCULANO, *Hist. Portug.*, vol. II, nota XVI, num. 26.

meo. Nec uendat hereditates ad monasterios nec alios religioses. Homines sortelie non dent portagium in toto regno meo. Et qui perdiderit equm suum, sit excusatus per unum annum. Et nullus pectet homicidium neque calumpniam pro suo mancipio. De totis querelis de palatio iudex sit uozerio. Pretor uel dominus non ueniat ad curralem. Qui abstulerit pignus judici pectet I solidum. Qui percusserit in ecclesia, aut in mercato, pectet LX^a^ solidos rancuroso, VII.^a^ palatio, et sacrilegium episcopo emendet. Si homines sortelie habuerint juditium cum hominibus alterius terre non currat inter eos firma sed exquisa aut retum quale uoluerint homines sortelie. Qui milites sortelie desornauerit de suis caballis per fortiam, pectet mihi D solidos, et duplet equm domino suo. Homines sortelie prehendant montaticum de illis qui uenerint pausare in suis terminis : De grege ouium IIII^or^ carnarios, et de grege porcorum IIII^or^ porcos, de busto uacarum I^a^ uacca : Istum montaticum sit concilii, et X.^a^ ecclesie. Milites qui in fossato, aut in gardia, aut in algara, aut in lite perdiderint equos suos, erigant illos sine quinta, et postea detis meam quintam directam. Homo sortelie qui inuenerit homines alterius terre in suis terminis incidendo aut ducendo madeira de montibus, accipiat quantum eis inuenerit absque calumpnia. Judex de omnibus calumpniis et quintis quas sacauerit habeat VII.^am^ partem : Et si captus ei fugerit unde suspectus habeatur, saluet se cum uno uicino. Et ego debeo recipere quintas sine offretione. Siquis ad uestram uillam uenerit accipere cibos aut aliquam rem per fortiam et ibi mortuus fuerit, aut percussus, non pectent pro illis, neque sint homicide de suis parentibus. Et si aliquis fuerit cum querimonia de eo ad regem, aut dominum terre, pectet C morabitinos, medietatem Regi et medietatem concilii. De armis usque ad X^m^ morabitinos non detis quintam, neque pannis, neque de coriis cissis. Latro qui per unum annum uel duos furari et rapere dimiserit, si pro aliqua re repetitus fuerit, saluet se tamquam latro : Et si latro est et latro fuit subeat penam latronis. Qui filiam alienam raussauerit, det eam parentibus suis, et pectet eis CC morabitinos, VII.^a^ palatio, et sit homicida. Casarius Regis et episcopi, et homines, et boues, et ganatum habeat unum forum. Qui fiadoriam fiauerit qualem fiauerit talem pectet si non habuerit suum intentorem : Et si habuerit eum ostendat eum in concilio, et sit liber. Et nunquam uendantur bona de fideiussore antequam uendatur bona debitoris. Qui fecerit manda cum sua uxore usque ad mediatatem stet : Et qui fregerint eam, pectent C morabitinos et VII.^a^ palatio. Et qui obierit subitanea morte dent quintam de sua hereditate et habere pro anima eius : et ecclesia habeat totum directum suum inde. Qui habuerit filios aut parentes qui calumpnias faciant non respondeant pro eis. Junior uel seruus qui uobiscum habitauerint uno anno, sit liber ipse et semen eius. Qui prehendiderit hominem sortelie pectet D solidos, medietatem concilio et medietatem rancuroso. De tota illa uenda qui uenerit ad uillam uestram, de pane, et de uino, et de carnibus, et de piscato, et de pomis, quando uila uestra fuerit minguata nullus eam ante horam comparet sine mandato de alcaldibus : et si ea comparauerit pectet LX^a^ solidos alcaldibus et concilio, et VII.^a^ palatio. De portatico et de passagine et de decimis de mauris et de christianis, due partes dentur Regi, et III^a^ hospiti, saluo directo ecclesie. Qui percusserit alcaldem pro iusticia quam faciat, pectet C morabitinos, uel perdat manum. Homo qui fuerit manferitus pro alcalde, et noluerit esse, pectet V morabitinos concilio. Homines sortelie non respondeant ad alias calumpnias nisi que scripte sunt in hac carta. Portagium de uilla tale est : de equo, de mulo, et de mula, I solidum : De troxel de burel, aut de lino, I solidum : De carrega de fustanibus, V solidos : De pannis coloribus, V solidos : De carrega de piscato, I solidum : De carrega de asino, VI denarios : De carrega de coneliis christianorum, V solidos, et de mauris, I morabitinum : Et de quanto uendiderint mauri aut comparauerint, decimam partem : et dent unum corium rubeum pretori : De equo qui uendiderint in mercato, I solidum : De mauro qui se redimerit, aut cum domino suo pepigerit, X solidos : De porco, II denarios : De furone, II denarios : De corio de uaca, aut de zeura, II denarios : de corio de ceruo, aut de gamo, IIIes mealias : De carrega de oleo, V solidos : De carrega de pane, uel de uino, III mealias : De boue, et de asino, VI denarios : De carrega de peone, I denarium : De mulo, aut de mula, I solidum : De carega de pexotas que duxerint ad alium regnum, V solidos : De oleo, V solidos : De sardinas, V solidos : De sale, I solidum : De carrega de asino de pexotas, uel de *congris*, I solidum : De carrega de oleo de asino, II solidos : De carrega de cera de christianis, V solidos : Istas portagenes dent christiani et mauri qui non habitauerint in sortelia neque in suis terminis. Homines de sortelia nunquam sint dati in prestimonio. Et nunquam habebitis alium dominum nisi me uel filium meum, et nunquam recipiatis alium pro domino nisi uolueritis. Et si ille qui de me terram tenuerint uoluerint ad demandare *(sic)* ad concilium, uel ad hominem de sortelia, et demandatus uoluerit se alsare ad nostram curiam alzet. Palatium nostrum et palatium episcopi habeant cautum sex milium solidorum : Et omnes alii habeant unum forum. Et si habueritis iuditium cum hominibus alterius terre, non dent neque accipiant directum nisi in termino uille uestre. Et cum totis causis que scripte sunt in hac carta non se erigant, nisi ad forum sortelie, uel ad Regem. Et de toto portagio, Rex habeat duas partes, et hospes terciam. Et judex quem concilium, uel sesmus, uel alcaldes manuferirent, si noluerit esse, pectet V morabitinos concilio. Concedo etiam uobis ut detis mihi pro collecta de unaquaque domo VI denarios. Et concedo uobis ut habeatis uestros lectos cautados. Et si aliquis pignorauerit uos in uestris lectis, pectet LX^a^ solidos rancuroso, VII.^a^ palatio. Morator de sortelia qui habuerit per quod sanet malum quod fecit, et dederit sufficientem fideiussorem non capiatur nec desornetur per prisionem sui corporis. Incipiunt termini de sortelia : In primo de lauacolos per portum de monte sancto, et inde per eumeneira de

crastadinos, et inde per cabeza de arnas, et inde per presam de siluestri, et inde per semederium ueterem ad serram de opa quomodo uertet aquas pro in termino de sortelia, et inde ad rostrum de opa quomodo regarda zeurera, et de rosto de opa quomodo uadit in directum ad locum ubi intrat meimoa sicca in uiride, et inde ad cimalias de meimoa, et deinde quomodo uertit aquas de salama ad Regnum portugal. : Et in alia parte de lauacolos ad cabezam de aquila, et inde ad capitam de frauegas, deinde ad riparium de pausafoles, sicut intrat in fluuium boy, et fluuius de boi quomodo intrat in coa. Habeatis uos terminos istos, et posteritas uestra sicut dedit populatoribus de sortelia auus meus dominus Rex Sancius. Et habeatis pro hereditate quantum clauditur infra terminos memoratos. Ego prefatus Rex qui hanc cartam facere iussi, eam coram testibus infra scriptis roborraui, et meo sigillo feci communiri.

Ego Donnus Petrus iohannis maiordomus curie conf. —Ego Donnus Martinus iohannis signifer curie conf. —Ego Donnus Fernandus fernandi tenens braganciam conf. —Ego Donnus Suerius pelagii tenens ripam minii conf. —Petrus pelagii capellanus domini Regis —Petrus fernandi portugal —Stephanus suarii, test.

Ego donnus Egidius ualasqui tenens sausam conf. —Ego donnus April tenens lamecum et uiseum conf. —Ego domnus Poncius tenens beiram et bayan conf. —Petrus martini superiudex regni —Petrus pelagii nouaes —Petrus suarii, test.

Magister Uincencius cancellarius curie.

Henrricus martini scriptor curie notauit.

Sancius secundus dei gratia portugalensium Rex.

* *Intus in circulo* (Rodado) *scriptum.*

CASTELLO MENENDO

UILLA MENDO

1229

De Villa Mendo, *non de hodierno* Castello Mendo, *hic agitur. Vide quae circa hoc alibi* notavimus.* *Textum descripsimus ex apographo authentico finis saeculi XIII in Publico Archivo servato. Accesserunt lectiones variae ex Lib. Regestorum, qui inscribitur :* Livro I de Doações de D. Dinis.

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego Sancius dei gratia Port. Rex, filius illustris Regis domni Aldefonsi[1], et nepos illustrissimorum Regum domni Sancii Regis Port. et domni Aldefonsi[2] Regis Castelle et Toleti, facio cartam de bono foro uobis populatoribus de Castello menendo presentibus et futuris, laicis et clericis, per terminos inferius scriptos. In primis mando quod populetis cabeçam ipsius Castelli menendi, ita quod semper sit populata de melioribus hominibus de uilla clericis et laicis : et nunquam de hoc decedat licet populatores uoluerint extra Castellum morari, unde semper sit plene populata : et dent decimas et omnia iura ecclesiastica tam de meo regalengo quam de suis hereditatibus ecclesie que fuerit fundata in ipso Castello per ubi ipsi ecclesie episcopus demarcauerit parrochiam intus et extra : et mando quod nullus de populatoribus Castelli menendi nec concilium donet uel uendat hominibus de ordine religionis hereditatem de Castello menendo, nec concilio uel moratori alterius uille, uel castelli, sed qui uoluerit uendere hereditatem suam, uendat ipsam uicino de Castello menendo. Mando quod in Castello fiat semper mercatum de pane, de carne, de piscibus, et de aliis rebus uenalibus : et mando quod qui duxerit carregas pro ad uendendum, aut alias causas, ducat omnes illas ad locum ubi mando fieri mercatum, et ibi preconizentur et uendantur tam carnes quam pisces, quam omnia[3] alia[3], cessantibus omnibus regateyris, ita quod si res uenales sunt multe uel magne, regatarius nichil comparet in prima die, et si fuerint pauce uel minute, regatarius nichil comparet ante nonam. Item mando quod in die de mercato, uel de feyra, regatarius nichil comparet nisi finito et soluto mercato uel feyra. Mando eciam quod feyra generale fiat tribus uicibus in anno, scilicet in pascha, et in festo sancti Johannis babtiste, et in festo beati Michaelis, et qualibet feyra duret per VIIIto dies : et omnes tam de meo Regno, quam de aliis regnis, ueniant et eant ad feyram securi, et non pignorentur, nec ledantur, siue sint debitores, siue fideiussores, siue homicide, VIIIto diebus ante feyram et VIIIto post : et quicunque istud meum mandatum britauerit, aut meam feyram de

1 Alfonsi
2 Alfonssi
3 alia omnia

* HERCULANO, *Hist. Portug.*, vol. II, pag. 437 (3.ª edit.).

mala guisa[4] ruperit[4] et uoluerit emendato dampno[5], pectet ccc morabitinos, medietatem ad palacium et medietatem ad castellum faciendum : et postquam fuerit factum, detur concilio. Mando eciam quod in qualibet septimana habeatis mercatum in die[6] dominica[6]. Et mando quod uicinus de Castello menendo non pignoretur nisi a debitore, uel fideiussore suo, et antequam pignoretur[7] petatur in concilio ad directum : et uicinus de Castello menendo non pignoret nisi fideiussorem aut debitorem suum. Item concedo uobis populatoribus de Castel[8] menendo[8] quod non detis pro omicido[9] nisi ccc^tis solidis in appreciadura, et de istis ccc^tis solidis detis medietatem ad palacium[10] per concilium et per manum iudicis. Et in aliquo pecto uel in aliqua calumpnia non intret meus meirinus nisi judex uestro concilio. Et tercia pars de uestro concilio faciat fossatum, et alie due partes stent in uestro castello : et non faciatis fossatum nisi cum domino uestro una uice in anno, nisi fuerit per beneplacitum uestrum : Et clerici et pedones non faciant fossatum. Et non intret ibi nuncium neque manaria de aliquo homine de Castello menendo. Et qui in termino de Castello menendo filiam alienam rapuerit contra suam uoluntatem, pectet ad palacium ccc solidos, et exeat pro omicida[11] de suis parentibus. Et si aliquis inter uos in mercato, aut in ecclesia, aut in concilio apregonato percuserit suum uicinum, pectet LX solidos ad concilium, et sit inde medietas de palatio per manum iudicis. Et de quolibet furto dominus furti recipiat suum cabum, et alias VIII^to partes diuidat cum iudice per medium. Et ille qui domum fecerit, aut uineam, aut suam hereditatem honorauerit, et uno anno in illa sederit, si postea in alia terra habitare uoluerit, seruiat ei tota sua hereditas ubicunque habitauerit, et si uoluerit illas uendere uendat cui uoluerit uicino per forum de Castello menendo. Et homines de Castello menendo qui debuerint habere iudicium aut iuntam[12] cum hominibus de aliis terris[13], habeant in capite suorum terminorum. Do uobis pro foro quod miles de Castello menendo stet pro infancione de toto meo Regno in iudicio et in iuramento, et uincat ipsum cum duobus iuratoribus. Et pedes de Castello menendo stet pro milite villano de toto meo Regno in iudicio et in iuramento, et uincat cum duobus iuratoribus. Et homo qui de sua terra exierit[14] cum homicidio, aut cum muliere raussata, uel cum qualibet alia calumpnia, excepto quod non ducat mulierem alienam, et fecerit se uassalum de aliquo homine de Castello menendo, sit liber et defensus per forum de Castello menendo. Et si homo de alia qualibet terra uenerit cum inimicicia aut cum pignore postquam in termino de castello[15] menendo[15] intrauerit, si inimicus eius post ipsum introierit, et ei pignus abstulerit, aut aliquod[16] malum ei[17] fecerit, pectet domino qui tenuerit Castellum menendum D, solidos, et duplet pignus ei cui abstulerit, et liuores quos fecerit. Et homo de alia terra qui militem de Castello menendo descaualgar pectet LX solidos : Et homo de Castello menendo qui militem de alia terra descaualgar pectet v solidos. Et si homo de alia terra apprehenderit hominem de Castello menendo, et eum in prissionem[18] miserit, pectet ccc solidos : Et si homo de Castello menendo apprehenderit hominem de alia terra pectet v solidos. Et si homo de Castello menendo pro aliqua[19] fiaduria[19] per medium annum non fuerit requisitus sit liber de illa : Et si mortuus fuerit, mulier et filii eius sint liberi de illa. Et mando quod regatarii non uadant extra villam comparare mercaturas que ducuntur ad uillam antequam ueniant ad uillam nostram. Alcaldes omni anno ponetis in festo sancti Johannis babtiste, uiros de melioribus et dicioribus, et iurabunt iusticiam obseruare. Homines de Castello menendo non soluant pignora pro domino de Castello menendo, neque pro meyrino. Et milites de Castello menendo, neque mulieres uidue, non dent pausatam per forum de Castello menendo, nisi pedones per manum iudicis. Et homines de uestris terminis qui sederint in uestris hereditatibus aut in uestris solaribus[20] et domini eorum non fuerint ibi, ueniant ad signum[21] iudicis, et dent fideiussores quod respondeant[22] ad directum quando uenerint domini sui : et si fecerint calumpniam pectent illam dominis suis : et non seruiant ad alium hominem nisi ad dominos suos in quorum solare sederint. Et regalengum et senare et uinee domini Regis habeant tale forum quale senare et uinee uestre habuerint. Et qui uicinum suum occiderit, et in domum suam fugerit, qui post illum intrauerit, et ibi eum mactauerit, pectet ccc solidos palacio[23]. Et qui mulierem afforciauerit[24] pectet ccc solidos palacio. Et qui percusserit mulierem alienam pectet ad suum maritum XXX solidos et VII.^a ad palacium. Et homo de Castello menendo qui fideiussores dare uoluerit[25], pro intentione de qua eum inquietauerint, et dederit duos homines fideiussores, et ipse sit tercius, si ille qui eum inquietauerit noluerit[26] recipere fideiussores, et eum postea mactauerit, totum concilium pectet homicidium suis parentibus. Et palacium domini Regis et palacium episcopi habeant calumpniam et unum forum, et totum castellum unum forum habeat[27]. Et homo de Castello menendo qui fideiussor intrauerit, qualem fiadoriam[28] fecerit talem pectet si intentor eum non liberauerit : Et si habuerit illum

4 gisa rumperit
5 dapno
6 dominica die.
7 pignorentur
8 Castello menendo
9 omicidio
10 palacio
11 homicida
12 rutam
13 terminis
14 eixierit
15 castello
16 aliquid
17 *deest*
18 presionem
19 aliquam fiadoriam
20 foraribus
21 sinum
22 respondeat
23 ad palacium.
24 forciauerit
25 uoluerint
26 uoluerit
27 habeant.
28 fideiussoriam

suum intentorem[29] mittat illum pro se, et ipse exeat de fiadoria. Et mando quod semper ante uendantur bona debitoris quam fideiussoris, si debitor habet bona in totum debitum uel in quantam[30] partem habet. Item de suspecta de x solidos et supra iuret cum duobus de suis uicinis, et de x solidos ad minus iuret cum uno uicino qualem habuerit. Et homo de Castello menendo qui se tornauerit ad alium dominum[31] extra castellum in regno ut ei benefaciat, sua casa et sua hereditas et uxor sua et filii sui sint defensi per forum de Castello menendo. Do eciam uobis pro foro ut non habeatis alium dominum nisi me uel heredem meum. Et homo de Castello menendo qui per manum suam non pectauerit suam hereditatem uadat illam accipere sine aliqua calumpnia quando uenerit. Et totus homo de concilio Castello menendo qui habuerit hereditatem in alia terra non faciat fossatum nec forum, nisi per forum de Castello menendo. Et homo de Castello menendo qui habuerit mulierem adulteram ad benedictionem, si eam laxauerit[32] pectet i denarium ad iudicem : Et si mulier laxauerit[33] maritum suum quem habuerit ad benedictiones[34] pectet ccc solidos, et medietatem ad palacium et medietatem ad suum[35] maritum[35]. Et qui disruperit[36] casam cum lanceis, scutis, des la[37] porta a dentro, pectet ccc solidos, medietatem[38] ad dominum ipsius case et aliam medietatem ad palacium. Et qui percusserit suum[39] uicinum[39] cum spata pectet xxxx.ª solidos, et medietatem ad palacium, et de alia plaga v solidos, et medietatem ad palacium. Et per[40] tota pignora siue sint de concilio siue de palacio recipiant fideiussorem pro ad forum. Et concedo quod non habeatis defensam[41], neque montem, neque pelagum, nisi de toto concilio. Et montadigum de estremo de Castello menendo accipiant illud milites de Castello menendo cum domino suo, et habeant inde terciam partem : Et nullus accipiat montadigum de ganatis de Castello menendo. Et de carrega de portatico de pedone, iii mealias : et de cauallo, i solidum : et de mulo, i solidum : et de asino, et de boue, vi denarios : Et de toto portatico quod uenerit ad Castellum menendum, hospes ubi pausauerit accipiat terciam[42] partem, et portarius accipiat duas partes. Totas istas intenciones iudicent Alcaldes de uestro Castello per suam cartam, et alias intentiones iudicent per directum. Et homines de Castello menendo non dent portaticum, nec passagem, in toto meo Regno. Ecclesiis[43] et clericis persoluetis decimas omnium bonorum uestrorum et directum sancte matris ecclesie. Et clerici et ecclesie soluent[44] tercias decimarum et mortuariorum episcopo Egitaniensi et[45] iura sua. Terminos autem de Castello menendo do uobis ut teneatis de portu de sciada, et deinde per monasterium de magidi[46], et per fandum de azial uelido, et quomodo intrat piizeo[47] in pinel[48], et per portellam de adima, et deinde per portum mauriscum, et per cabeçam de cerzeyra[49], et deinde ad cabeçam hominis, et quomodo intrat uallongum[50] in coam. Et mando quod totus uicinus de Castello menendo non respondeat sine racuroso[51]. Et mando uobis quod detis uozerum uiduis et orphanis[52], et illis qui eum non potuerint habere. Ego Rex Sancius qui hanc cartam facere iussi, eam coram infra scriptis roboraui, et sigillum meum apponi feci. Era m.ª cc.ª lx.ª vii.ª Apud Taurum[53], xv.ª die Marcii. Et pro collecta in unoquoque anno lxª morabitinos a uobis habebo[54].

Ego P. Colimbriensis Episcopus conf. —Ego P. Lamecensis Episcopus conf. —Ego E. Visensis Episcopus conf. —Ego M. Portugalensis Episcopus conf. —Ego S. Vlixbonensis Episcopus conf. —Petrus pellagii capellanus domini Regis —Alfonsus martini eichanus domini[55] Regis[55] —Martinus moniz çaquitarius[56] domini Regis, test.

Ego domnus Petrus iohannis[57] maiordomus curie conf. —Ego domnus Poncius tenens Bayan[58] conf. —Ego domnus Martinus iohannis[59] signifer curie conf. —Ego domnus Aprilis tenens Lamecum conf. —Ego domnus Rodericus sancii tenens a dorio usque ad Limiam conf. —Ego domnus Suerius pelagii tenens a limia usque minium[60] conf. —Ego Magister[61] Vincencius[61] decanus Vlixbonensis cancellarius domini Regis conf. —Petrus[62] fernandi portugal —Stephanus suerii de belmir —Suerius petri pacheca —Johannes menendi pacheca —Gunsaluus[63] petri alcalde de gardia[64] —Fernandus iohannis alcalde de gardia[65], test. —Pelagius egee alcalde de guardia —Fernandinus[66] alcalde de guardia —Menendus menendi alcalde.

Henricus[67] martini[67] scriptor[67] curie[67] notauit[67].

·Sancius[68] dei[68] gracia[68] Portugalensium[68] Rex[68].·

29 temptorem
30 quantum
31 hominem
32 lacxauerit
33 lacxauerit
34 benedictionem
35 maritum suum.
36 diruperit
37 a
38 *deest*
39 uicinum suum
40 pro
41 deffesam
42 *deest*
43 Et ecclesiis
44 soluant
45 de
46 Machidi
47 piizeom
48 pinhel
49 cerceyra
50 uallungum
51 rancuroso.
52 orfanis
53 Tarum
54 habeo.
55 *deest*
56 cequitarius
57 *deest*
58 Bayam
59 *deest*
60 ad minium
61 Martinus uincencii
62 Petro
63 Gonsaluus
64 Guardia
65 Guardia
66 Fernandus
67 *haec desunt*
68 *deest*

" *Intus in circulo* (Rodado) *scriptum.*

EGITANIA

IDANHA VELHA

1229

Ex codicibus Publici Archivi, qui inscribuntur Livro I *et* Livro III de Doações de D. Dinis *sumpsimus : ex primo textum, ex altero lectiones varias. Perperam in opere* Collecção de Ineditos de Historia Portugueza, T. v, p. 405, *hoc* forale *civitati de* Guarda *adsignatur.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego Sancius secundus dei gratia Rex[1] Port.[1] vobis Episcopo et populatoribus ciuitatis Egitanie tam presentibus quam futuris : In primis do uobis pro foro : ut due partes militum uadant in fossatum Regis una uice in anno et tercia pars remaneat in villa cum totis peditibus : Et caballarius qui non fuerit in fossatum cum Rege pectet pro fossadaria[2] x solidos : et pro homicidio[3] ille qui fecerit homicidium pectet xxxta morabitinos ad rancurosum et rancurosus det inde septimam partem palacio. Et si pro iusticia aliquis fuerit occisus nichil pectet pro illo : et si aliquis dirruperit[4] casam qui passet liminare cum armis, scilicet cum scutis, cum lanceis aut cum spatis aut cum cultellis, uel cum porris uel cum petris, pectet D solidos rancuroso et septima[5] palacio. Et qui furatus fuerit pectet pro uno IX, et intentor recipiat suum integrum et alias octo partes diuidat cum judice[6] per medium. Et qui mulierem aforciauerit, et illa clamando[7] dixerit quod ab illo est aforciata, et ille negauerit iuret cum XIIcim et exeat de ipsa callumbnia[8]. Et si non potuerit[9] iurare, pectet ad illam cccos solidos et septimam palacio. Testis metirosus[10] et fiel mentirosus pectet LX solidos et septima[11] palacio et sit deitatus de concilio. Et milites aut pedites qui non[12] fuerint[12] in apelidum exceptis hiis qui sunt in seruicio alieno, miles pectet x solidos et pedes vo solidos ad suos uicinos. Quy habuerit aldeyam[13] et unum iugum boum, et XL oues et unum asinum et duos leytos[14], emat equm. Mulier que demiserit virum suum de benedictione pectet uiro suo cccos solidos et septima[15] palacio. Qui inuenerit uxorem suam in adulterio cognito, relimquat eam et habeat omnia bona sua et pectet judici unum denarium. Et si aliquis homo uoluerit propter hoc male facere ei pectet D solidos ad concilium, et eiciatur de ciuitate pro traditore et septima palacio. Et qui equitauerit equm alienum sine mandato[16] domini sui pectet pro die v solidos et pro nocte x solidos. Qui percuserit cum lancea aut[17] cum[17] spata[17] aut cum cultello, pectet xx solidos : Et si transierit ad aliam partem et posuerit magistrum super se, pectet XIIcim morabitinos rancuroso et septima palacio. Qui fregerit oculum aut denten, aut brachium pro uno[18] quolibet[18] membro pectet XII morabitinos racuroso[19], et septima palacio. Qui mulierem alienam[20] percusserit et fuerit de recabedo pectet LX solidos ad illam et si non habuerit recabedum pectet xxx solidos ad illam et sit inimicus de suis parentibus et septima palacio. Qui marcum alienum mutauerit in alienam hereditatem, pectet v solidos et septima palacio. Qui limitem[21] alienam fregerit, pectet v solidos et VII.a palacio. Qui condutarium alienum mactauerit[22], aut[22] dominum eius pectet homicidium et septima palacio : similiter[23] faciat de ortolano et de quartario, et de molendinario et de solarengo. Qui habitauerit in domibus alienis non faciat fazendeyram, neque seruiat nisi domino suo in cuius domo aut hereditate sederit. Qui in regno nostro habuerint[24] hereditates aut possessiones non seruiant neque faciant inde forum neque pectent calumpniam nisi dominis suis. Et si fecerit[25] calupniam, non pectent eam nisi per forum ciuitatis Egitanie dominis suis. Vicini ciuitatis Egitanie habeant suas hereditates in toto regno[26] meo[26] in pace. Et si aliquis eis illas acceperit per tortum pectet mihi quingentos solidos, et duplet hereditatem domino suo. Tende et molendini et furni et banci de ciuitate de Egitania sint liberi de toto foro. Milites de ciuitate Egitanie stent in iudicio pro potestatibus et pro infancionibus regni mei. Clerici ipsius ciuitatis sint liberi ab omni fisco laicali et habeant honorem et hereditatem sicut milites et non respondeant nisi per Episcopum uel Archidiaconum. Homines ciuitatis Egitanie non respondeant sine rancuroso. Clerici[27] ecclesie ciuitatis Egitanie sint liberi ab omni seruicio, nisi a[28] clericali : et acipiant primitias singulas fanegas de omni pane et decimam de pane et de vino et de lino et de[29] omnibus fructibus et de pe-

1 Port. Rex
2 fossadeira
3 omicidium
4 diruperit
5 septimam
6 iudicem
7 clamauerit
8 callupnia.
9 poterit
10 mentirosus
11 septimam
12 mihi fuerit
13 aldeam
14 lectos
15 septimam
16 mandatum
17 *desunt*
18 unoquoque
19 ad rancuroso
20 aliena
21 limitam
22 matauerit ad
23 similiter palacio
24 habuerit
25 fecerint
26 meo regno
27 Clerici et
28 *deest*
29 *deest*

coribus. Et Episcopus habeat terciam partem de omnibus mortuarius et de[30] decimis. Clerici ecclesiarum pro suis primiciis dent incessum[31] donec Episcopus limitauerit parrochias. Parrochianus qui se uoluerit expedire expediat se in festo[32] Natalis domini per concilium coram clericis et estatim[33] nominet ecclesiam ad quam uoluerit ire et non habeat potestatem dare decimam alibi in ipso anno. Habitatores ciuitatis Egitanie non sint maiordomi neque seruiciales contra suam uoluntatem[34]. Alcaldes et judices mictantur[35] per beneplacitum concilii et cum[36] consilio[36] Episcopi. Pedites sint in judicio pro militibus villanis alterius terre. Vicinus qui uenerit vozarius[37] contra suum vicinum pro homine alterius terre, pectet X solidos et septima palacio. Homines ciuitatis Egitanie non dent pausatam[38] contra suam uoluntatem[39]. Morator ciuitatis Egitanie postquam ibi habitauerit unum annum faciat de suis hereditatibus quicquid[40] sibi[40] placuerit[40] et non donet nec uendat illas ad hominem de alio castello. Ganatum ciuitatis Egitanie non sit montadum[41] in regno meo. Hereditates per totum terminum ciuitatis Egitanie non uendantur nec donentur monasteriis nec aliis religiosis. Homines ciuitatis Egitanie non dent portagium in toto meo[42] regno[42]. Et qui perdiderit equm suum sit excusatus per unum annum. Et nullus pectet homicidium nec calupniam[43] pro suo mancipio. De totis querelis de palacio judex sit uozeyros. Pretor uel dominus non ueniat ad currale. Qui abstulerit pignus judici pectet I solidum. Qui percusserit in ecclesia aut in mercato pectet LX solidos racuroso[44] et VII.ª palacio, et emendet sacrilegium Episcopo. Si homines ciuitatis Egitanie habuerint iudicium cum hominibus alterius terre non currat inter eos firma, sed exquissa aut retum quale uoluerint homines ciuitatis Egitanie. Qui milites ciuitatis Egitanie desonorauerit[45] de suis caballis per forciam pectet D[46] solidos[46] mihi[46] et duplet equm domino suo. Homines ciuitatis Egitanie prendant montaticum de illis qui uenerint pausare in terminis[47] suis[47] : De grege ouium IIIIor carnarios et de grege porcorum IIIIor porcos, de busto uacarum I uacam[48] : Istum montaticum sit concilii et decimam ecclesie. Milites qui in fossato aut in gardia, aut in algara, aut in lite perdiderint equos suos erigant illos sine quinta, et postea detis mihi quintam[49] directam. Homo ciuitatis Egitanie qui inuenerit homines alterius terre in suis terminis incidendo aut ducendo madeiram de montibus accipiat quantum eis inuenerit[50] sine[50] calumpnia. Judex de omnibus calumpniis et quintis quas sacauerit, habeat septimam partem : Et si captus ei fugerit unde suspectus habeatur, saluet se cum uno vicino. Et ego debeo recipere quintas sine offrecione. Siquis ad uestram ciuitatem uenerit accipere cibos aut aliquam rem per forciam et ibi mortuus fuerit, aut percussus, non pectent[51] pro illis neque[52] sint[52] homicide de suis parentibus. Et si aliquis fuerit cum querimonia de eo ad Regem aut dominum terre pectet C morabitinos medietatem Regi et medietatem concilio. De armis usque ad X morabitinos non detis quintam, neque[53] de pannis neque de coriis scisis. Latro qui per unum annum aut[54] duos furari aut[55] rapere dimiserit, si pro aliqua re inpetitus fuerit, saluet se tanquam latro : Et si latro est et latro fuit, subeat penam latronis. Qui filiam alienam rausauerit det eam parentibus suis, et pectet eis CCos morabitinos, et VII.ª palacio et sit homicida. Casarius Regis et Episcopi, et homines, et boues, et ganatum habeant unum forum. Qui fiadoriam fiauerit qualem fiauerit talem pectet, si non habuerit suum[56] intentorem[56] : Et[56] si[56] habuerit[56] cum ostendat eum in concilio et sit liber et nunquam uendantur bona fideiussoris[57] antequam uendantur[58] bona debitoris. Qui fecerit mandam cum sua vxore usque ad medietatem stet : et qui fregerit eam pectet C morabitinos et VII.ª palacio. Qui obierit subitanea morte dent[59] quintam[59] de sua hereditate et habere pro anima eius : et ecclesia habeat totum suum[60] directum[60] inde. Qui habuerit filios aut parentes qui calumpnias faciant, non respondeant[61] pro eis. Junior uel seruus qui uobiscum habitauerit uno anno sit liber ipse[62] et[62] semen eius. Qui prehendiderit hominem ciuitatis Egitanie pectet D solidos, medietatem concilio[63] et[63] medietatem[63] rancuroso. De tota illa uenda que uenerit ad villam uestram, de pane, et de uino, et de carnibus et de piscato, et de pomis quando villa uestra fuerit minguata, nullus eam ante horam comparet sine mandato de alcaldibus : et si eam comparauerit, pectet LX solidos alcaldis et concilio, et VII.ª palacio. De portagio, et de passagine, et de decimis de mauris de[64] christianis, due partes dentur Regi, et tercia hospiti, saluo directo ecclesie. Qui percusserit alcaldem pro iusticia quam faciat, pectet L morabitinos, uel perdat manum. Homo qui fuerit manferitus pro alcalde et noluerit esse, pectet V morabitinos concilio. Homines ciuitatis Egitanie non respondeant ad[65] alias calupnias nisi que scrite[66] sunt in hac carta. Portagium ciuitatis Egitanie tale est : de equo

30 *deest*
31 incenssum
32 festum
33 statim
34 uoluptatem.
35 mitatur
36 com concilio
37 uozerius
38 pousatam
39 uolumptatem.
40 illis quod facere uoluerit
41 montatum
42 regno meo.
43 calupnia
44 rancuroso
45 desornauerit
46 mihi D solidos
47 suis terminis.
48 vaca.
49 meam quintam
50 inuenerint absque
51 pectet
52 nec sit
53 nec
54 uel
55 et
56 *desunt*
57 fideiurosis
58 uendatur
59 det quinta
60 directum suum
61 respondeat
62 et ipse
63 *desunt*
64 et de
65 *deest*
66 scriptas

de mulo de mula, i solidum : de troixel de burel aut de lino, i solidum : De carrega de fustanibus, v solidos : de pannis de coloribus, v solidos : De carrega de piscato de caballo, i solidum : de asino, vi denarios : de carrega de coneliis christianorum, v solidos : de mauris, i morabitinum : Et de quanto[67] uendiderint uel[68] comparauerint dent[69] decimam partem et dent unum corium rubeum pretori : De equo quem uendiderint in mercato, i solidum : De mauro qui se redimerit uel[70] cum domino suo pepegerit[71], x solidos : De porco, ii denarios : De furone, ii denarios : De corio de uaca uel de zeura, ii denarios : De corio de ceruo uel de gamo, iii denarios : De carrega de oleo, v solidos : De carrega de pane uel de uino, iii mealias : De boue uel de asino, vi denarios : De mulo uel de mula, i solidum : De carrega de peone, i denarium : De carrega de peyxotis[72] uel de coriis que duxerint ad aliud regnum, v solidos : De oleo, v solidos : De sardinis, v solidos : De sale, i solidum : De carrega de asino de pisxotis uel de comgris, i solidum : De carrega de oleo de asino, ii solidos : De carrega de cera de christianis, v solidos : Istas portagines dent christiani et mauri qui non habitauerint in ciuitate Egitanie neque in suis terminis. Homines de ciuitate Egitanie nunquam sint dati in prestimonio et non habeant alium dominum nisi me et filium meum et nec alium pro domino nisi uoluerint. Et si ille qui de me terram tenuerit uoluerit aliquid demandare ad concilium uel ad hominem de Egitania, et demandatus uoluerit se alçare ad meam curiam alcet : palacium meum, et palacium Episcopi habeat[73] cautum sex mille[74] solidos[74], et omnes alii habeant unum forum. Laboratores mei regalenqui[75] et omnes qui morantur[76] intra muros ciuitatis, dabunt decimas et primicias sedi Egitaniensi. Morator de Egitania qui habuerit per quod sanet malum quod fecerit, uel dederit sufficientem fideiussorem, non capiatur nec deshonrretur[77] per prisionem sui corporis. Moratores de Egitania si habuerint iudicium cum hominibus alterius terre non dent neque accipiant directum, nisi in termino ciuitatis Egitanie : et cum totis causis[78] que scripte sunt in hac carta non se erigant nisi ad forum ciuitatis Egitanie uel ad Regem. Et de toto portagio Rex habeat duas partes et hospes terciam. Et judex quem concilium uel sesmus uel alcaldes manferirent si noluerit esse, pectet v morabitinos concilio. Concedo eciam uobis ut detis mihi pro collecta de hunaquaque[79] domo vi denarios. Et concedo uobis ut habeatis uestros leitos[80] cautatos[80]. Et si aliquis pignorauerit uos in uestris lectis, pectet lx solidos rancuroso et vii.ª palacio[81]. Termini autem quos[82] do et concedo ciuitati[83] Egitanie sunt hii : In primo incipiunt in Rio tortel[84] et uadit in directum de monta[85] de Taleigas et deinde per campum de senebis et quomodo uadit ad calçadam ueterem et inde ad lapam lupi, et quomodo uadit ad cima[86] de valle de enforcatis[87] et passat fluuium de ponsul et inde ad nidum de açor[88] et inde quomodo uadit per aquam de brunal, quomodo cadit aqua de brunal in aqua de arauil et inde uadit ad rostrum de monrrache[89], et inde ad fundum de Tabual[90] de[90] Toual[90] et deinde ad directum ad Castellum buzacum et deinde per vallongum et inde[91] per cabeças mesadas de execaua[92] et inde quomodo uadit ad uadum de Godina[93] de tago et quomodo uadit per tagum ad fontem[94] de marmelal et inde quomodo uadit[95] in directum ad rostrum de Mormoroqui et inde ad vallem saranum[96] et inde ad sanctam Mariam de Almortom[97] et per paredenarios ueteres de espadanal quomodo uenit ad paredenarios[98] templariorum de Terrone[99] et quomodo pasat cum[100] sul[100] in terrone et quomodo uenit ad rium tortum et deinde quomodo partet proencia cum Egitania noua et deinde[101] quomodo uadit ad fontem[102] de caniza et deinde[103] ad fontem[104] de alpreada et deinde[105] quomodo intrat taaueyrol in[106] preandam et deinde[107] quomodo uadit ad fontem[108] de aceffi[109], deinde quomodo uadit ad calçadam que uenit de Couilhana[110] et deinde ad fossam de ramiro et quomodo uadit ad fruuium[111] tortum deinde[112] quomodo uadit ad riuulum tortel. De istis autem terminis separo terminos subsequentes, quos[113] excollant homines de proencia dum mihi placuerit : in primo quomodo incipit in ribeyro mourisco et uadit ad calçadam de Alcantara et quomodo uadit ipsa calçada ad fluuium tortel[114] et quomodo uenit fluuium[115] tortel[115] ad fluuium tortum et inde quomodo fluuius tortus ad[116] fossam de Ramiro et de fossa de Ramiro ad viam de mata et quomodo uenit per ipsam viam ad zeffi[117] : Et quomodo intrat

67 quantum
68 aut
69 *deest*
70 aut
71 pepigerit
72 peixotas
73 habeant
74 milium solidorum
75 regalengi
76 morauerint
77 desornetur
78 cousis
79 unaquaque
80 lectos captatos.
81 palacium.
82 quod
83 Ciuitatis
84 cortel
85 mouta
86 cimam
87 infurtatis
88 azor
89 monrrachi
90 tabula de coula
91 deinde
92 execana
93 Gundina
94 focem
95 uenit
96 sarranom
97 Almortum
98 paredinarios
99 torrone
100 ponssul
101 inde
102 focem
103 inde
104 focem
105 inde
106 et in
107 inde
108 focem
109 assefi-
110 Couiliana
111 fluuium
112 et inde
113 quod
114 cortel
115 fluuius cortel
116 uadit ad
117 azeffi

azeffi[118] in Taaueirol et deinde quomodo intrat Taaueyrol in alpreada et deinde[119] quomodo uenit per alpreadam[120] ad fontem[121] de caniza et deinde quomodo diuidit cum Egitania noua et uenit ad fluuium tortum et deinde[122] comodo[122] uadit per ipsum fluuium ad fontem[123] de ribeyro mourisco. Et mando quod homines de Proencia uadant cum hominibus de ciuitate Egitanie in apelidum et in fossatum et in[124] meum·seruicium. Ego Sancius secundus dei gratia Port. Rex qui hanc ciuitatem Egitanie a longis temporibus propter inimicos fidei desertam de nouo populare mandaui apud Colimbriam in concilio[125] generali de consilio[126] Johannis dei gratia Sabinensi Episcopi apostolice sedis legati, et Episcoporum et baronum meorum hanc cartam misi[127] fieri, et coram infra scriptis propriis manibus roboraui et meo sigillo feci communiri apud Guardiam sub Era M.ª CC.ª LX.ª septima mense Aprillis.

Qui presentes fuerunt, Ego domnus Petrus iohannis maiordomus curie —Ego domnus Martinus iohannis signifer curie —Ego domnus Rodericus sancii tenens a Dorio usque ad limiam —Ego domnus Fernandus fernandi tenens Braganciam —Ego domnus Aprilis petri tenens Lamecum et Viseum —Ego domnus Egidius Valasci[128] tenens Sausam —Ego domnus Poncius alfonsi tenens Bayam et Beyram —Ego domnus Sugerius[129] pelagii tenens ripam Minii —Ego domnus Martinus pelagii tenens Layoso[130], confirmo. —Petrus pelagii nouaaes —Petrus fernandi Portugal —Stephanus sugerii[131], test. —Petrus sugerii[132] —Johannes menendi —Petrus martini superiudex, test. —Ego Petrus Colinbriensis Episcopus —Ego Sugerius[133] Elborensis Episcopus— Ego Egidius Visensis Episcopus —Ego Pelagius Lamecensis Episcopus —Ego Petrus pelagii capellanus domni Regi[134], confirmo. —Johannes petri portarius —Martinus muniz[135] çaquitarius[135] —Gometius egee scancianus, test. —Magister Vincentius cancelharius curie. —Henrricus martini scriptor curie notuit[136].

118 zeffi
119 inde
120 alpeardam
121 foce
122 inde quomodo
123 focem
124 *deest*
125 conssilio
126 conselhio
127 iuci
128 ualasquis
129 Suerius
130 Laniosum
131 suarii
132 suarii
133 Suerius
134 Regis. Ego Martinus Port. episcopus
135 moniz zaquitarius
136 notauit.

SALVATERRA

SALUATERRA

1229

Descripsimus ex Lib. I *Donationum Regis Dionisii, ubi tantum hoc manet* forale *insertum.*

In nomine sante et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. Ego Sancius secundus dei gratia Port. Rex, Episcopo Egitaniensi, et uobis populatoribus de Saluaterra tam presentibus quam futuris : In primis do uobis pro foro ut tercia pars militum uadat in fossatum Regis una uice in anno et alii remaneant in villa cum totis peditibus : Et caballarius qui non fuerit in fossatum cum Rege, pectet pro fossadaria x solidos. Et pro omicidio ille qui fecerit homicidium pectet xxxª morabitinos ad rancurosum et rancurosus det inde septimam partem palacio. Et si pro iusticia aliquis fuerit occisus nichil pectet pro illo. Et si aliquis diruperit casam qui passet liminare cum armis, scilicet cum scutis cum lanceis aut cum spatis aut cum cuitellis uel cum porris uel cum petris pectet D solidos rancuroso et VII.ª palacio. Et qui furatus fuerit pectet pro uno nouem et intentor recipiat suum integrum, et alias octo partes diuidat cum judice per medium. Et qui mulierem afforciauerit et illa clamando dixerit quod ab illo est afforciata et ille negauerit iuret cum duodecim uicinis et exeat de ipsa calumpnia : et si non potuerit iurare pectet ad illam CCC solidos et VII.ª palacio. Testis mentirosus et fiel mentirosus pectet LX solidos et VII.ª palacio, et sit deitatus de concilio. Et milites uel pedones qui non fuerint in apelidum exeptis hiis qui sunt in seruicio alieno, miles pectet x solidos et pedes v solidos ad suos uicinos. Qui habuerit aldeyam et unum iugum boum xxxxª oues et unum asinum et II leitos emeat equm. Mulier qui dimiserit uirum suum legitimum pectet uiro suo CCC solidos et VII.ª palacio. Qui deprehenderit uxorem suam in adulterio cognito relinquat eam et maritus et filii habeant omnia bona sua et illi pectent judici I denarium. Et si aliquis homo uoluerit propter hoc ei male facere pectet D solidos ad concilium et eiciatur de villa pro traditore et VII.ª palacio. Qui equitauerit equm alienum sine mandato domini sui pectet x morabitinos et tornet equm in saluo. Et qui percuserit cum lancea aut cum spata aut cum cuitello pectet xx solidos et VII.ª palacio : Et si transierit ad aliam partem et posuerit magistrum super se pectet XII morabitinos rancuroso et VII.ª palacio. Qui fregerit oculum aut denten aut brachium pro unoquoque membro pectet XII morabitinos rancuroso et VII.ª palacio. Qui mu-

lierem alienam de recabedo percuserit pectet ei LX^a solidos : Et si non habuerit recabedum pectet XXX^a solidos et VII.^a palacio et sit inimicus de suis parentibus. Qui marcum mutauerit in alienam hereditatem pectet X morabitinos concilio et VII.^a palacio. Qui limitem alienum fregerit pectet XX solidos concilio et VII.^a palacio. Qui conductarium alienum matauerit, ad dominum eius pectet homicidium et VII.^a palacio : Similiter de ortolano et de quartario et de molendinario et solarengo : qui habitauerit in domibus aut in hereditatibus alienis non faciant fazendeiram nec seruiant nisi dominis suis in quorum domo aut hereditate sederint. Moratores de Saluaterra qui in regno meo habuerint hereditates aut possessiones, suy homines non seruiant neque faciant inde forum : Et sy fecerit calupniam non pectet eam sibi *(sic)* per forum de Saluaterra dominis suis : uicini de Saluaterra habeant suas hereditates in toto meo regno in pace : Et si aliquis eis illas acceperit per tortum pectet michi D solidos et duplet hereditatem domino suo. Tende et molendini et furni de Saluaterra sint liberi de toto foro. Milites de Saluaterra stent in iudicio pro potestatibus et infancionibus regni mei. Clerici de Saluaterra sint liberi ab omni fisco laicali et habea*n*t honores et hereditates sicut milites et non respondeant nisi clericaliter per Episcopum uel per archidiacono, ab ora prima usque ad terciam. Homines de Saluaterra non respondeant sine rancuroso. Ecclesia de Saluaterra unaquaque de sua parrochia accipiant singulas faegas de omni panem et mortuarium et decimam de omni lucro de pane et de uino et de lino et de piscato et de uenacione et de omnibus fructibus et pecoribus : Et Episcopus habeat inde totam terciam partem : Episcopus et clerici terciam partem, et clerici terciam partem expendant in ornamentis et in libris ecclesiarum et ubi rectum fuerit. Et unaquaque ecclesiam habeat suam parrochiam demarcatam. Habitatores de Saluaterra non sint maiordomi nec seruiciales contra suam uoluntatem. Alcaldes et judices mitantur cum conssilio Episcopi per beneplacitum concilii. Pedites de Saluaterra sint in juditio pro militibus uillanis alterius terre. Vicinus qui uenerit uoceirius contra suum uicinum pro homine alterius terre pectet X solidos et VII.^a palacio, si non fuerit ab alcaldibus datus uocerius. Homines de Saluaterra non dent pausatam contra suam uoluntatem. Morator de Saluaterra si inimicus eius super eum sine treuga, matet eum sine calunpniam. Montes et fontes et flumina sint concilii et uenarii et barrarii. Domus de Saluaterra habeant unum forum exceptis domibus Regis et Episcopi que habeant cautum sex milium solidorum. Morator de Saluaterra postquam ibi habitauerit unum annum uendat suas hereditates uicino et non religiosis. Ganatum de Saluaterra non sit montatum in regno meo. Vicini de Saluaterra non dent portagium nec passagine in toto regno meo. Et qui perdiderit equm suum sit excusatus per unum annum : et nullus pectet homicidium nec calupniam pro suo mancipio nec pro suo filio, nisi eum defenderit et in domo sua receperit. Pro totis querelis de palacio iudex sit uoceyrus. Qui abstulerit pignus judici pectet I solidum. Qui percusserit in ecclesiam aut in concilio aut in mercato pectet LX solidos rancuroso et VII.^a palacio et sacrilegium pro ecclesia Episcopo. Si homines de Saluaterra habuerint iuditium cum hominibus alterius terre non curat inter eos firma, sed exquisa aut retum quale uoluerint homines de Saluaterra. Qui milites de Saluaterra desornauerit de suis caballis per forciam, pectet mihi D solidos et duplet equm domino suo. Homines qui uoluerint pausare in termino de Saluaterra dent montaticum : de grege ouium IIII^or carnarios, de grege porcorum IIII^or porcos, de busto uacarum I uaca : Istud montaticum sit concilii et decima Episcopi et ecclesie. Milites qui in fossato aut in guarda aut in algara aut in lite perdiderint equos suos erigant illos sine quinta et postea dent mihi quintam directam. Homo de Saluaterra qui inuenerit homines alterius terre in suis terminis incidendo aut ducendo madeiram de montibus accipiat quantum eis inuenerit sine calunpniam. Judex de omnibus calumpniis et quintis quas sacauerit habeat VII.^am partem : Et si captus ei fugerit unde suspectus habeatur saluet se cum uno uicino : et ego debeo recipere quintas sine ofretione. Siquis ad uestram villam uenerit accipere cibos aut aliquam rem per forciam et ibi mortuus fuerit aut percussus non pectet pro illis omicidium neque sint homicide de suis parentibus. Et si aliquis fuerit cum querimoniam de eo ad Regem aut dominum terre pectet C morabitinos medietatem Regi et medietatem concilio. De armis usque ad X morabitinos non detis quintam nec de panis nec de coriis scissis. Latro qui per unum annum uel duos rapuerit et postea rapere dimiserit si pro aliqua re inpetitus fuerit saluet se tanquam latro : et si latro est et latro fuit subeat penam latronis. Qui filiam alienam rausauerit det eam suis parentibus et pectet eis CC morabitinos et VII.^a palacio, et sit homicida. Cassarius Regis et Episcopi et boues et ganatum habeant forum quasi uicini. Qui percuserit clericum aut dirruperit Ecclesiam pectet D solidos, et aueniat se cum Episcopo : Et si negauerit quod non percussit eum saluet se cum XII bonis hominibus cumiugatis. Qui fiadoriam fiauerit qualem fiauerit talem pectet si non habuerit suum intemptorem et si habuerit eum ostendat eum in concilio et sit liber. Et non uendantur bona fideiussoris antequam uendantur bona debitoris si ea habuerit. Et qui pignorauerit uicinum de Saluaterra, nisi fuerit fideiussor aut debitor pectet X morabitinos. Qui fecerit mandam cum vxore sua usque ad medietatem stet : et qui fregerit eam pectet C morabitinos et VII.^a palacio. Qui obierit subitanea morte dent quintam de sua hereditate et de habere pro anima eius : et suum directum habeat inde ecclesia et Episcopo. Qui habuerit fillios uel parentes qui calumpnias faciant non respondeant pro eis si eos non manutenctauerint. Junior uel seruus qui uobiscum habitauerit uno anno sit liber ipse et semen eius. Qui prendiderit hominem de Saluaterra pectet D solidos medietatem Regi et medietatem rancuroso. De uenda qui uenerit ad villam uestram de pane et de uino et de carnibus et de piscato et de pomis

quando uilla uestra fuerit minguata nullus eam compret sine mandato de alcaldibus : et si eam comparauerit pectet LX solidos alcaldibus et concilio et VII.ª palacio. Regatarius non comparet ante horam de nono. De portagio et de passagine et de decimis de mauris et de christianis due partes dentur Regi et terciam ospiti salua decima ecclesie. Omnis homo de Saluaterra qui compleuerit directum per iuramentum, osculetur a suo inimico et sint amici. Qui percuserit alcaldem pro iusticia quam faciat pectet L morabitinos uel perdat manum. Homo qui fuerit manferitus pro alcalde et noluerit esse pectet V morabitinos concilio et sit alcalde. Homines de Saluaterra non respondeant ad alias calumpnias nisi ad istas que scripte sunt in hac carta. Portagium tale est : de equo de mulo de mula, I solidum : De troixel de burel aut de lino, I solidum : De carrega de fustanibus, V solidos : De panibus de coloribus, V solidos : De carrega de piscato, I solidum : De carrega de asino, VI denarios : De carrega de coneliis christianorum, V solidos : Et de mauris, I morabitinum : Et de quanto uendiderint aut comparauerint mauri dent decimam partem, et unum corium rubeum pretori, et suum directum ecclesie : De equo quod uendiderint in mercato, I solidum : De mauro qui se redimerit aut cum domino suo pepigerit, decimam : De porco, II denarios : De furone, II denarios : De corio de uaca uel de zeura, II denarios : de corio de ceruo uel de gamo, III mealias : De carrega de oleo, V solidos : De carrega de pane uel de uino, III mealias : De boue uel de asino, VI denarios : De carega de peone, I denarium : De marabitino cambiare, II denarios : De carrega de peixotis uel de coriis que duxerint ad aliud regnum, V solidos : De oleo, V solidos : De sardinis, V solidos : De sale, I solidum : De carrega de peixotis uel de congris que remanserint in villa de Saluaterra, II solidos medium : De carrega de cera de christianis, V solidos : Istas portagines dent mauri et christiani qui non habitauerint in Saluaterra neque in suis terminis. Homines de Saluaterra non sint dati in prestimonio. Et siquis habuerit iudicium cum hominibus alterius terre non dent neque accipiant directum nisi in termino de Saluaterra. Et cum totis causis que scripte sunt in hac carta non se erigant nisi ad forum de Saluaterra uel ad Regem. Et de toto portagio Rex habeat duas partes et ospes terciam. Et judex quem concilium uel sesmus uel alcaldes manferirent, si noluerint esse, pectet V morabitinos concilio. Concedo uobis ut detis mihi pro colheita de unaquaque domo una uice in anno VI denarios. Et concedo uobis ut habeatis uestros lectos cautatos : et si aliquis pignorauerit uos in uestris lectis pectet LX solidos rancurosus et septimam palacio. Pretor uel dominus non sit in uozaria. Si aliquis habuerit pactum cum pretore uel cum rico homine uel cum concilio, si se uoluerit alçare ad meam curiam, alcet. Et mando quod non habeatis alium dominum nisi me uel filium meum et non alium nisi uolueritis. Vicinus de Saluaterra non capiatur nec desonretur pro calumpnia quam faciat, si habuerit per quod sanet eam, uel dederit suficienten fideiussorem. Termini autem quod uobis do et concedo in perpetuum sunt isti : quomodo incipit in serra de Palares et uadit ad fluuium de elgia et quomodo intrat elgia in tagum deinde quomodo per uenam tagi usque ad uadum de Godina et deinde quomodo uenit de tago per ualem de Godina usque ad cabeças mesadas de cima de execana deinde quomodo uadit per valem longum et deinde quomodo uadit ad Castellum buçacum et deinde quomodo uenit per diuisiones ad tabulam de toula deinde quomodo uenit ad cabeçam de Morachi et deinde quomodo uadit ad Morachel et deinde quomodo uadit ad serram de palhares. Facta carta apud Guardam II.ª die Maii. Era M.ª CC.ª LXVII.ª

Ego Sancius secundus dei gratia Port. Rex qui hanc cartam iussi fieri eam coram subscriptis propriis manibus roboraui et meo sigillo feci comuniri.

Qui presentes fuerunt, Ego domnus P. iohannis maiordomus curie —Ego domnus Martinus iohannis signifer curie —Ego domnus Fernandus fernandi tenens Braganciam —Ego domnus Rodericus sancii tenens a dorio usque ad Limam —Ego domnus April petri tenens Lamecum et Viseum —Ego domnus Egidii ualasqui tenens Sausam —Ego domnus Poncius alfonssi tenens Bayam et Beyram —Ego domnus Suerius pelagii tenens ripam Mini —Ego domnus Fernandus iohannis tenens terram de sancta Maria, conf.

Petrus fernandi Port. —Stephanus suerii filius domni Suerii didaci —Petrus suerii eius frater —Petrus martini superiudex Reg*ni* —Petrus pelagii capellanus domini Regis, test.

Ego P. Episcopus Colinbriensis —Ego Suarius Elborensis Episcopus —Ego Martinus Port. Episcopus —Ego Pelagius Lamecensis Episcopus —Ego Egidius Visensis Episcopus —Pelagius aluari archidiaconus Vlixbonensis —Johannes dominici canonicus Bracarensis —Martinus petri tortus qui primus incepit populare eam, conf.

Magister Vincencius cancellarius curie.

Henricus martini scriptor curie notauit.

·+ Secundus *(sic)* dei gratia Port. Rex.·

·· *Intus in circulo* (Rodado) *scriptum.*

ELVAS

ELUAS

1229

Ex codice qui inscribitur* Foraes Velhos de Leitura Nova *hoc decerpsimus* forale, *quod ibi tantum nobis servatum fuit.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego Sancius secundus Rex portugalie filius illustris Regis domini alfonsi et Regine domine Vrrace, volo populare Eluas quam habeo ha sarracenis. Do uobis foro et custume de Elbora tam presentibus quam fucturis : ut duas partes dos caualeiros vadant in fossado et tercia pars remaneat in uilla : Et vna uice faciant fossado in anno : Et qui non fuerit a ffossado pectet pro foro quinque solidos pro fossadera. Et pro homicidio pectet c solidos a palacio. Et pro casa derota cum armas scudos et spadas pectet ccc solidos et septima a palacio. Et qui furtar pectet pro vno nouem et habeat intentor duos quiniones et septem partes ad palacio. Et qui mulier aforciaret et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciada et ille negaret det illa autorgamento de tres homines tales qualis ille fuerit, ille iuret cum duodecim, et si non habuerit outorgamento iuret ipse solus, et si non potuerit iurare pectet ad illam ccc solidos et septima a palacio. Et testimonia mentirosa et fidele mentiroso pectet lx solidos et septima ad palatium et duplet el auer. Et qui in concilio aut in mercato uel in ecclesia feririt pectet lx solidos medios ad palatium et medios ad concilium, et de medios de concilio septima a palatio. Et homine qui fuerit gentile aut eredoro qui non sedeat merino. Et qui in uilla pignos afflando et fiador et ad montem fuerit pendrar, duplet la pendra et pectet lx solidos et septima a palacio. Et qui non fuerit a sinal de judice et pignos sacudire ad sayom pectet i solidum ad iudice. Et qui non fuerit ad apillido caualeiros et pedones exceptis hiis qui sunt in seruicio alieno miles pectet decem solidos et pedom quinque solidos ad uicinos. Et qui habuerit aldea et vno iugo de boues et quadraginta oues et vno asino et duos lectos comparet cauallo. Et qui crebantauerit sinal cum sua mulier pectet i solidum ad judice. Et mulier qui lexauerit maritum suum de benedictione pectet ccc solidos et septima a palacio : Et qui lexauerit mulierem suam pectet vnum denarium ad judice. Et qui cauallo alieno caualgaret pro vno die pectet vnum carnarium et si magis pectet las angeiras pro uno die sex denarios et pro vna nocte vnum solidum. Et qui feriret de lançon aut despada pola entrada pectet x solidos : et si trouciret de altera parte pectet viginti solidos ad querceloso. Et qui crebantauerit occulum aut brachium aut dentem pro vnoquoque membro pectet c solidos a lisiado, et ille det septima a palacio. Qui mulier aliena ante suo marito feriret pectet triginta solidos et septima a palacio. Qui moiom alieno in suo ero mudaret pectet quinque solidos et septima a palacio. Qui linde alieno crebantauerit pectet quinque solidos et septima a palacio. Qui conductero alieno mactaret suo amo cõlliga homicidio et det septima a palacio : Similiter de suo ortalano et de quinteiro et de suo molineiro et de suo solarengo. Qui habuerit vassallos in suo solar aut in sua hereditate non seruiant ad alterum hominem de tota sua facienda nisi a domino de solare. Tendas et mollinos et fornos de homines de Eluas sint liberi de foro. Milites de eluas sint in judicio pro podestades et infanzones de portugal : Clerici vero habeant mores militum : Pedones sint in judicio pro caualleros uillanos de altera terra. Qui venerit voceyro ad suo uicino pro homines de foras villa pectet decem solidos et septima a palacio. Ganado de eluas non sit montado in nulla terra. Et homine a qui se anafragaret suo adextrado quamuis habeat alium sedeat excusato usque ad capud anni. Mancebo qui mactaret hominem foras uille et fugerit suo amo non pectet homicidio. Por totas querelas de palacio iudice sedeat voçero. Qui in villa pindrar cum sayom et sacudirent ei pignores, autorguet el sayom et prendat concilio de tres collationes et pindret pro lx solidos medios ad concilium et medios ad rancurosum. Barones de eluas non sedeant in prestamo dados. Et si homines de eluas habuerint judicium cum homines de alia terra, non currat inter illos firma, sed currat per esquisa aut reto. Et omnes qui quesierint pousar cum suo ganato in terminos de eluas prendant de illos montadigo : De grege das oues, quatuor carnarios, et de busto das vaças, una vaca : Isto montadigo est de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossado vel in gardia omnes cauallos qui se perdiderint in algara, vel in lide, primus erectis eos sine quinta et postea detis michi quintam directam. Et totos homines de eluas qui invenerint homines de aliis ciuitatibus taliando aut leuando madera de montes suos prendant totum quod inuenerint sine calumpnia. De azarias et de gardas quintam partem debent michi dare sine vlla offenssione. Quicunque ganatum domesticum pignorare vel rapere fecerit pectet lx[a] solidos et duplet ganatum suo domino. Testo uero et perhemniter firmo ut quicunque mercatores vel uiatores christianos iudeos siue manibus *(sic)* pignorauerit nisi fuerit fideiussor uel debitor quicunque fecerit pectet lx[a] solidos ad palacium et duplet ganatum quem prendiderit ad

suum dominum et insuper pectet centum morabitinos pro cauto quod fregit : Rex habeat medietatem et concilium medietatem. Siquis ad uestram villam venerit per uim cibos aut aliquas res accipere et ibi mortuus vel percussus fuerit non pectent pro eo aliqua calumpnia nec suorum parentum homicide habeantur : Et si cum querimonia de ipso ad regem vel ad dominum terre venerint pectet centum morabitinos medietatem Regi et medietatem concilii. Mando et concedo quod si aliquis fuerit latro et si jam per vnum annum vel duos furari vel rapere dimisit, et si pro aliqua re repetitus fuerit quam comisit saluet se tanquam latro et si latro est et latro fuit omnino pereat et subsubat pena latronis : Et si aliquis reperitur *(sic)* pro furto et non est latro nec fuit respondeat ad suos foros. Si aliquis homo filiam alienam rapere extra suam voluntatem, donet eam ad suos parentes et pectet illis trecentos morabitinos et septima ad palacio et insuper sedeat homicida. Et portagem : foro de troxel de caballo de panos de lana vel de lino, vnum solidum : De trouxel de lana, I solidum : De trouxel de fustanes, quinque solidos : De trouxel de panos de color, quinque solidos : De carrega de asino, sex denarios : De carrega de conilios de christianos, quinque solidos : De carrega de conilios de mauros, vnum morabitinum : Portagem de caballo qui vendiderint in azougue, vnum solidum : De mullo, vnum solidum : De asino, sex denarios : De boue, sex denarios : De carneiro, tres mealas : De porco, duos denarios : De forum *(sic)*, duos denarios : De carrega de pam et de uino, tres mealias : De carrega de pedone, vnum denarium : De mauro qui vendiderint in mercato, vnum solidum : De mauro qui se redimeret, decimam : De mauro qui taliat cum suo domino, decimam : De coiro de uaca uel de çeura, duos denarios : De coiro de çeruo et de gamo, tres mealas : De carrega de çera, quinque solidos : De carrega de azeite, quinque solidos : De carrega de piscato, sex denarios : Ista portagem est de homines de foras villam et est tercia de suo hospite et duas partes de rege. Ego Sancius secundus Rex portugalie filius Regis alfonsi et Regine domne Vrrace hanc cartam confirmo et roboro. Quisquis hanc cartam rumpere voluerit sit maledictus et excomunicatus. Amen. Facta carta in mense madii. Era M.ª CC.ª LX.ª VII.ª Qui presentes fuerunt videntes et confirmantes, Donus Martinus joannis signifer. Donus Petrus joannis maiordomus. Magister V. egitanie Electus cancellarius domini regis, comf. Suerius dei gracia Elborensis episcopus conf. Petrus pellagii capellanus domini regis test. Joannes petri castellanus portarius major regni test. Suerius fazania portarius porte maior test. Donus egidii valasci tenens sausam conf. Donus Poncius tenens terram de beira conf. Donus fernandus fernandi tenens braganciam conf. Donus petrus nouaes tenens castellum de cerueira comf. Donus Petrus portugal comf. Gunsaluus godini pretor Vlixbon. comf.

In nomine Patris et filii et spiritus sancti. Amen. Notum sit omnibus tam presentibus quam fucturis, quod ego Alfonsus dei gracia Port. Rex et Comes bolon. bono animo et spontanea voluntate et intimo cordis amore, do et concedo ville de eluis et omnibus habitatoribus ibidem et in terminis suis tam presentibus quam fucturis forum bonum et custume quod superius est scriptum quod forum habet ciuitas Elborensis. Et istud forum et custume propriis manibus vobis roboro et confirmo et concedo. Et insuper concedo uobis similiter omnes vestros terminos quos villa de Eluis habuit melius tempore sarracenorum et etiam postquam fuit reddita christianis. In cuius rei testimonium patentem cartam vobis concilio de eluis et de vestris terminis feci mei sigilli munimine communiri. Factum fuit hoc apud colimbriam mense Martii in era M.ª CC.ª LXXXX.ª Qui presentes fuerunt, Donus Petrus pontii testis. Joannes suerii conelio testis. Egas laurentii de cuya test. Petrus martini de Caseual test. Gometius egee de portucarario test. Menendus suerii de merloo testis. Joannes petri de auoyno testis. Menendus roderici de briteiros testis. Valascus laurentii de cuya testis. Pelagius roderici de qualeyros testis. Petrus roderici de qualeyros testis. Capellanus domini Regis donus matheus testis. Rodericus egee de bandi testis. Rodericus guterri testis. Donus S. joannis cancellarius domini Regis testis. Vincentius didaci superiudex test. Rodericus petri superiudex test. Pelagius pelagii clericus domini Regis testis. Martinus joannis canonicus visensis testis. Martinus petri clericus domini Regis testis.

EYRIZEIRA

ERICEIRA

1229

Foralis *de* Ericeira *autographum exemplar in* Publico *Archivo ab antiquo servatur. Ex eo quem nunc edimus textum descripsimus.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego Frater F. magister auis una cum omni meo conuentu, do atque concedo populatoribus de eyrizeira tam presentibus quam futuris hunc forum : In primo ut piscatores dent uicesimam de piscato quem matauerint trans undam maris. De pueris uel hominibus insipientibus qui monstrauerint ad mare, usque ad IIII^or annos non faciant forum : et exinde faciant

suum forum. Vicini de uilla piscatores qui fuerint piscare ad aliam partem quando redierint cum piscato ad suum portum, dent ii^{os} solidos : De duodecim piscibus capiant unum piscem pro ad conduito antequam dent uicesimam, et si matauerint congrum illum comedant : De piscato quem inuenerint mortuum, non dent forum : De balena dent uicesimam : Baleacion de aliena parte non sit ibi facta usque ad finem : De tonias uel de dolfinos capiant suuentres sine inpedimento : De bigeiro, et de udra, et de rete de costana maris non dent forum. Octaua de pane. De uineis non dent forum. De ortis, nec de lino nec de aleis, nec de zzebulas, nec de arboribus non dent forum. Nec habeant relegum. Non dent collectam domino terre. Nec uadant in fosado per mare nec per terram. Almogreues uel alii qui uenerint populare in eodem loco ad istum forum ueniant et dent i solidum pro anno et uadant ad aream, et ad torcular. Alyazzares de uacca medium de uure, et de porco lumbum minorem domino terre : De alcauala de boue, i denarium : de uacca, i denarium : De ariete, i denarium. De molino et de forno non faciant forum. Mercatores qui ibi uenerint uendere dent de aureo ii denarios. Almocreues qui non fuerint uicini et adduxerint merxandiam, uel inde saccauerint carregas comendator capiat maiorem partem : Si forte adduxerint carregas pro ad uendere, de bestia caualar det iiii^{or} denarios, de mular iii^{es} denarios, de asnar iii^{es} mealias. Homines qui de fora fuerint et comparauerint piscatum recente de bestia caualar vi^{ex} denarios, de asnar iii^{es} denarios : De piscato sicco de caualar i solidum, de asnar vi^{ex} denarios. Vicini de uilla qui porcos uel alium ganadum creauerint et uoluerint illum uendere non faciant de illo forum. Homo de fora parte qui bouem uel uaccam in termino uille uel in uilla comparar, de boue det pro porto x^{cem}viii^{to} denarios, de uacca vi^{ex} denarios. Homo de fora qui ibi comparauerit equm de x morabitinos ad sursum det medium morabitinum, et si fuerit minus, quarta de morabitino : de equa uel mula, xviii denarios : de asino, vi denarios. De coloneiro qui comparar piscatum pro a reuender det i denarium. Bofon, i denarium. Homines de alia parte qui uenerint facere malum uicinis de uilla uiciose, si aliquis de uicinis eum uoluerit adiuuare et aliquid ibi euenerit mortis uel plage uicinus non pectet calumnia. Qvi occiderit pectet c et l solidos. Qui uulnerauerit pectet xxx^{ta} solidos. De casa derrota cum armis, de merda in boca, de rouso, qui fecerit unam istarum pectet c et l solidos. Mulieres, uel pueri qui in mato, uel in forno, uel in molino baralarent et se ferirent et nigrum fecerint uel sanguinem non dent calumniam. De fruitas et de pane cocto pro a uender non dent forum. Mulier cui mortuus fuerit maritus stet in caualaria, et homo ita faciat. De nostris hereditatibus ex uno anno ad sursum habeant posse de uender cui uoluerint eas, preter fratribus et militibus : de hereditate calua mox faciant forum : De hereditate quam arrumperent usque ad iii^{es} annos non dent forum, et exinde faciant suum forum. Et si homines receperimus pro parceiros nobiscum in nostris hereditatibus faciant forum sicut et nos. De tota merchandia que per mare ad portum uenerit et uoluerint uendere dent quarentena. Qui uendiderit maurum quem de fora adduxerit det quarta de morabitino. Clerici qui beneficiati ibi in ecclesia fuerint sint defensi et enparati tam ipsi quam sui homines et omnia sua in d solidos : Et si forte ipsi contra suum comendatorem mal...tauerint in prima uice perdonetur eis, et si plus contra illum uenerint in unaquaque uice pectet c solidos. Alcaldes sint uicini per placitum comendatoris et concilii, et sint sine foro. Et hec omnia sint semper comprobata per bonos testes. Albergaria sit coutada in d solidos. Et contra istam cartam non sit ausus uenire magister nec fratres, et per hec que ibi continentur sint semper defensi. Et fuit facta sub Era m.^{a} cc.^{a} lx.^{a} vii.^{a}

EGA

EGA

1231

Autographum et unicum exemplar hujus foralis, *in Publico Archivo servatum, nobis textum praebuit.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. Quoniam deus omnipotens iustus iudex omnibus in terra potestatem exercentibus precepit populum sibi subditum in iusticia et equitatem regere, ut in salomone legitur : Diligite iusticiam qui iudicatis terram : Ideo ego frater stephanus de belmonte, Magister in tribus regnis ispanie una cum fratribus meis diuino spiraculo eruditus necessarium duximus rapinas et iniurias a populo nobis subdito misericorditer remouere. Meditantes maius et melius in animarum salute quam in caducarum rerum adquisitione lucrum nos esse consecuturos : Vnde in terra de ega tale forum et talia damus decreta : In primis omnes habitatores de ega tam presentes quam futuri de omnibus uestris heredditatibus *(sic)* quas ibi populatis hoc forum nobis faciatis, scilicet, detis nobis octauam de pane et lino et de leguminibus, et de uino similiter, et pedem de uuis ponatis v^{e} uices deinde alterum uobis remaneat : et de isto casale quando uinum ues-

trum feceritis, detis nobis unam gallinam que sit pagada per heredes de casale. Deinde de uia de asinis inferius totam nostram portionem et totam nostram decimam leuetis ad palatium per uestram custam : et annuatim de omnibus uestris casalis detis nobis unam fugazam triticam de duabus duabus alqueires, et unum capom, et decem ouos : omnes heredes de casale hoc forum solum nobis faciant : et si unus remanserit in casale hoc forum nobis solum faciat. Pro eiradiga : si triticum laboraueritis, detis inde nobis II alqueires, et de secunda similiter : et ista eiradiga sit pagada per heredes de casale : et pro eiradiga de uino, detis nobis I almude. Siquis ex uobis ire uoluerit habitare ad alteram terram uel ad alterum dominum, uendat et donet totam suam hereditatem ad hominem talem qui nobis faciat forum sicut unus ex uobis. Siquis arma saccauerit in rua per iram et cum eis fecerit aliquid malum, perdat ea, et sint domini terre. Pro rausso uel pro homicidio aut pro stercore in ore misso, LX solidos pectet. Siquis forciauerit maiordomum uel uicinum de suo censu, uel de sua hereditate, in duplum componat. Preco domini terre teneatur. Et decretum de uilla comendator *(?)* ponat cum concilio et teneatur. Siquis disrumperit domum de suo uicino, XXX solidos pectet. Siquis fecerit furtum pro uno nouem pectet. Si aliquis inuenerit aliquid ganatum in suo dampno, prendat et ducat illud sine calumpnia. Vestrum uinum incipiatis colligere pro S. cipriano. Siquis uendiderit uinum in relego, V solidos pectet : et si uendendo perseuerauerit usque ad duas uices frangant ei arcos ad ipsam cubam : et per tres menses relegum teneatur. Homo de foris qui uoluerit uendere aut comparare, de poldro pro portatico V solidos det : et de X morabitinos superius det I morabitinum : et de egua II solidos det : de boue uel de uacca, VI denarios : de coirio bouis uel uacce, VI denarios : de corio bezerruno, I denarium : et toto raixelo, II denarios : et de pellis de totis raixelos singulas mealias : de carrega de pane et de uino et de fruitas, IIII denarios : de colono de homine uel de muliere, I denarium : de cuba, uel de arca francisca, VI denarios : de leito aut de escano, II denarios : de carrega de escudelas, IIII denarios : de colono, II denarios : De carrega de piscato, I solidum : de colono, II denarios : de panelas, decimam : de morabitinada de tegula, IIII denarios : et de quanta leuauerit, sic paguet : de manta, uel de pelle cordeira, VI denarios : De feltro, uel de pelle facta cabritina, uel de morabitinada de burello, aut de zudero, uel de bragale de panno lineo, II denarios : de maseira, I denarium : de tota madeira preter de apeiro de bobus de carrega, IIII denarios : De carrega caualar de ferro, uel de ferramenta, I solidum : et de asino, VI denarios : De pannis coloris quos duxerint ad uendendum, de I morabitino, IIII denarios : De par de zapatis, I denarium : de carrega caualar de sal, IIII denarios, et de asnar, II denarios : de colono, II denarios : De cabrito uel de agno, I denarium : De carrega caualar, de nozes uel de castaneis, I alqueire, et de asnar, I medium alqueire : Bofon qui aliquid uendiderit in uilla det cotidie I denarium : de morabitinada de lana, uel de lino, IIII denarios : Hoc portaticum sit datum de hominibus de homini *(sic)* foris secundum quomodo comparauerint, uel uendiderint, et istud portaticum sit in electione domini terre, de quibus in uilla comparauerint, uel uendiderint. Homo de foris qui comparauerit coelunum de morabitinada VI denarios det. Vicinus de ega qui uendiderit uineam, uel hereditatem aut domum, dominus terre habeat inde octauam partem precii. Siquis percusserit hominem uel mulierem cum aguilon uel cum esporis, LX solidos pectet. Sigillum de maiordomo teneatur : Et qui illud fregerit, pectet V solidos : Et si aliquis maiordomum percusserit, uel occiderit, D solidos pectet. Pro iudice directum faciendo si eum percusserint, uel occiderint, mille solidos pectent, et medietas sit inde de iudice, et altera medietas de comendatore. Similiter pro almotace faciendo iusticiam si eum percusserint, uel occiderint, comendatori C morabitinos pectent. Omnes res qui non sunt scripta in carta ista iudicentur per bonos homines nostre uille : Et si per se non potuerint iudicare iudicent per comendatorem terre, uel per magistrum. Calumpnie que non sunt scripte in ista carta sint uenzudas per inquisam directam. Facta carta firmitudinis mense setembrius primo die, intus in domo fratrum templi terre thomaris. Sub Era M.ª CC.ª LX.ª VIIII.ª Ego magister stephanus de belmonte qui hanc cartam facere iussi una cum omnibus fratribus meis uobis habitantibus in ega et filiis et filiabus uestris et progeniis roboraui et confirmaui. Regnante domno Sanchio secundo portugalensium regi. Qui presentes fuerunt, Frater domnus simeon menendi tunc comendator thomaris et portugalis : Et frater domnus petrus costam comendator palumbaris : Frater Gobert comendator saurii : Frater gonsaluus gonsalui comendator de ega.

Frater laurencius espinel comendator sanctaren. —Frater beltradus comendator de almoriol. —Frater fernandus pinaz ibi pretor. —Frater petrus uulneira ibi clauicularius.

Frater domnus M. otio comendator de dornis. —Frater domnus petrus iohanni comendator de faro. —Frater menendus moniz comendator de sauugal. —Frater domnus petrus nuni. —Frater iohannes dominici.

Frater Johannes iordani capellanus domini magistri. —Frater petrus iohanni marascalcus. —Frater stephanus capellanus thomaris. —Frater petrus fernandi. —Frater martinus nuniz.

De laicis, gonsaluus menendi iudex thomaris —Johannes barata —Johannes de calazon.

Thomaz presbiter notuit.

ALTER

ALTER DO CHÃO

1232

Textum decerpsimus ex autographo exemplari, quod in Publico Archivo servatur.

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego domnus Uincentius Electus Egitaniensis uolo Alter restaure *(sic)* atque populare : Et do uobis foro et custume de Ablantes tam presentibus quam futuris : ut duas partes dos caualeiros uadant en fossado, et tercia parte remaneat in castello et una uice faciant fossado in anno : Et qui non fuerit a ffossado, pectet pro foro v solidos pro fossadeira. Et pro homicidio, pectet c solidos a palacio. Et pro casa derrota cum armas, scutos, et spadas, pectet ccc solidos et septima a palatio. Et qui furtaret, pectet pro uno nouem, et habet intentor duos quiniones et septem pars a palatio. Et qui mulier aforciaret et illa clamando dixerit quod ab illo est afforciada, et ille negaret, det illa auctorgamento de tres homines tales quales ille fuerit ille iuret cum duodecim : et si non habuerit auctorgamento, iuret ipse solus : et si non potuerit iurare, pectet ad illam ccc solidos et septima a palatio. Et testimonia mentirosa et fiel mentiroso, pecte LX solidos, et septima a palatio, et duplet el auer. Et qui in concilio, aut en mercado, uel in ecclesia feriret, pecte LX solidos, medios a palatio, et medios a concilio : Et de medios de concilio, septima a palacio. Et homo qui fuerit gentile, aut eredoro, que non seat meirino. Et qui in uilla pignos afflando, et fiador, et ad montem fuerit pindrar, duplet la pendra, et pectet LX solidos, et septima a palatio. Et qui non fuerit a sinal de iudice, et pinos sacudiret a saion, pectet I solidum ad iudice. Et qui non fuerit ad apellido caualeiros et pedones, exceptis his qui sunt in seruicio alieno, miles pectet x solidos, et pedon v solidos ad uicinos. Et qui habuerit aldea, et uno iugo de boues, et xxxx[a] oues, et uno asino, et duos lectos, comparet caualo. Et qui crebantauerit sinal cum sua mulier, pectet I solidum ad iudice. Et mulier qui lexauerit maritum suum de beneditiones, pectet ccc solidos, et septima a palatio : Et qui lexauerit suam mulierem, pectet I denarium ad iudice. Et qui caualo alieno caualgaret pro uno die, pectet I carnarium, et si magis pectet las angueiras, pro uno die VI denarios, et pro nocte, I solidum. Et qui firiret de lanza, aut de spada, pola entrada pectet x solidos : et si trauciret del altera parte, pectet xx solidos ad quereloso. Et qui crebantauerit oculum, aut brachium, aut dente, pro unoquoque menbro, pectet c solidos a lisiado, et ille det septima a palatio. Et qui mulier aliena ante suo marido ferir, pectet xxx solidos, et septima a palatio. Et qui moion alieno in suo ero mutaret, pectet v solidos, et septima a palatio. Qui limede alieno crebrantauerit, pectet v solidos, et septima a palatio. Qui conduiteiro alieno matauerit, suo amo colligat homicidio, et det septima a palatio : similiter de suo ortolano et de quarterio, et de suo monlerio, et de suo solarengo. Qvi habuerit uassalos in suo solar, aut in sua hereditate non seruant ad altero homine de tota sua facienda, nisi a domino suo de solar. Tendas et molinos et fornos de homines de Alter, sint liberi de foro. Miles de alter sint in iuditio pro podestades et infanciones de portugal : Clerici uero habeant mores militum : Pedones sint in iuditio pro caualeiros uillanos de altera terra. Qvi uenerit uozerio ad suo uicino pro homine de foras uille, pectet x solidos, et septima a palatio. Ganado de Alter non sit montado in nulla terra. Et homine a qui se anaffragauerit suo adextrado quamuis habeat alium sedeat excusato usque ad caput anni. Mancebo qui mataret hominem foras uille et fugierit, suo amo non pectet homicidio. Por todas querelas de palatio el uozerio sedeat iudice. Qvi in uilla pendrar cum saion et sacuderint ei pignos octorget el saion *et* prendat concilio de tres collationes *et* pindret pro LX solidos, medios ad concilio, et medios al rancuroso. Barones de alter non sedeant en prestamo dados. Et si homines de Alter habuerint iudicium cum homines de alia terra non corrat inter illos firma, sed currat per esquisa aut per reto. Et homines qui quesierint pausar cum suo ganato in termino de alter prendant de illis montadigo : da grege das ouelias, IIII[or] carnerios : Et de bosto das uacas, I uaca : Isto montadigo est de concilio. Et todolos caualeiros qui fuerint in fossado uel in gardiam omnes caualos qui se ibi perdiderint in algara, uel in lide, primus erectis eos sine quinta et postea detis nobis quintam directam. Et toto homine de Alter qui inuenerint homines de aliis ciuitatibus in suis terminis tallando madeiro, aut leuando de montes, prendant totum quod inuenerint sine calumpnia. De azarias et de gardias quintam partem nobis date sine ulla offretione. Qvicunque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit, pectet LX solidos a palatio, et duplet ganatum a suo domino. Testamus uero et perheniter firmamus ut quicunque pignorauerit mercatores uel uiatores christianos iudeos siue mauros nisi fuerit fideiussor uel debitor, quicunque fecerit pectet LX solidos a palatio, et duplet ganatum quod prenderit a suo domino, et insuper pectet c morabitinos pro cauto quod fregit : Et Electus habeat medietatem et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam uenerit per uim cibos aut aliqua res acciperit et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectet pro eo aliqua calumnia nec suorum parentum homicide habebantur : Et si cum querimonia de

ipso ad electus uel ad dominum terre uenerit, pectet c morabitinos medietatem electi, et medietatem concilii. Mandamus et concedimus quod si aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos furari uel rapere dimisit, si pro aliqua re repetitus fuerit quam comisit saluet se tanquam latro : et si latro est, et latro fuit, omnino pereat, et subsubeat pena latronis : Et si aliquis repetitur pro furto, et non est latro, neque fuit, respondeat ad suos foros. Siquis homo filiam alienam rapere extra sua uoluntate donet eam ad suos *(sic)* et pectet illis ccc morabitinos, et septima a palatio, et insuper sedeat homicida. De portagine : foro de trosel de caualo de panos de lana, uel de lino, i solidum : De trosel de lana, i solidum : De trosel de pano de color, v solidos : De carrega de pescado, i solidum : De carrega de asino, vi denarios : De carrega de christianos de conelios, v solidos : De carrega de mauros de conelios, i morabitinum : Portagem de caualo qui uendiderint in azauge, i solidum : De mulo, i solidum : De asino, vi denarios : De boi, vi denarios : De carnerios, iii medalias : De porco, ii denarios : De foron, ii denarios : De carrega de pane, et de uino, iii medalias : De carrega de peom, i denarium : De mercado de mauro qui uendiderint, i solidum : De mauro qui se redimeret, decima : De mauro que talia cum suo domino, decima : De corio de uaca, et de zeuura, ii denarios : De corio de ceruuo, et de gamo, iii medalias : De carrega de cera, v solidos : De carrega de azeite, v solidos : Iste portagine est de homines foras uille, tercia de suo hospite, et duas partes de Electo. Ego predictus Electus egitaniensis hanc cartam roboro et confirmo. Facta carta apud Ablantes Mense Octubri. Era m.ª cc.ª lxx.ª Et insuper ego Electus Egitaniensis pono et firmo cum concilio de alter quod .... ullus .... non recipiat pro uicino nec habeat .... nec in preciadam in uilla de alter sine meo mandato. Et .... aliquis miles non habeat ibi maladiam nec .. plazum neque .... Et homines qui morauerint in alter debent esse fideles et boni uasalli senper domino electo egitaniensi et successoribus suis. Ego Domnus Vincencius Electus Egitaniensis factus postea episcopus per dei gratiam .... presentem kartam Roboro et confirmo : Et sigillo meo ....

Et erant in ipso tempore alcaldes P. iohannis *(sic)*. Facta karta mense fe...... in Era m.ª cc.ª lxxx.ª *(?)* Regnante .... Domno Sancio ....

Testes qui uiderunt hoc et audierunt : In primo Petrus .... fernandi. .... Suerius fernandi. Gonsaluus roderici de felgosino. Fernandus petri .... petrus menendi ....

OCRATE

CRATO

1252

Hujus foralis *autographum exemplar, ex quo textum descripsimus, in* ***Publico*** *Archivo ab antiquo servatur.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Amen. Ego dom melendo gundisalui prior de portugal de la ordim do espital una cum conuentu nostro uolumus populare ocrate. Damus uobis populatoribus tam presentibus quam futuris foros et costumes de nisa : ut duas partes dos caualeros uadant in fossado, et tercia pars remaneat in ciuitate : et una uice faciant fossadum in anno : Et qui non fuerit ad fossadum pectet pro foro v solidos pro fossadeyra. Et pro homicidio pectet c solidos ad palacium. Et pro casa derrota, cum armis, scutis, et spatis, pectet ccc solidos et vii.ª ad palacium. Et qui furtauerit, pectet pro uno nouem, et habeat intentor duos quiniones, et vii partes palacio. Et qui mulier aforciaret et illa clamando dixit quod ab illo est aforciata et ille negaret, det illa autorgamento de tres homines tales qualis ille fuerit, ille iuret cum xii : Et si non habuerit outorgamento iuret ipse solus : Et si non potuerit iurare, pectet ad illam ccc solidos et vii.ª ad palacium. Et testimonia mentirosa, et fidele mentiroso, pectet lx.ª solidos et vii.ª ad palacium, et duplet el auer. Et qui in concilio aut in mercado aut in ecclesia feriret pectet lx solidos, medios palacio, et medios concilio, et de medio de concilio vii.ª ad palacium. Et omo qui fuerit gentile aut heradoro qui non seat meirino. Et qui in uilla pignos afflando aut fiador et ad montem fuerit prendrar duplet la prendra, et pectet lx solidos et vii.ª ad palacium. Et qui non fuerit ad sinal de iudice et pignos sacudiret ad sayon, pectet i solidum ad iudicem. Et qui nom fuerit ad apelidum caualeiros et peones exceptis hiis qui sunt in seruicio alieno, miles pectet x solidos, peon v solidos ad uicinos. Et qui habuerit aldeam et unum iugum de boues, et xxxx oues, et unum asinum, et duos lectos comparet caualllum. Et qui quebrantauerit sinal cum sua muliere, pectet i solidum ad iudicem. Et mulier que lexauerit suum maritum de benedictione, pectet ccc solidos et vii.ª ad palacium : Et qui lexauerit mulierem suam, pectet i denarium ad iudicem. Et qui caualllum alienum caualgauerit, pro uno die pectet unum carnarium,

et si magis pectet las angeyras, pro i° die vi dineyros, et pro una nocte i solidum. Et qui feriret de la*n*cea aut de spada, por la entrada, pectet x solidos : Et si trociuerit ad aliam partem pectet xx solidos al quereloso. Et qui quebrantauerit oculum aut brachium aut dentem pro unoquoque membro pectet c solidos a *l*isiado, et ille det vii.ª ad palacium. Qui mulierem alienam ante suum maritum feriret, pectet xxxª solidos et vii.ª ad palacium. Qui conducteiro alienum mactaret, suo amo colligat homicidium et det vii.ª a palacio : similiter de suo ortolano et de quarteyro et de suo molneyro et de suo solarengo. Qui moion alieno in suo ero mudaret, pectet v solidos et vii.ª palacio. Qui linde alieno quebrantauerit, pectet v solidos et vii.ª palacio. Qui habuerit uassallos in suo solar, aut in sua hereditate, non seruiant ad alium hominem de tota sua facienda nisi ad dominum de solar. Tendas, molinos et fornos de omines de ocrate, sint liberi de foro. Milites de ocrate sint in iudicio pro podestades et infanzones de portugal : Clerici uero habeant mores militum : Pedones sint in iudicio pro caualeiros uilanos de alia terra. Qvi uenerit uozeyro ad suum uicinum pro homine de foras uilla, pectet x solidos et vii.ª ad palacium. Ganado de ocrate non sit montado in nulla terra. Et homo a qui se anafragaret suum adestrado, quamuis habeat alium, sedeat excusatum usque ad capud anni. Mancebo qui mactaret hominem foras uille et fugerit, suo amo non pectet homicidium. Pro totis querellis de palacio iudex sit uozeyro. Qvi in uilla pindrar cum sayone et sacudirent ei pinnus autorguet el sayon et prendat concilio de tres colaciones, et prindet pro lxª solidos, medios al concilio, et medios ad rancuroso. Barones de ocrate non sint in prestamo dati. Et si omines de ocrate habuerint iudicium cum hominibus de alia terra, non currat inter illos firma, sed currat per esquisia aut repto. Et omines qui quesierint pousar cum suo ganato in termino de ocrate, prendant de illis montadigo, de grege de ouibus iii carnarios, et de busto das uacas una uaca : Istud montadigo est de concilio. Et omines milites qui fuerint in fossado uel guardia omines cauallos *(sic)* qui se perdiderint in algara uel in lide primo erectis eos sine quinta et postea detis nobis quintam directam. Et totus homo de ocrate qui inuenerint omines de aliis ciuitatibus in suis terminis taliando aut leuando madeyram de montes premdant totum quod inuenerint sine calumpnia. De azarias et de guardas quintam partem nobis date sine ulla offrecione. Quicunque ganatum mistigo pignorare uel rapere fecerit, pectet lxª solidos ad palacium, et duplet ganatum suo domino. Testamus uero et perhenniter firmamus, quod quicunque pinnorauerit mercatores uel uiatores christianos, iudeos siue mauros, nisi fuerit fideiussor uel debitor quicunque fecerit pectet lx solidos palacio, et dupplet ganatum quod prendiderit ad suum dominum : et insuper pectet c morabitinos pro cauto quod fregerit : prior et conuentus habeat medietatem, et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam uenerit per uim cibos aut aliqua res accipere, et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectet pro eo aliquam calumpniam, nec suorum parentum homicida habeatur : Et si cum querimonia de ipso ad priorem uel ad dominum terre uenerit, pectet c morabitinos, medietatem priori et conuentui, et medietatem concilio. Mandamus et concedimus, quod si aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos furtari, uel rapere dimiserit, si pro aliqua re repetitus fuerit quam comisit, saluet se tanquam latro : Et si latro est et si latro fuit omnino pereat et subbeat penam latronis : Et si aliquis repetitur pro furto et non est latro neque fuit, respondeat ad suos foros. Si aliquis homo filiam alienam rapuerit extra suam uoluntatem, donet eam ad suos parentes, et pectet eis ccc morabitinos et vii.ª palacio, et insuper sit homicidi. De portagem : foro de troxel de cauallo de pannis de lana uel de lino, i solidum : De troxel de lana, i solidum : De troxel de fustanes, v solidos : De troxel de panos de color, v solidos : De carrega de pescado, i solidum : De carrega de asino, vi denarios : De carrega de christianis de coniliis, v solidos : De carrega de mauris de coniliis, i morabitinum : Portagem de cauallo qui uendiderint in azougue, i solidum : De mulo, i solidum : De asino, vi denarios : De boue, vi denarios : De carneyro, iii mealias : De porco, ii denarios : De foron, ii denarios : De carrega de pane et uino, iii mealias : De carrega de peon, i denarium : De mauro que uendiderint in mercato, i solidum : De mouro qui se redimerit, decimam : De mouro qui taliat cum suo domino, decimam : De coiro de uaca et de zeura, ii denarios : De corio de ceruo et de gamo, iii mealias : De carrega de cera, v solidos : De carrega dazeyte, v solidos : Istud portagem est de homines foras uille, tercia de suo hospite, et duas partes de priore et conuentu. Ego domnus melendus gundisalui prior de o espital una cum conuentu nostro, hanc cartam confirmauimus, et roborauimus. Et siquis hanc cartam irrupere uoluerit uel contradicere, sit maledictus, et excomunicatus. Amen. Facta carta idus octo dies decebrii *(sic)*. Sub era m.ª cc.ª lxx.ª

Frater Johannes menendi comendator belucer conf. —Frater Martinus iohannis capellanus sartaginis conf. —Frater Menendus pelagii capellanus prioris conf. —Frater Johannes pelagii conf. —Frater Stephanus michaelis conf. —Frater J. ramiriz conf.

Frater M. petri budel —Frater Laurencius suerii —Frater Stephanus iohannis —Frater Dominicus petri —Frater Pelagius —Frater M. gonsalui —Frater P. saluati, test.

P. pelagii presbiter —P. gonsalui presbiter, test

Dominicus pelagii —Laurencius gomecii —Johannes martini —M. pelagii iudex, test.

VILLA-NOVA DE CANYA

CANHA

1235

Ex libro regestorum scrinii conventus equitum S. Jacobi oppidi de Palmella, qui titulum prae se fert Livro dos Copos, *hoc descripsimus* forale. *Non aliud exemplar, nobis cognitum, manet.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris filii et spiritus sancti. Amen. Ego domnus pelagius petri commendator de alcazar cum conuentu eiusdemque *(sic)* castri, damus et concedimus concilio Vile noue de canya tam paruis quam magnis, tam presentibus quam futuris forum et costume de palmella : vt duas partes dos caualeiros vadant in fossado, et tercia pars remaneat in o castello : Et vna vice faciant fossado in anno : Et qui non fuerit in fossado, pectet pro foro v solidos pro fossadeira. Et pro homicidio pectet c solidos ad palacium. Et pro casa derrota cum armas, scudiis et spatas, pecte ccc solidos et septima a palacio. Et qui furtaret, pecte pro vno ix, et habeat intentor duos quiniones et septem partes ad palacium. Et qui mulier aforciaret et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciada, et ille negaret, det illa autorgamento de m^es^ homines tales qualis ille fuerit, et ille iuret cum xii : Et si non habuerit autorgamento, iuret ipse solus : et si non potuerit iurare pecte ad illam ccc solidos et septima ad palacium. Et testimonia mentirosa, et fidele mentirosa *(sic)*, pecte lx solidos et septima ad palacium, et duplet ille auer. Et qui in concilio, aut in mercado, vel in ecclesia feriret, pecte lx solidos, medios ad palacium, et medios ad concilio, et de medio de concilio, septima ad palacio. Et homine qui fuerit gentile, aut herdador, que non seat meirino. Et qui in villa pignos aflanco *(sic)* et fiador, et ad montem fuerit pindrar, duplet la pindra, et pecte lx solidos et septima ad palacio. Et qui non fuerit a synal de judice, et pignos sacudir a sayon pecte i solidum a iudice. Et qui non fuerit ad apelido caualeiros et pedones, exceptis hiis qui sunt in seruicio alieno, milites pectent x solidos, et pedon v solidos ad vizinos. Et qui habuerit aldea, et vno iugo de bois, et x *(sic)* oues, et vno asino, et duos lectos, compare caualo. Et qui crebrantauerit sinal cum sua mulier, peite i solidum a iudice. Et mulier que laxauerit maritum suum de benedictione, pecte ccc solidos et septima a palacio. Et qui laxauerit mulierem suam pecte i denarium a iudice. Et qui caualo alieno caualgaret, pro vno dia pecte vno carneyro, et si magis pectet las angeiras, polo dia vi denarios, et pola nocte i solidum. Et qui ferir de lancea, aut de spada, pola intrada pecte x solidos : Et si trousir ad altera parte pecte xx solidos al quereloso. Et qui crebrantauerit oculum, aut brachium, aut dente, pro vnoquoque membro, pecte c solidos al lisiador, et ille det septima ad palacio : qui mulier aliena ante suo marido ferir, pecte xxx solidos, et septima ad palacio : qui moiom alieno in suo hero mudaret, pecte v solidos et septima ad palacium : qui limide alieno crebrantar pecte v solidos et septima ad palacium : qui habuerit vassalos in suo solar, aut in sua hereditate, non seruiant ad altero homine de tota sua facienda, nisi a domino de solar : qui conducteiro alieno mactaret, suo amo colligat homicidio et det septima ad palacium : Similiter de suo ortolano, et de quarteiro, et de molneiro, et de solarengo. Tendas et molinos et fornos de homines de Villa noua sint liberi de foro. Milites de Villa noua sint in iudicio pro podestates et infanzones de portugal : Clerici Vile noue habeant custumes militum : pedones sint in iuditio pro milites vilanos de altera terra : qvi venerit vozeiro a suo vicino pro homine de foras vile, pecte x solidos et septima ad palacium : ganado de Vila noua non sit montado in nulla terra. Et homine a qui se anafragar suo adestrado, quamuis habeat alium, sit excusato usque ad caput anni. Mancipium qui mactar homine foras vile et fugerit, suo amo non pectet homicidio : per totas querellas de palacio, el iudice sedeat ueceiro : qui in vila pindrar cum sayone et sacudirent ei pignos, outorget el sayon, et prendat concilio de tres collationes, et pindret pro lx solidos, medios a concilio, et medios ad rancuroso. Barones de Vila noua non sint en prestamo dados. Et si homines de villa noua habuerint iudicium cum homines de alia terra, non currant inter illos firma nec repto, sed currat per exquisa. Et homines qui quesierint cum suo ganato pousar in terminos de Vila nova prendant de illis montadigo : da grege das oues, quatuor arietes : et de busto das vacas, vna vaca : Isto montadigo est de concilio. Et homines milites qui fuerint in fossado, vel in guardia, omnes caualos qui se perdiderint in algara, uel in lide, primus erectis eos sine quinta, et postea detis nobis quintam directam. Et toto homine de Vila noua qui inuenerint homines de aliis ciuitatibus uel castellis in suis terminis taliando, uel leuando madeyram de montes aut de suis terminis, prendant totum quod inuenerint sine calumnia. De azarias et de guardias quintam partem nobis date sine nulla offrecione : quicunque ganatum domesticum pignorare vel rapere fecerit pectet lx solidos a palacio, et duplet illum ganatum a domino suo. Testamus uero et perhenniter firmamus, vt quicumque pignorauerit mercatores, aut viatores christianos, uel iudeos, siue mauros, nisi fuerit fideiussor, vel debitor, quicunque fecerit pecte

lx solidos a palacio et duplet ganatum quod prendidit a suo domino : Et insuper pectet c morabitinos pro couto que fregit : Commendator habeat medietatem et concilio medietatem. Siquis ad vestram villam venerit per vim cibos aut aliquas res accipere voluerit, et ibi mortuus, vel percussus fuerit, non pecte pro eo aliqua calumnia, nec suorum parentum homicide habeatur : Et si cum querimonia de ipso ad regem vel ad dominum terre venerit pectet c morabitinos, medietate commendatori, et medietate concilio. Mandamus et concedimus quod si aliquis fuerit latro, et si iam per vno anno vel duos furari uel rapere dimiserit, si pro aliqua re repetitus fuerit quam commisit saluet se tanquam latro : Et si latro est, et latro fuit, omnino pereat et subeat penas latronis : Et si aliquis repetitur pro furto et non est latro, neque fuit, respondeat ad suos foros. Si aliquis filiam alienam extra sua voluntate rapere fecerit, donet eam ad suos parentes, et petat *(sic)* illis ccc morabitinos et septima ad palacium, et insuper sedeat homicida. De portagem : foro de troxel de caualo de pannos de lana vel de lino, i solidum : de troxel de lana, i solidum : de troxel de fustanes, v solidos .: de troxel de pannos de color, v solidos : de carega de pescadu, i solidum : de carega de asino, vi denarios : de carega de christianos de conelios, v solidos : de carga de mouros de conelios, i morabitinum : de portagem de cauallo que vendiderint in azouge, i solidum : de mulo, i solidum : de asyno, vi denarios : de boue, vi denarios : de ariete, iii^es^ mealias : de porco, ii denarios : de foron, ii denarios : de carga de pane aut de vino, iii^es^ mealias : de carega de peon, i denarium : de mauro que vendiderint in mercado, i solidum : de mauro qui se redimeret, decima : de mauro qui taliar cum suo domino, mercê, decima : de corio de vaca, aut de cerua, ii denarios : de corio de gama aut de ceruo, iii^es^ mealias : de carga de cera, v solidos : de carega dazeite, v solidos : Iste portagem est de homines foras ville, tercia de suo hospite et duas partes de commendatore. Ego domnus pelagius petri commendator de alcazar, pariter com conuentu eiusdem loci hanc cartam confirmamus et roboramus. Et siquis hanc cartam irrumpere voluerit sit maledictus de deo, et excommunicatus gracie dei amen. Ego domnus pelagius petri dei gratia commendator de alcazar et militum milicie sancti Jacobi de portugalia simul cum nostro conuentu scilicet de alcazar hanc cartam habitatoribus de Villa noua de canya roboramus et confirmamus per illud forum quod est palmelle : Et quicunque illud vobis obseruauerit, sit de deo benedictus : Et quicunque illud frangere voluerit sit a deo maledictus. Amen. Facta carta mense februarii sub era m. cc. lxx. iii. Et insuper istud forum debent facere de pane et de de vndecim modiis duo modia dare debent, et erit decimum solutum : et de aliis omnibus rebus quas deus vobis dederit, decimam ecclesie : qui presentes fuerunt videre et audiere, Ego domnus P. petri commendator de alcazar confirmo. Rodericus gonsalui maiordomus de alcazar. Stephanus gonsalui commendator de sanctarem. Martinus douro commendator darruda. Vincentius pelagi commendator de sanctis. G. gonsalui commendator de almadana. G. petri commendator de palmella. L. petri pretor de setuual. Rodericus egee commendator de cabrella. Lopus pacensis commendator de Villa noua de canya. Menendus fernandi commendator de monte maiore. Rodericus alfonsi sancti dominici pretor de alcazar. Fernandus suerii, Petrus roderici, Dominicus johannis presbiter, Sancius johannis presbiter, testes.

CITOFACTA

CEDOFEITA

1257

Rudimentum municipii hoc forale *nobis praebet. Ex autographa charta, in Publico Archivo servata, descripsimus.*

Notum sit omnibus hominibus presentem paginam inspecturis quod Nos Nunus suarii prelatus ecclesie sancti Martini de Citofacta, et eiusdem ecclesie conuentus, damus atque concedimus illam hereditatem ecclesie de Citofacta omnibus tam piscatoribus quam omnibus aliis domos uel quairelas ibidem facientibus, illis tales terminos assignando uidelicet quomodo incipit in aqua dorii in portum de Crastello et partit per carreriam et quomodo partit super domum Laurencii boy et quomodo partit per uineam Martini geruasii et quomodo partit per terminum domni Vincencii et per terminum Marchi garsie et ferit in carrazedelum, sub tali uidelicet foro, quod piscatores qui ibi populauerint de quocunque foco reddant annuatim singulos solidos portugalensis monete, et singulos sauaes de quocunque barco si eos habuerint mediato Aprili predicte ecclesie de Citofacta et persoluant forum de primiciis lamprearum et de piscibus regalibus sicut actenus ecclesie persoluerunt : et faciant unusquisque illorum unam carreiram ad ripam de dorio per custam eiusdem ecclesie. Et alii homines qui non fuerint piscatores de quocunque foco persoluant annuatim singulos solidos, et singulos capones in festum uidelicet sancti Micahelis. Si uero ibi aliquis homo habitauerit qui bestiam habuerit que possit carreiram facere, faciat cum ea

duas carreiras annuatim, ad hereditatem ipsius ecclesie per custam ecclesie. Preterea si aliquis ipsorum populatorum fecerit homicidium uel calumpniam pectet eam per forum ciuitatis portugalensis et portaticum similiter. Et si maiordomus cauti predicte ecclesie aliquem ipsorum uoluerit pignorare pignoret secundum forum ciuitatis Port. Et si aliquis homo extraneus uenerit ad portum illum cum nauigio qui ibi ancoram posuerit, det tres denarios Maiordomo ipsius cauti : et si ibi uendiderit piscatum det unum piscem de illo piscato quod uendiderit. Damus atque concedimus terminos supradictos ipsis populatoribus et eorum successoribus quantum ibi habemus iure perpetuo possidendos. Et si aliquis eorum populatorum partem suam ipsius hereditatis uendere uoluerit uendat uel det eam tali homini qui faciat istum forum, et de quo nullum dampnum ecclesie contingat. Et si aliquis tam ex parte ecclesie quam populatorum fuerit qui factum nostrum irrumpere uoluerit, pectet ipsos terminos alteri parti dupplatos et quantum fuerint meliorati, et insuper cc.^{os} aureos cui uocem suam dederit. Nos uero supradicti, scilicet, N. predictus prelatus de Citofacta et eiusdem ecclesie conuentus, hanc cartam iussimus fieri coram ydoneis testibus propriis manibus eam roboramus. Et ut presens scriptum robur obtineat, presentem cartam sigillorum prelati et conuentus munimine duximus roborandam. Facta karta Mense Setembris Era M.^{a} CC.^{a} LXX.^{a} V.^{a}

CEPO

CEPO

1237

Autographa, quamquam authenticitatis indiciis non munita, charta in qua hoc forale *invenitur, saeculo XIII conscripta, in Publico Archivo ab antiquo servatur. Ex ea textum descripsimus. Non aliud invenimus exemplar.*

In dei nomine et eius auxilio. Noscant omnes homines tam presentes quam futuri, quod nos P. fernandi prior et Conuentus monasterii sancti petri de arganil facimus kartam donationis et firmitudinis de foro uobis populatoribus de cepo de ipsa nostra hereditate quam ibi habemus. Damus et concedimus uobis totam ipsam hereditatem de cepo, et semini uestro cum totis suis terminis ruptis et non ruptis : In primo quomodo partit ipsa hereditas de cepo cum fagiam per uenam de rrio de seira et de alia parte cum termino celauise per uenam de adela et ex alia parte per cimalias de bagoinnos *(?)* quomodo ... it strada per carualiar de uacas et partit monasterium de arganil cum domno episcopo colimbriensis usque ad aqua de rio de seira. Damus uobis et semini uestro ipsam hereditatem ut in ea plantetis, et hedificetis, et laboretis et faciatis in ea quicquid uolueritis facere sicut boni populatores : Tali uidelicet pacto concedimus uobis ipsam hereditatem ut detis de illa nostro monasterio de foro duas decimas de pane et de lino et leguminibus. Et qui habuerit uineam in cepo scilicet in ipsa nostra hereditate iam nominata det de ea decimam deo : Et posquam uinea habuerit quatuor annos quod fuit iantata det homo de ea unam quartam de uino per mensuram de arganil. Populator de cepo qui interfecit hominem uel fecerit rouso, uel posuerit merdam in boca, pectet X morabitinos. Qui fecerit plagam cum ferro muudo, pectet V morabitinos. De homine desiuigado, LX^{a} solidos. De sanguine de super oculos, LX^{a} solidos. De carreira tenuda cum armis, si non habuerit disfidatum suum inimicum, LX^{a} solidos. De casa britada uel entrada per forciam, LX^{a} solidos. Testazom britada LXV^{a} *(?)* solidos. Si populatores de cepo exierint post latronem uel post aliquem extraneum qui eis forciam facere uoluerit, si eum interfecerint, pectent V morabitinos : Populator de cepo qui exire noluerit cum suis uicinis post latronem uel post alium hominem qui forciam in uilla facere uoluerit, pectet X solidos. Populatores de cepo non pectent uocem nec calumnias alias nisi istas iam nominatas : Et istas debent esse probatas per bonos homines. Si aliquis qui morauerit in cepo fecerit furtum et manifestare illud uoluerit, det ipsum furtum cui furatus fuit, et pectet ad monasterium I morabitinum : Si uero negare uoluerit uel ipsum furtum inuentum ei fuerit in domo et testimoniatum fuerit per bonos homines, pectabit illud sicut est usum in aliis terris et in aliis uillis. Si populatores de cepo uoluerint se transferre ad alias partes uendant uel donent suum feitium tali homini qui istud forum faciat monasterio in pace : Et si posuerit tale precium quod non ualet ad illud quod uendere uoluerit, dent illi pro eo quantum uiderint boni homines de ipsa uilla pro bono. Et ut uos melius populetis ipsam hereditatem et ipsam nostram uillam de cepo, statuimus et firmamus inter nos et uos quod in quolibet mense cantetur uobis missa a fratre nostro uel a capellano. Et per totum annum fiat uobis misterium sancte ecclesie, scilicet, Insuflare, Babtisare paruulos, Visitare infirmos, Et mortuos sepelire. Nos prior et Conuentus monasterii de arganil qui hanc kartam iubsimus facere, uobis populatoribus de cepo et semini uestro nostris manibus roboramus, vt nemo de nostris uel de extraneis possit uenire contra istud nostrum factum : Et qui uolue-

rit uenire contra istam nostram kartam, sit maledictus et excomunicatus et cum iuda traditore in infernum dampnatus. Et qui uobis uel semini uestro benefecerit uel uos lucrauerit per istud forum et per istam kartam, in isto seculo uiuat in pace et in futuro possideat requiem senpiternam. Facta karta mense octobris. In Era M.ª CC.ª LXX.ª V.ª Regnante donno rege sancio in portugalia. Qui hoc uiderunt et audierunt isti sunt : In primo Martino iohannis canonico sacerdote test. Menenendo *(sic)* cordano canonico sacerdote test. Domno Andrea canonico sacerdote test. Petrus menendi et Petrus petri Martinus alfonsi fratres conuersi testes : et alii multi clerici et laici quos non possumus numerare. Petrus menendi canonicus diaconus notuit.

SANCTA MARIA DE PORCO

VILLA DE PORCO

1238

Ex libro Tombo da Sé de Viseu *dicto, nuper in Publicum Archivum delato, hoc* forale *descripsimus. Non aliud invenimus exemplar.*

In dei nomine amen. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris, quod Ego domnus Egidius Visensis Episcopus facio cartam firmitudinis et perpetui fori uobis populatoribus de hereditate mea de porco quam modo im presenti habeo et comparaui pro meis marabitinis : do et concedo uobis ipsam predictam hereditatem iure hereditario possessiorio *(sic)* tali uidelicet pacto ut faciatis ibi XL casalia et non amplius : et uos *et* successores uestri persoluatis prius primicias et decimas ecclesie sancte Marie de porco et mihi et successoribus meis persoluatis annuatim pro foro de omni pane et vino et lino et legaminibus *(sic)* fideliter aliam decimam partem sicut est consuetudo terre. Preterea mando quod habeatis ferragines uidelicet singulos sestarios in seminatura pro uestris caballis et uestris bouis et non faciatis de illis forum sed si forte ferragines uenerint ad fructum detis decimam et rationem sicut de alio pane : et uocetis meum maiordomum ad areas et ad lagares : et ponatis pedem lagaribus coram meo maiordomo fideliter tribus uicibus : Si uero meus maiordomus noluerit uenire ad areas uel ad lagares propter iram uel propter maliuolentiam, tunc uocentur duo uel tres boni homines de concilio et coram eis omnia fideliter mecientur : et si ratio panis uel vini perdita fuerit per culpam maiordomi ipsemet respondet de illa domino suo. Maiordomus uero meus non faciat forciam hominibus de porco, nec ipsi homines ei. Et uos et succesores uestri persoluatis mihi et successoribus meis singulis annis pro foro singulos almudes de tritico, et quinque quinque oua, et singulos frangaos : et qui franganum non habuerit soluat pro eo unum solidum : et in totis aliis causis concedo uobis quod habeatis forum de pinello et forum et carta teneatur similiter. Et si forte aliquis uestrum uoluerit uendere suam casam uel hereditatem uel suam facturam prius illam mihi quam alii homini uendat : Et si ego noluero conparare tunc illam uendat suo uicino de porco cum isto foro, et non alii : et si comparaturo rem non inuenerit mittat in ea talem hominem qui ibi fructum faciat et compleat supradictum forum. Item omnes moratores uille iste sancte Marie de porco tam de totis suis intentionibus et calumpniis quam de aliis percussionibus per duos bonos homines uel tres quos erigant inter se sint inde sanatores mihi uel suscessori meo per forum de pinelo. Concedo itaque uobis et sucessoribus uestris predictam hereditatem cum isto foro quod uos et omnes posteritas uestra habeatis illam in perpetuum. Et si aliquis homo tam de meis quam de extraneis hoc factum frangere uoluerit sit maledictus et excomunicatus, et cum iuda traditore in inferno dampnatus : Et insuper pectet mille morabitinos et quantum quesierit tantum in dublo componat, facto in suo robore nichilhominus permanente. Facta carta mense Dezembri sub Era M.ª CC.ª LXX.ª VI.ª Regnante domno S. secundo in port. : domino terre domno Aprili, pretore Johanne fernandi de aluelos, alcadibus, Egea pelagii, et Johanne menendi, cum sociis suis, domno Michaele judice andatore, Martino pelagii suo socio. Ego E. supradictus nominatus qui hanc cartam fieri iussi coram idoneis testibus roboro et confirmo : et ad maiorem confirmationem hanc cartam sigilli mei munimine confirmaui. Qui presentes fuerunt et uiderunt, Donus munio presbiter et prior sancte Marie, Domnus F. pelagii canonicus visensis, Petrus martini uir de porco, Petrus Julianus Menendus Pelagius, M. pelagii et I. garsie, Petrus fernandi : et I. fernandi notauit per mandatum domini episcopi, presente G. pelagii cançellario.

MOOS

MÓS

1241

Ex autographo et unico exemplari, quod in Publico Archivo invenitur, textum hujus fora- lis *decerpsimus.*

In dei nomine. Ego domnus Sancius secundus Rex Port. una cum domno April quod tenet terra de me, scilicet, Parada, vobis Populatores de Moos Facio kartam firmitudinis ad forum : de quoque casali unum modium mediato de centeno, et medium milio. Et quem britar soar pectare D^os solidos. Et quem laborare cum bouem et cum uacam det media iugada. Maiordomo de Parada prendat talega de cabdal et uadat pro panem ad ..... de iugada et metaa in cabdal cum judici et cum concilio. Mando ad istis homines de Moos quod ueniant cum iudici, et clerico de ecclesia, et homines de Moos et faciant taliter casale quod de quanto compararem des aqua das Barazas quod de...... in sua uilla intrare in iugada : Maiordomo de Parada nec de mediana non ponat monicionem in ipsa uilla de Moos. Et detis pro Nathale domini singulos quaraziis de quoque casale : et si non habuerit porco det una gallina et una fugaza centena. Quando uenerit domino terre ad parada dent III franganos, et singulas fornizas de panem de tota uilla de quoque casali una uice in anno, et plus nichil. Maiordomo ..... de ipsa uilla de Moos et ambulare de Magii ad magii. Pro exida de maiordomadigo medium bracale. Ad nullam calumpniam non uadat domino terre sine uozeiro, et sine tres testimonias de bonis hominibus de uicinos de uilla, quod uideant et audiant : Tota calumpniam que ibi fuerit facta sanare cum medium bracale. Homicidium X morabitinos, medios ad domino terre et medios ad concilio : Rausum, et merda in bocca, X modios. Homines de moos non dent trobisco a trobiscada. Hominem qui uenerit de fora, et quesierit male facere in ipsa villa de moos dent in illum multum ad palos, et dent unum uasum plenum de aqua ad Palacio : et sit per ipsum quite. Et diuidit ipsos terminos de Moos per aqua das barazas, et inde per presa uetera das barazas, et uadit ad Penedo desuper villa, et alia parte cum termino de Eyriz. Habeatis uos firmiter et omnis posteritas uestra per istum forum usque in perpetuum. Siquis homo uenerit uel uenero qui hoc factum meum frangere uoluerit, pectet mihi D^os solidos. Facta carta Mense ianuarii : Svb Era M.^a CC.^a LXX.^a VIIII.^a Ego supradictus domnus Sancius secundus Rex Port. cum domno April meum uasallum, vobis Populatores de Moos qui hanc cartam iussi facere, meis Roboro *(sic)* et confirmo. Qui presentes fuerunt, Petrus test. Menendus test. Johannes test. Martinus notuit.

PROEMCIA NOVA

PROENÇA A NOVA

1244

Ex charta autographa, quae ab antiquo in Publico Archivo servatur, forale *hoc descripsimus.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Hec est karta fori, et firmissimi pacti, quam ego Domnus Rodericus egidii prior hospitalis in portugalia, una cum fratribus nostris, facio uobis hominibus de proemcia noua, presentibus et futuris, de illa terra de proemcia noua. Damus uobis ipsam terram ad possidendum et habendum tali pacto quod nos habeamus quartam partem de tota terra ipsa, tam de mala, quam de bona, et uos habeatis tres partes : et domus hospitalis habeat semper omnes ecclesias de ipsa terra integras et liberas, cum suis decimis, et primiciis, et morturiis, et cum omnibus suis pertinenciis : In omnibus aliis causis et rebus habeatis totum forum de Oleiros. Mandamus siquidem ut duas partes de cabalariis uadant in fossado hospitalis, et tercia pars remaneat in uilla cum pedonibus : et una uice faciant fossadum in anno : Et qui non fuerit in fossadum, pectet pro foro V solidos pro fossadeira. Et pro homicidio, C solidos palatio. Et pro casa derota cum armis, scutos, et spadas, pectet CCC solidos, VII.^a palacio. Et qui furtaret pectet pro uno nouem, et habeat intentor duos quiniones, et VII.^a parte palacio. Et qui mulier aforciar et illa clamando dixerit quod ab illo est aforciada et ille negaret det illa in outorgamento tres homines tales qualis ille fuerit, et ille iuret cum XII^m quod non fecit : Et si

mulier non habuerit autorgamento, iuret ipse solus : Et si non potuerit iurare, pectet ad illam ccc solidos et vii.ª palatio. Et testimonia mentirosa, et fidele mentiroso, pectet lx.ª solidos, vii.ª palatio, et duplet habere. Et qui in concilio, aut in mercato, uel in ecclesia aliquem percusserit, pectet lxª solidos, medietas detur palatio, et medietas concilio : Et de medietate concilii, vii.ª detur palatio. Et homo qui fuerit gentilis, aut erdador, non sit maiordomus. Et qui in uilla pignus inuenerit, aut fideiussorem, et ad montem fuerit pignorare, duplet pignora, et pectet lxª solidos et vii.ª palatio. Et qui non fuerit ad signum iudicis, et pignus de manu sagionis acceperit, pectet iudici i^{m} solidum. Et qui non fuerit ad apelidum milites aut pedones exceptis his qui non sunt in alieno seruicio, miles pectet x^{m} solidos uicinis, Pedo uero v solidos. Et qui habuerit aldeyam, et unum iugum bouum, et xxxxª oues, et unum asinum, et ii^{os} lectos emat caballum. Et qui fregerit signum cum sua muliere, pectet iudici i solidum. Et mulier de benedictionibus que maritum suum reliquerit, pectet ccc solidos et vii.ª palatio. Et qui dimiserit uxorem suam, pectet unum denarium iudici. Et qui caballum alienum equitauerit, pro uno die pectet unum arietem : Et si magis pectet pro uno die vi denarios, et pro una nocte i solidum. Et qui uulnerauerit cum lancea, aut cum gladio pola entrada pectet x solidos : Et si transierit ad aliam partem, pectet uulnerato xx^{i} solidos. Et qui fregerit occulum, aut brachium, aut dentem, pro unoquoque menbro pectet uulnerato c^{m} solidos, et ille det vii.ª palacio. Qvi mulierem alienam ante maritum suum percusserit, pectet xxxª solidos, vii.ª palacio. Qvi marcum alienum in sua hereditate mutauerit, pectet v solidos, vii.ª palatio. Qvi limidem alienum fregerit, pectet v solidos, vii.ª palacio. Qvi conductarium alienum matauerit, pectet homicidium suo amo, et det vii.ª palacio : Similiter de suo ortolano, et de quarteiro, et de suo molneiro, et de suo solarengo. Qvi habuerit uasallos in suo solar, aut in sua hereditate ubicumque in toto regno portugalis hereditates habuerint non pectent nec seruiant ad alterum hominem de tota sua facienda, nisi dominis hereditatum. Moratores de proemcia per totum regnum portugalis non pectent nullam calumpniam nisi per forum de Oleiros. Tendas, et molinos, et fornos, de hominibus de proemcia, sint liberi de foro. Milites de proemcia sint in iudicio pro pudestades et infanzones de portugal : Clerici uero habeant forum militum : Pedones sint in iudicio pro caballariiis uilanis de altera terra. Qvi uenerit uozeiro suo uicino pro homine foris uille pectet x^{m} solidos, vii.ª palacio. Ganatum de proemcia non sit montadu in nulla terra. Et miles qui perdiderit suum caballum quamuis habeat alium, sit excusatus per unum annum. Mancipium qui mactauerit hominem foras uille et fugerit suus amus pro eo non pectet homicidium. Pro totis querelis de palacio iudex sit uoceiro. Qvi in uilla pignorauerit cum sagione et sacudirent ei pignus, concedat sagion et prendat concilium de tribus collationibus, et pignoret pro lxª solidos, medios concilio, et medios rancuroso. Homines de proemcia non sint em prestamo dados. Et si homines de proemcia habuerint iudicium cum hominibus alie terre non currat inter illos firma, sed currat per inquisa, aut reto. Et homines qui uoluerint pausare cum suo ganato in terminis de proemcia accipiant de illis montadigo, scilicet, a grege ouium iiii^{or} carnarios : Et de busto de uaccis, unam uacam : Iste montadigo est de concilio. Et omnes milites qui fuerint in fossado uel in gardia omnes caballos qui se perdiderint in alguara, uel in lite, primum erectetis eos sine quinta, et postea detur nobis quinta directa. Et omnis homo de proemcia qui inuenerit aliquem hominem alie uille in suis terminis tal'ando aut leuando madeira de montibus prendat totum quod ei inuenerit sine calumpnia. De azarias et de gard is quintam partem nobis date sine ulla offectione *(sic)*. Qvicunque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit pectet palatio lxª solidos, et duplet ganatum suo domino. Testamus uero et perhenniter firmamus, ut quicumque pignorauerit mercatores, uel uiatores, christianos, iudeos, siue mauros, nisi fuerit fideiussor uel debitor quicumque hoc fecerit pectet palatio lxª solidos, et dupplet ganatum quod prendiderit domino suo : et insuper pectet c^{m} morabitinos pro cauto quod fregit, dominus habeat medietatem, et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam per uim uenerit cibos aut aliquam rem accipere et ibi mortuus, uel percussus fuerit, non pectet pro eo aliquam calumpniam nec suorum parentum habeat homicidium : Et si rancura de ipso ad regem uel dominum terre uenerit, pectet c^{m} morabitinos, medietas palatio et medietas detur concilio. Mandamus et concedimus quod si aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos furari uel rapere reliquerit, et postea si pro aliqua re repetitus fuerit quodcunque commiserit saluet se tanquam latro : Et si latro est et latro fuit, omnino pereat, et subeat penam latronibus : Et si aliquis repetitur pro furto, et non est latro neque fuit, respondeat per suum forum. Si aliquis homo filiam alienam habuerit ui donet eam suis parentibus et pectet illis ccc^{os} morabitinos, et vii.ª palatio, et insuper sit homicida. De portagem : foro de trossel de caballo de pannis de lana, uel de lino, i solidum : De trossel de fustanes, v solidos : De trossel de pannis de color, v solidos : De carrega de pescado, i solidum : De carrega de asino, vi denarios : De carrega de pellibus christianorum conilios, v solidos : De carrega de mauris de conilios, i morabitinum : Portagem de caballo qui uendiderint in mercado, i solidum : De mulo, i solidum : De asino, vi denarios : De boue, vi denarios : De carnario, iii medalias. : De porco, ii denarios : De furon, ii denarios : De carrega de pane, uel de uino, iii medalias : De carrega de peon, i denarium : De mauro qui uendiderint in mercato, i solidum : De mauro qui se redimeret, decimam : De mauro qui talia cum suo domino, decimam : De corio de uaca, uel de zeura, ii denarios : De corio de ceruo uel de gamo, iii medalias : De carrega de cera, v solidos : De carrega de azeite, v solidos : Iste portagem est de hominibus foris uille, tercia

pars de isto portagine detur suo hospiti, et duas partes domino terre. Moratores de proemcia non dent portagem. Et concedimus ut omnis christianus quamuis sit seruus ex quo in proemcia habitauerit per unum annum, sit liber, et ingenuus, tam ipse quam omnis progenies eius. Et homines de proemcia habeant concilium circa terminos de proemcia. Nos etiam frater Rodericus egidii prior hospitalis uolumus et confirmamus omnia supradicta que continentur in presenti karta et si aliquid deest in presenti karta omne forum et consuetudines que habentur in oleirios que sunt scripta in presenti karta uel non sunt scripta, uolumus et confirmamus quod tam per fratres nostros quam per concilium de proemcia in omnibus adinpleantur, exceptis quod ecclesiis decimis, primiciis, et omnibus ad ecclesiam pertinentiis, que omnia libere et pacifice debet precipere domus hospitalis : et dictum concilium de proemcia tenetur obedire per omnia eidem domui hospitalis, et eius fratribus et fidelitate et bonam fidem eis in omnibus obseruare. Et siquis hanc kartam uel hoc pactum et conuentionem in aliquo infringere uoluerit, aut forte temptauerit tam de fratribus quam de concilio, et monitus a dictis fratibus semel uel bis uel a concilio emendare noluerit, sit maledictus a summo deo, et excommunicatus, et cum datam et abiram in perpetuum deleatur. Hanc uero presentem cartam nos dictus Frater Rodericus egidii Prior hospitalis et asensu concilio fratrum nostrorum nostra propria manu confirmamus, et meo sigillo munimus. Facta karta fori et consuetudinis, Mense Marcii. Era M.ª CC.ª LXXX.ª II.ª Damus etiam et confirmamus uobis terminos assignatos scilicet per cima de cabeza de porca, et inde ad cimalia de meigion friu, et quomodo uadit aqua de meigion friu et intrat in paracana, et quomodo exit de paracana et uadit ad uallem de suerio menendi, et inde ad cimam de serra ad directum o ataliadoiro de mouru, et inde ad taliada de guilelme, et inde ad giinbral, quomodo uadit directum ad ucresa, et quomodo uadit per uenam de ucresa ad infestum, et per aquam de cerzedinam ad infestum, et inde per a azambugeira ad infestum, et inde ad cimaliam de serra de pelagio martini, et quomodo nacit ysna a sopee aa foz du bregum, et inde quomodo intrat aqua de bregum in a ysna.

Et de omnibus ganatis de hospitali non sint montados in proemcia nec in suis terminis. Ego frater R. egidii prioris cum proprias manus roboro. Frater Johannes menendi confirmat. Frater Martinus gomecii conf. Frater Johannes garsie conf. Frater Pelagius monioniz conf. Frater Petrus petri de mugia conf. Frater Martinus de amendoa conf. Frater Alfonsus farine conf. Frater Sugerius egee conf. Frater Sugerius barcarius conf. Frater Stephanus petri capellanus conf. Laurentius petri alcalde et sesmeiro test. Laurentius iohannis test. et alcalde et sesmeiro test. Martinus gomecii test. Dominicus iohannis iudex test.

MORARIA

MOREIRA DE CASTEL-MENDO

1229-1248

Descriptum manet hoc forale *in libro regestorum* Tombo da Sé de Viseu, *sic dicto, nuper ex scrinio sedis viseensis in Publicum Archivum delato. Exinde textum hausimus. Annus quo datum ommittitur in charta; sed cum a magistro Vincentio electo egitaniensi sit concessum, inter annos* 1229-1248 *posuimus.*

In dei nomine amen. Hec est carta quam ego Magister uincencius Egitaniensis Electus feci de illa mea propria hereditate de Moraria in termino de Castello menendo quam mihi dedit ipsum concilium pro cancellaria de curia domini Regis uobis meis hominibus populatoribus de illo loco de quo quilibet debet mihi dare in quolibet anno de labore suo octauam, et unam bonam gallinam, et x oua, et in area una octaua de tritico, et unam de ceuada : et debeo habere meas callumpnias et uocem et meum iudicem et meos alcaldes, et maiordomum : et recurremus ad forum de castello menendo et non habebitis alium dominum et post annum si ego noluero comparare quilibet uendat suam hereditatem alii moratori qui compleat totum forum. Sitis mihi obedientes et fideles, et emparati per predictum forum. Ego Electus qui hanc iussi facere cartam, illam coram testibus roboraui : et ego Rodericus fernandi cantor Egitaniensis cuius est hereditas ista, ita intelligo et concedo cartam istam. Quicunque fecerit uineam usque ad quatuor annos nichil det de illa, et deinde in antea det octauam suam sicut debet. Item in colligendo panem si operarium miserit debet illum pagare de pane comuni ita tamen quod ipse et omnes de sua casa laborant fideliter et nichil recipiant de comuni : et ponatis pedem fideliter tribus uicibus : et qui istam cartam frangere uoluerit, pectet c morabitinos et exeat de torteiro *(?)*. Johannes caluus, Martinus menendi, Vincencius petri.

ERVEDAL

ERUEDAL

1249

In charta apographa, authentica tamen, saeculi XIV hoc invenimus forale. *Ex incerto scrinio cujusdam monasterii colimbriensis diocesis, nuper inter alia diplomata delata, in Publico Archivo haec charta servatur.*

In dei nomine. Amen. Notom *(sic)* sit omnibus presenten paginam inspecturis quod Ego Regina domna Tharasia do et concedo illud forum quod mater mea Regina domna Aldoncia dedit populatoribus de Eruedal; tale uidelicet *(sic)* quod de omnibus terris cultis dent octauam partem tam de pane quam de vino quam de lino et de leguminibus et de omni fructu quod seminauerint ad albergariam de Poyares cui mater mea dedit ipsam villam. Et de terris de nouo cultis dent nonam partem et pro fogacia dent unam taegam de tritico et aliam de centeno et aliam de millio. Iten dent vnum almuden de tritico et alium de centeno et vnan tegeam *(sic)* de millio pro eyradiga Et si forte nichil habuerint de hiis que seminauerint non dent eiradigam : et istud debet dari per menssuram dEruedal. Et pro eiradiga de lino dent medium manipulum. Item dent vnum caponem, et dez oua in die sancti Martini. Et de casa cabaneyra vna galina, et cinquo oua similiter in die sancti Martini. Et si matauerint porcom a die sancti Martini usque ad introitum dent vnum quarazilem. Et si uendiderint porcum pro casamento de suis filiis uel dederit porcum in precium bouis uel in precio mante propter deffectum quod habeat ad casandum filium suum uel filia non dent quarazilem. Et si non habuerit quarazilem dent duos solidos. Et quando debuerint metiri panem in area precium debet exire de communi. Si montarius de Eruedal matauerit ceruum uel ceruam uel corciam det vnum lonbum de quolibet : Et si matauerit porcum dent condado de duobus costis. Iten si aliquis percuiserit aliquem cum cultello pectet dez morabitinos : Et qui occiderit aliquem pectet viginti morabitinos. Et quicunque fecerit rousum pectet viginti morabitinos. Et quicunque posuerit stercus in ore alicuius pectet viginti morabitinos. Iten si aliquis extraneus comparauerit bouem uel uacam et uoluerit eam vendere ibi uel alibi det inde seis denarios pro portagio : Et si comprauerit eum ad laborandum cum ilo det vnum solido et de porco quatuor denarios et de reixelo singulos denarios et de bufone vnum denarium. Et si aliquis mercator ibi uenerit et comprauerit ibi dez uel viginti morabitinadas de aliqua causa, uel populatores *(?)* uel pretores det pro portagio de qualibet morabitino seis denarios. Iten quilibet istorum populatorum debet facere semel in ano carreira vnius diei comendatori de albergaria uel illi qui tenuerit eam. Iten ponat quilibet pedem illaquetarium siue vuarum vsque ad v[e] vices. Iten ecclesia ipsius ville habeat hereditatem unius iugi boum et non det de ipsam hereditatem forum dicte albergarie, nisi quod facere debet seruicium comendatoris de ipsa albergaria. Et si prelatus ipsius ecclesie uoluerit facere vineam in ipsa hereditate de qua forum dare non debet faciat in nomine domini et non det de ipsa uineam forum. Iten siquis occiderit judicem uel maiordomum aut seruicialem pectet x[m] marabitinos : Et si uulnerauerit uel percusserit vnum ex illis pectet viginti marabitinos. Item siquis percuserit aliquem et extraxerit sanguinem uel fecerit nigrum pectet vnum marabitinum. Iten nullus habeat hereditatem in ipsa uilla de Eruedal uel comparet nisi qui fuerit vasaluus ipsius albergarie et uicinus sit unus ex aliis qui ibi morantur. Iten si aliquis de populatoribus de Eruedal uoluerit uendere hereditatem suam pro aliquam necessitate uel uoluntate sua vendat eam cum suo foro tali homini qui sit uassallus supradicte albergarie, et non sit caballarius neque scutarius : et qui hereditatem vendiderit det octauam partem denariorum uendite hereditatis ipsi albergarie. Iten in quolibet ano quando uenerit comendator ipsius albergarie ad ipsam villam debet sibi omnes facere seruicium uel cui tenuerit ipsam albergariam. Insuper omnes populatores de Eruedal habeant et possideant ssuas hereditates iure hereditario per istud forum supradictum et fillii eorum et omnes de generacione sua descendentes in secula seculorum. Amen. Et ut forum istud et carta ista robur optineant uel abeant firmitatis ego supradicta Regina domna Tharasia hanc carta sigillo meo roboro et confirmo. Datum apud Monasterium de Celis, Mensse Januario, sub Era M.ª CC.ª LXXX.ª VII.ª

SETUVAL

SETUBAL

1249

Hoc forale *descripsimus ex codice, olim in scrinio conventus equitum S. Jacobi oppidi* de Palmella, *et nunc in Publico Archivo servato, qui titulum* Livro dos Copos *prae se fert. Non aliud nobis cognitum manet exemplar.*

In dei nomine. Notum sit omnibus qui has literas viderint, quod nos domnus P. petri magister milicie sancti Jacobi et G. petri commendator mertole, vna cum conuento eiusdem loci damus et concedimus populatoribus de Setuual cartam et forum de palmella : Excepto quod damus eis pro benefactoria quod non vadant in exercitu nec in caualgada nec per terram nec per mare, nisi in juuando vicinos suos in apelido, sicut et ipsi juuabant illos quando forte opus fuerit. Et nos debemus habere omnes furnos et alfandegas et tendas et aljazarias et balnea in Setuual : et omnes vendas extraneorum debent vendi in nostris domibus et non in aliis. Et nos debemus habere de foro decimas de omnibus illis que venerint per mare vel que acquisiuerint per illud, exceptis istis, scilicet, de madeira quam duxerint ad domos suas faciendum, et de lenha quam duxerint ad cremandum, et de pinnas quas duxerint pera comedere. Preterea de piscatoribus qui piscauerint cum rethibus de pede, scilicet, de illis qui ambulant piscando per gargantas in mare, et piscibus de scanis qui inueniuntur mortui, debent facere forum de vlixbona. Et de omnibus aliis rebus vt dictum est persoluant de foro decimas. Et vt aliquis contra hanc cartam venire non possit, eam nostris sigillis fecimus sigilari : que fuit facta et concessa apud alcacer mense marcio sub era M.ª CC. LXXX. VII.

TURRES VETERES

TORRES VEDRAS

1250

Ex codice Livro II dos Proprios das Rainhas *dicto, in Publico Archivo ab antiquo servato, ubi tantum descriptum invenimus, textum hausimus.*

Ego alfonssus dey gracia Rex portugalie et Comes boloniensis notum facio presentibus et futuris quod presenty animo et spontanea voluntate placuit michi dare et concedere uobis meis hominibus et vassalis de turibus ueteribus cum terminis et pertinencis ssuis, jure hereditario perpetuo posidendum et placuit michi dare et concedere uobis forum ulixbonensis ciuitatis pro decem milibus libris portugalensis monete quas a nobis recepi in pecuniam numerata pro hereditate que vocatur coutada que est in termino de turibus ueteribus per quod forum regalia jura inferius plenarie escripta michi et genere meo a uobis et a uestris sucessoribus persoluantur. Do itaque uobis pro foro ut quy publice coram bonis hominibus cassam violenter cum armis rruperit pectet CC solidos et hoc sit sine vozeiro : et sy infra domum rruptor occisus fuerit occisor uel dominus domus pectet unum morabitinum, et sy iby uulneratus fuerit pectet pro eo medium marabitinum : similiter pro homicidio et rausso pubrice fauto pectet CC solidos : pro merda in buca LX solidos peitet testimonium bonorum hominum. Furtum cognitum testimonium bonorum hominum nouiees conponatur. Quy rrelegum vini rregis rrunperit et in rrelegum ssuum vinum vendiderit et inuentum fuerit testimonium bonorum hominum, primo et secundo pectet V solidos : Et si tercio iterum inuentum fuerit testimonium bonorum hominum vinum totum efundatur et archi cuparum incindantur. De vino de fora dent de unaquaque carega unum almude et uendatur aliud in relegum. De iugata uero hoc mando ut usque ad natale dominy trahatur : et de unoquoque iugo boum dent unum modium milii uel tritici qualem laborauerint : Et sy de utroque laborauerit de utroque dent per alqueire directum ville : Et sit quartarius de quatuordecim alqueires, et meciatur syne brachio curuato et tabula supraposita. Et parceiro de caualeiro quy boues non habuerit non dent jugatam. Et habitatores de turibus ueteribus habeant libere tendas fornos panis, scilicet que ollarum : et de fornis de tellia dent decimam. Quy hominem extra cautum occiderit pectet LX solidos. Et quy uulnerauit homine extra cautum pectet XXX solidos : quy in platea aliquem armis uulnerauit pectet medietatem homicidii : qui arma per vim denudauerit uel a domo ea extraxerit per iram et non per-

cuserit pectet LX solidos. Et homines de turibus ueteribus habeant hereditates ssuas populatas : et il*l*i quy in eis habitauerint pectent pro homicidio, rrausso noto merda in boca, LX *(sic)*, medietatem, scilicet, rregi et medietatem domino hereditatis, eant in apelidum rregis et nullum aliud forum faciant rregi. Et almocrauaria sit de concilio et mittatur almotace per alcaide et per concilium ville. Et dent de foro de uaca unum denarium et de zeuro unum denarium et de çeruo unum denarium et de bestia de piscato unum denarium, et de barca de pescado unum denarium et de judicato similiter : marabitinum *(sic)* et ssupra dent unum marabitinum, et a decem marabitinis infra dent medium marabitinum : de equa uendita uel comperata dent II solidos : et de boue duos solidos et de vaca unum solidum : Et de asino uel de asyna unum solidum : de mauro et de maura medium morabitinum : de porco uel de carnario II denarios : de caprone uel de capra unum denarium : de carega de azeite uel de coriis bouum uel zeurorum dent medium morabitinum : de carega de çera medium morabitinum : de carega de anil uel de panis uel de pelibus collinios *(sic)* : de bragale duos denarios : de vestitu de pelibus duos denarios : de lino uel de aliis uel cepis decimam : de piscato de fora decimam : de concas uel uasis lineis decimam : Et pro omnibus his caregis quas vendiderint homines de fora et portagium dederint sy alias proprias emerint non dent portagium ex eis : et de carega panis et salis quam vendiderint uel emerint homines de fora, de bestia caualari uel mulari dent tres denarios, de asinali tres medaculas. Mercatores naturales ville quy soldatam dare uoluerint rrecipiantur ab eis : sy autem soldatam dare noluerint dent portagium. De carrega de pescado quam inde leuauerint homines de fora dent VI denarios. Cauom sy laborauerit triticum det unam teigam et sy laborauerit milium similiter : Et de geiras de bobus unum quarterium uel de milio *(sic)* vnde laborauerint. Pedites dent octauam vini et lini. Balastarii habeant forum militum. Mulier militis que viduauerit habeat honorem militis usque nubat : et sy nupserit pediti habeat honorem peditis. Milles quy senuerit uel ita debilitauerit quod exercitum facere nom posit stet in honore ssuo : sy autem mulier militis uiduata talem filium habuerit qui cum ea in domo contineatur et caualariam facere potuerit faciat eam pro matre : almocreue quy per almocrauariam uixerit faciat forum ssuum semel in anno. Milles uero quy equum ssuum aut bestias ssuas ad almocrauariam miserit nullum forum de almocrauaria faciat. Conellarius quy ad sueyram *(sic)* et illuc manserit det follem uny conelii : et quy illuc moratus fuerit octo diebus uel amplius det unum conelium cum pelle ssua. Et conilarius de fora det decimam quociens uenerit. Moratores de turibus ueteribus quy panem ssuum uel vinum uel ficus uel oleum in santarem habuerint uel in aliis locis et ad turreo uetere illud ad opus ssuum duxerint et non ad rreuendendum non dent inde portagium. Quy cum aliquo rrixauerit et post rrixam domum ssuam intrauerit ubi *(sic)* inito consilio acceperit fustem uel porinam et eum percuserit pectet XXX solidos : Si autem inconsulute et cassu acidente percuserit nichil pectet. Inimicus de fora nom intret in villam super inimicum suum nisi per treguas aut pro directo illi dare. Sy equs alicuius aliquem occiderit dominus equy pectet aut equum aut homicidium quod horum domino equy placuerit. Et clericus habeat forum militis per totum : Et sy cum mulier inuentus turpiter fuerit, mayordomus nom mitat manum in eum nec aliquo modo eum capiat, sed muliere capiat sy uoluerit. De madeira que uenerit per aquam, unde dabant octauam dent decimam. De atalaya de villa debet tenere Rex medietatem et milites medietatem ssuis corporibus. Militem de turibus ueteribus cuy meus diues homo benefecerit de terra ssua uel de habere ssuo per quod eum bene habeat ego eum rrecipiam meo diuity hominy in numero ssuorum militum. Maiordomus uel sagio eius non eant ad domum militis sine portario pretoris. Et meus nobilis homo quy tures ueteres de me tenuerit non mittat iby alium alcaidem nisi de turibus veteribus. De casis quas mey nobilles homines aut freires aut hospitalaria aut monestaria *(sic)* in turibus veteribus habuerint habeant forum ville sicut ceteri milites de turibus veteribus. Ganatum perditum quod maiordomus inuenerit teneat illud usque ad tres mensses et per singulos menses faciat de eo preconem dari, ut sy dominus eius venerit detur ey : Sy autem dominus eius precone dato usque ad tres mensses non venerit tunc maiordomus faciat de eo comodum ssuum. De caualgada de alcaide nichil acipiat inde alcaide per vim nisi quod ey milites amore ssuo dare voluerint. De caualgata LX militum et ssupra diuidant mecum in canpo. Faber aut çapatarius aut pilitarius quy in turibus veteribus cassam habuerit et in ea laborauerit non det de ea ullum forum. E*t* quy maurum fabrum uel çapatarium habuerit et in domo ssua laborauerit non det pro ea forum. Quy autem ministerialles ferrarii uel çapatarii fuerint et per oficium istud vixerint et cassas non habuerint veniant ad tendas meas et faciant michi meum forum. Quy equm venderit aut comparauerit uel maurum extra turres veterres uby eum comparauerit uel uendiderit iby det portagium. E*t* pedites quibus ssuum habere dare debuerint dent inde decimam maiordomo, et maiordomus det eys directum pro decima : et sy pro decima eys directum dare noluerint, tunc pretor faciat eis directum dari per portarium ssuum. Et homines quy habitauerint in hereditatibus de turibus veteribus sy furtum fecerint ut ssupra dictum est componat medietatem Regi et medietatem domino hereditatis. Moratores de turibus veteribus non dent luitossam : portalia *(sic)* uero et forum et quinte ssarracenorum et aliorum ita persoluantur sicut consuetudo est, exceptis his que superius scripta ssunt et uobis relinquo : Et pro alcaydaria de una bestia que uenerit de fora cum piscato dent duos denarios : Et de barca de piscato minuto, duos denarios : Et de toto alio piscato dent ssuum forum. Adaliles de turibus ueteribus non dent quintam de quinionibus ssuorum corporum. Milles de turibus ueteribus non teneant çagam in exercitu rre-

gis. Panatarie dent pro foro de xxx panibus unum. Qvy etiam aliquem calcaribus percuserit et testimonium bonorum hominum convictus fuerit peitet duos solidos. De nauigio uero mando ut alcaide et duo espadalarii et duo pronarii et unus pintental habeant forum militum. Milites de turibus veteribus testificientur cum infancionibus de portugali. Hec itaque omnia prescripta uobis pro foro do et concedo et ad hec eat maiordomus testimonium bonorum hominum et nom ad alia. Siquis igitur hoc meum factum uobis firmiter seruauerit benedicionibus dey et mey rrepleatur : Quy uero illud frangere uoluerit maledicionem dey et mey consecatur. Facta carta apud erboram *(sic)* mensse agusty in die assumcionis beate virginis. Ego alfonsus Rex portugalie et comes bolonensis quy hanc cartam jusy fieri propriis manibus rroboro et confirmo et eandem mey sigilly municione feci comuniri. Era M.ª CC. LXXXVIII. Domnus Johannes archiepiscopus bracharensis : domnus Johannes portugalensis, Domnus E. colimbriensis, Donus A. ulixbonensis, Domnus M. erborensis, Donus R. egitaniensis, Donus P. visensis, Domnus E. lamacensis : Domnus J. alfonsy signifer dominy Regis : Domnus A. teliz, Domnus M. garsie, Domnus Jo. garsie, Domnus G. garsie, Domnus F. garsie, Domnus E. martini, Domnus F. lupy, riqui homines : Domnus A. lupi, Domnus S. pellagii, Domnus E. martim de beredo, riquy homines quy presentes fuerunt : Domnus S. johanis cha*n*celarius curie : Johanes de auoyno subsignifer : M. ssugerii de melino, Johanes sugerii coello, Egeas laurencii capelanus, domnus Matheus superiudices Curie : V. didaci et B. petri despino clerici dominy Regis : Durandus pelagii canonicus bracharensis : M. petri, M. mundy canonicus Egitaniensis : S. martim, Jo. sugerii, S. martiny : Martinus petri scriptor curie notauit.

ALIUSTREL

ALJUSTREL

1252

Ex Livro dos Copos, *sic dicto, in scrinio conventus equitum S. Jacobi olim servato, decerpsimus. Perperam exscriptor aeram* MCCLX *pro aera* MCCLXXXX *posuit. Non aliud exemplar invenimus.*

Hec *est* carta de foro quam iussimus fieri ego dominus pellagius petri dei gratia magister ordinis milicie sancti jacobi vna cum domino gonsalluo petri comendatore de mertola cum conuentu eiusdem loci, vobis populatoribus dalliustrel tam presentibus quam futuris : damus siquidem vobis forum et costume de allcacere, forum talle est, videlicet, ut due partes millitum vadant in fossatum, et tercia pars remaneat in villa : vna vice in anno faciant fossatum : et ille qui non venerit ad fossatum pectet pro v solidos *(sic)* pro fossadeira : et pro homecido pectet c solidos ad pallatium. Et pro casa disrupta cum armis scutis spatis pectet ccc solidos et VII.ª *(?)* ad pallatium. Et qui furatus fuerit pectet pro vno nove et intemtor habeat duos quiniones et setem partes ad pallacium. Et qui virginem forciauerit et illa clamando dixerit quod ab illo est afforciata et ille negauerit et octorgamentum *(sic)* de tribus hominibus quallis ille fuerit et ille iuret cum XIIcim et si non habuerit auctorgamentum iuret ipse sollus : Et si non volluerit iurare pectet ad illam ccc solidos et septima ad pallacium : et testimonia mentirosa et fiell mentirosus pectet LX solidos et setem ad pallacium et duplet habere : et qui in concilio aut in mercato aut in ecclesia feryuerit pectet LX solidos, medietatem ad pallatium et medietatem ad concillium et de medietate de concillio setem ad pallatium. Et homo qui fuerit gentillis aut herdeiro non sit meirinus. Et qui in villa pignora inuenerit et fideiussorem et ad montem fuerit pignorare duplet ipsa pignora et pectet LX solidos et setem ad pallatium : et qui non iuerit ad sinall de iudice et pignora abstullerit ad saionem pectet vnum solidum ad iudicem : et qui non fuerit ad apellidum caballari et pedones exceptis his qui sunt seruitio allieno milles pectet x solidos et pedes quinque solidos ad vicinos. Et qui habuerit alldeam et vnum iugum bouum et decem oues et vnum asinum et duos lectos comparet caballum : et qui crebantauerit sinal cum sua muliere pectet vnum solidum ad iudicem. Et mulier que lexauerit suum maritum de beneditione pectet ccc solidos et setem ad palatium : et qui lexauerit mulierem suam pectet I denarium ad iudicem : et qui caballum alienum cavallgauerit pro vno die pectet vnum carnarium et si magis pectet las amgarias pro vna die VI denarios et pro vna nocte I solidum : et qui percuserit de lancea aut de spata pro intrada pectet x solidos : et si transierit ad alteram partem pectet xx solidos ad querelossum : et si quebrantauerit occulum aut brachium aut dentem pro vnoquoque menbrum pectet c solidos ad alisiado et ille det setima ad pallatium : qui mulierem ante suum maritum percusserit pectet xxx solidos et setem ad pallatium : moion alienum *(sic)* in suo hero mutauerit pectet v solidos et v *(sic)* ad palatium : qui limide alienum quebrantauerit pectet v solidos et setem ad palatium : qui conducteiro alienum matauerit

suus amus colligat homicidium et det setem ad palatium. Similiter et de hortolano et de grateiro *(sic)* et de molneiro et de ssolarenguo : qui habuerit vasalos in suo solar aut in sua hereditate non seruiant ad allium hominem de tota sua facienda nisi ad dominum de solar : tendas molinos et fornos de hominibus de alljustrell sint liberi de foro : milites de alljustrell sint in iudicio pro podestades et infanzones de portuguall : Clerici vero habeant mores militum : pedones sint in iudicio pro cabalari*is* de altera terra : qui venerit vozeiro ad suum vicinum pro homine de foras ville pectet x solidos et septem ad palatium : guanatum de aljustrell non sit mo*n*tado in vlla terra : et homo cui se anaufragauerit suus cabalus quamuis habeat allium sit excusatus vsque ad caput annii. Mancipium qui mactauerit hominem foras ville et fugerit suus amus non pectet homicidium : pro totis querellis de palacio index sit vozeiro : qui in vila pignorauerit cum saione et abstulerit ei pignora auctorget saion et accipiat concilium de tribus colationibus et pignoret pro sesaginta solidos, medios ad concilium et medios ad rancurosum. Barones de aliustrell non sint in prestimonis *(sic)* dati : et si homines de aljustrell cum hominibus *(sic)* de alia terra non comuniter *(sic)* eos firma nec pena sed currat per esquisam : et homines qui voluerint pastare cum ganato in terminis de aljustrell accipiant de montadigo, de grege de ouibus IIII^or carneiros et busto de vacce vnam vacam : istum montadigo Et omnes milites qui iuerint in fossatum vel gardiam omnes cabali qui se perdiderint in algara uel in bello primo erectetis eos sine quinta et postea detis nobis quintam directam. Et omnis homo de aljustrell qui inuenerit homines de aliis ciuitatibus in suis terminis taliando aut leuando madeyra de montibus accipiant eis totum quod inuenerint sine calumpnia : de azari*a*s et de gardias quintam partem nobis date sine vlla offretione. Quicunque ganatum domesticum pignorare vel rapere fecerit pectet LX solidos ad palacium et duplet ganatum ad suum dominum : testamus vero et perheniter firmamus vt quicunque pignorauerit mercatores vel viatores christianos judeos siue mauros nisi fuerint fideiussores vel debitores quicunque fecerit pectet LX solidos ad palacium et duplet ganatum ad suum dominum : Et insuper pectet c morabitinos pro capto quod fregit, ordo habeat medietatem et concilium medietatem. Siquis ad villam venerit per vim cibos aut aliquas res accipere et ibi mortuus vel percussus fuerit non pectet pro eo alliquid nec suorum parentum homicide habeantur : Et si cum querimonia de ipso ad regem vel ad dominum terre venerit, pectet c morabitinos medietatem ordini medietatem concilio. Mandamus et concedimus vobis ut si alliquis fuerit latro et si jam per vnum annum vel per duos furari vel rapere dimiserit si pro alliqua re repititus fuerit quam comisit saluet se tanquam latro, et si latro est et latro fuit omnino pereat et subsubeat pena latronis : Et si alliquis repetitur pro furto et non est latro nec fuit respondeat ad suos foros. Si alliquis homo rapuerit filliam alienam extra suam voluntatem donet eam ad suos parentes et pectet illis CCC morabitinos et setem ad palacium et insuper *(sic)*. De portagio : foro de troxell de caballo de pannis de lana vel de lino, I solidum : de troxell de lana, I solidum : de troxell de fustaes, de trouxel de pannos de colore, v solidos : de carega de piscato, I solidum : de carega de asino, VI denarios : de carega de conilis de christianis, v solidos : de carega de saracenis, I morabitinum : de cabalo quem vendiderint in azougé, I solidum : de mulo, I solidum : de asino, VI denarios : de carneiro, III meallas : de porquo, II denarios : de furom, II denarios : de caregua de pam et de vino, III meallas : De caregua de pedone, I denarium : de mauro quem vendiderint in mercato, I solidum : de mauro qui se redimeret, decimam : De mauro qui taliauerit cum suo domino, decimam : de corio de vaca et de zeura, II denarios : de corio de ceruo et de gamo, III meallas : de carega de çera, v solidos : de carega dazeite, v solidos : istum portagium de hominibus foras vile III^a pars de suo hospite et due partes de ordine. Nos supranominati qui hanc cartam fieri precepimus meis segillis pendentibus eam confirmauimus et roborauimus addentes quod quicunque ilam irrumpere voluerit sit maledictus et excumunicatus. Amen. Facta carta XVI° kalendas januarii. Sub era M. CC. LX.^a

---

CATIVELOS

CATIVELOS

1253

Hoc forale *in* Lib. I Donationum, *sive* Regestorum, Alphonsi III *invenitur. Lectiones varias ex* Lib. II *ipsius regis descripsimus.*

In dei homine amen[1]. Ego A. dei gratia Rex Port. et Comes Bolon. do et concedo uobis sex populatoribus de Catiuelos ipsam meam[2] hereditatem[2] de Catiuelos cuius sunt[3] termini[3] quomodo diuidit per vilar per pousa-

1 *deest*
2 hereditatem meam
3 termini sunt isti

dorio[4] de cima de Couro[5] et inde per lagenam de filiis de[6] Pelagii eytaz et per crux[7] de portela de fenales[8] de susanos[9] et inde cum villar e[10] sae[10] aa[10] cabeza[10] dos[10] Lobatenos[10] et inde ad Carualiam dę Crux[11] et intrat aqua ad fontem de[12] Comaraes[12] et inde per comeeiram[13] aqua uertente cum sauto dascarom[14] et inde ad sursum[15] ad Carualiam soa[16], et inde tornat per carreiram de jales[17] ad fontem de Cardo, et inde ad Lageeda[18], et inde ad Petram de aquila et inde per cimam de[19] mamoas aqua uertente cum Muza et per cimam de valle de equa, et inde ad cabezam muradam[20] de cima de ripa longa, et inde ubi intrat aqua dos[21] freyxenos in ripa dozcar[22] et inde ad geya[23] et inde ad pausadeyro[24] : et omnes[25] successores[25] uestri[25] detis[26] mihi et omnibus meis[27] successoribus[27] anuatim[27] pro iugada sex modios de pane terciam partem milii, et terciam partem centeni, et terciam[28] ordei : et istam iugadam detis meo mordomo[29] a die sancte Marie de Augusto usque ad sanctum Michaelem[30] et[30] si[30] pro[30] ipsa[30] iugada[30] ipse[30] non[30] uenerit[30] ad[30] ipsum[30] tempus[30] non respondeatis de illa[31] et non pectetis nisi tres calumpnias[32] scilicet furtum homicidium et rausum et detis[33] pro homicidio quinque morabitinos et pro rauso quinque[34] morabitinos[34], et[35] qui furtum fecerit quale illud[36] fecerit[36] tale pectet et duplet ipsam[37] domino[37] terre[37]. Si[37] feceritis istas tres calumpnias[38] in termino dę Panonias[39] respondeatis de illis per uestram cartam et sint inquisite per bonos homines, et non respondeatis de aliis calumpniis[40] nisi de tribus[41] supradictis[41]. Si occideritis[42] venatum detis[43] de urso manus, et de porco montes et de porca lumbum. Maiordomus et portarius qui[44] filiet[44] portagium[44] et vicarius[45] non sint ausi intrare in uestram villam per rixam nec in totum uestrum[46] terminum, et si ibi intrauerit uel[47] uobis[47] male[47] fecerit[47] pectet mille solidos : et non detis portagium in toto termino de pannoniis[48] et ponatis vicarium inter uos per quem ego et uos habeamus nostrum directum : et non uadatis in carreiram[49] neque[49] in apelido, nisi ubi[50] ego[50] iuero[50]. Et detis mihi pro collecta unum arietem de[51] uno[51] anno[51] et sex taeygas[52] de pane[53] in[53] ceuada in nouo et singulas pelles de coneliis a[54] festo[54] Natalis[54] usque[54] ad[54] Entruido[54] et[54] detis[54] istum[54] panem[54] per[54] taeygam[54] de Costantim : et[55] non respondeatis de apostilia nisi per inquisitionem bonorum hominum et non detis luitosam[56] : fiaduria[56] inter uos sit[57] una cera : et sitis[58] vicarii[58] per singulos annos per capita : et de supradictis[59] tribus collectis[60] detis mihi medietatem et uobis[61] aliam medietatem : et si ibi[62] aliquis ex uobis habuerit bestiam in qua uadat pro sale uel pro aliqua[63] causa et[64] si[64] ibi[64] necessaria[64] fuerit nullus sit ausus accipere ipsam[65] : et[65] uos[65] populatores[65] collatis[65] uobiscum[65] omnes[65] quantos[65] uobis[65] placuerit[65] et non detis nisi istud forum de sex[66] quairelis. Habeatis uos et omnis uestra posteritas supradictam hereditatem cum terminis[67] supradictis[67] et detis[68] inde[68] mihi[68] annuatim[68] et omnibus meis successoribus supradictum forum et non magis[69] : et[69] faciatis[69] de[69] ipsa[69] hereditate[69] quicquid[69] uestre[69] placuerit[69] uoluntati[69] pro[69] ad[69] semper[69] tamen[69] non[69] possitis[69] eam[69] mandare[69] Ecclesie[69], nec[69] uendere[69] nec[69] donare[69] neque[69] apignorare[69] militi[69] nec[69] homini[69] de[69] Ordine[69] nec[69] alicui[69] alii[69] nisi[69] villanis[69] qui[69] mihi[69] inde[69] et[69] omnibus[69] meis[69] successoribus[69] faciant[69] supradictum[69] forum[69]. In[69] cuius[69] rei[69] testimonium[69] do[69] uobis istam meam cartam apertam meo sigillo sigillatam. Datam in Muza kalendas Maii per[70] donum[70] E.[70] martini[70] maiordomum[70] curie[70] et[70] per Cancellarium et per V. didaci et R. petri superiudices et per Julianum gonsaluiz[71] judicem de pannoniis[72] qui supradictum forum posuit cum hominibus[73] supradictis. Era[74] M.ª[74] CC.ª[74] LXXXX.ª[74] prima[74].

4 pousadarium
5 Couto
6 *deest*
7 crucem
8 feanes
9 susanis
10 et exit ad cabezam de lobetenos,
11 cruce
12 dos camoraes
13 cumeyram
14 de astaron,
15 infestum
16 solam
17 gales
18 lageedam
19 das
20 muratam
21 de
22 de azcar
23 geyra
24 pausadorium
25 *desunt*
26 detis inde
27 successoribus meis anuatim de ipsa hereditate
28 terciam partem
29 vicario
30 Michalem septembris, et si ad ipsum tempus non demandauerint uobis ipsam iugadam
31 ea
32 calupnias
33 pectetis
34 aliud tantum
35 *deest*
36 fecerit ipsum
37 illud mihi : et si
38 calupnias
39 Panoyas
40 calupniis
41 istis tribus :
42 mactaueritis
43 detis inde forum scilicet
44 *desunt*
45 uicarius et alius homo
46 suum
47 ad faciendum ibi malum
48 panoyas
49 carrariam nec
50 mecum
51 unius anni
52 talegas
53 *desunt*
54 de natali usque introydo : istud forum detis mihi per talega
55 *deest*
56 loytosam et sit fideiussoria
57 de
58 mittatis uicarium inter uos
59 iamdictis
60 calupniis
61 uos filietis
62 *deest*
63 alia
64 que iby neccesse
65 ipsam bestiam et sitis magis populatores quantas uolueritis in ipsis vi[es] cayrelis
66 supradictis sex
67 supradictis terminis
68 posideatis eam et faciatis de ea quicquid uolueritis pro ad semper, et faciatis inde mihi
69 plus. Et ut hoc factum meum sit stabile et firmum dedi
70 *desunt*
71 gunsalui
72 panonii
73 omnibus
74 Era M.ª CC.ª LXXXX.ª I.ª Et mando quod iamdictam hereditatem non possitis mandare Ecclesie nec donare nec uendere eam alicui nisi uillanis qui mihi et omnibus meis successoribus faciant forum supradictum.

ORIO

O RIO?

1253

Forale *hoc parvi loci, ultra Dorium siti, rudimenti municipii, potius quam veri municipii, exemplum nobis praebet. Hausimus ex libro inquisitionum, qui* Lib. II Donationum Alphonsi III *titulum prae se fert.*

In dei nomine. Ego A. dei gratia Rex Port. et Comes Bolon. do et concedo uobis populatoribus de Orio ipsam meam hereditatem de Orio cum suis terminis, scilicet, quomodo diuidit cum Paacoo per portelam de ventoselo, et ferit in coutum de Oural, et uadit ad penedum de romeu, et uadit ad infestum et partitur cum Cerual, et inde partitur cum aluano et quomodo diuidit cum sancta Marta, et inde partitur cum parada et ferit in aqua de Tomegam et uadit per uenam ad jusum et tornat ubi prius incepi. Do uobis quantum ego habeo infra supradictos terminos cum rupto et inrupto. Et detis inde mihi et omnibus meis successoribus anuatim pro foro v modios de pane, scilicet, medietatem centeni et medietatem milii per mensuram directam et sit ateygatum et non sit abrazatum et detis eum in uestra villa usque ad festum sancti Michaelis septembris : et si uobis recipere noluerit maiordomus de terra, ponatis illum in campo cum testimoniis bonorum hominum et amplius non respondeatis de eo et detis anuatim pro festo natalis domini v libras de cera pro directis in uestra villa et non respondeatis nisi de tribus calupniis, scilicet, rausum homicidium et furtum : pro rauso pectetis x morabitinos et pro homicidio aliud tantum, medietatem ad palacium et medietatem ad concilium : Furtum quale fuerit factum tale pectetur : et iste tres calupnie sint inquisite per bonos homines : et si ibi aliquis ex uobis decceserit detis pro luctosa medium morabitinum : non eatis in apilido : et nullus princeps terre non pauset in vestra villa : et nullus homo sit ausus intrare in uestram villam per forciam. Habeatis uos et omnis posteritas uestra supradictam hereditatem cum terminis supradictis cunctis temporibus seculorum : et faciatis inde mihi et omnibus successoribus meis suprudictum forum et non plus : et faciatis de ea quicquid placuerit uestre uoluntati, tamen non possitis eam uendere nec mandare eam Ecclesie nec donare nec apignorare eam alicui nisi villanis qui faciant inde mihi et meis successoribus supradictum forum. In cuius rei testimonium do eisdem populatoribus de Orio istam meam cartam apertam quod istud factum meum sit stabile et firmum pro ad semper. Datum in Lamis de Orelam, IIª die Maii, per donum E. martini maiordomum curie, et per S. iohannis cancellarium, et per V. didaci et R. petri superiudices, et per Julianum gonsaluiz judicem de Panoniis qui posuit cum supradictis populatoribus supradictum forum. Era M.ª CC.ª LXXXX.ª prima.

VINAES

VINHAES

1253

Charta autographa hujus foralis *in Publico Archivo invenitur. Ex ea textum descripsimus.*

In dei nomine, et eius gratia. Nouerint vniuersi presentem cartam inspecturi, Quod Ego Alfonsus dei gratia Rex Port. et Comes Bolon. una cum uxore mea Regina dona Beatrice, pono, concedo, et statuo in perpetuum cum omnibus hominibus de Vinaes, et de suis terminis, quod ipsi et omnes successores sui dent michi et successoribus meis annuatim sexcentos morabitinos in saluo quales currerint in ipsa terra pro omnibus directis et foris meis que debeo habere de terra de Vinaes. Et quingentos de istis morabitinis debent mihi dare pro renda de ipsa terra, et centum pro tenencia de ipso Castello. Et debent eos mihi dare ad tres tercias anni, scilicet ducentos morabitinos pro kalendis Marcii, et ducentos pro kalendis Julii, et ducentos pro kalendis Nouembris. Et iusticia debet fieri in terminis de Vinaes per judices de Vinaes : et si non fecerint iusticiam, Ego debeo me proinde ad eos tornare, et tunc iusticia debet fieri per me, uel per illum cui Ego eam comendauero faciendam. Et ut hoc factum meum sit stabile atque firmum, dedi dictis hominibus istam meam cartam apertam meo sigillo sigillatam, ne alius possit contra eos super hoc in posterum in contrarium deuenire. Nos uero supranominati qui hanc

cartam precepimus fieri, nostris propriis manibus roboramus, et in ea signa ista apponi fecimus +++++++. Facta carta apud sanctum Stephanum de Chaues, vicesima die Madii. Era M.ª CC.ª LXXXXª prima.

Qui presentes fuerunt, Donnus Johannes alfonsi signifer domni Regis conf. —Donnus Egidius martini Maiordomus Curie conf. —Donnus Fernandus lupi tenens Braganciam conf. —Donnus Didacus lupi conf. —Donnus Menendus garsie conf. —Donnus Gonsaluus garsie conf. —Donnus Petrus poncii conf. —Donnus Menendus roderici de Briteyros conf. —Donnus Menendus suarii de Merloo —Donnus Johannes suarii conelius —testes.

Donnus Johannes egee Archiepiscopus Bracarensis conf. —Donnus Julianus fernandi Episcopus Portugalensis conf. —Donnus Egeas fafie Episcopus Colimbriensis conf. —Donnus Arias ualasci Episcopus Vlixbonensis conf. —Donnus Martinus petri Episcopus Elborensis conf. —Donnus Rodericus fernandi Episcopus Egitaniensis conf. —Donnus Egeas Episcopus Lamecensis conf. —Donnus Petrus gonsalui Episcopus Visensis conf. Donnus Matheus Capellanus domini Regis —Martinus petri Notarius domini Regis —testes.

Stephanus iohannis Cancellarius.

Andreas simeonis scripsit.

BEGIA

BEJA

1254

Ex Lib. I Donationum (Regestorum *potiùs dicendum)* Regis Dionisii *descripsimus. Translationem in linguam vernaculam ex antiquo codice in Publico Archivo servato adjecimus.*

In nomine patris et fillii et spiritus sancti amen. Ego Affonssus dei gratia Rex Port. et Comes Bolonie una com vxore mea Regina dona Beatrice illustris Regis Castelle et Legionis fillia motus inspiracione diuina, Villam de Begia populaui, et eam reddidi cultui christiano et retentis in ea mihi meis regalengûis eam uobis meis hominibus et uassallis et alumpnis ad habitandum iure hereditario tribui cum omnibus suis terminis et pertinençiis, secundum quod eam melius habuerunt mauri et christiani quandocunque extitit populata. Et ideo placuit mihi libenti animo et spontanea uolumptate dare et concedere uobis tam presentibus quam futuris forum de Santarena quod ad me petistis ibidem permansuris per quod forum regalia iura inferius plenare scripta mihi et generi meo a uobis et uestris successoribus persoluantur. De quibus iuribus et foris de Santarena uobis quito jugadas et quito uobis illud forum quod faciunt mihi in Santarena de vino carretato de foris in relego quod nichil inde detis. Et eciam mando et quito quod vicinus de Begia non det portagium in Regno meo. Mando eciam quod almocreues de Begia non faciant mihi carrariam quam consueuerunt mihi facere almocreues de Santarena. Et istas quatuor cousas de mea gratia in perpetuum quito uobis et successoribus uestris, quod uos et ipsi nichil detis inde nec faciatis mihi nec meis successoribus. Do itaque uobis pro foro ut qui publice coram bonis ominibus casam uiolenter cum armis ruperit pectet quingentos solidos : Et hoc sit sine uozeyro : Et si infra domum ruptor occisus fuerit, oucisor uel dominus domus pectet unum morabitinum : Et si ibi uulneratus fuerit pectent pro eo medium morabitinum. Similiter pro homicidio et rausso publice fa-

En no nome do padre e do filho e do spiritu sancto. Eu dom afonsso pela graça de deus Rey de Port. e conde de bolonha en sembra com mha molher raynha dona Beatrix filha do muy nobre rey de Castela e de leon mouudo pela spiraçom de deos pobrei a uila de beja e tor........ de christandade. E retidos pera mim os meus regeengos e eu a dey aa pobrar a meus homens e a meus uassalos e a meus criados de dereito que a aiam por sua herdade propria com todolos seus termhos e pertenças assy como a milhor podesem auer. E ssegundo como a milhor ouuerom mouros e christãaos quando quer que per elles fosse pobrada. E por ende prouue a mim de boom coraçom e de booa uontade dar e outorgar a eles assy aos presentes como aos que am de uir o foro de Santarem o qual a mim pedirom. Pelo qual foro os que hy morarem paguem os dereitos reaes a mim e aos que depos mim ueerem compridamente assy e como em fundo som scritos a mim e aos que depos mim ueerem paguem uos e os uossos soccessores. Dos quaes dereitos e foros de Santarem uos quito as iugadas. E uos quito aquel foro que a mim fazem em santarem do uynho de carega de fóra no relego que nom dem nemigalha. E outrossy mando e quito que todo uezino de beia nom dê portagen per todo meu reyno. E outrossy mando e quito que os almocreues de beia nom façam a mim caraira a qual costumam a mim a fazer os almocreues de santarem. E estas quatro cousas de mha graça pera todo sempre quito a uos a todos aqueles que depos uos ueerẽm que uos nem eles nom dedes a mim nem aos que depos mim ueerem nemigalha nem façades delas foro nenhuum. E outrosy dou a uos por foro quem publicamente perante homens boons

cto pectet quingentos solidos. Pro merda en boca pectet LX solidos testimonio bonorum hominum. Furtum cognitum testimonio bonorum hominum nouies componatur. Qui relegum uini regis rupperit et in relego suum uinum uendiderit et inuentum fuerit testimonio bonorum hominum primo pectet V solidos et secundo V solidos : et si tercio inuentum fuerit iterum testimonio bonorum hominum, vinum totum effundatur et arcus cuparum incidantur. Et relegum accipiatur annuatim prima die Januarii. Et habitatores de Begia habeant tendas libere fornos panis scilicet et olarum : Et de fornos de tegula dent decimam. Qui extra cautum hominem occiderit pectet LX solidos : Et qui uulnerauerit hominem extra cautum pectet XXX solidos. Qui in platea aliquem armis uulnerauerit pectet medietatem omicidii. Qui arma per iram dinudauerit uel a domo ea extraxerit per iram et non percuserit pectet LX solidos. Et homines de Begía habeant hereditates suas populatas : et illi qui in eas habitauerint pectent pro homicidio et rausso noto et merda in boca LX solidos, medietatem scilicet Regi et medietatem domino hereditatis et eant in apelitum Regis et nullum aliud forum faciant Regi. Et almotaçaria sit de concilio et mittantur almotacees per Pretorem et per concilium ville. Et dent de foro de vaca I denarium et de zeuro, I denarium : Et de çeruo, I denarium : Et de bestia de piscato, I denarium : Et de barca de piscato, I denarium : Et de iudicato similiter : et de alcauala, III denarios : de çeruo et de zeuro et de vaca et de porco, I denarium : Et de carnario, I denarium : Piscatores dent decimam : De equo uel de mula uel de mulo quem uendiderint uel emerint homines de fora ad X morabitinos et supra dent I morabitinum, et a decem morabitinis et infra dent medium morabitinum : De equa uendita uel comparata dent II solidos : et de vaca, I solidum : Et de asino et de asina, I solidum : De mauro et de maura medium morabitinum : De porco uel carnario, II denarios : De caprone uel de capra, I denarium : De carrega de azeyte uel de coriis bouum uel zeurorum uel ceruorum dent medium morabitinum : De carrega de cera, medium morabitinum : De carrega de anil uel de pannis uel de pelibus coneliorum uel de coriis uermeliis uel albis uel pipere uel de grana, unum morabitinum : De bragal, II denarios : De uestitu de pellibus, III denarios : De lino uel de alliis uel cepis, decimam : De piscato de fora, decimam : De concas uel de uasis lineis, decimam : Et pro omnibus hiis carrigis quas uendiderint homines de fora et portagium dederint si alias proprias emerint non dent portagium ex eis. De carrega panis uel salis quam uendiderint uel emerint homines de fora de bestia caualari uel mulari dent III denarios, de asinari III mealias : De carega de piscato quam inde leuauerint homines de fora dent VI denarios. Balistarii habeant forum militum. Mulier militis que uiduauerit habeat honorem militis usque nubat : et si nupserit pediti faciat forum peditis. Mulier que senuerit uel debilitauerit quod exercitum facere non posit stet in onore

casa entrar com armas per força peyte quinhentos soldos e esto seia sem uozeria. E sse dentro na casa que for quebrantada o ronpedor for morto o matador ou o senhor da casa peite huum marauedi : E sse hy for chagado peite meio marauedi. Outrossy por homezio ou por rousso conhoçudo peite quinhentos soldos. Por merda em boca peite LX soldos. Todo aquel que fezer furto, e lhy for prouado per testemuyno domeens boons peite as noueas. Quem ronper relego do uyno delrey, e no relego uender o seu uyno, aquel que hy for achado e prouado per testemuyno domeens boons primeiramente peite V soldos : E a ssegunda uegada, V soldos : E a terçeira se hy for achado, e prouado per testemuyno domeens boons talhenlhy os arcos aas cubas, e emtornemlhy todo o uyno. E o relego seia filhado em cada huum ano primeiro dia de janeiro. E os moradores de beia aiam tendas eysentas e fornos, conuem a ssaber de pam e de olas : E dos fornos da telha dem dizima. Quem fóra do couto homem matar peite sesenta soldos : E quem chagar homem fóra do couto peite XXX soldos. Quem en praça com armas alguem chagar peite a meyadade do omezio. Quem armas per sanha desnuar, ou tirar fóra da casa peite LX soldos. E os homeens de beia aiam sas herdades pobradas, e aqueles que em elas morarem peitem por omezio, e por rousso conhoçudo, e por merda em boca, LX soldos, conuem a saber, a meyadade ao rey, e a meyadade ao senhor da herdade : E uaam em apelido delrey, e nom façam nenhuum outro foro a elrey. E a almotaçaria seia do conçelho : E mudem os almotaçees pelo alcaide, e pelo concelho da uila. E dem de foro da uaca huum dinheiro : E do zeuro, I dinheiro : E do çeruo, I dinheiro : E da besta do pescado, I dinheiro : E da barca do pescado, I dinheiro : E do iuygado outrossi semelhauilmente : E da alcauala, tres dinheiros : e do çeruo, e do zeuro, e da uaca, e do porco, e do çarneiro, I dinheiro : Os pescadores dem dizima : De caualo, e de muua, e de muu que uenderem ou comprarem homeens de fóra de dez marauedis a çima dem huum marauedi, e de dez marauedis a iuso meyo marauedi : De egua uenduda ou comprada dem II soldos : E da uacca, I soldo : E do asno e da asna, I soldo : Do mouro e da moura, meyo marauedi : Do porco ou do carneiro, II dinheiros : Da cabra e do cabrom, I dinheiro : Da carrega do azeyte, ou de coiros de boys, ou de zeuros, ou de çeruos dem meyo marauedi : Da carrega da çera meio marauedi : Da carrega do anil ou de panos, ou de peles de coelhos, ou de coiros uermelhos ou brancos ou de pimenta ou de grãa, huum marauedi : De bragal, II dinheiros : De uestido das peles, III dinheiros : De lyno ou dalhos, ou de çebolas dem dizima : De pescado de fóra dem dizima : De cuncas e dos uasos de madeiro dem dizima : E estes homeens de fóra que estas carregas uenderem e portagem pagarem, e sse outras compraren nom dem delas portagem. De carrega de pam ou de sal que uenderem ou comprarem os homens de fó-

suo. Si autem mulier militis uiduata talem filium habuerit qui cum ea in domo continetur, et caualariam facere potuerit, faciat eam pro matre. Miles uero qui equm suum aut bestias suas ad almocreuariam miserit, nullum forum de almocrauaria faciat. Coniliarius qui fuerit ad sugeyram et illuc manserit det I folem conilii : Et qui illuc moratus fuerit octo diebus uel amplius det unum conilium cum pelle sua. Et coniliarius de fora det decimam quociens uenerit. Moratores de Begia qui panem suum uel uinum uel ficus uel oleum in Elbora uel in Monte maiori habuerint uel in aliis locis, et ad Begiam illud ad opus sui duxerint, non dent portagium inde. Qui cum aliquo rixauerit et post rissam domum suam intrauerit et ibi inito consilio aceperit fustem uel porrinam et eum percusserit, pectet XXX solidos : Si autem inconsulte et casu accidente percusserit, nichil pectet. Inimicus de fora non intret in villam super inimicum suum nisi per treguas aut pro directo illi dare. Si equs alicuius aliquem ociderit, domino equi pectet aut equm aut homicidium quod horum domino equi placuerit. Et clericus habeat forum militis per totum : Et si cum muliere inuentus turpiter fuerit, maiordomus non mitat manum in eum nec aliquo modo capiat, sed mulierem capiat si uoluerit. De madeyra que uenerit per flumen unde dabant outauam dent decimam. De atalaya de villa debet Rex tenere medietatem et milites medietatem suis corporibus. Militem de Begia cui meus diues homo benefecerit de terra sua uel habere suo per quod eum habeat, ego recipiam eum meo diuiti homini in numero suorum militum. Maiordomus uel sagio eius non cant ad domum militis sine portario pretoris. Et meus nobilis homo qui Begiam de me tenuerit, non mitat ibi alium pretorem nisi de Begia. De casis quas mei nobiles homines aut freires aut ospitalarii aut monasteria in Begia habuerint, faciant forum ville sicut ceteri milites de Begia. Ganatum perditum quod maiordomus inuenerit, tenens illud usque tres menses et per singulos menses faciat de eo preconem dari ut si dominus eum *(sic)* uenerit detur ei : Si autem dominus eius precone dato usque tres menses non uenerit tunc maiordomus faciat de eo comodum suum. De caualgada pretoris nichil acipiat pretor per uim, nisi quod ei milites amore suo dare uoluerint : De caualgada sexaginta militum et supra diuidant mecum in campo. Faber aut çapatarius aut pelitarius qui in Begiam casam habuerit et in domo sua laborauerit non det de ea ullum forum. Et qui maurum fabrum uel çapatarium habuerit et in domo sua laborauerit non det pro eo forum. Qui autem ministeriales ferrarii uel çapatarii fuerint et per oficium istud uixerit et casas non abuerint, ueniant ad tendas meas et faciant mihi meum forum. Et pedites quibus suum habere dare debuerint dent inde decimam maiordomo et maiordomus det eis directum pro decima : Et si pro decima eis directum dare noluerit, tunc pretor faciat eis directum dari per portarium suum. Et homines qui habitauerint in hereditatibus de

ra, da besta caualar ou muar dem III dinheiros : Da asnal tres mealhas : Da carrega do pescado que leuarem os homeens de fóra dem VI dinheiros. Os becsteiros aiam foro de caualeiros. A molher do caualeiro que for uehuua aia onrra de caualeiro atá que case, e se casar com peom aia onrra de peon. O caualeiro que enfraqueçer ou enuelheçer e nom poder hyr em hoste stê em sa onrra. Se a molher do caualeiro for uehuua tal filho ouuer que estê com ela em casa continoadamente, e caualaria poder fazer, façaa el pola madre. Caualeiro uerdadeiramente que seu caualo ou sas bestas a almocreuaria enuyar, nenhuum foro dalmocrauaria faça. Coelheiro que for a çugueira e alá dormir dê huum fole de coelho : E sse acaeçer que alá more VIII° dias ou mais dê huum coelho com sa pele. E coelheiros de fóra dem dizima cada que ueerem. Moradores de beia que seu pam ou seu uyno, ou figos ou azeyte, ouuerem em euora, ou em montemayor, ou em outros logares, e lhys fezerem mester que o tragam a beia nom dem endc portagem. Se alguum com outro ouuer palauras ou resgo e depois do resgo entrar em sa casa, e hy ouuer conselho pera hy filhar paao ou porra, e ferir o outro, peite XXX soldos : Se pela uentuira nom conselheiramente senom per caiom o feriu nom peite nemigalha. Enmygo de fórà nom entre na uila sobre seu enmygo senom per treguas ou pera dar a el dereito. Se o caualo dalguum alguum matar o senhor do caualo peite o caualo ou o mezio, qual ao senhor do caualo aprouger. E o clerigo aia foro de caualeiro em todo : E sse for achado torpemente com alguma molher, o moordomo nom meta mãao em ele nem o filhe per nenhuma guisa mais filhe a molher se quiser. De madeira que ueer pelo rio, onde dauam o oytauo dem dizima. Da atalaya da uila deue elrey a manteer a meyadade e os caualeiros a outra meyadade per seus corpos. Caualeiros de beia a que o meu ricomem bemfazer da ssa terra, ou ouuer do seu per que o eu deua auer, eu o reçeberei ao ricomem em conto de seus caualeiros. Moordomo ou sayon nom uaa a casa do caualeiro sem o porteiro do alcaide. E o meu nobre homem que beia de mim teuer nom meta hy outro alcayde senom de beia. Das casas quaaes os meus nobres homeens ou freires ou espitaleiros ou moesteiros ouuerem em beia façam foro da uila assy come os outros caualeiros de beia. Gaado perdudo que o moordomo achar tenha esse gaado per III meses, e per cada huum mes faça o apregoar e sse o senhor dele ueenr denlho : E apregoado per tres meses se o senhor dele nom ueenr entom o moordomo faça dele commodo seu. Da caualgada do alcayde nemigalha nom filhe o alcayde per força senom aquelo que lhy os caualeyros quiserem dar por seu amor : Da caualgada de LX^{a} caualeiros a ssuso partam comigo em campo. Ferreiro ou çapateiro ou peliteiro que em beia casa ouuer, e em sa casa laurar, nom dê dela nenhuum foro. E quem mouro ferreiro ou çapateiro ouuer, e em sa casa laurar nom faça dele ne-

Begia si furtum fecerint, ut supradictum est, componatur medietatem Regi et medietatem domino hereditatis. Moratores de Begia non dent luytosam. Adaliles de Begia non dent quintam de quinionibus suorum corporum. Milites de Begia non teneant çagam et teneant deanteyram in exercitu Regis. Panetarie dent pro foro de triginta panibus unum. Portagia uero et forum et quinte sarrecenorum et aliorum ita persoluantur sicut consuetudo est exeptis hiis que superius scripta sunt et uobis relinquo : Et pro alcaydaria de una bestia quod uenerit de fora com piscato dent II denarios : Et de barca de piscato minuto, II denarios : et de toto alio piscato dent suum forum. Hec itaque omnia prescripta uobis pro foro do et conçedo : et ad hec eat maiordomus testimonio bonorum hominum et non ad alia. Milites de Begia testificentur cum infancionibus de Portugali. Qui eciam aliquem calcarius percuserit et testimonio bonorum hominum conuictus fuerit pectet quingentos solidos. De nauigio uero ut *(sic)* pretor et duo spadelarii et duo pronarii et uno petintal habeant forum militum. Preterea do uobis et concedo ut uestram almotaçariam habeatis et eam pro uolumptate uestra disponatis. Mando eciam ut nec meus pretor ville nec maiordomus nec aluazilibus nec aliquis alius audeant aforciare ullum hominem de Begia uel de fora de suo pane nec de suo vino nec de suo piscato nec de suis carnibus nec de aliis suis rebus. Adhuc mando ut mei maiordomi non uadant extra villam aprendere homines neque roubare nec forciare, sed si fecerint calumpnias, faciant eos uocari per portarium pretoris coram pretore et aluazilibus et sanent eis sicut pretor et aluaziles mandauerint. Et concilium cambiet suos aluaziles annuatim. Preterea mando ut pater non pectet calumpniam pro filio suo, sed filius pectet eam si illam fecerit : Et ssi non habuerit per quod sanet eam, per corpus suum sanet illam. Mando eciam de mauris et de judeis percussis ut ueniant se conqueri pretori et aluazilibus, sicut fuit consuetudo tempore patris mei. Adhuc mando ut maiordomi non pignorent ullum hominem de Begia donec uocent eum ad concilium coram pretore et aluazilibus. Addo adhuc amore uestro ut si aliquis pignorauerit sine meo maiordomo aut sine sagione suo aut sine portario pretoris pectet tantum pro quanto pignorauerit et non plus. Addo eciam et mando quod uicinus de Begia non det montadigo. Siquis igitur uobis hoc factum meum firmiter seruauerit, benedictionibus dei et mei repleatur : Qui uero illud frangere uoluerit maledicionem dei et mei consequatur. Ego Alffonssus preditus Rex una cum uxore mea Regina dona Beatriçe presentem cartam quam iussy fieri roboro et confirmo. Facta carta apud Leyrenam, XVI.ª die Februarii. Era M.ª CC.ª nonagesima secunda.

Donnus Johannes alfonsi signifer Curie et tenens terram Ripa minii —Domnus Egidius martini maiordomus curie tenens Sintriam —Domnus Menendus garsie tenens terram de Panoyas —Domnus Gonsaluus

nhuum foro. E sse hy ouuer mesteiraaes que forem çapateiros ou ferreiros, e per este officio uiuerem, e casas nom ouuerem, uenham ás mhas tendas e façam a mim o meu foro. Os peões e os que seu auer ouuerem a dar dem dizima ao moordomo : E o moordomo dê a eles dereito pola dizima : E sse pola dizima a eles dereito dar nom quiser, entom o alcaide faça a eles dar dereito pelo seu porteiro. E os homens que morarem nas herdades de beia, se furto fezerem assy suso dito he companham *(sic)* a meyadade a elrey, e a meyadade ao senhor da herdade. Moradores de beia nom dem luytosa. Adaiis de beia nom dem quinto de quinhões de seus corpos. Caualeiros de beia nom tenham çaga mais tenham deanteira em caualgada delrey. Paadeiras dem por foro de triinta pãaes huum. Portageens uerdadeiramente e foros e quintas de mouros e dos outros assy as paguem assy como he de costume, eixete aquelas cousas que som scritas que eu a uos quito : E por alcaidaria duma besta que ueer de fóra com pescado dem II dinheiros : E da barca do pescado meudo II dinherios : E de todo outro pescado dem seu foro. Todas estas cousas de suso escritas a uos dou por foro e outorgo : E a aquesto uaa o moordomo per testemuyno domeens boons, e nom a outras. Caualeiros de beia stem em testemuyno com infanções de portugal. Todo homem que outro ferir com esporas, e for testemunhado per homeens boons peyte quinhentos soldos. De nauyo mando que o alcayde, e dous espadaleiros, e dous proeiros, e huum petintal que aiam foro de caualeiros. Dou ainda a uos e outorgo que aiades uossa almotaçaria, e segundo a uossa uoontade a desponhades. Mando ainda que nem meu alcayde da uila nem moordomo nem aluaziis nem nenhuuns outros, nom seia ousado de forçar nenhuum homem de beia, nem de fóra, de seu pam nem de seu uyno, nem de seu pescado, nem de sas carnes, nem doutras sas cousas. Aynda mais mando que o moordomo meu nom uaa fóra da uila prender homeens nem roubar nem fortar, mais se fezerem cooymha façaos el chamar pelo porteiro do alcaide dante o alcaide e os aluaziis, e eles corregam assy commo o alcayde e os aluaziis mandarem. E o conçelho cambhe seus aluaziis cada ano. Mando aynda que o padre nom peyte polo filho a cooymha, mas o filho a peite se a fezer, e se nom ouuer per que saane aquelo, saaneo per seu corpo. Mando ainda de mouros e de judeos feridos que se uenham queixar ao alcaide e aos aluaziis commo foy de costume em tempo de meu padre. Aynda mando que os moordomos nom penhorem nem homem *(sic)* de beia atá que o nom chame ao conçelho ante o alcayde e os aluaziis. Aynda mais mando polo uosso amor que se alguum penhorar sem o meu moordomo ou sem o seu sayom ou sem o porteyro do alcaide, peite tanto por quanto penhorar e nom chus. E aquel que uos a uós este meu foro firmamente guardar as beenções de deus e as mynhas uenham sobrel : E aquel que o quiser britar a maldiçom de deus e a mynha os persigua. E eu dom afons-

garsie tenens terram de Barroso —Domnus Fernandus lupiz tenens terram de Bragança —Domnus Alffonsus lupiz tenens terram de Sausa —Domnus Didacus lupiz tenens terram de Lameco —Domnus Petrus poncii tenens terram de Sena.

Qui presentes fuerunt, Domnus Egidius martini maiordomus Curie —Johannes de auoyno —Menendus suerii de Merloo —Egeas laurençii de Cunya —Stephanus spinel —Rodericus de spino superjudex —Vincencius didaci superiudex —Domnus Matheus Cappelanus —Martinus johannis Portarius maior —, test.

Domnus Johannes archiepiscopus Bracarensis —Domnus Julianus Episcopus Portugalensis —Domnus Egee Episcopus Colinbriensis —Domnus Arias Episcopus Vlixbonensis —Domnus Rodericus Episcopus Egitaniensis —Domnus Egee Episcopus Lamecensis —Domnus Matheus Electus Visensis —Domnus Martinus Episcopus Elborensis —, conf.

Johannes suerii, Archidiaconus Calugurritanus —Martinus petri Bracarensis clericus Regis —Johannes moniz clericus Regis —Johannes fernandi clericus tenens sigila Regis —Eymiricus zaquitarius Regis —Michael fernandi scançanus Regis —Johannes pelagii escansarius Regis —Fernandus stephani çeuadarius Regis —, test.

Stephanus iohannis Cancellarius Curie.

Johannes suerii notarius Curie scripsit.

so de çima dito rey, em sembra com mha molher rayna dona beatrix, esta presente carta a qual mandei fazer rouoro e confirmo. Feyta a carta em leyrea xvi dias de feuereiro. Era de mil e duzentos e noueenta e dous anos. Mando ainda que uezino de beia nom dê montado. Quaes forom os que confirmarom este foro : Dom Joham affonso alferez da corte teente riba de mynho, dom Gil martins moordomo da corte teente sintra, dom Meen garcia teente terra de panoyas, dom Gonçalo garçia teente terra de barroso, dom Fernam lopez teente terra de bragança, dom Afonso lopez teente terra de sousa, dom Dyago lopez teente de lamego, dom Pedro ponço teente terra de ssea, ricos homens. Dom Johanne arçebispo de bragaa, Dom Juyãao bispo do porto, Dom Egas bispo de coimbra, Dom Ayras bispo de lixboa, Dom Rodrigo bispo da Guarda, Dom Egas bispo de lamego, Dom Matheus esleito de uiseu, Dom Martim bispo de Euora, Clerigos. Dom Steuam eanes chançeler da corte, dom mateus capelam, dom Gil martins moordomo, Joham dauoym, Meen suariz de merloo, Egas lourenço da cunha, Steuam despinho, Pedro rodrigues despyno sobrejuiz, Martim annes porteiro moor, Joham suariz arçediagoo calaguritanus, Martim periz de bragaa clerigo delrey, Joam muniz clerigo delrey, Joham fernandes teente o seelo delrey, Martim fernandes escançam, Joham paaes escriuam delrey, Fernam esteuãez ceuadeiro : Joham suariz tabaliom da corte que o screuyo.

PENUNXEL

PENUNXEL

1254

Ex Lib. I Donationum, *sic dicto,* Alphonsi III *descripsimus. Accedunt lectiones variae ex* Lib. II *ejusdem regis.*

In dei nomine. Notum sit omnibus presentem cartam inspecturis, quod ego Alfonsus dei gratia rex Port. et comes Bolon. una cum consensu vxoris mee Regine domne Beatrice filie illustris Regis castelle et Legionis do et concedo uobis Johanni egee et Martino egee et Martino dominici et Ramiro[1] gonsalui meum regalengum de Pannoniis ad populandum quod uulgaliter appelatur pinunxel[2] : videlicet quod quilibet uestrum det mihi et meis successoribus in quolibet anno de quolibet casali sex quartarios de pane per mensuram de custantim[3] medium de centeno et medium de tremesino : et debetis mihi dare istum panem in die sancti Michaelis de Septembrio per taeygam[4] de constatim[5]. Et omnes populatores[6] insimul detis mihi duos carnarios de uno anno cum quatuor panibus quales feceritis in domibus uestris : et hoc debetis mihi dare in prima die Madii[7] : et si occideritis ursum detis inde mihi manus de[8] porco montesino[9] et de ceruo detis inde[10] mihi[10] lumbum. Et si maiordomus non fuerit pro istis iugadis ad diem sancti Michaelis pro ipso anno non respondeatis de ipsis iugadis : et detis pro uodo singulas taeygas[11] de pane mediato : et non pectetis nisi tres calumpnias[12], scilicet rausum et homicidium et stercus in ore : et pro qualibet istorum pectetis x^cem^ marabitinos, et de dictis marabitinis medietas de-

1 Romano
2 pinuxel
3 costantim
4 talegam
5 costantim
6 *deest*
7 Maii
8 et de
9 montisino
10 mihi inde
11 teygas
12 calupnias

bet esse mea et alia medietas debet esse uestra : et iste calumpnie[13] debent esse probate testimonio[14] bonorum hominum : et furtum nouies componatur. Habeatis maiordomum[15] de uilla uestra, et ipse qui fuerit maiordomus non faciat forum in ipso anno in quo fuerit maiordomus : et fideiussoria ipsius ville non sit nisi de una cera : et non eatis in fossatum[16] nec in apilido[17] nisi cum[18] corpore meo : et non eatis mecum nisi usque ad dorium ex una parte, et ex alia parte non eatis mecum nisi usque ad Castellum sancti christofori, et ex alia parte non eatis mecum nisi usque ad muzam : et in tota terra de pannoniis non detis portaginem. Maiordomus non sit ausus intrare in villa[19] uestra[19] per rationem male faciendi uobis, et si ibi intrauerit et fecerit uobis malum si cum percusseritis non pectetis calumpniam[20] : et faciatis in[21] uilla[21] uestra[21] deffensam[21] si uolueritis et nullus in ea montet nisi per uestram uoluntatem, et si sine uestra uoluntate ibi montauerit pectet uobis quinque marabitinos : hoc forum faciatis mihi et non plus : do et concedo uobis ipsum meum regalengum cum totis terminis suis nouis et ueteribus, sicut diuidunt per focem[22] de penunxel[23] eundo superius et uadunt ad focem[24] de Sabugario per riuolum eundo superius et uadunt ad uercam et diuidunt cum sancto jacobo et uadunt ad pausadarium[25], et deinde[26] ad coruazariam[27] minorem et deinde ad coruazariam[28] maiorem, et deinde ad capud de boue mortuo, et deinde aquis uertentibus[29] quomodo uadunt per sumitatem de coouraria[30], et deinde quomodo uadunt ad agrudelus et deinde quomodo diuidunt cum yales[31] et ueniunt ad focem[32] de penunxel[33], ubi[33] primo incepimus. Habeatis uos et omnis posteritas uestra ipsum meum regalengum de panunxel[34] in perpetuum. In cuius rei testimonium do dictis meis populatoribus de penunxel[35] istam meam cartam apertam mei sigilli munimine[36] roboratam. Datum in Lameco Rege mandante, vi^a[37] die Augusti. Sub Era M.^a CC.^a LXXXX.^a Secunda.

Domnus Johannes alfonsi signifer tenens[38] ripam Minii, domnus Egidius martini maiordomus curie, domnus Menendus garcie tenens pannonias, domnus Gunsaluus garcie tenens Neuiam, domnus Fernandus lupi[39] tenens Braganciam[40], domnus Alfonsus lupi[41] tenens[41] Sausam, domnus Didacus lupi[42] tenens Lamecum, domnus Petrus poncii tenens Seam, domnus Johannes Bracarensis[43] archiepiscopus[43], domnus Julianus Port.[44] episcopus[44], domnus Egeas Lamecensis episcopus, domnus Rodericus egitaniensis[45] episcopus[45], domnus Egeas Colimbriensis episcopus, domnus Arias Vlixbonensis[46] episcopus[46], domnus Martinus Elborensis episcopus, domnus Matheus Electus Visensis, domnus Stephanus iohannis cancellarius curie, Martinus petri clericus[47], conf. : Pelagius pelagii superiudex, test. : Dominicus uincencii[48] notauit.

13 calupnie
14 testimonium
15 maiordomus
16 fossato
17 apelido
18 com
19 uestra uilla
20 calupniam
21 defesam in uestra uilla
22 fozem
23 perunxel
24 fozem
25 pousadarium
26 inde
27 coruazaram
28 coruazeyram
29 ueteribus
30 corurario
31 casales
32 fozem
33 pinuxel ub
34 pinuxel
35 pinuxel
36 munime
37 VI.°
38 tenes
39 lupiz
40 Blaganciam
41 lupiz tenes
42 lupiz
43 Archiepiscopus Blacarensis
44 episcopus Port.
45 Episcopus Egitaniensis
46 Episcopus Vlixbonensis
47 clericus domini Regis
48 uincencii clericus scriptor domini Regis

MERTOLA

MERTOLA

1254

Ex quodam libro regestorum cartophylacii conventus equitum S. Jacobi oppidi de Palmella, *qui titulum* Livro dos Copos *prae se fert, textum hujus* foralis *decerpsimus, cùm non aliud invenissemus. Exscriptor aeram* MCCLXII *pro aera* MCCLXXXXII *legit; sed perperam.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis Patris et filii et spiritus sancti. Amen. Esta he a carta de foro qual encomendamos a fazer, Eu dom paay periz pela graça de deus Meestre da ordem da cauallaria de Santiago em sembra com Dom gonçalo periz Comendador de mertola e com ho conueento desse meesmo logo a vos pobradores de mertola assi aos presentes como aos que ham de uiir : damos a uos foro e costume deuora por terra, e de lixbooa pelo riio e pello mar. Foro deuora a tal é conuem a saber : que as duas partes dos caualleiros vãao

in fosado, e a terça parte premeescam na villa : E huuma uez façom fossado no ano : E quem nom for no fossado peite por foro cinquo soldos por fossadeira. E por homeziio peite cem soldos a paaço : e por casa derrota com armas scudos e espadas peite trezentos soldos e seitima a paaço. E quem furtar peite por huum noue, e haja o ententor dous quinhões e as sete partes ao paaço : quem molher forçar et illa chamando disser que aquel he o forçador e el negar det illa outorguamento de tres homens taes qual el for e el iure com doze e se nom houuer outorguamento iure elle soo e se nom poder iurar peite ad illam m^c soldos e sete a paço. Testemunha mentirosa e fiel mentiroso peite LX soldos e sete a paço e dubre o hauer : e quem em concelho ou em mercado ou em igreja ferir peite LX soldos os medios ao paço e medios a concelho e dos medios do concelho sete al palaço. Et qui in uilla pignos aflando e fiador e ao monte for penhorar dubre a penhóra e peite LX soldos et sete al palaço : e quem non for a sinal do juiz e penhores sacudir ao saiiam peite hum soldo ao juiz : e quem nom for a apellido caualeiros e peões extre aquelles que seem in seruicio alieno o caualeiro peite dez soldos e o peon çinquo soldos ad vicinos : e quem houuer aldea e hum jugo de boys e des ouuelhas e hum asno e dous leitos compre caualo : e quem quebrantar sinal com sua molher peite hum soldo ao juis : e molher que leixar seu marido de bençom peite m^c soldos e sete a paço : e quem leixar sua molher peite hum dinheiro ao juis : e quem caualo alieno caualguar por hum dia peite hum terno e se mais peite ass angeiras por hum dia seis dinheiros e por huma noyte hum soldo : e quem ferir de lança ou despada pella entrada peite dez soldos e se passar da outra parte peite vinte soldos ao querelloso : e quem quebrantar olho ou braço ou dente por cada um menbro cem soldos ao leidado e el dee as sete a paço : e quem molher alhea ante seu marido ferir peite XXX soldos e sete a paço : e quem mojon alieno in suo erro mudar peite cinquo soldos e sete a paço : e quem linde alieno quebrantar peite cinquo soldos e sete a paço : e quem com adjutorio alieno matar seu amo colha o homizio e dee as sete a paço : outrosy de seu ortolam e de seu quarteiro e de seu molineiro e de seu solarenguo : quem houuer uasalos em solar ou em sua herdade nom sirua a outro homem dexada sua fazenda. Ventas e moinhos e fornos de homens de mertola sejam liures de foro : caualeiros de mertola sejam em juizo por podestades e infançoes de portugal clerici uero habeant mores militum pedanos sint in judicio por caualeiros uillãos doutra terra : quem uier uozeiro a seu uizinho por homem de fóra de uilla peite dez soldos e sete a paço : e homem que for gentile aut eredoro non seat meirino : gado de mertola non seat montado em nenhuma terra : e o homem a qui se anaufragar seu adestrado quamuis haja outro e seja escusado ataa cabeça do anno : mancebo que matar homem fóra da villa e fugir seu amo nom peite homizio : por todas querellas de paço o juiz seja vozeiro : e quem em villa penhorar com saiom e sacudirem a el os penhores outrougel sayon e prenda in concilio de tres collações e penhore : peite LX soldos medios ao conçelho e medios seam rencuroso. Varoes de mertolla nom seam em prestimo dados : e se homes de mertolla houuerem juizo com homens de outra terra nom corra antre elles firma mas corra por inquisa aut repto : e todos aquelles que quiserem pousar com seu gado em termo de mertolla prendant de illis montadigo de grege das ouelhas quatro carneiros e do busto das vacas huma vaca é est montadiguo tercia parte de conçelho e duas partes de heramen : e todos os caualeiros que forem in fossado ou em guarda todos os caualos que se perderem em algara ou em lide primis erectis eos sine quinta et postea det nobis quintam directam. Todo homem de mertolla que achar homens doutras cidades em seus terminos talhando ou leuando madeira de montes prendant totam quam inuenerint sine calumpnia. De azarias e guardas quintam partem mos dade sem nenhuma affeiçom : quemquer que gado casendeiro penhorar uel rapere fecerit peite LX soldos a paço e dubre o gado a seu dono. Testamus uero et perheniter firmamus ut quisquis mercatores vel uiatores christianos iudeos siue mauros penhorar se nom for fiador ou deuedor quemquer que o faça peite LX soldos ao paço e duple a gauança quam perdidit ad suo domino et insuper peite centum marabitinos pro couto que britou a ordem habeat medietatem et concilium medietatem. Siquis ad uestram uillam uenerit per uim cibos aut aliquas res accipere et ibi mortuus uel percussus fuerit nom peite pro eo aliqua calumpnia nec suorum parentum homicide habeantur et si cum querimonia de ipso ad magistrum uel ad comendatarium uenit peite centum marabitinos medietatem ad ordinem et medietatem ad concilium : mandamus et outorgamus quod si aliquis fuerit latro et si iam per unum annum vel duos furare uel rapere dimisit si pro aliqua re repetitus fuerit quam comisit saluet se tamquam latro et si latro est et latro fuerit omnino pereat et subeat pena latronis : et si aliquis reperitur ser fur et non est latro nec fuit respondeat ad suos foros. Si aliquis homo filiam alienam rapere extra suam uoluntatem det illam ad suos parentes et peite ad illos m^c marabitinos e sete a paço et insuper sedeat homicida. De portagem de trouxel de caualo de panos de lam ou de lino hum soldo : de trouxel de lam hum soldo : de trouxel de fustães cinquo soldos : de trouxel de pano de coor cinquo soldos : de carregua de pescado hum soldo : de carregua de asno hum soldo : de carregua de christianos de conelios cinquo soldos : de carregua de mouros de conelios hum marabitino : de portagem de caualo que uenderem em açouge hum soldo : de mulo hum soldo : de asno seis dinheiros : de boy seis dinheiros : de carneiro tres medaculas : de porco dous dinheiros : de forrom dous dinheiros : de carregua de pam e uinho tres mealhas : de carregua de peom hum dinheiro : de mouro que uenderem em mercado hum soldo : de mouro que se remir a dizima : de mouro

qui taliat com seu dono a dizima : de coiro de uaca e de zeura dous dinheiros : de coiro de çeruo e de gamo tres mealhas : da carregua de çera cinquo soldos : de carregua de azeite cinquo soldos : esta portagem est de homens de fóra da villa a tercia parte de seu hospede e duas partes da ordem : aqueste he o costume e foro de-uora. Agora se conta o foro e costume do mar e do rio o foro e costume de lisboa é taal assy per mar como pello rio conuem a saber : todo vizinho de mertola ou de fóra parte de toda aquella cousa que aduser pella foz a daar dizima senom a que quiser aduzir o vizinho da villa pera saa casa e nom pera uender nom daar ende a dizima, e aquelle que dizimar sacar ende outro tanto empreguado e nom fazer ende foro nem da saida nem hum visinho nem de fora parte se mais empregar caa aquello que aduzir da trintena do que quer que sace de mertola ou de seu termo pello rio. Todo homem que aduser madeira pera uender pello rio dee a dizima e se a quizer pera saa casa e nom pera uender nom fazen foro nenhum. Todo visinho de mertolla que aduser pam pello rio assy o vi-zinho como de fóra parte pera uender de dous alqueires dee medio e se for uisinho e o aduser pera saa casa e nom pera uender nom faça foro nenhum. Todo homem que aduser uinho pello rio det do medio vno almude. Todo pescador dee a dizima de foro. Della ponte a suso quem ahy quiser pescar auenhasse com o comendador do luguar. De caruam e de alhos e de çebollas e de junça e de cortiças e de junco que uenha pello rio se o uender dará dizima e se o aduzer pera saa casa e nom pera uender nom faça foro nenhum : e quem comprar pescado e asa-car pello rio quer da villa quer de fóra det dizima. E todo pescador que matar pescado e o aduser aa villa uender ataa ora de terça ao conçelho e de suso de terça uender a quem quiser : e o pescador nom uenda por almotaça-ria : e reguateira de pescado uenda por almotaçaria, e a que for de fóra parte e que o comprar ante da terça peite cinquo soldos ao conçelho : e toda madeira laurada assy louça como outra qualquer uenha aa villa daar a dizima : é este foro que ham de fazer pello rio e pello mar aa ordem. Facta carta mense Decembri. Sub era mil e duzentos e sesenta e dous *(sic)*. De toda mercadoria que aduserem nauios ou outras barcas pello maar ou pello rio daram a nós o direito como o dam a elrey em lisboa.

REVOREDO PLANO

REBOREDO DE BAIXO

1255

Descripsimus ex Lib. II Donationum, *sic dicto,* Alphonsi III. *Lectiones varias ex* Livro de Foraes Velhos de Leitura Nova *in Publico Archivo servato adjecimus.*

In dei nomine. Notum sit tam presentibus quam futuris quod Ego A.[1] dei gratia Rex Port. et Comes Bolon., Facio cartam perpetue firmitudinis vobis populatoribus de reuoredo plano : do uobis quantam hereditatem ibi habeo cum suis terminis nouis et antiquis, secundum quod eam melius potueritis inuenire, quomodo diuidit cum lacu malo per cauuqueyra ad festum per uenam aque et exit de aqua de cauugueyra et intrat per[2] riparium qui uenit de Reuoredo retundo[3] et uadit ad uiam de pencalus et uadit ad petram incaualatam anfesto per lumbo, et inde ad castellum dalmaageres quomodo diuidit cum cabanis et uertit ad mouchom : do uobis istam hereditatem in perpetuum, scilicet, quod uos faciatis michi duos foros de duobus casalibus : unusquisque uestrum det michi V quartarios de pane per teygam de jugal ateygatos et stantes medium de centeno et medíum de milio et de ordio et singulas spatulas cum singulis gallinis et cum x^{em} x^{em} ouis et cum II II panibus quales eos feceritis in domibus uestris ad festum natalis domini et I[4] edum[4] pro maii : pro uoto singulos steyros pannis et singulos medios mora-bitinos ad tercias partes anni secundum consuetudinem terre et si aliquid[5] uestrum de oc[6] seculo decesserit det I morabitinum pro luctosa et non magis : istud panem detis in uestra villa kalendas augusti usque ad festum sancti Michaelis : et si meus homo uel ex parte mea non fuerit pro eo non respondeatis de eo in ipso anno : istud forum faciatis et non magis : non pectetis nisi IIIes[7] calupnias[7], scilicet, homicidium de homine et de muliere occi-so, rausum, si feceritis unis ex istis pectetis x^{em} morabitinos medietatem michi et medietatem ad concilio : furtum quale fecerit tale sit pectatum : de istis calupniis[8] non respondeatis nisi per inquisicionem bonorum hominum et de aliis calupniis[9] et de apostilia non respondeatis : non eatis in hostem nisi cum domino Regis quando fuerit des flumen dorii usque ad minio : non eatis ad castellum nec ad inturuiscadam. Istud forum faciatis semel in anno

1 Alfonsus
2 in
3 rotundo
4 unum hedum
5 aliquis
6 hoc
7 tres calumnias
8 calumniis
9 calumniis

et plus non : maiordomus nec prestamarius nec riqus[10] homo[10] non intret in vestra villa qui uobis iniuriam faciant. Si ego aut aliquis homo hanc kartam[11] inconuulsam seruauerit habeat benedicionem dei patris omnipotentis et beate Marie semper uirginis : si ego aut aliquis homo hanc kartam[12] uobis uiolauerit habeat maledicionem dei usque ad septimam generacionem, et mille solidos michi pectet. Facta carta Mense januarii sub Era M.ª CC.ª LXXXX.ª III.ª Regnante rege A.[13] in Port., Archiepiscopo in bracara[14] domno[14] J. egee, tenente terra de aquilar domno[15] M.[15] garsie, judice Corualam. Ego Rege A.[16] qui hanc kartam[17] iussi facere eam propriis manibus roboro et confirmo : pro rebora[18] I arietem. Qui presentes fuerunt, Petrus test. Jo.[19] test. Martinus test. Gometius notuit.

Et ista carta non erat sigillata nec tenebat signa.

10 ricus homo
11 cartam
12 cartam
13 Alfonso
14 brachara dono
15 dono Martino
16 Alfonso
17 cartam
18 robora
19 Joannes

ANTELA

ANTELA

1255

Ex Lib. II Donationum, *sic dicto,* Alphonsi III *decerpsimus. Ex libro regestorum, qui inscribitur* Livro de Foraes Velhos de Leitura Nova, *lectiones varias hausimus.*

In dei nomine. Ego Menendus petri iudice de Panonias per mandatum et auctoritate A.[1] dei gratia rex portugali[2] et conde Bolonie, et Ego Johanne laurencii per mandatum E. stephani uicario domini Regis, insimul facimus cartam et scripture firmitudinis vobis omi*ni*bus prenominatos Duram petri et uxori uestre Marina petri, tibi Michaeli petri et tue uxori Maria petri, Gunsaluus petri et tue uxori Marina dominici, Petro menendi et tue uxori Sancia benedicta. Damus uobis omi*ni*bus prenominatos cum mulieribus uestris *sci*licet hereditatem domini Regis quam habet in termino de villarino, et est prenominata ipsa que uocatur antela quam incipit per fondo da agieira[3], et uadit per portela de Egua aqua uertente contra couelo, et quomodo diuidit cum agiar[4], et ex alia parte diuidit com cerua, et reuertit aa chabecha de morouci*mus*, et uadit aas chabanas, et reuertit ubi prius incipimus[5]. Damus uobis et a[6] generacionibus uestris, et aliis hominibus quas[7] uos uolueritis quantum iacet inter istis terminis tali uidelicet pacto quod rumpatis et melioretis in ea, et faciatis inde forum IIII^or modii panem mediato centeno et milio, et singulos almudes de ceuada, et II^os arietis de singulos[8] annos[8] in mense magii[9] et octo panes coctos centenos per todos hom*in*ibus quales feceritis in uestris casibus, et IIII^or gallinas : pro uoto I^o quartario panem inter totus om*in*ibus : et isto foro persoluatis per manus unius uicinis uestri in uilla de villarino per uestram custam in ipso casale de domino Rege ex die sancti Michaeli[10] Mense septembris usque ad festa sancti Martini per talegam de uillarino qualem ibi est odie : et istos predictos modios sedeant stantes : et si maior de prestamarior *(sic)* non ueniat recipere predictum forum in istis predictis temporis qui sursum resonant, faciatis testes de duobus ominibus bonis et panem in campum ponatis et non respondeatis de illum in hoc anno : non pectetis luctosa nec portaginem in terra panonias non uades in apelido nisi cum domino Regi[11] : de totis calupniis[12] non respondeatis nisi per IIIes si feceritis eas, scilicet, homicidium rausum stercoris in honore[13] : et istas calupnias[14] non respondeatis nisi per inquisicionem bonorum hominum de IIIes uillas et sint infiadas per ipsum uestrum uizinum qui inter uos fuerit pro uestro maiordomo qualen[15] uos uolueritis, et postquam fuerint infiadas ad tercia die ueniant fazer directum ante iudicem, et si non ueneritis inplere directum pectetis unam libram de cera : pro istas calumpnias pro una de illas pectetis X^m morabitinos, medietatem domino terre, et aliam medietatem ad ipsos populatoribus : hoc forum faciatis sicut supra scriptum est et non plus. Habeatis uobis iamdictam hereditatem, et omnis posteritas uestra usque in finem seculorum : pascatis montetis totas partes sine damno, et si feceritis damnum emendetis illum[16] sicut uicinum ad uicinum. Si aliquis homo uenerit qui hanc kartam[17] rumpere uoluerit, in primis sit ma-

1 Alfonsi
2 Portugalie
3 aguieira
4 aguiar
5 incepimus.
6 *deest*
7 quos
8 singulis annis
9 maii
10 Michaelis
11 Rege
12 calumpniis
13 ore
14 calumpnias
15 qualem
16 illud
17 cartam

lectus[18] et cum diabolo missus in inferno, et habeat irat[19] dei et beate Marie et omnibus sanctis ueniat super eum : qui uos ad uestram kartam[20] uel ad uestrum forum tenuerit sit benedictus de patre seculorum et beate Marie et apostolorum petri et pauli et omnibus sanctis amen. Facta karta[21] Mense aprillis. Era M.ª CC.ª LXXXX.ª III.ª : princeps terre M. garsie : nos suprascriptos qui hanc cartam iussimus facere eam roboramus : testes, Jo.[22], Menendus, martinus : viuam petri publico tabalion per auctoritate domini Regis scripsit. Si aliquis homo uenerit de ex parte aliena qui a uobis iniuriam fecerit pectet a domino terre mille solidos et remaneat pro inimico domino Regis, et emendet uobis damnum duplatum, uel trinatum : firmiter defendimus uobis non uendatis nec donetis a militi nec fratri nec freyre nec testetis ad ecclesiam nisi laboratori qui faciat forum a domino Regi[23], uel ad suum uicario sine escandalum[24] : et ista carta non erat sigillata.

18 maledictus
19 iram
20 cartam
21 carta
22 Joannes
23 Rege
24 scandalo

FONSIM

FONSIM

1255

Hoc diploma, si tanquam forale *habendum sit, exemplum nobis praebet unius territorii concessionis regiae, unico viro factae, ut colonos colligat et cum illis rusticum, et imperfectissimum quidem, municipium constituat. Exemplar hujus diplomatis in Lib. inquisitionum, qui titulum* Lib. II Donationum Alphonsi III *prae se fert, invenimus : ex* Livro de Foraes Velhos de Leitura Nova *lectiones varias hausimus.*

In dei nomine. Notum sit tam presentibus quam futuris, Quod Ego A.[1] dei gratia Rex Port. et Comes Bolon. facio cartam perpetue firmitudinis tibi dono tome[2] et uxor tua Ousenda[3] : Do tibi quantam hereditatem habeo in ipsa villa que dicitur fonsim licet quantum ibi habet ruptum et pro rumpere cognitum et absconsum in montem et in fontem et quantum a prestitum est hominis : do vobis istam meam hereditatem quod faciatis inde michi I foro de uno casale, scilicet, quod detis inde michi in quolibet anno VI quartarios pannis medietatem de centeno et medietatem de milio per menssuram de aguiar que modo ibi est, et detis eum in area in villa uestra : et si non uenerit pro eo ex parte me usque ad festum sancti Michaelis non respondeatis de eo pro ipso anno : detis michi annuatim in festo natalis domini I spadoa porcina cum II panibus centenis quales eos feceritis in domibus uestris, et I gallina cum X ouis : et detis I morabitinum ad tercias partes anni secundum consuetudinem terre : et si ibi obierit det I morabitinum pro lutosa[4]. Non pectetis michi nisi III calupnias[5], furtum rausum et homicidium : pro homicidium[6] X morabitinos medietatem michi et medietatem concilio, et similiter de rauso : furtum quale fecerit tale pectet secundum consuetudinem terre : iste calupnie[7] iudicentur per inquisitionem bonorum hominum : non eatis ad castellum nec ad inturuiscadam : non eatis in hoste nisi cum domino Rege quando fuerit de flumine dorii usque ad minio. Detis pro uodo I steyro de panis : istud forum faciatis michi annuatim et non magis. Habeatis uos istam hereditatem et omnis posteritas uestra in perpetuum pro isto foro : non uendatis nec impignoretis nec testis[8] eam generosi nec iuniori nec homini alicuius ordinis nisi laboratori qui michi supleat dictum forum. Maiordomus nec prestamarius nec riqus homo non intrent in vestra uilla qui uobis iniuriam faciant. Quicunque igitur contra hoc factum meum ire temptauerit[9] tam ex parte nostra quam ex altera sit maledictus et excomunicatus et cum iuda in inferno missus et insuper cui uocem suam dederit pectet mille solidos : carta nichilhominus in suo robore permanente. Facta carta mense aprillis sub era M.ª CC.ª LXXXX.ª III.ª Regnante in Port. Rege Alfonso : Archiepiscopo domno[10] J.[10] egee[10] in bracara[11], Tenente terra de aguiar domno[12] M.[12] garsie, judice cornolano[13]. Ego A.[14] Rex Port. qui hanc cartam iussi facere eam propriis manibus roboro et confirmo : pro rebora[15] I arietem : qui presentes fuerunt, Petrus test. Martinus test. Johannes test. Gometius notuit.

Et ista carta non erat sigilla[16] nec tenebat signa.

1 Alfonsus
2 thome
3 Eusemda
4 luctosa.
5 calumnias
6 homicidio
7 calumnie
8 testetis
9 tentauerit
10 dono Egea
11 brachara
12 dono M.^r
13 Corualano.
14 Alfonsus
15 robora
16 sigillata

GRALEIRA

GRALHEIRA

1255

Utrum hoc diploma inter foralia, *an inter emphyteuticas chartas adnumerandum sit, licet dubitare. Ex* Lib. II Donationum, *sic dicto,* Alphonsi III *textum, ex* Livro de Foraes Velhos de Leitura Nova *lectiones varias hausimus.*

Ista[1] carta[1] fecit[1] Ermigius[1] stephani[1], et[1] non[1] tenet[1] sigillum[1].

In dei nomine. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris quod Ego A.[2] dei gratia Rex Port. et Comes Bolon. facio cartam perpetue firmitudinis vobis populatoribus de graleira qui ibi uolueritis populare. Do uobis quantam hereditatem ibi habeo quomodo diuidit per aquam das cortinas et quomodo intrat in corrego et uadit anfesto, et ferit in pena cabral, et quomodo diuidit cum tourontiom per petra de codesal, et uadit ad agueiro do barreyro et uadit ad portum de verea, et deinde uadit aa pia do mormoiral de cima de manuz, et deinde uadit ad fogium de cima de veiga, et deinde uadit ad perario et inde uadit ubi prius incepimus. Do uobis istam hereditatem quod faciatis inde michi, VII homines, VII foros, scilicet, quod detis michi annuatim VI VI quarteiros de pane, medietatem de centeno et medietatem de milio per mensuram de aguilar que modo ibi est et sit ateygatus, et non manus positus : et detis istum panem de kalendis decembris[3] augusti usque ad festum sancti michaelis de septembrio[4] in area : et si noluerit eum recipere non respondeatis de illo pro ipso anno : et detis VII spatulas porcinas in die Sancti stephani cum VII gallinis et cum X X ouis, et cum duobus duobus panibus centenis, quales eos feceritis in domibus uestris : et detis in madio pro colleita III arietes de singulis annis cum duobus duobus panibus centenis : et detis III morabitinos ad tercias partes anni secundum consuetudinem terre : et si aliquis uestrum obierit det I morabitinum pro luitosa[5] et detis singulos sestarios de pane pro uodo. Non pectetis nisi III callunias[6], homicidium raussum et furtum et stercus in ore, et sit per inquisitionem bonorum hominum de tribus villis de uestra friiguizia : pro homicidio X morabitinos, medietatem michi et medietatem concilio : et pro rauso et pro stercore in ore similiter : et furtum quale fuerit inuentum tale pectet. Non eatis ad castellum nec ad intoruiscatam nisi cum domino Rege quando fuerit de flumen[7] Dorii usque ad Minio. Habeatis uos istam hereditatem et homnis[8] posteritas uestra in finem seculorum pro isto foro superius nominato. Quicunque igitur contra hoc factum nostrum ire tentauerit[9] sit maledictus et cum juda in inferno missus et cui uocem suam dederit pectet mille solidos : Carta nichilhominus in suo robore permanente. Non uendatis nec pignoretis nisi homini qui faciat michi dictum forum. Non sit generosus nec alicuius ordinis, Meus riqus homo nec suus prestamarius non faciat pausam in uestra villa nec suus maiordomus non intret ibi qui uobis iniuriam faciat. Facta carta Mense Aprilis, Sub Era M.ª CC.ª LXXXX.ª III.ª Regnante Rege A.[10] in Port. : Archiepiscopo in bracara[11] domno[11] J. egee, Tenente terra de aguilar domnus M. garsie, Judice corualano. Ego Rex A.[12] qui hanc cartam iussi facere eam propriis manibus roboro et confirmo : pro rebora I arietem. Qui presentes fuerunt, Petrus testis, Martinus testis, Johannis testis. Gomecius Notuit.

1 *haec desunt*
2 Alfonsus
3 *deest*
4 setembro
5 lutosa
6 calumnias
7 flumine
8 omnis
9 temtauerit
10 Alfonso
11 brachara dono
12 Alfonsus

AROUCHY

AROCHE

1255

Oppidum de Arôche, *nunc dominio Castellae subditum, olim in ditione Portugalliae fuit, et a rege Alphonso III* forale *accepit. Hujus* foralis *exemplaria duo nobis supersunt duobus locis* Lib. I Donationum *ejusdem regis descripta. Ex primo textum, ex secundo lectiones varias hausimus.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. Ego Rex Alfonsus III.^{us} Rex[1] Port. et Comes Bolon. filius Illustris Regis Alfonsi et Regine domne Vrrace una cum vxore mea[2] domna Beatrice filia Illustris Regis Castelle et Legionis, uolens populare Arouchy quam habeo a sarracenis, do vobis populatoribus de Arouchy tam[3] presentibus quam futuris forum et custume de Eluys[4] : ut due partes de militibus uadant in fossato et tercia pars remaneat in villa, et in una parte[5] faciant fossatum in anno : et qui non iuerit ad fossatum pectet pro foro v solidos pro fossadeyra : et pro homicidio pectet c[6] solidos[6] : et pro casa derota[7] cum armis scutis[8] et spadis pectet ccc solidos et septima ad palatium : et qui furtauerit pectet pro uno nouem, et habeat intentor duos quiniones, et septem partes ad palatium : et qui mulierem afforciauerit et illa clamando dixerit quod ab illo est afforciata et ille negauerit det illa auctorgamentum de tribus hominibus tales qualis ille fuerit ille iuret cum xii^{cim}, et si non habuerit auctorgamentum iuret ipse solus, et si non potuerit iurare pectet[9] iii^{c} soldos et vii.^{a} ad palatium : et testimonia mentirosa, et fidele mentirosa[10], pectet lx solidos et vii.^{a} ad palatium, et duplet el auer : et qui in mercato aut in concilio uel in ecclesia feriret, pectet lx solidos, medios ad palatium et medios ad concilium, et de mediis de concilio septima ad palatium : et homo qui fuerit gentilis aut eredorio[11] qui non sedeat meyrino : et qui in villa pignos afflando, et fiador et ad montem fuerit pignorare duplet pignoram, et pectet lx solidos et septima ad palatium : et qui non iuerit ad sinalem de iudice et pignos sacudiret ad sayonem[12] pectet unum solidum ad iudicem : et qui non fuerit ad apelydum[13] cauallarii et pedones exceptis hiis qui sunt in seruicio alieno, miles[14] pectet[14] x solidos, et pedon v solidos ad vicinos : et qui habuerit aldeyam et unum iugum de bobus, et xl oues et unum asinum, et duos lectos conparet caballum : et qui quebrantauerit sinal cum sua muliere pectet i solidum ad iudicem : et mulier que leyxauerit maritum suum de benedicionibus pectet iii^{c} solidos et vii.^{a} ad palatium : et qui leyxauerit mulierem suam pectet unum denarium ad iudicem : et qui caballum alienum caualgauerit pro uno die pectet i carnarium, et si magis pectet as engenas[15] pro uno die vi denarios et pro una nocte i solidum : et qui feriret de lancea aut de spada[16] pro intrada pectet x solidos, et si trouciret de altera parte pectet xx solidos ad quereloso[17] : et qui quebrantauerit occulum aut brachium aut dentem, pro unoquoque membro pectet c^{m} solidos a lisiado et ille det septima[18] ad palatium : qui mulierem alienam ante suum maritum feriret pectet xxx^{a} solidos et septima ad palatium : qui moion alieno in suo ero mudauerit pectet v solidos et septima ad palatium : qui linde alieno quebrantauerit pectet quinque solidos et septima ad palatium : qui conducteyro alieno mactauerit suus amo colligat homicidium et det septimam ad palatium : Similiter de suo ortolano et de quarteyro et de suo molneyro[19] et de suo solarengo : qui habuerit[20] uassallos in suo solare aut in sua hereditate non seruiant ad alterum hominem de tota sua facienda, nisi ad dominum de solare. Tende et molendini et forni[21] de hominibus de Arouchy sint liberi de foro. Milites de Arouchy sint in iudicio pro podestades et infançones[22] de port.[23] : clerici uero habeant mores militum : et[24] omnes[24] sint in iudicio pro caballariis uillanis de altera terra : qui uenerit uozeiro ad suum uicinum pro hominibus de foras de villa pectet x solidos et septima ad palatium. Ganado de arouchy non sit montado in nulla terra : et homini cui se anafragauerit suum adestrado[25] quamuis habeat alium sedeat excusatus[26] usque ad caput anni. Mancebo qui mactauerit hominem foras de villa et fugerit suus amo non pectet homicidium : pro[27] todas querelas de palatio iudex sit uozeyro : et[28] qui in

1 *deest*
2 mea Regina
3 *deest*
4 Eluis : Videlicet
5 uice
6 centum solidos ad palacium
7 derrota
8 scudis
9 pectet ad illam
10 mentiroso
11 eredoro
12 saion
13 apilidum
14 pectet miles
15 angueiras
16 spata
17 querelosum
18 septimam
19 moleyro
20 habuerint
21 furni
22 infanciones
23 Portugalia
24 pedones
25 adextrado
26 excusatum
27 por
28 *deest*

uilla pignorauerit cum sayone, et secudiuerit[29] pignores ei auctorzet[30] el sayon, et prendat concilium de tribus collationibus et pignoret pro lx solidos, medios ad concilium et medios ad rancurosum. Barones de Arouchy non sedeant in prestemo[31] dados : et si homines de Arouchy habuerint iudicium cum hominibus de alia terra non currat inter eos firma, sed currat per enquisam aut reto : et omnes qui uoluerint pausare cum suo ganato in terminis de Arouchy, prendant de illis montadigo de grege de ouibus quatuor carnarios, et de busto de vaccis unam vaccam : Iste montadigo est de concilio : et omnes milites qui fuerint in fossato[32], uel in gardia, omnes caballi qui se perdiderint in algara, uel in lide[33], primum erectis eis sine quinta et postea detis mihi quintam directam : et omnes homines de arouchy qui inuenerint homines de aliis ciuitatibus talliando aut leuando madeyram de montibus suis, prendant totum quod inuenerint sine calumpnia. De azarias et de gardas quintam partem mihi date sine ulla offercione[34]. Quicunque ganatum domesticum pignorare uel rapere fecerit pectet lx soldos ad palatium et duplet ganatum domino suo. Testo uero et perhemniter[35] firmo ut quicunque mercatores uel uiatores christianos uel[36] iudeos siue mauros pignorauerit nisi fuerit fideiussor uel debitor quicunque fecerit pectet lx solidos ad palatium et duplet ganatum quod prendiderit domino suo : et insuper pectet cm morabitinos pro cauto quod fregit[37], Rex habeat medietatem et concilium medietatem. Siquis ad uestram villam uenerit per vim cibos aliquas res accipere, et ibi mortuus uel percussus fuerit, non pectent[38] pro eo aliquam calumpniam nec suorum parentum homicide habeantur : et si cum querimonia ad[39] regem[39] de[39] ipso[39] uel ad dominum terre uenerit pectet cm morabitinos, medietatem regi et medietatem concilio. Mando et concedo quod si aliquis fuerit latro, et si iam per unum annum uel duos[40] furari uel rapere dimiserit[41], si pro aliqua re repetitus fuerit quam commisit saluet se tamquam latro : et si latro est et latro fuit omnino pereat et subsubeat penam latronis : et si aliquis repetitur pro furto et non est latro neque fuit respondeat ad suos foros : si aliquis homo filiam alienam rapuerit extra suam uoluntatem donet eam ad suos parentes et pectet illis iiic marabitinos, et septimam ad palatium, et insuper sedeat homicida : et portagem : de[42] foro[42] de trouxiel[43] de caballo de pannis de lana uel de lino, i solidum : de troxel[44] de lana, i solidum : de trouxel de fustaes, v solidos : de trouxel de pannis de colore, v solidos : de carrega de asino, vi denarios : de carrega de coneliis[45] de christianis, v solidos : de carrega de coneliis[46] de mauris, i morabitinum : Portagem[47] de[47] cauallo[47] quem uendiderint in azoge[48], i solidum : de mulo, i solidum : de asino, vi denarios : de boue, vi denarios : de carnario, iii medalias[49] : de porco, ii denarios : de furon, ii denarios : de carrega de pane et de vino, iii medalias[50] : de carrega de peyon[51], i denarium : de mauro quem uendiderint in mercato, i solidum : de mauro qui se redemerit, decimam : de mauro qui talia cum domino suo, decimam : de corio de vacca et de zeura, ii denarios : de corio de ceruo et de gamo, iii medalias[52] : de carrega de cera, v solidos : de carrega de azeyte, v solidos : de carrega de piscato, vi denarios : Ista portago[53] est de hominibus de foras de villa et est tercia de suo hospite et due partes sunt de rege. Ego supradictus Rex alfonsus III.us port. et Comes Bolon. filius Regis alfonsi et regine domne Vrrace una cum vxore mea Regina domna Beatrice filia Illustris Regis Castelle et Legionis, hanc cartam roboramus et confirmamus. Quisquis hanc cartam irrumpere uoluerit sit maledictus et excomunicatus amen. Facta carta apud Vlixbonam, xvi.º kalendas Julii. Era m.ª cc.ª lxxxx.ª iii.ª Donnus Johannes alfonsi signifer curie, Donnus Egidius martini maiordomus curie, domnus Menendus garsie tenens terram de panoyas[54], Domnus Gunsaluus[55] garsie tenens terram de Neuya, domnus Fernandus lopiz[56] tenens terram de Bragancia, domnus Alfonsus lopiz tenens terram de Sausa, Domnus Didacus lopiz tenens terram de Lameco, domnus Petrus poncii tenens trasserram, confirmant : ·testes, Domnus Johannes de Avoyno subsignifer Curie, Johannes suarii conelyo, Petrus martini petarino, Vincentius didaci superiudex, Magister Dominicus fisicus domini regis, Pelagius pelagii superiudex, Johannes fernandi tenens sigilla domini Regis, Johannes suariz clericus domini Regis, test.· Domnus Johannes archiepiscopus Bracharensis, Domnus Julianus Episcopus Portugalensis[57], Domnus Egeas Episcopus Colimbriensis, domnus Arias Episcopus Vlixbonensis, domnus Martinus Episcopus Elborensis, Domnus Rodericus Episcopus Egitaniensis, Domnus Egeas Episcopus Lamecensis, domnus Matheus Electus Visensis, confirmant[58].

29 sacudiuerit
30 auctorguet
31 prestamo
32 fossado
33 lite
34 offrecione
35 perhempniter
36 *deest*
37 fregerit
38 pectet
39 de ipso ad regem
40 per duos
41 dimisit
42 *desunt*
43 troxel
44 trouxel
45 coniliis
46 coniliis
47 De portagine de caballo
48 azougue
49 mealas
50 mealas
51 peon
52 mealias
53 portagio
54 panoniis
55 Gonsaluus
56 lupi
" *haec desunt*
57 Port.
58 conf. Domnus Stephanus iohannis Cancellarius Curie. Dominicus uincencii notuit.

CONDADO

CONDADO

1255

Ut de aliis similibus diplomatibus sic de hoc dubitare licet, an vere charta municipalis vel forale *dicendum sit, cum tantum ex verbis* e a meyadade ao concelo, *aut* medietatem concilio *id inferatur. Quicquid tamen sit, juris publici facere utile duximus. Ex* Lib. I Donationum Alphonsi III *textum et ex* Lib. II *ejusdem regis lectiones varias hausimus.*

Sabiam todos aqueles que esta Carta uirem que eu don Alfonso pela graça de deus Rey de Portugal e Conde de Bolonia faço carta de foro a uos Pobladores da[1] mya herdade do Condudo[2] que y morar quiserdes : in primeyramente douuos a foro quanta herdade en esse logar ei como parte cum paredes e como parte cum Soutelo e desende como parte cum monte negrelo[3] e ende cum caluos e cum jugal e desende uay u primeyramente comezamos : e uos fazede y[4] quinque[4] casaes, e popledes[5] hy cinquo homees e fazedemi ende[6] cinquo foros, a·ssaber é dade cada ano a mi e a meus successores uos e uossos successores dez moyos de pam meyadade de centeno e meyadade de milo[7] pela medida de Aguyar que agora y á : e este pam seia ateygado[8] e nom mão[9] posta[9] : e este pam dade en a Eyra des kaendas[10] agustas[10] atees[10] dia de san Migael de Septembro[11] e se uolo nom receberem ateens[12] este tempo nom respondades dele por esse ano : e dademi cada ano[13] cinqui[13] spadoas, e cinqui[14] galinas[14] cum dez dez ouos, e cum dous dous paes centeos[15] quaes os fezerdes in uosas casas : e dademi en Mayo por coleyta dous carneyros de segnos[16] anos, cum dez paes centeos[17] : e dademi cada ano cinqui[18] marauidis aas tercias do ano, segundo o custume da terra e cada uno mi dè[19] cando[19] morer[19] uno marauidi por[20] loytosa[20] : e dade por[21] uodo senos[22] sesteyros de pam : e nom peytedes senom quatro coomias a saber est, umezio[23] rouso[23] furto e merda en boca e isto seia prouado per enquisa domees[24] boos de tres uilas de uosa friysia[25] : e pectade por[26] omezio[26] dez marauidis a meyadade pera[27] mi e meyadade[28] ao concelo e por rouso e por merda en boca outro tanto : e furtu[29] qual for[30] achado tal peyte : nom uaades a castelo nem a entoruiscada se non apilidarem a terra, segundo[31] acustumeastes : e nom uendades nem apenoredes nem donedes[32] essa herdade a nenguum[33] omem[33], senom a omem vilao[34] que mi faza ende meu foro : e[35] ricomem[35] nem[35] prestameyro nom faça pousa en uossa uila, nem uos entre[36] y[36] seu mayordomo que uos faça y força[37]. Aiades[37] uos e todos uossos suscessores esta herdade en paz en todos tempos, e fazede ende a mi e a todos meus successores estes foros dauanditos. E que esta cousa seia mais stauil[38] e mais firme pera senpre, douos[39] esta mha[40] carta aperta[41] seelada de[42] meu seelo in testimoyo[43]. Dada in Lixboa, Elrey o mandou per don Gil martins mayordomo da Corte e per[44] o[44] Chanceller, x.ª[45] die[45] Julii[45]. Joham[46] suariz[46] a[46] fez[46]. Era[47] M.ª[47] CC.ª[47] LXXXX.ª[47] III.ª[47]

1 de
2 condado
3 nigrilo
4 hy v
5 poblade
6 hy
7 milio
8 ataygado
9 mão posto
10 caendas augustas ataes
11 Setembrio
12 ataes
13 anno v
14 v gallinas
15 centenos
16 senos
17 centenos
18 dez
19 dade quando morrer
20 pro luitosa
21 pro
22 segnos
23 omesio rousso e
24 de homeens
25 friiguisia
26 polo homezio
27 a
28 a meyadade
29 furto
30 fur
31 segundo como
32 doedes
33 nenguno homem
34 uilano
35 E o riquomem nem no
36 entry
37 forcya. Hauedes
38 stauel
39 douuos
40 mya
41 aberta
42 do
43 testemoyno.
44 pelo
45 x dias andados de Julio.
46 *deest*
47 Era M.ª CC.ª LXXXX.ª III.ª Joham suariz la fez.

TOLONES DE AGUYAR

TOLÕES DE AGUIAR

1255

Ex Lib. I Donationum *(sic dicto)* Alphonsi III *textum, ex* Lib. II *ejusdem regis lectiones varias descripsimus. Vide ea quae de* Condado, *de* Gralheira *et de aliis vicis vel pagis suis locis adnotavimus.*

Sabiam todos aqueles que esta carta uirem que eu don Alfonso pela graça[1] de deus Rey de Portugal e Conde de Bolonia fazo carta de foro a uos pobladores da[2] mya herdade de Tolones[3] de[3] Aguyar[3] : douuos quanta herdade ei en essa villa cum seus termios nouos e antigos a foro a saber é[4] como parte pelo porto de[5] Verea[5] con[5] o Souto e in outra parte con o Porto dos Oleyros, e in outra parte como uay pelas ueygas aas carualias[6] gemmeas, e ende[7] uay aos terrenos dos vidos da agua de lampazas e ende[8] parte cum izimam pelo terreo de mata filios, e como parte cum soutelo pelo marco de Carualia, e como parte con o termyo[9] do castelo e como parte con a poboacion[10] pela agua do[11] Cadouzo e como parte pelas vereeas[12] e uay ao Portu[13] da[13] Verrea[13] : douos[13] esta herdade com sua entrada e cum sua sayda que seiades dez e sette poboadores ou mays se quiserdes, mays estes dez e sette mi façam foro e recebam[14] quantos quiserem, e estes dez e sete foreyros paguem a mi[15] cada ano e a meus successores segnos moyos de pan ateygados e nom mão postos a meyadade de centeo e meyadade[16] de milo[17] pela midida da terra de aguyar : e dade este pam in requeyso[18] atees[18] a festa de san Migael : e dademi dez e sete marauidis as[19] tercias do ano una tercia in kalendas agustas[20], e outra tercia in kalendis Decembrias, e outra tercia in kalendis aprilis[21] : e dademi in dia de Nathal[22] cada ano doze[23] spadoas de porcos cum uinti e quatro paes segundo o custume da terra e duze[24] galinas cum cento e uiinte ouos : e dademi tres carneyros por coleyta en o mes de mayo : e cada uno[25] de uos mi dê uno marauidi quando morrer por loytosa[26] : e nom peytedes senom tres coomias[27] se as fezerdes, a ssaber est[28] umezio[28] rouso e furto : e do[29] omem[29] morto polo omezio dade x marauidis a meyadade a paacio[30] e meyade[31] a[31] concelo, e do rouso outro tanto : furto qual u[32] fezerdes tal u[33] peytade per enquisicion[34] de omees[35] boos[35] : e esto[36] seia per homees de uossa villa e nom per outros. Aiades uos e todos uosos successores esta herdade dauandita en paz in todos tempos, e fazede ende a[37] mi e a todos meus successores estes foros dauanditos e nom mays. Esta[38] herdade nom dedes nem uendades nem emplazedes[39] nem enpenoredes a nenguum omem[40], senom a omem[41] vilao[41] que mi faça ende meu foro en paz : e que esta cousa seia mais firme e mais stauil[42] pera sempre douuos esta mha[43] carta aberta[44] seelada de meu seelo in testimoyo[45]. Data[45] in Lixboa[46] Rege[46] mandou per don Gil martiiz mayordomo da Corte, e pelo Chanceler, x.ª[47] dies[47] andados de Julio. Joham suariz a fez. Era M.ª CC.ª LXXXX.ª III.ª

1 gracia
2 de
3 talones de aguiar.
4 hem
5 da uerea cun
6 carualas
7 desende
8 inde
9 termino
10 poboason
11 de
12 uereas
13 porto da uerea. Douuos
14 recebiam
15 mim
16 a meyadade
17 milio
18 requeixo ataes
19 aa
20 augustas
21 abriis
22 natal
23 dez
24 doze
25 uum
26 luitosa
27 caomias
28 é omezio
29 domem
30 paaso
31 a meyadade ao
32 o
33 o
34 inquirison
35 homees bonos,
36 isto
37 *deest*
38 Et esta
39 enprazedes
40 homem
41 homem uilano
42 stauel
43 mia
44 aperta,
45 testemoino. Dada
46 Lixbona, ElRey o
47 x dias

BORNES

BORNES

1255

In Lib. I *et in* Lib. II Donationum Alphonsi III, *sic dictis, exemplaria hujus diplomatis, quod ut* forale *vix tenendum, inveniuntur. Ex primo textum, ex altero lectiones varias hausimus.*

In dei nomine. Notum sit omnibus presentibus et futuris, quod Ego A. dei gratia Rex port. et Comes Bolon. facio cartam de foro perpetue firmitudinis uobis populatoribus de Bornes : do uobis quantam hereditatem habeo in ipsa villa de Bornes cum suis terminis nouis et antiquis, scilicet quomodo diuidit cum Souerroso[1] et quomodo diuidit cum lacu malo et quomodo diuidit cum uilla mediana et quomodo diuidit cum Tinelas ambas et quomodo diuidit cum Eriz[2], et uadit ubi prius incepimus : tali uidelicet pacto quod detis inde mihi et meis successoribus annuatim undecim foros de undecim casalibus, scilicet, unusquisque det mihi annuatim sex sex quartarios de pane mediato medium de centeno et medium de milio et de ordeo[3] et sit ateygatus et stante : et detis singulas spatulas cum singulis gallinis et cum duobus duobus panibus quales eos feceritis in domibus uestris et decem decem ouis[4] in festo Natalis domini : et detis inter omnes pro madio[5] duos arietes de singulis agnis[6] cum uiginti panibus quales eos[7] feceritis in domibus uestris : supradictum panem detis meo homini uel cui ego mandauero per taeygam[8] de Aguyar[9] que modo ibi est et detis eum in uestra[10] villa a kalendis agusti[11] usque ad festum sancti Michaelis : et si meus homo non iuerit pro eo usque ad dictum festum, perdat eum in ipso anno : spatulas detis in iugal[12] : et detis in quolibet anno singulos medios marabitinos ad tercias partes anni, secundum consuetudinem terre. Et si aliquis uestrum decesserit de hoc seculo det unum marabitinum uel suum ualorem[13] pro luytosa[14] : et detis singulos sestarios[15] de pane pro uodo. Habeatis uos ipsam[16] hereditatem et omnis posteritas uestra in perpetuum pro istis foris superius nominatis : non pectetis nisi tres calupnias scilicet homicidium de homine occiso et de muliere, rausum : si feceritis pro quolibet istorum pectetis decem marabitinos, medietatem mihi et medietatem Concilio[17] : furtum quale fuerit factum tale sit pectatum : et[18] de istis tribus calumpniis non respondeatis nisi per inquisitionem bonorum hominum, et sint de uestra villa : de aliis calumpniis[19] et de apostilia non respondeatis. Non eatis in hostem nisi cum domino Rege quando iuerit de flumine dorii usque ad Mynum[20] : et non uadatis ad[21] Castellum nisi quinque homines de uobis : istud forum faciatis semel in anno, et non plus. Maiordomus nec prestamarius nec ricus homo non intret in uestram uillam, qui uobis iniuriam faciat. Si ego aut aliquis homo hanc cartam inconcussam seruauerit habeat benedicionem dei patris omnipotentis et beate Marie semper uirginis. Si ego aut aliquis homo hanc cartam uobis uiolauerit habeat maleditionem dei usque ad septimam generationem et mille soldos mihi pectet. Et Ego Alfonsus dei gratia Rex Port. et Comes Bolon. qui hanc cartam iussi facere propriis manibus roboro et confirmo : do[22] eam uobis in testimonio mei sigilli munimine communitam. Que fuit facta apud Vlixbonam, XI die Julii. Era M.ª CC.ª LXXXX.ª III.ª Dominicus uincentii fecit[23].

1 soueroso
2 Eyriz
3 ordio
4 oua
5 maio
6 annis
7 *deest*
8 teygam
9 Aguilari
10 ipsa
11 Augusti
12 iugali
13 ualores
14 luctosa.
15 steyros
16 istam
17 de concilio.
18 *deest*
19 calupniis
20 minium
21 *deest*
22 et do
23 scripsit.

EYRIZ

EIRIZ

1255

Quod de forali *de* Bornes *diximus, de hoc, ipso die concesso, dicendum. Ex iisdem codicibus textum et lęctiones varias desumpsimus.*

In dei nomine. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris, Quod Ego A.[1] dei gratia Rex Port. et Comes Bolon. facio cartam[2] perpetue firmitudinis vobis populatoribus de Eyriz[3] qui ibi uolueritis populare quod detis inde mihi et meis successoribus annuatim tres foros de tribus casalibus scilicet unusquisque illorum det mihi annuatim sex sex quartarios[4] de pane mediato, medium de centeno et medium de milio et de ordeo, et sit atcygatus et stante : et detis singulas spatulas cum singulis gallinis et cum duobus[5] panibus quales eos feceritis in domibus uestris, et decem decem oua, ad festum Natalis domini : et detis in madio in quolibet anno mihi et meis successoribus unum arietem de uno anno : istum panem detis meo homini, uel cui ego mandauero per mensuram de jugal, que modo ibi est, et detis eum in uestra uilla a kalendis agusti[6] usque ad festum sancti michaelis : et si meus homo non iuerit pro eo usque ad dictum[7] festum, perdat eum in ipso anno : et detis singulos medios marabitinos in quolibet anno ad tercias partes[8] anni secundum consuetudinem terre : et si aliquis uestrum decesserit de hoc seculo det unum marabitinum uel suum ualorem pro luytosa : et detis singulos sestarios de pane pro uodo. Habeatis uos ipsam hereditatem, et omnis posteritas uestra in perpetuum pro istis foris et directuris superius nominatis : et[9] do uobis istam[10] hereditatem quantam habeo in Eyriz[11] cum suis terminis nouis et antiquis quomodo eos poteritis[12] inuenire, quomodo diuidit cum Soueroso, et quomodo diuidit cum sancta Maria de Verca, et quomodo diuidit cum Baruadanibus et quomodo diuidit cum Bornes, et uadit prius[13] ubi prius incepimus[14] : non pectetis nisi tres calumpnias[15], scilicet homicidium de homine et de muliere occisa, rausum : si feceritis per[16] quolibet istorum pectetis decem marabitinos, medietatem mihi et aliam medietatem ad[17] concilium[18], furtum, quale fuerit factum, tale sit pacatum[19] : et[20] de istis tribus calumpniis[21] non respondeatis nisi per inquisitionem[22] bonorum hominum et sint de uil'a[23] uestra[23] : de aliis calumpniis[24] et de apostilia non respondeatis : non uadatis[25] in hostem nisi cum rege quando iuerit de flumine dorii usque ad minium : istud forum faciatis semel in anno, et non plus. Maiordomus nec[26] prestamarius nec Ricus[27] homo[27] intret[27] in uestram villam qui uobis iniuriam faciat : si ego aut aliquis homo hanc cartam uobis[28] uiolauerit[28] habeat[28] maledicionem[28] dei[28] usque[28] ad[28] septimam[28] generationem[28] : et[28] si[28] aliquis[28] homo[28] aut[28] ego[28] hanc[28] cartam[28] inconcusam[28] seruauerit[28], habeat[28] benedicionem[28] dei[28] patris[28] omnipotentis[28], et[28] beate[28] Marie[28] virginis[28] et mille solidos mihi pectet : et non uadat ad castellum nisi unus ex uobis : et detis unum arietem de[29] uno[29] anno[29] pro madio cum nouem panibus centenis secundum consuetudinem terre. Et ego A.[30] dei gratia Rex Port. et Comes Bolon. qui hanc cartam iussi facere[31] propriis manibus roboraui, et eam feci mei sigilli munimine communiri : que fuit facta apud Vlixbonam, xi.º die Julii. Era[32] m.ª[32] cc.ª[32] lxxxx.ª[32] iii.ª[32]

1 Alfonsus
2 cartam de foro
3 Eyris
4 quarteiros
5 duobus duobus
6 Augusti
7 supradictum
8 *deest*
9 *deest*
10 ipsam
11 eyris
12 potueritis
13 *deest*
14 incipistis.
15 callunias
16 pro
17 *deest*
18 Concilio
19 pectatum
20 *deest*
21 callupniis
22 inquiricionem
23 uestra villa
24 calluniis
25 uadastis
26 neque
27 riqus homo non intret
28 inconcussam seruauerit habeat benedictionem dei patris omnipotentis et beate Marie semper uirginis. Si ego aut aliquis homo hanc cartam uobis uiolauerit habeat maledicionem dei usque ad septimam generationem
29 *deest*
30 Alfonsus
31 fieri
32 Era m.ª cc.ª lxxxx.ª iii.ª Dominicus uincencii scripsit.

BIBLIOTECA NACIONAL DE LISBOA